

AKADÉMIA POLICAJNÉHO ZBORU V BRATISLAVE

Katedra spoločenských vied

RADIKALIZÁCIA A EXTRÉMIZMUS

V SÚČASNEJ SPOLOČNOSTI

Zborník

z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej dňa 4.10. 2022

Bratislava 2023

Zostavovateľ: mjr. PhDr. Vladimír Malíček, PhD.

Recenzenti: prof. Ing. Antonín Korauš PhD., LL.M., MBA
mjr. JUDr. Michaela Jurisová, PhD.

Za jazykovú úpravu, obsah a pôvodnosť príspevkov zodpovedajú autori.

Rukopis neprešiel jazykovou úpravou.

© Akadémia Policajného zboru v Bratislave

ISBN 978-80-8054-985-5

EAN 9788080549855

ODBORNÍ GARANTI KONFERENCIE

Katedra spoločenských vied APZ v Bratislave
Zahraničný odbor APZ v Bratislave
Protiteroristická Centrála NAKA
Stredoeurópska Policajná Akadémia MEPA

VEDECKÝ VÝBOR KONFERENCIE

Dr. h. c. prof. JUDr. Lucia KURILOVSKÁ, PhD.
doc. Ing. Stanislav ŠIŠULÁK, PhD.
doc. JUDr. Klaudia MARCZYOVÁ, PhD.
JUDr. Michal MARKO, PhD.
prof. Ing. Jana MÜLLEROVÁ, PhD.
prof. Ing. Antonín KORAUS, PhD., LL.M., MBA
prof. Mykola PALINCHAK, PhD.
prof. Dr. Wasyl ZAPLATYNSKY
prof. dr hab. Jan MACIEJEWSKI
doc. Dr. Ing. Štefan DANICS, PhD.
Mgr. Dominika DINUŠOVÁ, PhD.
PhDr. Andrea PASTUCHOVÁ NEUMANNOVÁ, PhD.
PhDr. Vladimír MALÍČEK, PhD.

ORGANIZAČNÝ VÝBOR KONFERENCIE

PhDr. Vladimír MALÍČEK, PhD.
Mgr. Ingrid WEISSOVÁ
Ing. Mária SABAYOVÁ, PhD.
PhDr. Andrea PASTUCHOVÁ NEUMANNOVÁ, PhD.
Mgr. Dominika DINUŠOVÁ, PhD.
Ing. Marianna PRESPERÍNOVÁ, PhD.
Mgr. Ivana CIPRO
MSc. Ján JANEK
PaedDr. Zuzana HRABOVSKÁ
JUDr. Petra FRIESSE

© Všetky práva vyhradené

OBSAH

Predhovor.....	7
HLAVNÉ REFERÁTY.....	8
KOMPARÁCIA POLITICKÉHO ISLAMU S EURÓPSKYM TOTALITNÝMI IDEOLÓGIAMI.....	9
Vladimír Malíček	
ANTISEMITSKÉ NARATÍVY V SLOVENSKOM ONLINE PROSTREDÍ...33	
Veronika Bundzíková	
SOCIÁLNY KONFLIKT A POLICAJNÁ ETIKA.....	45
Dominika Dinušová	
POLÍCIA, BEZPEČNOSŤ.....	56
PANDEMIE PRÍLEŽITOSŤ PRO DEZINFORMACE A NARŮST RADIKALIZACE A EXTREMISMU.....	57
Štefan Danics	
NÁSILNÁ RADIKALIZÁCIA AKO SOCIÁLNY PROCES.....	64
Karol Murdza	
SOCIÁLNE SIETE AKO PRIESTOR PRE ŠÍRENIE RADIKALIZMU A EXTRÉMIZMU.....	79
Radoslav Ivančík	
KONTROLA KRIMINÁLNEHO EXTRÉMIZMU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE.....	93
Ľudovít Fidler, Michaela Kiššová	
VÝZNAM VZŤAHOVEJ VÄZBY V KONTEXTE PREVENČIE RIZIKOVÉHO SPRÁVANIA.....	107
Ivana Cipro	
PRÁVO, SPOLOČNOSŤ.....	113
TRESTNÉ ČINY EXTRÉMIZMU A ONLINE PROSTREDIE.....	114
Daniela Benedeková	

Predhovor

Na pôde Akadémie Policajného zboru v Bratislave sa dňa 4. októbra 2022 v anglickom rokovacom jazyku uskutočnila medzinárodná vedecká konferencia s názvom „**Radikalizácia a extrémizmus**“. Konferencia bola organizovaná Katedrou spoločenských vied a Zahraničným oddelením Akadémie Policajného zboru spolu s Protiteroristickou Centrálou NAKA a Stredoeurópskou Policajnou Akadémiou (MEPA). Záštitu nad medzinárodným vedeckým podujatím prevzala rektorka Akadémie Policajného zboru v Bratislave Dr. h. c. prof. JUDr. Lucia Kurilovská, PhD.

Hlavným motívom zorganizovania medzinárodnej vedeckej konferencie bolo konštruktívne reagovať na narastajúcu radikalizáciu nielen v prostredí Slovenskej republiky, ale aj širšieho európskeho priestoru v dôsledku celej sústavy kríz, ktorými si naša spoločnosť prešla v horizonte uplynulých niekoľkých rokov. Hlavnou úlohou medzinárodnej vedeckej konferencie bolo prezentovať spoločenský a právny kontext extrémistických naratívov a procesov radikalizácie ako jednotlivcov, tak aj konkrétnych skupín, v rámci procesu výmeny medzinárodných skúseností v rovine policajnej teórie a praxe. Nosnými témami konferencie boli:

- Predsudok, zaujatosť a nenávisť vo vzťahu k slobode slova pri trestných činoch spáchaných z predpojatosti.
- Trestné činy / priestupky extrémizmu, vybrané právne aspekty.
- Symbolika extrémistických hnutí.
- Paramilitárne skupiny a protištátne občianske spolčenia.
- Činnosť mimovládnych organizácií pri potláčaní radikalizácie a extrémizmu.
- Náboženský extrémizmus.
- Spoločenské aspekty radikalizácie a extrémizmu.
- Radikalizácia spoločnosti v kontexte epidémie Covid-19 (SARS-Cov-2).
- Financovanie extrémizmu a extrémistických organizácií.
- Problematika radikalizácie a extrémizmu v rámci systému vzdelávania.

V rámci medzinárodného vedeckého podujatia bola venovaná pozornosť aj prezentovaniu dosiahnutých výsledkov v súvislosti s národným projektom „**Zvýšenie odolnosti Slovenska voči hybridným hrozbám pomocou posilnenia kapacít verejnej správy**“, kód projektu ITMS2014+: 314011CDW7. Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Podujatia sa aktívne zúčastnili vedeckopedagogickí zamestnanci Akadémie Policajného zboru v Bratislave, ako aj významné osobnosti zo zahraničia, či odborníci z praxe reprezentujúci vybrané bezpečnostné zložky. Všetky subjekty sa aktívne zapojili do diskusie a jednotlivé formulované závery sú zhrnuté aj v zborníku z tohto podujatia.

Poďakovanie patrí rektorka Akadémie Policajného zboru v Bratislave Dr. h. c. prof. JUDr. Lucii Kurilovskej, PhD., ako aj partnerským inštitúciám aktívne participujúcich na tomto podujatí.

mjr. PhDr. Vladimír Malíček, PhD.
odborný asistent Katedry spoločenských vied

HLAVNÉ REFRÁTY

PhDr. Vladimír Malíček, PhD.

KOMPARÁCIA POLITICKÉHO ISLAMU S EURÓPSKYMÍ TOTALITNÝMI IDEOLÓGIAMI

Abstrakt: Autor vo svojom príspevku pojednáva z pohľadu spoločensko-vednej, ale taktiež bezpečnostnej perspektívy komparácií politického islamu s európskymi totalitnými ideológiami, ktoré krvavo poznačili predovšetkým prvú polovicu 20. storočia. Okrem iného kriticky analyzuje spoločné a rozdielne prvky týchto ideológií, ako aj možnosti ich konštruktívnej reflexie.

Kľúčové slová: islam, korán, ideológia, nacizmus, komunizmus, demokracia, totalita.

Abstract: In this paper the author discusses from a socio-scientific, but also a security perspective, the comparison of political Islam with European totalitarian ideologies, which bloodily influenced the first half of the 20th century. In addition to critical analysis, he analyzes other and different elements of these ideologies, as well as the possibilities of their constructive reflection.

Keywords: islam, quran, ideology, nazism, communism, democracy, totalitarianism.

Úvod

V posledných dvoch desaťročiach ako spoločnosť zažívame pomerne turbulentné časy, kedy prechádzame z jednej krízy do druhej, či už v podobe ekonomickej krízy v roku 2008, fiškálnej a dlhovej krízy v súvislosti neudržateľnými verejnými rozpočtami krajín najmä európskeho juhu ako Grécko, Taliansko, Portugalsko, Španielsko po roku 2011, masovej migračnej krízy najmä z krajín Blízkeho a Stredného východu medzi rokmi 2014 – 2017 s presahom až dodnes, pandemickú krízu v súvislosti s vírusom Covid-19 po roku 2020 a bezpečnostnú a energetickú krízu v súvislosti s konfliktom na Ukrajine po roku 2022, čo neznamena nič dobré pre stabilitu rôznych západných spoločností, ktoré sa čoraz viac radikalizujú. V podmienkach prudko meniaceho sa sveta sa tomu zodpovedajúcim spôsobom menia aj formy medzinárodnej konkurencie. Taktiež bezpečnostné prostredie prechádza zmenami. **Bezpečnostní analytici konštatujú, že sme obklopení hybridnými hrozbami**, kam zaraďujú napríklad cielené manipulácie verejnou mienkou, terorizmus, extrémizmus, cielené masové migračné vlny, útoky v kyberpriestore, rôzne formy ohrozenia energetickej, surovinovej a priemyselnej bezpečnosti a pod. V nadväznosti na tieto hrozby vznikol aj predmetný príspevok analyzujúci a komparujúci doktrínu islamu. Nakoniec **islam ako taký v sebe integruje viaceré hybridné charakteristiky, pretože za určitých okolností sa prejavuje ako náboženstvo a zase iných ako ideológia**. V tomto kontexte príspevok vznikol v rámci národného projektu: „Zvýšenie odolnosti Slovenska voči hybridným hrozbám pomocou

posilnenia kapacít verejnej správy“¹. Okrem týchto kríz v čase 4. októbra 2022, kedy sa na pôde Akadémie Policajného zboru v Bratislave konala konferencia „Radikalizácia a extrémizmus“ sme mali výročie 1400 rokov od existencie politického islamu, pretože 24. septembra 622 datujeme emigráciu proroka Mohameda z Mekky do Mediny a od tohto dátumu môžeme hovoriť o politickom islame. Prostredníctvom tohto výročia, je dobré sa bližšie pozrieť, čo pre nás dnes politický islam predstavuje a aké sú spoločné a rozdielne znaky medzi európskymi totalitnými režimami a politickým islamom. Keď sa na uvedenú problematiku zameriame z retrospektívnej roviny, Európa mala v 20. storočí priamu skúsenosť s niekoľkými typmi totality (paradoxne všetky mali svoje ideové korene v Nemecku), v podobe rôznych druhov socializmu a znovu je to do veľkej miery Nemecko, ktoré opäť vychyľuje systém smerom od ideového pluralizmu k čoraz väčšej unifikácii. Ako hovorí rakúsky publicista Martin Leidenfrost: „Nemci zrejme nevedia robiť veci polovičato. Raz chceli vo vidine rasovej nadradenosti zotročiť celý svet a spustili tým najväčšiu rúbačku v histórii. Po tom, čo sa úspešne prekvalifikovali na multikulturalistov, ktorí vyznávajú už len „ústavný patriotizmus“, sekúrujú zvyšok Európy svojim zeleným a dúhovým ošialom.“² Keď sa historicky zameriame na implementáciu socializmu v Európe, môžeme si všimnúť, že už začiatkom minulého storočia čelili klasickí marxisti vážnemu problému. Svetová revolúcia sa nespustila, namiesto toho sa robotníci na oboch stranách masovo zabíjali v zákopoch prvej svetovej vojny. Historička Barbara Tuchman to popisuje takto: „Keď sa dostavila výzva, robotník o ktorom Marx prehlásil, že nemá vlasť, sa identifikoval s krajinou, a nie s triedou. Prejavil sa rovnako ako každý iný člen národnej rodiny. Sila jeho antagonizmu, o ktorej sa predpokladalo, že zvrhne kapitalizmus, objavila lepší cieľ v cudzincovi. Robotnícka trieda rovnako ako stredná trieda, rovnako ako vyššia trieda a rovnako ako ľudstvo ochotne, dychtivo odišla do vojny.“³ Marxisti vsadili všetko na robotnícku triedu, ktorá sa však ukázala ako vsádzka na špatného koňa. Počas vojny však vyčkávali na moment, kedy sa začali naplno odhaľovať hrôzy západnej fronty. Avšak ani bitka o Ypres, Passchendaele, alebo na rieke Somma, kde stovky tisíc britských a francúzskych vojakov išli na smrť kvôli niekoľkým metrom blata, robotníkom na Západe nedali dostatočný impulz k masovému povstaniu. A ani francúzsku a nemeckú robotnícku triedu Verdun nezlomil. Vzburá vo francúzskych zákopoch v roku 1917 bola rýchlo potlačená, avšak už v tom istom roku, sa v podobe praktických politických systémov začalo s implementáciou rôznych typov radikálnych antipluralitných ideológií, ktoré následne dostali praktickú podobu európskeho totalitarizmu:

1. Historicky bol prvým typom totality (keď vynecháme Karla Marxa) **internacionálny socializmus** (komunizmus), ktorý sa v praxi dostal do reálneho života po boľševickej revolúcii v roku 1917. To bol prvý typ totality **v podobe boľševického komunizmu**.
2. Druhý typ totality bol opäť socializmus (avšak tento krát nie internacionálny), ale **národný socializmus v podobe nemeckého nacizmu**, ktorý bol v istom zmysle reakciou na internacionálny socializmus, a ten sa naplno presadil (keď vynecháme Mussoliniho fašistický režim v Taliansku od roku 1922), po zvolení Adolfa Hitlera za nemeckého kancelára v roku 1933.
3. Avšak zároveň s týmito dvomi ideológiami začala paralelne naberať na sile aj tretia ideológia (v podstate taktiež istá verzia socializmu), ktorú môžeme nazvať **progresivistickým socializmom** vychádzajúcej z ideológie tzv. „Novej Ľavice“. Ten

¹ kód projektu ITMS2014+: 314011CDW7. Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

² Pozri bližšie: LEIDENFROST, Martin.: *Bože, ďakujem za ten dar nemčiny – a tiež za to, že nie som Nemcom*, In: postoj.sk [Online], URL: <<https://www.postoj.sk/88874/boze-dakujem-za-ten-dar-nemciny-a-tiez-za-to-ze-nie-som-nemcom>>

³ TUCHMAN, Barbara.: *The Proud Tower: A Portrait of the World Before the War. 1890–1914*, New York, Ballantine Books 1993, s. 462.

začal vznikať ako pod vplyvom internacionálneho socializmu, tak aj pod vplyvom národného socializmu (Adolfa Hitlera a jeho tlaku na rôznych intelektuálov z tzv. frankfurtskej školy v Nemecku v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia) a významným spôsobom v ideovej rovine otvoril priestor pre šírenie vplyvu politického islamu.

Prvé dve spomenuté ideológie máme preskúmané pomerne podrobne, vieme kto za nimi stál, prečo to celé vzniklo, k čomu to viedlo, a ako to celé skončilo. Poznáme teda začiatok, priebeh, a myslíme si, že aj koniec týchto ideológií, čo však rozhodne neplatí o koncepte politického islamu. Práve európske totalitné ideológie, ktoré krvavo ovplyvnili prvú polovicu 20. storočia majú s politickým islamom (resp. islamizmom) viacero spoločných vztýčených bodov. Konečným cieľom totalitných hnutí, akými bol nemecký národný socializmus, alebo sovietsky komunizmus, bolo **vybudovanie akéhosi "nového sveta" a "nového človeka" či už na základe rasových, alebo triednych princípov**, pričom v rámci dosiahnutia uvedeného cieľa, žiaden prostriedok vrátane vyvraždenia miliónov ľudí, či už vo vyhladzovacích, alebo koncentračných táborov nebol považovaný za zlý, pokiaľ mal smerovať k dosiahnutiu cieľa. To znamená, že v rámci dosiahnutia svojich cieľov totalitný režim pohŕda akýmkoľvek právom a nerešpektuje ani tie zákony, ktoré sám vyhlásil (ale vôľa vodcu stojí nad zákonom).

Vymedzenie konceptuálnej štruktúry politického islamu v kontexte totalitných hnutí

Taktiež Mohamed ako prorok islamu viac krát znegoval princípy, ktoré predtým vyhlásil (princíp abrogácie), pričom tieto princípy dodnes určujú samotnú dualistickú povahu islamu, kedy jedná hodnotová a kanonizovaná skutočnosť, priamo protirečí druhej. V tomto kontexte sa v koráne (ako základnej knihe islamu) doslova píše: „*Kedykoľvek zrušíme verš nejaký, či dáme ti naň zabudnúť, prinesieme iný, lepší alebo podobný. Čo nevieš, že Alah je všetkých vecí schopný?*“⁴ Pre niekoho kto nie je moslimom môže pripadať zvláštne, že Boh môže na určitú vec zmeniť názor a v roku 614 vydať jeden príkaz koránu: „*Nemôže byť žiadneho donucovania* (t.j. násilia) *v náboženstve.*“⁵ A potom úplne iný v roku 627 kde sa píše: „*Zabíte ich tam, kde by ste ich našli* (neveriacich). *A vyžeňte ich odtiaľ, odkiaľ vás oni vyhnali. A prepadnúť v skúške je horšie než zabíť.*“⁶ Pokiaľ si dva verše v koráne protirečia, potom je za dokonalejší považovaný ten, ktorý bol zjavený chronologicky neskôr, čo ale neznamená, že by skorší verš prestal platiť. **V koráne sú skutočne niektoré verše, ktoré by sme mohli nazvať miernymi a tolerantnými** obzvlášť zákaz prinútenia k náboženstvu, **ale tieto verše sa vzťahujú na počiatok pôsobenia Mohameda v rodnom meste Mekke**, kde bol úplne bezmocný a iba začal priťahovať svojich nasledovníkov. V tej dobe iba niektorí z jeho príbuzných a priateľov prijali toto nové náboženstvo. Mohamed mal mnoho protivníkov, preto zjavenia z toho času sú pomerne mierumilovné. Všetko sa však mení ustanovením Mohamedovho teokratického štátu v meste Medina po roku 622. V tomto období sa stáva veľmi bohatým, veľmi vplyvným a veľmi neznášanlivým, ako vojenský diktátor a "de facto" ako hlava totalitného štátu. Vtedy sú mnohé zo skorších veršov potlačené do úzadia. Pre moslimov je tento okamih kľúčový. **Islamský letopočet sa totiž nezačína Mohamedovým narodením** (ako je tomu napr. u kresťanov v prípade Ježiša Krista), **ani okamihom prvého zjaveného verša koránu, ale jeho emigráciou** (tzv. hidžra) **do Mediny a ustanovením politickej obce.** V tomto období, aby Mohamed svoje spoločenstvo udržal, musel už priamo robiť vojenské výpravy (dochádzalo k vojenským stretom medzi Mekkou a Medinou) a postupne svojimi výbojmi, čím ďalej tým viac, oslaboval pozície mesta, z ktorého ho pôvodne vyhnali. Treba si

⁴ Korán.: súra 2: verš 106, In: quran.com [Online], URL: < <https://quran.com/2> >

⁵ Korán.: súra 2: verš 256, In: quran.com [Online], URL: < <https://quran.com/2> >

⁶ Korán: súra 2. verš 191, In: quran.com [Online], URL: < <https://quran.com/2> >

uvedomiť, že **klasický islam teda nie je iba náboženstvo, ale je to aj politický a právny systém.** Pokiaľ teda chceme pochopiť ideu politického islamu vychádzajúcu z princípov islamu ako náboženstva, prvé čo si v tomto kontexte musíme uvedomiť je, že **korán** (svätá kniha islamu zostavená z výrokov Mohameda), **síra** (kniha o živote Mohamedovom) a **hadísy** (tzv. tradície - t.j. záznamy súčasníkov toho čo Mohamed spravil) **sa musia brať ako celok. Sú nazývané tiež islamskou trilógiou, aby zdôraznili jednotu textu.** Najdôležitejším intelektuálnym prelomom pochopenia princípov islamu je však uvedomenie si **dualistickej štruktúry islamu.** Všetko v islame totižto prichádza v dvojiciach, čo začína jeho základným prehlásením: „**(1) Niet Boha okrem Alaha a (2) Mohamed je jeho prorok.**”⁷ Takže **islam je Alah** (korán 14% textov islamu) **a sunna** (slová a činy Mohameda, nachádzajúce sa v síre 26% a hadísoch 60 % t.j. tvoriace spolu až 86% textov islamu).⁸ Inými slovami islam je zo 14% Alah a z 86% Mohamed. Pokiaľ je niečo v trilógií, je to islam. Pokiaľ nie, nie je to islam. Najvyššou autoritou v islame je Mohamed. Žiadny moslim, žiadny imám, žiadny akademický "expert" na islam, žiadny mediálny "presstitút" (predajný novinár píšuci tendenčne a na objednávku) z nejakého novinového plátku, a ani prezident Spojených štátov amerických, podľa islamu nemôže byť nadradený Mohamedovi. Moslimovia síce tvrdia, že sa neklaňajú prorokovi Mohamedovi (človeku), ale iba Alahovi (Bohu). Keďže však Alah je neviditeľná entita a jediným sprostredkovateľom medzi ľuďmi a Alahom bol prorok Mohamed, klaňajú sa v skutočnosti taktiež Mohamedovi. **V islamskej teológii je totižto prorok Mohamed považovaný za najdokonalejšieho človeka** (*al-Insān al-Kāmil* - الكامل الإنسان). Je braný ako vzor k nasledovaniu "par excellence". **Čím viac sa moslim podobá Mohamedovi, tým je lepší.** Takže v súčasnom moslimskom svete je Mohamed ctený ako hlavný model ľudského správania sa a islam nie je možné pochopiť bez sprítomnenia tohto kultu osobnosti. Celý text islamskej trilógie bol vedecky preukázaný, analyzovaný a kategorizovaný, výsledkom čoho bolo poznanie, že islam sa v dominantnej miere nevenuje náboženským otázkam (teda tým čo má veriaci ako individualita robiť aby bol spasený), ale vyslovene politickou oblasťou v kontexte vzťahu moslimov s neveriacimi. Podľa **Centra pre štúdium politického islamu**⁹ sa korán venuje neveriacim 64% celkového počtu slov a trilógia ako celok sa venuje neveriacim 51% textu.¹⁰ Táto skutočnosť vymedzuje samotný vzťah moslimov, nielen k Bohu, ale taktiež k iným ľuďom v rámci konkrétnych spoločností.

Veľa rôznych diskusií už prebehlo v snahe pokúsiť sa zodpovedať otázky typu: Čo je vlastne islam, či je, alebo nie je toto náboženstvo radikálnou teológiou (príp. ideológiou), alebo či je umiernený (sekulárny) moslim ešte skutočným moslimom? Hľadanie odpovedí na tieto otázky pripomína starú argumentáciu o svetle v zmysle diskusií, či je svetlo časticou, alebo vlnou. Argumentovalo sa tak, aj onak. Odpoveď nám dala až kvantová mechanika. **Svetlo je dualistické, t.j. je súčasne časticou aj vlnou.** Závisí od okolností, ktorá z jeho vlastností sa prejaví, pričom **islam funguje rovnako, teda ako umiernené náboženstvo, ale za istých okolností aj ako radikálna ideológia.** Ako hovorí expert na islam, profesor arabistiky Karol Sorby: „*Väčšina moslimov nie sú fundamentalisti a väčšina fundamentalistov nie sú teroristi, ale väčšina súčasných teroristov sú moslimovia a hrdo sa k tomu hlásia.*”¹¹ Každý moslim teda určite nie je terorista, ako sa dnes občas zjednodušene tvrdí. Napriek tomu, **každý moslim je povinný vyznávať islam a vychádzať z jeho učenia, ako je to definované predovšetkým v koráne, ale taktiež v sunne** (síre a hadísoch) mimo korán, v rámci ktorých, či sa nám to páči, alebo nie, sú pasáže, ktoré obsahujú výrazné prvky násillia. Práve legitimácia násillia je do veľkej miery unifikačným prvkom medzi islamom a totalitnými európskymi ideológiami. Nakoniec

⁷ *Islám viera a náboženstvo*, In: Islam [Online], URL:<<http://www.islam-sk.sk/sk/islam-viera-a-nabozenstvo>>

⁸ WARNER, Bill. *Hadísy Mohamedova sunna*, CSPI, Brno 2015, s. 6

⁹ Ďalej iba CSPI

¹⁰ WARNER, Bill.: *Šaría pre nemuslimov*. CSPI, Brno 2010, s. 5

¹¹ SORBY, Karol.: *Fenomén terorizmus*. In: *História*, 2005, roč. 5, č. 5, s. 15

tak ako sa nacisti odvolávali k zákonom prírody na základe princípov rasového darvinizmu (t.j. zákonov prírodného vývoja podľa ktorých má silnejšia rasa právo vyhubiť slabšiu, aby zabrala jej priestor), tak aj komunisti sa odvolávali k zákonu dejín (ktoré sú predurčené k tomu, aby nevyhnutný kolaps kapitalizmu nahradil komunizmus), ako akýmsi vyšším "dialektickým zákonom dejín", ktoré determinovali ich vývoj, tak sa islam v tomto smere odvoláva predovšetkým na akúsi transcendentnú, Božiu vôľu, a jej predurčenosť (priam vyvolenosť), ovládnutie sveta islamom (aj za pomoci použitia násilia). Pred 11. septembrom 2001 sa na Západe o islame veľa nehovorilo a aj v súčasnosti sa veľmi často stáva, že slovo **islam sa nesprávne interpretuje vo význame slova "mier"**. Z tohto dôvodu obyvatelia euroatlantickej civilizácie chápu túto mohutne propagovanú moslimskú tézu tak, že moslimovia a nemoslimovia môžu žiť vedľa seba v mieri a navzájom sa rešpektovať a tolerovať. To jest navzájom si ponechať svoju kultúru, náboženstvo, zvyky, životný štýl, politickú orientáciu, a pod. Predstavy islamistov o **náboženstve mieru** sa však významne líšia od európskej multikultúrnej predstavy. Islam neznemá mier, jeho presnejší preklad je vo význame slova **podriadenosť**. Slovo islam je v arabčine odvodené z korenného slova *aslama*, čo znamená vzdať sa, podriaďovať sa. Dezinterpretácia významu tohto pojmu vychádza zo skutočnosti, že arabské slovo "salam", čiže mier, má rovnaký koreň "slm" ako slovo islam, čiže podriadenie sa (Bohu - Alahovi). Medzi arabskými alebo islamskými učencami nie sú ohľadom tohto nijaké nezhody. Islam (podriadenosť) neznamena tú istú vec ako al-salam (mier), inak by to bolo to isté slovo. A podriadenie sa Bohu znamená plnenie jeho Božieho plánu, pričom Božím plánom je ovládnutie sveta islamom. V hadísoch sa v súvislosti s týmto doslova píše: „*Mohamed: Bolo mi prikázané, aby som viedol vojnu proti ľuďstvu, kým všetci neprijmú, že niet iného Boha než Alaha a kým neprijmú všetky zjavenia, ktoré boli zvestované cezo mňa. Ak tieto veci prijmú budem chrániť ich životy a majetok, pokiaľ by šaría neurčila inak, v takom prípade bude ich osud v Alahových rukách.*“¹² Podľa pôvodného, fundamentálneho výkladu islamu, teda bude na svete dosiahnutý mier až vtedy, keď sa všetci podriadia islamu. Islam totiž vidí svet bipolárne a delí ho na Dar-al Islam (dom podriadenia) a Dar-al Harb (dom vojny). Všetky krajiny sveta, v ktorých islam nevládne, tvoria Dar-al Harb. Podľa fundamentálnych interpretácií islamu je povinnosťou moslimov, aby v Dar-al Harb viedli džihád (svätú vojnu), zosadili miestne vlády a prinútili obyvateľstvo podriaďovať sa. Taktiež moderný totalitarizmus znamenal absolútne preniknutie moci štátu a jeho oficiálnej ideológie do každej sféry bytosti jednotlivca vrátane jeho mimopolitickej sféry a de facto absolútne podriadenie sa. V tomto smere je možné vysledovať medzi moderným totalitarizmom a militantným politickým islamizmom viacero spoločných znakov, predovšetkým pokiaľ ide o indoktrinačné mechanizmy určujúce dynamiku týchto hnutí. Aj keď je pravda, že radikálna ideológia militantného politického islamizmu vychádzajúca z koreňov islamu ako náboženstva, zdieľa isté spoločné menovatele s komunizmom, ako aj s nacizmom, ako napr. (1) otvorene deklaruje zámer vládnuť celému svetu a (2) privlastňuje si právo vyhostiť, utláčať, prevychovať, alebo vyhladiť tých, ktorí nezapadajú do predstavy jeho ideológie, na druhú stranu sa súčasne od oboch výrazne líši. Predovšetkým, islam nie je západný v žiadnom zmysle slova. Nespolieha sa na centralizované vodcovstvo. Mal viac než tisíc štyristo rokov na to, aby presiakol do kultúry regiónov, ktoré dobyl. Keď dnes počujeme z médií rôzne informácie o islame, vybaví sa niekomu predstava múdrych a kultivovaných ľudí, ktorí sú z nepochopiteľných dôvodov obeťami útokov európskych nacionalistov a xenofóbov. Iným sa vybaví skôr teroristické útoky, rezanie hláv, kameňovanie a najrôznejšie barbarské praktiky. Samotné násilie a krutosť však nie je v islame zďaleka jediným problémom, ktoré by ho odlišovalo od „kostlivcov v skrini“, ktoré má žiaľ aj naša spoločnosť. Koniec koncov, stačí ísť z Bratislavy či už pár desiatok kilometrov do Serede, alebo príp. pár sto kilometrov do

¹² WARNER, Bill: Šaría pre nemoslimov, CSPI international, Brno 2010, str. 35 - 36 [Muslim 001, 0031]

Osvienčimu a pozrieť sa, čo robili "najvzdelanejší príslušníci našej civilizácie" iba pred niekoľkými desaťročiami. To, čo je na islame skutočne desivé, na rozdiel od európskych totalitných ideológií, je jeho statickosť. Islam existuje viac ako 1400 rokov a v mnohých ohľadoch je úplne rovnaký, ako bol na začiatku. Behom stáročí sa síce občas stalo, že sa na nejaký čas zmenil, čo bolo spôsobené buď vonkajším tlakom, alebo brutalitou nejakého diktátora. Akonáhle sa však tieto okolnosti vytratili, islamská spoločnosť sa vrátila do pôvodného stavu. Ako keby bola z gumy. To vytvára z islamu omnoho hlbšiu identitu, než kedy mohli dúfať Hitler s Leninom a Stalinom so svojimi vlastnými šílenými projektmi "sociálneho inžinierstva". Islam tu teda bol skôr, než politické hnutia, ako je komunizmus, či nacizmus, ktoré povstali, aby zaplnili vákuum viery na sekularizovanom Západe, rasovými a ekonomickými utópiami. **Pre fundamentálnych militantných islamistov je však aj v súčasnosti "Celosvetový islamský kalifát" to isté, čím bola "Tisícročná Tretia ríša" pre nacistov, a "Zjednotený proletársky svet" pre komunistov.** V rámci európskeho priestoru predovšetkým fašizmus je možné označiť za nespochybniteľne reakcionársku politickú ideológiu. Fašizmus vychádzal predovšetkým z odmietnutia sociálnych teórií majúcich základ vo francúzskej revolúcii z roku 1789. Ako píše americký novinár Chip Berlet: „*Fašisti obzvlášť opovrhovali sociálnou teóriou francúzskej revolúcie a jej sloganom: sloboda, rovnosť, bratstvo.*“¹³ Islam sa taktiež zrodil ako reakčné hnutie proti autorite vládnuceho rodu Kurajšovcov v Mekke a ich polyteistickému náboženskému systému, ktorý bol už začiatkom siedmeho storočia, čím ďalej tým viac ohrozovaný vzrastajúcou popularitou kresťanstva. Ani militantný islamizmus odvodený od politickej doktríny islamu nesúhlasí so slobodou, rovnosťou a bratstvom. Keď islamisti demonštrujú, nie je to spravidla za slobodu, ale za odovzdanéjšie podriadenie sa učeníu ich proroka. **Znovu a znovu narážame na to, že veľké množstvo moslimov netuží po slobode, ale ich najväčšou cnosťou je dokonalá podriadenosť.** Kritická situácia je momentálne najmä v Belgicku, kde stále väčšiu popularitu získava politická strana s výstižným názvom - Islam¹⁴, otvorene usilujúca sa o presadenie prvkov práva šaría, založenom na otvorenom antipluralizme. Demokraciu nakoniec títo ľudia musia odmietnuť, pretože demokracia podľa fundamentálnych výkladov islamu sa nachádza v stave nevedomosti (Džahílie), a "dokonalá" vláda podľa týchto interpretácií prichádza až s islamom a nastolením islamského práva šaría. Korán k tomu hovorí: „*Neprislucho veriacemu mužovi a ani veriacej žene, ak by Alah a jeho posol (Mohamed) rozhodol o nejakej veci, aby im náležal výber v tejto veci.*“¹⁵ **Krajiny neveriacich (tzv. kaťirov) sú teda podľa fundamentálnych interpretácií islamu riadené hriešnym, nedokonalým a ľudmi vykonštruovaným systémom – zvaným demokracia,** ktorý už len priznaním univerzálnosti všeobecných ľudských práv povoľuje to, čo Alah zakázal. Nebolo preto zrejme náhodou, že džihádista Mohamed Lahouaiej-Bouhlel, (ktorý uskutočnil jeden z najkrvavejších teroristických útokov v Európe za posledné roky, keď 14. júla 2016 pozrážal dodávkou na promenáde v juhofrancúzskom meste Nice stovky ľudí z ktorých 84 zahynulo a viac ako 200 bolo zranených), si za dátum tohto svojho činu vybral práve dátum dobytia Bastily.¹⁶ Preto akékoľvek pokusy o export demokracie do krajín ovládaných islamom boli a sú neúspešné, alebo prinajmenšom diskutabilné. Navyše Európa si tieto problémy svojou iracionálnou migračnou politikou importuje priamo k sebe domov. Takéto pokusy budú neúspešné aj v budúcnosti, ak islam neprejde reformou, ktorá je však "neodpustiteľným hriechom". Preto

¹³ BERLET, Chip.: *What is Fascism?*, In: <http://remember.org> [Online], URL: <www.remember.org/hist.root.what.html>

¹⁴ EMBLING, Damon.: *Islam Party stirs controversy ahead of Belgian elections*, In: euronews.com [Online], URL: <<https://www.euronews.com/2018/04/26/islam-party-stirs-controversy-ahead-of-belgian-elections>>

¹⁵ Korán.: súra 33 verš 36, In: quran.com [Online], URL: <<https://quran.com/33>>

¹⁶ Pozri bližšie: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/399151-nakladne-auto-nabehlo-do-davu-v-nice-na-mieste-su-desiatky-mrtvych/>

osobne zastávam názor, že **problém s islamom a násilnosťou v ňom prítomnou bude trvať do tej doby, dokým moslimovia neurobia jednoduchú reformu – a síce to, že oddelia mekkánske súri** (pôvodné - náboženské) **od tých meďinských** (neskorších - dobyvačných). Ako náhle moslimovia odstrihnú tú náboženskú časť od tej politicko-právnej a dobyvačnej, v tej chvíli bude pokoj. Avšak dovtedy, kým moslimovia budú brať korán a ostatné texty islamu ako celok, tak nikdy nebude možné tento rozpor prekonať, pretože podľa islamu je tento systém dokonalý (a teda ani politicko-právny systém islamu nesmie byť reformovaný).

Doktrína politického islamu v optike západného civilizačného pohľadu

Ak máme vôbec začať uvažovať o určitej liberalizácii aj v rámci islamu, dá sa povedať, že dodržiavanie základných ľudských práv, možno brať ako prvý krok k demokratizácii. Tu si však treba položiť úplne základnú otázku, či **sú alebo nie sú ľudské práva vôbec** (kultúrne) **univerzálne**? A odpoveď nie je vôbec taká jednoduchá, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať. **Všeobecná deklarácia ľudských práv prijatá OSN v roku 1948** bola čiastočným posunom k premise univerzality, pričom jej článok 18 uvádza: „*Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva; toto právo zahrnuje v sebe aj voľnosť zmeniť svoje náboženstvo, alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru, sám alebo spoločne s inými, či už verejne alebo súkromne, vyučovaním, vykonávaním náboženských úkonov, bohoslužbou a zachovávaním obradov.*“¹⁷ Avšak neskorší vznik napríklad **Arabskej charty ľudských práv** (Káhirska Deklarácia ľudských práv v islame z roku 1990) mala odlišný koncept. Z jej článku 24 vyplýva že: „*uvedené práva a slobody platia, len pokiaľ neodporujú islamskému právu - šariá.*“¹⁸ A tu sa dostávame do problémov, pretože podľa tohto, aj všetky **modernizačné právne reformy by v princípe nemali odporovať šarii, čo ducha Všeobecnej deklarácie ľudských práv prakticky neguje. Podľa tejto logiky sú právne systémy založené na islamskom práve v rozpore s univerzalistickou koncepciou ľudských práv z roku 1948** hneď v šiestich hlavných bodoch:

- Pokiaľ tzv. západná koncepcia ľudských práv považuje za zdroj legitimacy politickej moci demokratickú volebnú procedúru a rešpektovanie zásad právneho štátu, islamské politické myslenie tento zdroj legitimacy vidí výlučne v miere, v akej sa politická moc snaží presadiť zásady islamu.
- Islamské právo nie úplne uznáva rovnosť všetkých ľudí. V konečnom dôsledku moslimov privileguje nad nemoslimami (napr. zakazuje moslimom sa podriať politickej moci nemoslimov).
- Islamské právo taktiež nepriznáva úplnú slobodu myslenia, svedomia a náboženstva vrátane práva zmeniť náboženstvo a vieru. V prípade odklonu od islamského náboženstva, pre odpadlého moslima požaduje trest smrti.
- Nepriznáva úplnú právnu rovnosť mužov a žien.
- Obmedzuje slobodu výberu manželských partnerov (moslimkám zakazuje sa vydať za nemoslima).
- V praxi zasahuje i do oblastí života, ktorá je z nášho pohľadu úplne súkromnou záležitosťou (napr. okrem iného aj trestaním predmanželského a mimomanželského sexuálneho života žien).

Preto sa právne systémy rešpektujúce šariu dostávajú do problémov, keď medzinárodné ohľady a členstvo v OSN nútia islamské krajiny prihlásiť sa k univerzalistickej koncepcii

¹⁷ *Všeobecná deklarácia ľudských práv*, In: Snslp.sk[Online], URL:<http://www.snslp.sk/CCMS/files/Vseobecna_deklaracia_ludskych_prav.pdf>

¹⁸ *The Cairo declaration on human rights in islam*, In: arabhumanrights.org [Online], URL: <<http://www.arabhumanrights.org/publications/regional/islamic/cairo-declaration-islam-93e.pdf>>

ľudských práv, čo následne vyúsťuje do priamej destabilizácie celých regiónov. Táto nestabilita, ktorou je arabský svet dlhodobo konfrontovaný, akcelerovala predovšetkým po Arabskej jari v roku 2011. Tá bola západným mainstreamom najskôr výrazne privítaná pod naivnými domnienkami, že „*teraz už skutočne dôjde k demokratizácii arabského sveta*“, že je to ich „*Nežná revolúcia*“ a pod. Američania potom predpokladali, že všetci moslimovia chcú iba demokraciu a slobodné podnikanie s ich exportovanou "hamburgerovou kultúrou", eurokrati si zase začali projektovať, že moslimovia chcú byť dobrí multikultúrni socialisti, z čoho následne vyvodili závery, že "Arabská jar" je niečo ako "Pražská jar" v bývalom Československu, resp., že je to proces, ktorý je ekvivalentom socialistických hnutí Európy, keď chybne predpokladali to isté o arabských socialistických hnutiach minulú generáciu. Nič také sa však neudialo. Ilúzia islamu sa skrátka stala, podobne ako je tomu v prípade bankového systému, príliš veľkou na to, aby skrachovala. Čo sa však udialo bolo, že po tzv. Arabskej jari na Blízkom východe vzniklo v zásade tripolárne rozdelenie politických síl. Pod vedením Turecka, Kataru a Egypta, sa zoskupili sily Arabskej jari, predovšetkým medzinárodné **Muslimské bratstvo** a menšie nacionalistické a ľavicové sily. Saudská Arábia a Al-Kaidá zase okolo seba sústredili sily extrémistov zo salafistických a džihádistických prúdov. Iránu sa podarilo zorganizovať šiitské sily – libanonský Hizballáh, šiitské režimy v Iraku a Sýrii a jemenské hnutie Huthí, zatiaľ čo monarchie v Jordánsku a v Perzskom zálive sa ešte tesnejšie naviazali na Saudskú Arábiu, aj keď jej ideológiu väčšinou nezdieľajú, čo zamýšľanú demokratizáciu tohto priestoru otočilo presne opačným smerom. Koniec koncov o tom, že demokratizácia arabského sveta je značne problematická sme mali možnosť presvedčiť sa už **začiatkom marca 2003** v rámci veľkého projektu Bushovej administratívy „*prenesenia demokracie a slobody na krídlach bombardérov a pásach tankov*“ priamo z USA do Iraku, ktorý však znamenal iba začiatok krvavého etnického konfliktu medzi arabskými sunitmi, šiitmi a Kurdmi. Veľmi vážnym dôsledkom tejto invázie bola celková chronická destabilizácia regiónu, ktorá mala tiež priamu súvislosť so vznikom Islamského štátu. **Odpoveď na otázku prečo Irak ako štát zlyhal je tá, že je to bol predovšetkým priamy dôsledok hlúpej okupačnej politiky, šéfa okupačnej správy Iraku medzi májom 2003 - júnom 2004 - Paula Bremera** (de facto hlavy Irackého protektorátu v tomto období), ktorý počas svojho pôsobenia stihol poslať "na dlažbu" prakticky celú bývalú irackú armádu (zloženú prevažne z arabských sunitov) Saddáma Husajna, čo nemalú časť jej bývalých príslušníkov radikalizovalo a následne motivovalo sa Američanom postaviť na odpor, keďže títo ľudia zo dňa na deň stratili prakticky celé svoje živobytie, ale zato mali absolvovaný taktický vojenský výcvik, čo v odpore voči Američanom aj náležite zužitkovali. Druhým faktorom bolo ešte väčšie vyhrotenie situácie implementáciou sektárskej politiky bývalého irackého premiéra Núriho al-Málíkiho, siahajúcej bezprostredne do **roku 2005, kedy sa v Iraku etablovala silná šiitská dominancia**, ktorá vyústila po odchode amerických okupantov v decembri 2011, v podstate jeho osobnú diktatúru. Taktiež Malíki už od svojho zvolenia po americkej invázii začal prenasledovať sunitov, vytlačil ich zo štátnej správy a armády. Okrem toho vytesnil z politického a spoločenského života aj takmer všetkých členov bývalej vládnej strany Saddáma Husajna – BAAS. Na sunitskom severe, ktorý bol za diktatúry Saddáma Husajna jadrom vysoko vzdelanej strednej triedy a komerčne úspešnej vrstvy obchodníkov, to vyvolalo pocit bezmocnosti. Ten vyvrcholil v organizovaný pasívny odpor na jeseň 2013, ktorý sa preslávil sedavými demonštráciami najmä v mestách provincie Anbár – vo Fallúdži a v Ramadí. Prekvapením pre Malíkiho režim bolo, že pri podpore pasívneho odporu sa zjednotili nielen sunitskí nacionalisti, ako predseda irackého parlamentu Osáma Nudžajfí a tzv. "umiernení islamisti", ako zosadený viceprezident Tárík Hášimí, ale aj pan-irackí nacionalisti, ako vicepremiér Sáleh Mutlak. Malíkiho režim odpovedal v januári 2014 vojenskou agresiou, ktorou si arabských sunitov ešte viac znepriatelil. Reakciou na vojenský zásah irackej armády proti sunitom v provincii Anbár, bolo odmietnutie sunitských kmeňových milícií bojovať proti islamistickým džihádistom z ISIS. Výsledkom

bolo obsadenie Fallúdze, Ramadí a Mosulu džihádistickými silami Islamského štátu Iraku a Sýrie takmer bez boja. Táto jeho krátkozraká sektárska politika, s výraznou podporou Američanov, viedla k radikalizácii sunitov, ktorí na území Sýrie a Iraku následne vytvorili vlastný kalifát, teda extrémistický Islamský štát. Ten následne bezprostredne na obsadených územiach začal s likvidáciou šiítov, alláwitov, marionitov, drúzov, kresťanov, alebo jezídov. Sunitský sever totálne rezignoval na obranu, čoho dôsledkom bolo, že islamistickým džihádistom z ISIS sa začiatkom leta 2014 podarilo takmer bez boja obsadiť tiež veľké časti nielen provincie Anbár, ale aj provincií Salahaddin, Niniwe a arabskej časti provincie Kirkúk. Irackú armádu pod vedením bývalého premiéra Malikího podporili šiitské milície Muktađu Sadra a aj šiitské milície Badr a Ahl al-Hak, ako aj špeciálne skupiny financované Iránom, nechvalne známe z pogromov proti sunitom počas sektárskej vojny v rokoch 2007-08, zatiaľ čo Kurdi na severe sa snažili predovšetkým skonsolidovať svoje pozície. Absolútne nepremyslená a cynická politika USA, ale aj ich spojencov tak nakoniec okrem rozvratu regiónu viedla tiež k tomu, že z tejto oblasti začali prúdiť do Európy státisíce utečencov. **Dnes je Irak** v dôsledku prevahy šiitského obyvateľstva a štiepných línií (cleavages) na etnickom a náboženskom princípe miestnej politickej scény "de facto" **fragmentovanou spoločnosťou, ktorú riadia ajatolláhovia z Iránu.**

Aj v Sýrii sa vytvorili tri póly konfliktu. Na strane Iránu sa ocitol režim Bašára Assada a jeho šiitský prúd alláwitov. Na stranu Arabskej jari sa postavila zjednotená opozícia – Slobodná sýrska armáda a Národná koalícia revolučných a opozičných síl Sýrie, ktorú tvorilo predovšetkým Moslimské bratstvo a menšie nacionalistické a ľavicové sily arabských sunitov. Saudská Arábia zo začiatku nemala čo ponúknuť a až tvrdý ruský postoj voči sýrskej opozícii a neschopnosť Západu jej pomohli etablovať sunitské salafistické a džihádistické sily ako Front an-Nusrá a Islamský štát v Iraku a Sýrii. Sýrski Kurdi sa priklonili na stranu kurdskeho separatizmu. Kresťania, ktorí stáli u zrodu moderného arabského nacionalizmu, sa ocitli politicky bezprizorní a nakoniec sa rozdelili – na severe sa pridali ku Kurdom a na západe k Assadovmu režimu. Navyše nie je prekvapením, že rok 2011, v ktorom vypukli nepokoje v Sýrii, ktoré eskalovali až do regulárnej občianskej vojny proti režimu autokratického prezidenta Bašára Assada, sa časovo kryjú s podpísaním zmluvy o **výstavbe tzv. islamského plynovodu¹⁹ medzi Iránom, Irakom a Sýriou**, ktorým by sa v prípade jeho výstavby do blízkosti Európy dostal plyn z najväčšieho ložiska plynu na svete pri pobreží Iránu. Irán je však krajina, ktorá je úhlavným nepriateľom USA, jeho ložiská nemá vláda USA pod kontrolou, a z tohto dôvodu je možné odvodiť si predpoklad, ktorý však korešponduje s realitou, že by bolo v rozpore s geopolitickými záujmami USA, aby sa podobný projekt mohol realizovať, zvlášť v dobe, kedy USA začali mať prebytky svojho vlastného bridlicového plynu, ktorý však v tom čase z dôvodu nedostatočne vybudovanej infraštruktúry na jeho prepravu, nevedeli a dodnes nevedia Spojené štáty plnohodnotne a za konkurencieschopné ceny exportovať. Niet preto divu, že rok 2011 sa kryje s nástupom terorizmu v Sýrii proti režimu Bašára Assada podporovaného Iránom, ktorého vláda mala realizovať výstavbu tohto projektu. A už vôbec neprekvapuje, že hlavnými sponzormi týchto operácií boli dve krajiny, ktoré mali ekonomický záujem na zmaření tohto projektu. Katar ako spoluvlastník ložiska, z ktorého by rád dodával do Európy plyn sám a Saudská Arábia, ktorá je dlhodobou rozhodujúcim sunitským spojencom USA a ktorá aj z titulu vlastných mocenských ambícií videla v Iráne nielen svojho prirodzeného ekonomického, ale aj politického súpera v oblasti. Sýria tak v podstate mala tú smolu, že sa stala reálnym bojiskom o plyn, ktorý v Sýrii ani nie je. Krajina má však kľúčovú polohu pre transport do Európy. Rýchle víťazstvo režimu Bašára al-Assada, a teda aj Iránu v Sýrii malo potenciál v rozumnej dobe dokončiť tento obchod, keby medzitým nevystal ďalší problém,

¹⁹ Pozri bližšie: *Syria intervention plan fueled by oil interests, not chemical weapon concern*, In: theguardian.com [online], URL: <<http://www.theguardian.com/environment/earth-insight/2013/au>>

a tým bol **Islamský štát**. Od roku 2011 keď začal konflikt v Sýrii, sa do oblasti presunulo veľké množstvo mudžahedínov podporovaných neoficiálne najmä Katarom, Saudskou Arábiou, a teda minimálne nepriamo aj USA, pričom časť ich vodcov, ako napr. líder tejto organizácie Abu Bakr al-Bagdadí si prešla americkým väzením v Iraku. V okamihu, keď začali byť zjavné úspechy sýrskej armády a hrozilo vytvorenie súvislého pásu šiitskej reprezentácie od Iránu po Stredozemné more, zjavil sa Islamský štát, ktorý sa stal najväčšou hrozbou pre všetky okolité štáty. Teatrálnosť, s ktorou začal zabíjať rukojemníkov a šíriť videá do sveta, začal byť čoraz naliehavejšou výzvou predovšetkým pre svetové veľmoci. Nebolo treba ani "konšpirovať", pričom zrejším faktom nástupu jeho existencie bolo, že vznikom ISIS na dlhú dobu medzi Irakom a Sýriou vznikol "sunitský uzáver", ktorý istý čas nedovoľoval priamu intervenciu, a následne aj ekonomickú pomoc Sýrii zo strany Iránu.

Napriek rôznym názorom, **nespochybniteľným faktom ostáva, že ISIS vznikol predovšetkým v dôsledku americkej invázie do Iraku v roku 2003**. Na začiatku to bola iba iracká odnož Al-Káidy, Američanmi nazývaná Al-Káida v Iraku, na čele ktorej stál Abú Musáb al-Zarkáwí, ktorého cieľom bolo zjednotiť sunitských radikálov a napádať amerických vojakov a šiitských civilistov. Po zabití Zarkáwího, v októbri roku 2006, bola táto organizácia potlačená, pričom druhý dych získala v amerických väzniciach v Iraku. Islamský štát bol založený v tom istom roku po jeho smrti, ako únia rôznorodých ozbrojených sunitských radikálnych skupín. Prvým lídrom tejto organizácie sa stal Abu Ayyub al-Masri, ktorý bol zabitý v roku 2010. Práve v amerických väzniciach dlhodobý vodca tejto siete - Abu Bakr al-Bagdadí, ktorý bol zabitý v roku 2019 zrejme objavil svoj vodcovský potenciál. Žiaľ v tomto kontexte je sektárska logika jednoznačná. Islamský štát vznikol na sunitskom základe, zatiaľ čo vláda v Bagdade a 70% irackého obyvateľstva je šiitská. Američania desať rokov školili irackých šiitských vojakov, ale napriek minutým miliardám dolárov boli dlho výsledky na bojisku samostatnej irackej armády prišerné. **Vďaka vyslovene diletantskej politike Spojených štátov amerických v regióne sme svedkami, že koncept mnohonárodnostného Iraku je preč, pričom k Iraku viac nemôžeme pristupovať ako k unitárnej krajine.** Taktiež Líbya po páde Kaddáfího je v totálnom chaose, kontrolovaná jednotlivými kmeňovými vodcami. To si taktiež Európa s Amerikou spôsobila sama, keď hlúpo, neprezieravo a bez plánu zasiahla v Líbyi. Dnes je Líbya de facto nefunkčným štátom, bez akejkoľvek centrálnej štátnej authority. V podstate je to paralyzovaná krajina s dvoma vládami a vlastne v totálnom chaose, cez ktorú do Európy začali prúdiť masy ilegálnych migrantov. Skutočnou príčinou masívnej migračnej vlny je kolaps Líbye ako štátu, ktorý na jednej strane zamestnával Eritrejcánov, či Somálčanov ako "gastarbeitrov", na druhej strane dokázal ustrážiť svoje pobrežie pred gangmi prevádzajúcimi afrických migrantov do Talianska na ostrov Lampedusa, alebo na jeho južné pobrežie. Problematický vývoj po demokratických voľbách v súčasnosti máme možnosť sledovať tiež v Tunisku, ktoré je iba kúsok od sociálnej katastrofy, kde sa dostali k moci tzv. "umiernení islamisti", v Egypte ním bolo radikálne islamské Moslimské bratstvo, ktoré bolo násilne zvrhnuté armádou, čím sa režim v podstate vrátil do stavu pred revolúciou, a na Palestínskom samosprávnom území Gazy dokonca získalo po voľbách roku 2006 hnutie Harakat al-Muqawima al-Islamiyya (Hamás), oficiálne považované za teroristickú organizáciu, absolútnu väčšinu v parlamente. Prehnané "demokratické" nadšenie preto zrejme nie je na mieste. Nakoniec po vyše tridsiatich rokoch slovenských skúseností divokej privatizácie, tunelovania verejných zdrojov s rôznymi demagógmi pri moci, už niečo o problémoch budovania demokracie vieme aj my.

Už Alexis de Tocqueville si totižto v polovici 19. storočia všimol, že **demokracia automaticky neznamená slobodu**. Demokracia, ktorá predpokladá rovnosť, je totižto kompatibilná so slobodou zakotvenou na princípoch liberalizmu, iba do určitej miery. Základný vzťah medzi liberalizmom a demokraciou, vytvárajúci model súčasných **liberálnych demokracií** (modelu, ktorí sa mnohí snažia exportovať do islamského prostredia) je teda

určený ako vzťah medzi slobodou a rovnosťou. Ak chceme tieto dva prvky spojiť, vychádzame z toho, že úlohou liberálne - demokratického systému je spojenie slobody a rovnosti. Liberalizmus sa usiluje predovšetkým o kvalitatívnu demokraciu. Spôsob vnútornej stimulácie, potreby napredovať a rásť sú demokracii úplne neznáme, pretože tá sa uspokojí s poskytnutím práv a výhod, ktoré sú zadarmo. Rovnosť túži po integrácii a zladení, sloboda je sebaapresadzujúca. Najpodstatnejším rozdielom je, že **sloboda sa opiera o jednotlivca – indivídium, zatiaľ čo rovnosť o spoločnosť- societu**. Liberalizmus je mechanizmom obmedzovania štátnej moci, kým demokracia je vkladanie moci ľudu na štát. **Z uvedeného vyplýva, že demokracia je predovšetkým horizontálnym vyjadrením princípov rovnosti, zatiaľ čo liberalizmus je vertikálnym vyjadrením slobody a z nej vyplývajúcej nerovnosti** (nie každý človek má tie isté schopnosti a predispozície), čo nevyhnutne vytvára istý druh pnutia. Preto je potrebné vytvoriť medzi liberalizmom a demokraciou deľbu úloh, ktorá je v islamskom svete prakticky neuskutočniteľná, pretože Západné spoločnosti sú založené na suverinite ľudu, zatiaľ čo islam na suverinite Alaha. Teda demokracia a náboženská časť islamu sú zlučiteľné, avšak určite to neplatí v prípade demokracie a politického islamu. Islam však nerozlišuje medzi náboženskou a politickou časťou doktríny a na Západe často nekriticky túto skutočnosť prehliadame. **Export islamu do demokracie v celej jeho šírke je vďaka tomu úspešný a funguje stále lepšie, na rozdiel od exportu demokracie do islamu**. Na to, **aby demokracia fungovala v rámci princípov slobody totižto musí byť vláda väčšiny vždy obmedzená aj právami menšiny, teda ani demokraticky zvolená moc nesmie byť absolútna**. V "konzervatívnom" arabskom svete sme však svedkami **nastolovania demokracie bez zakomponovania výraznejšieho prvku liberalizmu**, a to je zároveň dôvod, prečo sa tu **režimy veľmi ľahko zvrhávajú na tzv. tyranie väčšiny**. Napriek tomu je podľa šariu možné aj v islame aplikovať do spravovania vecí verejných isté prvky, ktoré sú spoločné s demokraciou. Napríklad konzultácia medzi vládcom a ovládanými (*šhura*), konsenzus komunity (*idžma*), alebo verejný záujem (*maslaha*). Podľa islamu je dokonca možné rozhodnutím komunity vymeniť vládcu, pokiaľ sa jeho vládnutie odkláňa od princípov šariu. Ani vládcovi, ani komunite však nie je umožnené meniť zákony, pretože zákonodarstvo je doménou jedine Alaha. V koráne sa v tomto kontexte píše: „*Nemáte iného ochrancu než Alaha, a Alah sa nedelí s nikým o svoje rozhodnutia a o svoju vládu*.“²⁰ Demokracia je teda z pohľadu islamu a jeho fundamentalistických interpretácií hriech polyteizmu, ktorý je neodpušiteľný. Taktiež na jednej z mnohých proislamistických webových stránok sa doslova píše: „*Ľudia a ich volení zástupcovia nemajú právo povoliť to, čo Alah zakázal alebo zakázať to, čo Alah povolil. Ak by sa im priznalo toto právo a nasledovanie nimi vytvorenej legislatívy, znamenalo by to ich pozdvihnutie na vládcov na rovnakej úrovni ako je Alah, a to je polyteizmus*.“²¹ Demokracia je totižto systém, v ktorom sú si všetci ľudia rovní pred zákonom, bez ohľadu na rasu, náboženstvo alebo pohlavie. Hlasovanie každého jednotlivca je rovnako dôležité, ako hlasovanie ktoréhokoľvek iného. Pravidlá spoločnosti sú potom určované kolektívnou vôľou ľudí. Podľa islamského práva majú nárok na plné práva iba moslimovia. Postavenie žien je často polovičné voči mužom – a niekedy ešte menej. Nemoslimovia nemajú rovnaké postavenie ako moslimovia. Všade kde sa v rámci charakteru spoločnosti politický islam v praxi naplno presadil sa spoločnosť začala riadiť islamským právom (šariou), odvodeným z koránu a sunny (či už to bola a znovu je vláda Talibanu v Afganistane, režim Saudskej Arábie, vláda ISIS na obsadených územiach v Sýrii a Iraku medzi rokmi 2014-2017 a pod.).

Pri čítaní nepríjemných veršov z koránu sa bežne hovorí, že skutočný význam závisí od toho, ako sa text interpretuje. Šaria je korán a sunna vo výklade najlepších islamských učencov. Už vyše tisíc rokov je šaria oficiálnym a záväzným výkladom celého islamu. Tú

²⁰ Korán.: súra 18 verš 26, In: quoran.com [Online], URL: <<https://quran.com/18>>

²¹ *The Basics of the Political System in Islam (part 2 of 2): Islam and Democracy*, In: islamreligion.com [Online], URL: <<https://www.islamreligion.com/articles/223/basics-of-political-system-in-islam-part-2/>>

správnú interpretáciu islamu nie je potrebné ďalej hľadať. Ľudia nikdy nesmú byť umiestnení nad korán a sunnu, čo by znamenalo, že človek by bol nad Alahom. Je trochu diskutabilné, či existujú v moslimskom svete nejaké štáty, ktoré možno považovať za skutočné demokracie. Nemožno však poprieť, že tých pár, ktoré sa považujú za demokratické národy (napr. Tunisko), sú tie, v ktorých existuje medzi vládou a náboženskými vodcami hlboké napätie (nakoniec z Tuniska odišiel najväčší počet bojovníkov v pomere k populácií bojovať za ISIS). Náboženský lídri sa často sťažujú, že demokracia je modloslužobným systémom, ktorý ich trestá. Americko-iránsky novinár Amir Taherí poukazuje na to, že: „*Až do konca 19. storočia nemali moslimovia pre demokraciu žiadny výraz.. Pokiaľ demokraciu nedokázali označiť, potom je pravdepodobné, že si ju nedokázali ani predstaviť. Demokracia je založená na rovnosti, pričom táto myšlienka je pre islam úplne neprijateľná. Neveriaci nemôže byť rovný veriacemu. Aj z veriacich sú za človeka plnohodnotne považovaní iba príslušníci takzvaných abrahámovských náboženstiev: judaizmu, kresťanstva a islamu.*“²² Bratstvo sa v islame netýka vzťahov s nemoslimami. V zmluve, ktorú Mohamed vnútil moslimským aj židovským obyvateľom Mediny stojí, že moslimovia tvoria spoločenstvo (Umma), z ktorého sú všetci ostatní vylúčení. V islame postavenie ľudí nie je vnímané hodnotovo univerzálne, ale je diferencované na základe hodnoty, ktorú im islam prisudzuje. Úplne na vrchole sú slobodní moslimovia, uprostred tzv. ľudia knihy (kresťania a židia), ktorí však majú podriadené postavenie (tzv. Dhími²³) a úplne na spodku všetci polyteisti. Mohamed, aby svoje skutky ospravedlnil, prikazoval svojim stúpencom bojovať s neveriacimi: „*Prorok, povzbudzuj veriacich k boju! Pokiaľ bude medzi vami dvadsať vytrvalých mužov, porazia ich dve sto, pokiaľ ich bude medzi vami sto, porazia tisíc neveriacich, pretože to sú ľudia nechápaví.*“²⁴

Komparácia historického a moderného totalitarizmu

Prvky islamskej hierarchizácie si našli cestu aj do "Hitlerovej teológie". Hitler veril, rovnako ako Mohamed, že silnejší má pravdu, teda veril v akúsi mutáciu "sociálneho darvinizmu". Hitler vyhlasoval, že jeho ideológia je nadradená, pretože sa neuchýľuje k milosrdným lžiam, a tak dosiahne víťazstvo. Podobne ako v nacistickej ideológii ľuďom na základe ich biologického pôvodu bola prisudzovaná rôzna "hodnota", aj dnešní prgresivistickí ideológovia v súvislosti s islamom vsadili na rasovú kartu. Nielsen v tom zmysle, že islam bol prehlásený za rasu (a odporcovia islamizácie sú teda rasistami), ale predovšetkým preto, že sa objavila silná proti belošká rétorika. Pritom islam nikdy nebol vo svojom jadre rasistický. K jeho základnému posolstvu patrí, že to čo prikázal prorok, je dobré pre každého človeka - čierneho, bieleho, žltého, hnedého. Rasizmus doplnili až bieli západní intelektuáli. Pritom je dobré si všimnúť, že starý európsky rasizmus bol iný. Bol spojený s predstavou, že údajne nižšia rasa (napr. černosi) sú niečo ako "nevyvinuté deti". Belochom, ktorí mali byť múdrejší a zodpovednejší pripadla povinnosť sa o nich starať, čím sa do veľkej miery (aspoň v teoretickej rovine) snažili európske mocnosti legitimizovať kolonializmus. Európania mali týchto ľudí "pozdvihnúť" tým, že by na nich dozerali, nútili ich k pravidelnej práci, učili ich disciplíne a pod. Samozrejme, že realita bola často iná a bola spojená s ťažkou prácou v baniach, alebo na plantážach, nezmyselnými trestami, alebo aj svojvoľným mučením, zbavovaním základnej ľudskej dôstojnosti a pod. Avšak v rovine ideológie prevažoval skôr opatrovateľský étos. Hitlerov rasizmus bol oproti tomu podstatne iný. Hitler nikdy netvrdil, že Židia sú ako malé deti, na ktoré musíme dozerať a nechať ich pracovať na svojich záhradách. Tento "benevolentný" postoj mal napríklad voči Francúzom. V prípade Židov bol toho názoru,

²² TAHERÍ, Amir.: *Islam Is Incompatible With Democracy* In: freerepublic.com [Online], URL: <<http://www.freerepublic.com/focus/f-news/1138942/posts>>

²³ Pozri bližšie: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dhimmi>

²⁴ Korán.: súra 8: verš 65, In: quran.com [Online], URL: < <https://quran.com/8> >

že predstavujú esenciu zla a musia byť vyhubení, alebo aspoň izolovaní na vzdialenom ostrove (v tomto kontexte sa uvažovalo o Madagaskare). Už samotná ich prítomnosť viedla podľa neho k tomu, že sa na svete žije zle.

Práve zdieľaná nenávisť k Židom, je výrazne spájajúcim prvkom prítomným ako v nacistickej ideológii, tak aj v ideológii politického islamu. V roku 1940 dokonca vznikol v nacistickom Nemecku film s názvom - *Večný Žid*. Toto "dielo" bolo prezentované ako dokument, a malo za cieľ Židov odľuďšitiť a vydlážditiť tak cestu Hitlerovmu „konečnému riešeniu“. Židia sú v spomínanom filme prirovnávaní ku kryšám. Prečo ku kryšám? Pretože tak ich popisujú aj hadisy, kde sa doslovne píše: „*Abú Huraira uviedol, že Alahov posol (mier s ním) povedal: Stratilo sa niekoľko synov Izraela. Nevieť čo sa s nimi stalo, myslím však, že podstúpili premenu a vzali na seba podobu kryš.*“²⁵ Film teda vykresľuje Židov ako potulných kultúrnych parazitov a tvrdí, že nachádzajú potešenie v peniazoch a pôžitkárstve. V koráne sa taktiež píše, že: „*Židia sú najlačnejší ľudia na celom svete a každý z nich si praje, aby sa jeho život predĺžil na tisíc rokov, avšak neodsunie ho to od trápenia, i keď by sa jeho život predĺžil. A Boh vidí všetko, čo konajú.*“²⁶ Hitler zďaleka nebol prvý, kto cielene začal s likvidáciou Židov. Mohamed (prorok islamu) po tom ako založil svoju politickú obec (Ummu) v Medine zotročil alebo vyhubil všetkých Židov na území dnešnej Saudskej Arábie. Do tej doby tam existovali tri kmene (Banú Nádír, Banú Kajnuka, a Banú Kurajza). Takto boli všetci Židia buď extradovaní alebo sťatí. Saudsko-arabské školské osnovy pre deti dodnes obsahujú oslavujúce texty príkazu Mohameda postínať hlavy príslušníkom židovského kmeňa Banú Kurajza a z ich žien urobiť konkubíny. V Síre sa doslova píše: „*Vtedy sa kmeň Banú kurajza vzdal a apoštolov prorok ich zavrel do velenia v Medine.. Potom apoštol vyšiel na trhovisko v Medine a vykopal tam priekopy. Potom ich nechal priviesť a poodsekával im hlavy podľa toho ako ich k nemu privádzali po skupinách.*“²⁷ Celkovo ich bolo 600 - 700, ale niektoré pramene hovoria o 800 až 900 zavraždených príslušníkov tohto židovského kmeňa. Keď sa pozrieme sa trilógiu islamských textov (korán, Súra, hadisy) ako celok, zistíme že trilógia veľmi veľa priestoru venuje Židom. V mekkánskom koráne sa síce Židia spomínajú vo všeobecnosti kladne, avšak v Medine sa Židia už stávajú nepriateľmi islamu, lebo popierali, že Mohamed by bol posledným prorokom. Centrum pre štúdium politického islamu (CSPI) spočítalo množstvo protižidovského textu v rámci islamskej trilógie, pričom si treba všimnúť, že štatisticky texty islamu obsahujú viac protižidovského textu, ako Hitlerov Mein Kampf: **Množstvo protižidovského textu v jednotlivých textoch islamu:**²⁸ Korán z Mekky 1% , Korán z Mediny 17% , Súra 12%, Hadisy: 8,9%, Trilógia celkom 9,3% Mein Kampf 7%. Niekedy v tridsiatych rokoch 20. storočia významný psychológ Carl Jung na tému vzostupu nacizmu v Nemecku uviedol nasledujúce: „*Nevieme, či Hitler zakladá nový islam. Prvý krok už urobil: je ako Mohamed. V Nemecku panuje islamská nálada: vojnová a islamská. Všetci sú tam opití Bohom. Dejiny sa možno budú opakovať.*“²⁹ Na týchto a podobných príkladoch je možné vysledovať ako Mohamedova predstava nadradeného náboženstva s nespochybniteľnou autoritou ovplyvňovala taktiež (minimálne nepriamo) myšlienky Adolfa Hitlera o „*nadradenej árijskej rase*“. Albert Speer - Hitlerov hlavný architekt a od druhej polovice druhej svetovej vojny taktiež mimoriadne efektívny minister zbrojného priemyslu, vo svojich pamätiach uviedol, že: „*Hitler ľutoval porážku moslimov v bitke pri Poitiers v roku 732 a bol by najradšej keby*

²⁵ Sahíh al-Bucháří Kniha 59, Hadís 524 [Online], URL: < <https://sunnah.com/bukhari/59> >

Sahíh Muslim, kniha 42, číslo 7135

²⁶ Korán.: súra 2 verš 96, In: quoran.com [Online], URL: <<https://quran.com/2>>

²⁷ GUILLAUME, Alfred.: *Hadith The Life of Muhammad a translation of Ibn Isaq's, SIRAT RASUL ALLAH*, Oxford University Press 2002, str. 464

²⁸ *Anti-Jew Text in Trilogy*, In: CSPI [Online], URL:

<http://www.cspipublishing.com/statistical/TrilogyStats/Amt_anti-Jew_Text.html>

²⁹ JUNG, Carl.: *The Collected Works, diel 18, The Symbolic life*, 1939, Princeton, Princeton University Press, str. 281

moslimovia prenikli až do strednej Európy. Hitler často opakoval: *Keby Arabi túto bitku vyhrali bol by dnes svet moslimský. A keďže Arabi šíria svoju vieru mečom a tým všetky národy obracajú na svoju vieru, bolo by to aj pre Germánov ideálnym riešením. V dôsledku vlastnej rasovej podradenosti by sa ale arabskí dobyvatelia nemohli trvalo presadiť v drsnom kraji urasteným a silnejším obyvateľom, takže na čele svetovej islamskej ríše by nakoniec nestáli Arabi, ale pomoslimštení Germáni. Hitler zvykol podobnú rozpravu zakončiť poznámkou: Prečo nie sme ako Japonci, ktorí považujú sebaobetovanie za vlast' za najvyššiu cnosť? Aj islam by pre nás bol vhodnejší než kresťanstvo, ktoré je poddajné a falošne znášavlivé.*³⁰ Je nespochybniteľným faktom že Hitler Mohameda obdivoval, a islam mu imponoval, predovšetkým cez výzvy k násiliu, vďaka ktorým sa nakoniec rozšíril. Ako hovorí Ernst Nolte: *„Bez súčinnosti nacistického Nemecka by sotva bolo možné povstanie irackého ministerského predsedu Rašida al-Kajláního proti britskej okupačnej moci v roku 1940; v rozhovore s najrozhodnejším bojovníkom palestínskych Arabov, Veľkým muftím Amínom al-Husajním, Hitler ničmenej odkazoval „oslobodenie arabského sveta od anglickej nadvlády“ až na neskoršiu dobu.*³¹ Práve dobré vzťahy Hitlera s jedným z rozhodujúcich lídrov islamu tej doby – jeruzalemským muftím Mohamedom Amínom al-Husajním, známym tiež ako muftí Hadždž Amín al-Husajní sú dostatočne známe. V novembri 1941 (teda v dobe kedy na východnom fronte jednotky Einsatzgruppen strieľali státisíce Židov do masových hrobov), sa dokonca uskutočnilo pamätné stretnutie muftího s Adolfom Hitlerom v Berlíne. Na tomto stretnutí Hitler dostal od muftího titul „čestný moslim“ a muftímu na oplátku udelil titul „čestný árijec“, pričom neskôr ho Hitler nazval dokonca „führerom moslimského sveta“. Okrem vymieňania si vzájomných komplimentov, oveľa dôležitejším výsledkom tohto stretnutia bola dohoda medzi führerom a muftím na sformovaní moslimských divízií SS, ktoré al-Husajní pomáhal osobne organizovať, a ktoré sa zúčastnili jedných z najväčších masakrov a vyvražďovania predovšetkým židovského, ale aj chorvátskeho a srbského obyvateľstva. Pri stretnutiach s ďalšími nacistickými pohlavármi bola rovnako konštatovaná úplná zhoda v cieľoch a prostriedkoch islamu a nemeckého nacizmu, namiereného predovšetkým proti Židom. Na muftího výzvy sa sformovali ako pomocné, tak aj bojové jednotky. Potom, čo ho Heinrich Himmler menoval - Gruppenführerom (Generálporučikom) SS, začal osobne organizovať nábor moslimov do jednotiek SS. Takto boli sformované 13. horská divízia zbraní SS "Handschar", 21. horská divízia zbraní SS "Skanderbeg", 23. horská divízia zbraní SS "Kama". Tieto divízie sa zúčastnili na mnohých pogromoch, ktoré v brutálite vraždenia prekonávali ešte aj ich nacistické vzory.

V podobnej brutalite dnes nezaostávajú moderní džihádisti a teroristi, využívajúci pre svoje ciele doktrínu politického islamizmu. Aj v súčasnosti keď podrobíme analýze životy tých, ktorí sa v mene islamu uchylujú k využívaniu teroristických metód prostredníctvom ktorých vraždia stovky až tisíce nevinných ľudí, takmer zákonite dospejme k zisteniu, že **každý terorista je presvedčený o správnosti svojho konania**. Terorista si vždy vie ospravedlniť dôvod svojho konania spravidla nejakým vyšším záujmom, ktorý je takýmito metódami potrebné dosiahnuť. Tento jav väčšinou vyplýva z **priamej indoktrinácie ľudí určitými dogmami, a je veľmi podobný motívom ľudí pôsobiacich v zločineckých jednotkách, ktoré na svoje ciele využívali totalitné režimy**. Analyzovať teda súčasnú vlnu globálneho terorizmu, ktorá sa vyznačuje medzinárodným pôsobením teroristických džihádistických skupín ako Al-Káida, Boko Haram, alebo ISIS, bez toho, že by sme do tejto rovnice zaradili samotnú ideológiu militantného islamizmu, by bolo rovnako absurdné, ako diskutovať o zločinoch jednotiek SS a NKVD bez spomenutia nacistického, alebo komunistického režimu. Títo ľudia skutočne chcú obnoviť prvotný islam, preto to nazývajú islamským

³⁰ SPEER, Albert.: *Řidil jsem třetí říši*, Praha, Grada 2010, str. 100

³¹ NOLTE, Ernst.: *Islamismus třetí radikální hnutí odporu*, Havlíčkův Brod, Centrum pro studium demokracie a kultury 2009, str. 36

fundamentalizmom. V islame navyše nie je explicitne uistenie o spásе a istota dosiahnutia raja, ale sú určité skutky, ktoré k tomu môžu dopomôcť. **Predovšetkým je všeobecný konsenzus, že keď moslim umiera v džihádistickej vojne, má sa za to že sa dostal do raja.** Pre moslima je garanciou spasenia smrť mučenika podľa veršů hadísův, kde je napísané: „*Mohamed povedal: „Muža, ktorý sa pridá k džihádu, vedený len úprimnou vierou v Alaha a Jeho prorokův, Alah odmení buď na druhom svete, alebo vojnovou korisťou. Ak v boji zomrie ako mučeník, bude prijatý do Raja.*“³² To vraj garantuje spasenie a práve s tým rátajú súčasní samovražední atentátnici. Mnohí masochistickí "multi-kulti" obrancovia islamu z politických mimovládnych organizácií nám pritom vytrvalo tvrdia, že teroristi, ktorí vykonávajú teroristické akcie a zabijú pritom seba a mnoho ďalších ľudí, nie sú pravými moslimami, pretože islam zakazuje samovraždu. Avšak tí, ktorí toto tvrdia, buď veci nerozumejú, alebo vedome zavádzajú. Pretože všetci zástancovia a vykonávatelia teroristických útokův začínajú tým, že tvrdia, že sa nejedná o samovraždu. Človek totižto nemal v úmysle zabiť seba, ale mal v úmysle zabiť iných ľudí a to je samozrejme dovolené, pretože to je - džihád. A pokiaľ v ňom teroristi aj sami zahynú, tak je to brané ako nevyhnutný následok ich skutkův a im za to prináleží odmena v raji. Korán veľmi jasne sľubuje božskú odmenu v raji džihádistovi, ktorý „*zomrie v boji na ceste Alahovej*“. Je mu okamžite umožnený vstup do raja. A tento moslimský raj je veľmi zmyselný. Je tam veľa žien, čiernookých krásavíc, ktoré na mučenika čakajú a odmena, ktorá nasleduje je výrazne motivujúca pre potenciálne indoktrinovaného atentátnika. Korán totižto negarantuje raj nikomu, okrem tých, ktorí zabijajú alebo sami zahynú v mene Alaha. V sŕe 9: verš 111 koránu je možné sa dočítať: „*A Alah veru kúpil od veriacich ich osoby aj ich majetky s tým že im bude daný raj. A oni bojujú na ceste Alahovej. Zabijajú (druhých) a sami sú zabíjaní. Radujte sa teda z obchodu svojho s ním uzavretého a to úspech je nesmierny.*“³³ Inými slovami raj je garantovaný iba tým, ktorí sú zabití v mene Alaha za nastolenie nadvlády islamu na celom svete. A to je veľmi nebezpečný element islamského učenia, pretože potom okamžitá odmena za mučenícku smrť je veľmi lákavá idea. Je síce pravda, že vo svete je mnoho umiernených mierumilovných moslimův, ktorí žijú v mieri so svojimi susedmi nemoslimami a nechcú proti nim bojovať, avšak podľa islamských prameňův majú pre svoju umiernenosť v skutočnosti iba veľmi slabé ospravedlnenie. Buď žijú so svojimi susedmi v mieri preto, že nevedia čo islam učí o tom ako je potrebné chovať sa k neveriacim, alebo sa sami vedome týchto elementův islamu zriekli. **Stručne povedané sú umiernení a mierumilovní moslimovia, ale neexistuje umiernený a mierumilovný islam.**

Problémom teda nie sú moslimovia, ale fundamentálny spôsob praktikovania viery, ktorá sa v tomto prípade podľa pravidiel abrogácie stáva násilnou a nenávisťou ideológiou. Zásadný zápor islamu je teda imanentná prítomnosť agresivity priamo v jeho základoch, takže korektný spôsob spolužitia je možný len pri ľuďoch, ktorí islam príliš "neprežívajú". Akonáhle začnú študovať sväté texty, korán, hadísy a pod., a odvodzovať z toho svoje správanie, začínajú problémy. Vzhľadom na informatizáciu spoločnosti a všeobecnú dostupnosť puristických (wahhábistických) výkladův islamu, tento prechod sa môže udiat kedykoľvek a u kohokoľvek. A poukazovanie na tieto skutočnosti nie je nič, čo by bolo namierené proti bežným moslimom, ktorých paušalizovanie by mohlo viesť k výraznému zjednodušovaniu. **Samozrejme, že je veľa moslimův, ktorí nikoho nevraždia a nepáchajú teroristické útoky. Tento argument je však možný použiť v podstate na každú ideológiu.** Nakoniec boli aj nacisti, ktorí nikoho nespáľovali v peciach a hrali doma Beethowena a taktiež boli komunisti, ktorí nikomu neublížili. Avšak tak ako podhubie slúži k rastu určitých typův rastlín, tak aj politický islam vytvára podhubie pre rast určitých typův činův, ktoré do neho kontextuálne zapadajú. Keď je napr. módou nosiť kožené bundy, tak veľa ľudí začne nosiť kožené bundy. A keď je módou

³² Sahíh al-Buchárí Diel 4 Kniha 52 Hadís 46 [Online], URL: < https://www.sahih-bukhari.com/Pages/Bukhari_4_52.php >

³³ Korán sŕa 9 verš 111, In: quran.com [Online], URL: < <https://quran.com/9> >

vraždiť tým, či oným spôsobom tak tí, ktorí sú k tomu z nejakých dôvodov predisponovaní (napr. osobnostných) a navyše sa chytia ideológie islamu maskujúcej sa parciálne do podoby náboženstva, ktorá im to umožní, a celé to do seba takpovediac zapadne, tak následne sa správajú tým spôsobom, ktorý je v istom zmysle pre určitú skupinu ľudí nákazlivý. Rôznymi teóriami o "osamelých vlkoch" si to dnes rôzni vyšetrovatelia pokiaľ ide o zaistenie bezpečnosti iba komplikujú, pretože im to znemožňuje týchto ľudí dopredu akokoľvek detegovať. Pokiaľ si dopredu škrtneme z teroristickej rovnice islam a povieme si „*dobré to sú iba nejakí jednotliví psychopati*“ (ako je dnes módou), tak sa tým zároveň zbavujeme možnosti tieto hrozby akýmkoľvek spôsobom predvídať a akokoľvek s nimi preventívne pracovať. Oстане nám iba čakať na moment, kedy sa zase nejaký „*osamelý* (predtým nikým nedetegovaný) *vlk*“ objaví a zase niekoho zavraždí. A to je prístup, ktorý začína byť už neudržateľný. Preto je potrebné otvorene hodiť "karty na stôl" a povedať si aký je podiel tej ideológie, kde sa objavuje a aké sú jej riziká. Tak budeme vedieť aspoň v akých "vodách máme loviť". Pretože aj k samotnej radikalizácii, ktorá môže vyústiť nielen do netolerantných postojov, ale aj do násilných aktov a v konečnom dôsledku aj vraždenia, často v Európe dochádza okrem online priestoru, aj v rámci určitých mešít, a aj keď sa to vie, tak nie je politicky korektné o tom otvorene hovoriť. Teraz asi nastal čas tieto veci koncepčne riešiť. Taktiež proces, ktorý má za následok, že z jedinca sa stane terorista je príznačný v tom zmysle, že pokiaľ niekto dlhodobo žije v prostredí výraznej indoktrinácie je veľmi jednoduché s ním manipulovať, alebo presvedčiť ho o vykonaní skutkov, ktoré by za iných okolností a v inom prostredí nikdy nevykonali. Islamisti z ISIS takto napríklad cvičili na boj a popravy aj maloleté deti, ktoré nazývali „levíčatá kalifátu“ a ktoré sa zúčastnili mnohých zverstiev a poprav, podobne ako v prípade nacistického Nemecka takto boli napr. indoktrinovaní mladí príslušníci 12 tankovej divízie SS – Hitlerjugend, ktorí počas bojov v Normandii sa vyznačovali obzvlášť veľkou krutosťou a až extrémnym fanatizmom. Vraždenie súčasných džihádistických islamistov a ozbrojených zložiek totalitných režimov si je teda v mnohom podobné. **V rámci indoktrinujúceho totalitného prostredia čím je vec nereálnejšia a ťažšie uveriteľná, tým viac potláčame v sebe individuálnu morálku a autonómnosť rozhodovania, ktorú delegujeme na akýsi vyšší ideologický princíp odvodený z totalitnej ideológie, vďaka čomu sa následne ľahšie prijíma.** Nakoniec aj v Nemecku po vojne všetci tvrdili: „*však my sme iba plnili rozkazy*“. Socioekonomické faktory majú na moslimských fundamentalistov podobný vplyv ako na kresťanských, napriek tomu títo inšpirovaní kresťanstvom nestrieľajú na uliciach náhodných okoloidúcich, prípadne ich masovo nezrážajú dodávkami na promenádach s výkrikmi „pochválený buď pán Ježiš Kristus“, ale prakticky vždy je možné počuť pokrik islamu – „Alah akbar“ (Boh je veľký), čo je v postate pri vraždení teroristov ekvivalentom nacistického „Sieg heil“ (sláva víťazstvu), a toto všetko skrátka nie je možné vysvetliť ničím iným ako politickou doktrínou islamu. A že teroristi súčasnosti a totalitné ideológie minulosti využívali a využívajú násilie?

Takmer celá súčasná hollywoodska produkcia je dnes o násilí a aj napriek tomu ľudia v kinách stoja fronty, aby sa na to mohli pozerieť. Po 11. septembri 2001, v Európe a Amerike prestúpili na islam tisíce ľudí. Slovom Usámu bin Ládina: „*ľudia majú radi víťazného koňa*.“³⁴ Taktiež Sira uvádza, že keď islam páchal násilie privádzalo to nových stúpencov. Tváriť sa teda, že súčasní islamistickí teroristi „*nemajú s islamom nič spoločné*“, je podobné ako tvrdiť, že jednotky SS nemali s „*nacistickým režimom nič spoločné*“. A je úplne irelevantné, že väčšina moslimov sú mierumilovní ľudia, rovnako ako väčšina Nemcov bola určite v danom čase mierumilovnými ľuďmi (nakoniec ani po vypuknutí druhej svetovej vojny v septembri 1939 v Berlíne žiadne nadšenie podobné tomu z roku 1914 nezavládlo, keďže ľudia ešte mali v živej pamäti hrôzy prvej svetovej vojny). Dnes nám znovu a znovu rôzni tzv. "experti"

³⁴ *Osama bin Laden quotes*, In: idrlabs.com [Online], URL: < <https://www.idrlabs.com/quotes/osama-bin-laden.php> >

opakujú, že islam je náboženstvo mieru a že veľká väčšina moslimov si predsa praje jedine žiť v mieri. Aj keď toto nekonečné uisťovanie môže byť pravdivé, nemá ani najmenšie opodstatnenie. Je to bezcenný argument, ktorý nám má umožniť, aby sme sa cítili lepšie, a aby sme zmenšili obavy z fanatického vyčíňania v mene islamu po celom svete. Je skutočnosťou, že v súčasnej fáze dejín vládnú islamu fanatici. Sú to fanatici, ktorí tvrdia muziku. Sú to fanatici, ktorí systematicky masakrujú kresťanov, či príslušníkov domorodých kmeňov v Afrike, a postupne utápajú kontinent v prívalovej vlnе džihádistického teroru. Sú to fanatici, ktorí spúšťajú explózie bômb, usekávajú hlavy, vraždia alebo zabíjajú z dôvodov cti. Sú to fanatici, ktorí preberajú kontrolu od jednej mešity k druhej. Sú to fanatici, ktorí horlivo šíria zvyky ukameňovania a vešania obetí znásilňovania a homosexuálov. Tvrdou, merateľnou skutočnosťou je, že "mierumilovná väčšina" je "mlčiaca väčšina", že je vystrašená a bezvýznamná. Dobre organizovaná násilná menšina si vždy s mierumilovnou väčšinou skrátka poradila. **Islam je okrem náboženstva, predovšetkým politickou ideológiou a politickým systémom**, rovnako ako komunizmus a nacizmus boli politické systémy. Kázali, legitimizovali a používali násilie, a to istú časť ľudí k nim skrátka priťahovalo, aj keď väčšina ľudí ostávala mierumilovná. Ako píše publicista Juraj Poláček: „*Poznal som muža, ktorého rodina patrila pred druhou svetovou vojnou k nemeckej šľachte. Rodina vlastnila celý rad veľkých priemyselných podnikov a nehnuteľností. Spýtal som sa ho, koľko Nemcov bolo naozajstných nacistov a odpoveď, ktorú mi dal sa mi vryla do pamäte a od tej doby riadi môj postoj k fanatizmu.*“ „*Veľmi málo ľudí bolo skutočnými nacistami,*“ hovoril, „*ale mnoho ďalších sa radovalo z návratu nemeckej hrdosti a ďalší boli príliš zaneprázdnení, než aby ich to zaujímalo. Bol som jedným z tých, ktorí pokladali nacistov za bandu bláznov. Takže väčšina sa jednoducho stiahla a umožnila tým, aby sa to všetko stalo. Potom, skôr ako sme to zistili, nás mali v hrsti, stratili sme kontrolu, nastal koniec sveta. Moja rodina stratila všetko. Ja sám som skončil v koncentračnom tábore a spojenci zničili moje továrne.*“³⁵ Keď sa pozrieme na priebeh dejín a poučenia z histórie pre dnešok, aj na tomto príklade môžeme vidieť, že väčšina Nemcov bola pred druhou svetovou vojnou mierumilovných, a napriek tomu nacisti realizovali plán, následkom ktorého zomrelo 50 miliónov ľudí. Mierumilovná väčšina bola irelevantná. Keď sa pozrieme historicky na implementáciu komunistického režimu v ZSSR, tak aj väčšina Rusov bola mierumilovných, a napriek tomu komunisti boli schopní zlikvidovať vyše 20 miliónov vlastných ľudí. Mierumilovná väčšina bola irelevantná. Keď sa pozrieme na Čínu, väčšina Číňanov bola taktiež mierumilovná, a napriek tomu Číňania boli schopní počas maoistickej éry zabíjať 50 miliónov svojich spoluobčanov. Mierumilovná väčšina bola znovu irelevantná. Priemerný Japonec pred druhou svetovou vojnou rozhodne nebol sadistickým vojnovým štváčom. Napriek tomu si Japonsko vraždením a krviprelieváním razilo cestu juhovýchodnou Áziou v orgiách zabíjania, ktoré zahŕňalo systematické vraždy 12 miliónov čínskych civilistov – väčšinou boli zabíjajú šablôu, lopatou alebo bajonetom, podobne ako to realizovali Červení kméri v Kambodži, ktorí behom pár rokov zlikvidovali približne 1/3 kambodžskej populácie - celkovo asi 2 milióny ľudí. Znovu bola mierumilovná väčšina irelevantná. Jednotky smrti SS - tzv. Einsatzgruppen, ktoré beštiálnym spôsobom v dopredu vykopaných jamách na východnej fronte v ZSSR masovo popravovali matky spolu s ich deťmi, a ktoré celkovo takýmto barbarským spôsobom zabili približne 2 milióny ľudí, neboli svojou veľkosťou nijako početné. Dohromady sa jednalo asi o 3000 ľudí. Taktiež Islamský štát počas svojej najväčšej expanzie v roku 2015 mal približne "iba" 50 000 bojovníkov a napriek tomu bol so skupinou silno motivovaných islamistických fanatikov schopný dobyť územie o veľkosti Veľkej Británie s takmer 8 miliónmi obyvateľov a mučiť a popravovať desaťtisíce ľudí. Keď sme boli svedkami ukrutností, aké páchal napr. Islamský štát (ISIS) a podobné extrémistické džihádistické organizácie, tak veľa ľudí tvrdilo, že to nie sú (skutoční) moslimovia, že to je

³⁵ POLÁČEK, Juraj.: *Islamská imigrácia ako príznak totality Bruselu*, In: medzicas.sk, URL: <<https://medzicas.sk/islamska-imigracia-ako-priznak-totality-bruselu/>>

zneužitie (islamu) náboženstva. Na jednu stranu je to pravda (to nie je islam aký by mal byť), to nie je tá pravá (pôvodná) viera opretá o milosrdenstvo a pod., ale na druhej strane pravdou je aj to, že tí ľudia prakticky v drvivej väčšine všetkých tých mediálnych ukrutností, ktoré sa k nám dostávajú, sa riadia tým, čo je písané v Koráne a čo si vyžaduje islamistický systém. Keď sme v rámci agentúrnych správ videli, že na území obsadenom ISIS medzi rokmi 2014-2017, tam títo fanatici niekoho popravovali, alebo ukrižovávali a šírili teror, tak si treba pozrieť Korán 5 súru 33 verš, kde sa doslova píše o ukrižovávaní ľudí. Konkrétne je tam napísané: „**Odplata (a trest) tých, ktorí bojujú proti Bohu (proti tomu, čo Boh zoslal a uložil) a jeho poslovi (Mohamedovi) a šíria na zemi skazu, je, aby boli pozabíjaní, alebo ukrižovaní, alebo aby boli odseknuté ich ruky a nohy v opačnom poradí (pravá ruka a ľavá noha) alebo, aby boli vyhnaní zo zeme (odsúdení do vyhnanstva). Bude to pre nich potupa v živote najnižšom (pozemskom) a v živote poslednom (a večnom) sa im dostane trápenie obrovské.**“³⁶ A tu prichádza problém, pretože korán bol písaný v určitom historickom kontexte. Mohamed veľmi často pred konkrétnou bitkou dostával zjavenia, kde mu Boh hovoril vety typu: „*chodte a všetkých ktorí sa nepoddajú pozabíjajte*“, pretože pred tým ako si islam stihol skonsolidovať svoju pozíciu, Mohamed ako prorok tohto náboženstva bojoval proti viacerým kmeňom, ktoré ho chceli aj s celým spoločenstvom jeho nasledovateľov otvorene vyhladiť. **Ale tento text, ktorý platil v určitú historickú chvíľu, je kodifikovaný a kanonizovaný a je súčasťou koránu a teda podľa fundamentálnych výkladov islamu moslimovia majú právo (dokonca povinnosť) podľa toho postupovať a riadiť sa tým aj dnes.** Už iba podľa tejto definície ktorou začína spomínaný verš „*Odplata tých, ktorí bojujú proti Bohu a jeho poslovi...*“ je taká, že do zmyslu tejto vety, si každý môže dosadiť prakticky čokoľvek. Teda nielen to, čo bolo v tej chvíli myslené (že chcel niekto vyhladiť pôvodných moslimov a zabiť proroka), tam si ľubovoľný radikál môže dosadiť aj to, že sa niekto vysmeje karikatúrami prorokovi (napr. Charlie Hebdo). Dokonca títo radikáli z ISIS preto ukrižovávali kresťanov (aj keď kresťania sú chránení podľa koránu), tak niekto (napr. konkrétny radikálny klerik, alebo vodca) môže povedať: „**Kresťania bojujú proti Bohu tým, že k Bohu pridružujú Ježiša Krista (človeka), teda sa mu posmievajú, posmievajú sa tým aj nášmu prorokovi, ktorý povedal že Ježiš nie je Boh, no a teda ukrižovať.**“ Tým samozrejme nechcem napádať islam ako taký, ale aj prostredníctvom tohto príkladu je dobré si priblížiť, že veľké množstvo definícií (v islame) je tak otvorených, že islamisti sa môžu podľa toho správať a zároveň páchať takéto veci, a pritom zotrvať v medziach islamu. Takže nie je zase až taká pravda, že by bol Islamský štát (ISIS), ako aj podobné džihádistické organizácie ako Boko Haram, Hamás, Taliban a pod., úplne neislamské.

Nakoniec aj Mosul druhé najväčšie iracké mesto ovládol ISIS v roku 2014 proti tridsaťnásobnej presile s približne iba 700 bojovníkmi. Aká bola väčšina bolo znovu irelevantné. Aj Taliban v lete 2021 prakticky rozložil niekoľko sto tisícovú afganskú armádu a behom pár týždňov sa dostal do hlavného mesta Kábulu. Vyzdvihovať dobrých mierumilovných moslimov a zamlčovať teror džihádistov pri násilných princípoch islamizmu ako ideológie, je ako vyzdvihovať dobrých nacistov (určite aj takí boli) - ako napr. Oskar Schindler, ktorý bol členom nacistickej strany (stačí si pozrieť film *Schindlerov zoznam*), a bagatelizovať obľudnosť nacistického režimu, ktorý takéto veci umožňoval. Poučenia z histórie sú často neuveriteľne jednoduché, ale cez všetky naše schopnosti logického myslenia často prehliadneme najzákladnejšie a úplne nekomplikované závery. Mierumilovní moslimovia boli v mnohých oblastiach sveta zatlačení do bezvýznamnosti - fanatikmi. Mierumilovní Nemci, Japonci, Číňania, Rusi, Kambodžania a mnohí ďalší zomreli, pretože mierumilovná väčšina neprehovorila, až kým nebolo príliš neskoro, a nemuseli znášať všetky hrôzy ideológie, ktorá na nich doľahla. S islamizmom ako politickej doktríny je to veľmi podobné. Aj v koráne je doslova napísané: „*Mohamed je posol Boží, a tí, kto sú s ním, hrozí sú proti neveriacim,*

³⁶ Korán: súra 5 verš 33, In: In: quoran.com [Online], URL: <<https://quran.com/5>>

avšak láskavi medzi sebou.“³⁷ Islamizmus aj nacizmus sú si v mnohých ohľadoch podobné. Obe ideológie delia ľudí na dva tábory, na "my" a "oni". My znamená moslimovia, to sú tí dobrí a nadradení, a „oni“ sú všetci ostatní, teda tí zlí. „Oni“ slúžia ako obetní baránkovia, sú odľudšťovaní a môžu za všetky problémy v spoločnosti. Sigmund Freud napísal: „*Vždy je možné zjednotiť veľké množstvo ľudí vo vzájomnej láske, musí ale zostať niekto, kto bude slúžiť ako objekt pre vybijanie agresie.*“³⁸ Islamizmus aj nacizmus teda dosahujú jednoty tak, že vo svojom vlastnom spoločenstve vzbudzujú pocit ublíženosti, a nenávisť k ľuďom stojacim stranou. Novinár Chip Berlet poukázal na nasledujúce rysy fašizmu pričom je zrejmé, že islam je s nimi bez výnimky v súlade:³⁹

- Extrémne vlastenectvo a oddanosť národu (Umme).
- Bezduchý heroizmus a mučeníctvo.
- Militarizmus a oslava vojny.
- Vnucovanie svojich názorov druhým pomocou násilia alebo vyhrážaním sa násilím.
- Umlčovanie kritikov.
- Úplná dôvera voči diktátorskému vodcovi, ktorý sa nezodpovedá ľudu.
- Kult osobnosti charizmatického vodcu.
- Odpor ku zmenám a modernizmu.
- Odľudšťovanie nepriateľov a vytváranie obetných baránkov. Nepriateľ je považovaný za podradného - neľudského.
- Presvedčenie o vlastnej nadradenosti.
- Honba za absolútnou mocou a vládou nad svetom.

Aj komunizmus má parciálny prienik so svetonázorom islamu. Bertrand Russell vo svojej knihe - *Bolševizmus teória a prax* (Practice and Theory of Bolshevism) napísal: „*Bolševizmus kombinuje rysy francúzskej revolúcie a islamu z dôb jeho vzostupu...Marx učí, že nástup komunizmu je predurčený osudom. Tým vzniká u bolševikov duševné rozpoloženie nie nepodobné rozpoloženiu prvých Mohamedových nástupcov.*“⁴⁰ Jules Monnerot vyhlásil komunizmus za islam 20. storočia. Napísal, že: „*Konečným cieľom sovietskeho komunizmu je ta najúplnejšia tyrania, akú si človek dokáže predstaviť, tyrania neuznávajúca žiadne priestorové hranice (okrem hraníc našej planéty, zatiaľ), žiadne časové obmedzenia (komunisti obvykle odmietajú myšlienku postkomunistickej éry), alebo niečím obmedzenú moc nad jednotlivcom. Komunizmus si nárokuje do úplného vlastníctva každého, koho získa, necháva mu rovnako málo duševnej slobody ako slobody ekonomickej. Práve tento nárok vedie ku konfrontáciám s vierami, náboženstvami a hodnotami, ktoré sú staršie ako komunizmus alebo vznikajú nezávisle na ňom.*“⁴¹ Úspech komunizmu v 20. storočí, je možné vysvetliť tým, že Marx, ale predovšetkým jeho nástupcovia, dokázali presvedčiť elity, že program založený na násilnej spoločenskej aj ekonomickej organizácii vykorení biedu a nespravodlivosť. A že to stojí za to, aj za cenu krviprelievania a krutých trestov pre tých, ktorí by takýto systém odmietali a znovu by sa držali "prežitej" morálky, či náboženstva. Marxova teória mala neskôr fatálny dosah práve preto, že vtedajšie elity túto paradigmu akceptovali, podobne ako dnes tzv.

³⁷ Korán.: súra 48 verš 29, In: quoran.com [Online], URL: <<https://quran.com/48>>

³⁸ Pozri bližšie.: <http://www.writing.upenn.edu/~afirleis/5s/freud-civ.html>

³⁹ BERLET, Chip.: *What is Fascism?*, In: <http://remember.org> [Online], URL: <www.remember.org/hist.root.what.html>

⁴⁰ RUSSELL, Bertrand.: *The Practice and Theory of Bolshevism*, Londýn, Georgie Allen and Undin, 1920, s. 5, 29, 114

⁴¹ WARRAQ, Ibn.: *Apologists of Totalitarianism: From Communism to Islam, Part I*, In: newenglishreview.org [Online], URL:

<https://www.newenglishreview.org/Ibn_Warraq/Apologists_of_Totalitarianism%3A_From_Communist_to_Islam,_Part_I/#_ftn6>

ľavicovo-liberálne progresivistické elity akceptujú paradigmu islamu. Aj dnešní stúpenci istých prúdov radikálnej ľavice nás presviedčajú, že komunizmus zlyhal len preto, lebo sa ho chytili tí nesprávni – teda ľudia ako Lenin, Mao Ce-tung, Ceaușescu, či Pol Pot, rovnako ako sa nás snažia príslušníci dnešných ľavicovo-liberálnych progresivistických elít, presvedčiť, že teroristi, hrdlorezi a totalitné teokratické štáty Blízkeho a Stredného východu v skutočnosti „s pravým islamom nemajú nič spoločné.“, že aj komunizmus s inými ľuďmi by sa nakoniec skončil "happyendom". Akurát, že pokusov už bolo v islame aj komunizme viac než dosť, a zatiaľ sa to nikde "happyendom" neskončilo. Treba si uvedomiť, že pokiaľ aj nejaká ideológia, či už je to nacizmus, komunizmus, prípadne aj islamizmus, mení charakter celých národov, väčšina stúpencov ju fakticky vôbec nepozná, respektíve pozná iba veľmi povrhuje. Islam podobne ako ostatné ideológie rozhybal masy, ale koľko jeho stúpencov si v skutočnosti prečítalo celý *korán*, *síru*, alebo *hadísy*, alebo v prípade nacistov – Hitlerov - *Mein Kampf*, alebo komunistov – Marxov - *Kapitál*? Toto, že čítali masy a rozumeli tomu, čo napr. Marx definuje pod pojmom nadhodnota? Ako hovoril major Haluška vo filme *Čierni Baróni*, skratka „absurdné“. Douglas Murray v knihe - *Podivná smrť Európy*, vysvetľuje úlohu veľkých myšlienok pomocou akéhosi „prebublávania“. To by malo spočívať v tom, že spis veľkého proroka, alebo filozofa si prečítajú veľmi vzdelaní ľudia, od nich sa zhrnutie základných myšlienok dostane o úroveň nižšie, a to sa niekoľkokrát opakuje až k tzv. prostému ľudu. Napríklad z islamu sa takto rozšíril pocit vyvolenosti moslimov Bohom, nacizmu vyvolenosti Nemcov k príslušnosti k tzv. árijskej rase, z komunizmu vyvolenosti dejinami, alebo od súčasných progresivistických ľavicovo-liberálnych intelektuálov sa rozšíril pocit masochistickej "dedičnej" viny k príslušnosti k bielej rase a západnej civilizácii.

Totality nevznikajú tak, že niekto presvedčí ľudí, aby súhlasili so zlom, ale že zredukuje ich pohľad na to čo je dobré. Totalitné režimy v podstate ľudí presvedčia, aby v mene absolutizácie jedného dobra (napríklad v mene udržania poriadku, či znižovania sociálnej nerovnosti), boli ochotní pošliapať iné dobré, hoci aj rovnako dôležité, či ešte dôležitejšie. V 20. storočí neexistovala totalita, ktorá by nemala obdivovateľov - tzv. "užitočných idiotov" z radov významných intelektuálov, v čom sa ponúka paralela so súčasnosťou v súvislosti s nástupom novej ľavicovo-liberálnej korporatívnej totality a kolektívnym vytesňovaním (okrem iných vecí) akýkoľvek hrozieb islamu pre našu spoločnosť zo strany tzv. mimovládnych a politických elít, blúznicích o "krásach islamu". Keď Sovietsky zväz v roku 1932 navštívil spisovateľ George Bernard Shaw, tamojší hladomor tiež označil za „nonsense“, čo zdôvodnil tiež slovami, že: „*nikdy nejedol tak dobre ako počas návštevy ZSSR.*“⁴²

Taktiež Chaim Mordechai Rumkowski (1877 – 1944), ktorý kolaboroval s nacistami, bol pred druhou svetovou vojnou v podstate bezvýznamný obchodník. Keď však Nemci na začiatku roku 1940 založili geto v poľskej Lodži, vymenovali ho za predsedu Judenratu – tak nazývali Židovskú radu, ktorá im mala pomáhať s udržiavaním poriadku. Rumkowski si nerobil ilúzie o osude, ktorý Židom hrozí. Usúdil, že jedinou šancou na prežitie je, ak budú Židia pre Nemcov užitoční. Preto z preplneného lodžského geta, v ktorom spočiatku žilo 300-tisíc ľudí, cieľavedome vytvoril jednu veľkú továreň, ktorá vyrábala aj pre armádu, čo Židov vraždila. Je to hrozný paradox, ale vzhľadom na okolnosti aj pochopiteľný pokus o záchranu. Počas existencie lodžského geta došlo k viacerým masovým deportáciám, ale asi najstrašnejší je príbeh zo začiatku roku 1942, keď Nemci požadovali 20-tisíc detí. Predstavený varšavského geta Adam Czerniaków v obdobnej situácii spáchal samovraždu. Rumkowski "svojich" Židov zvolal na ústredné námestie geta, a predniesol desivú reč známu pod názvom: „*Dajte mi svoje deti*“. Samozrejme, mnohí odmietli, ale Rumkowski a Nemci násilím dosiahli svoje. Deti, ktoré mu "dali", zavraždili vo vyhladzovacom tábore v Chelme. Prinajmenšom tuší, že sa to stane,

⁴² GUZEVA, Alexandra.: *From Twain to Feuchtwanger: What did Western writers talk about with Russian and Soviet leaders?*, In: rbth.com [Online], URL: < <https://www.rbth.com/history/326303-western-writers-talk-stalin> >

ale utešoval sa tým, že zachránil ostatných. V roku 1944 sa už zdalo, že sa zostávajúcich necelých stotisíc obyvateľov geta zachráni, no Rusi sa na niekoľko mesiacov zastavili sto kilometrov od Lodže a Nemci odtiaľ zostávajúcich Židov odviekli a väčšinu vyvraždili. Medzi nimi aj Rumkowského s celou rodinou.⁴³ Toto však nebol iba prípad Rumkowského. Všeobecne počas druhej svetovej vojny, keď začali transporty Židov do vyhladzovacích táborov, v podstate každý takto odvedený človek robil iba to, čo zvýšilo šance na prežitie jemu osobne a jeho najbližším. Teda nerobiť problémy, neklásť odpor, neupozorňovať na seba, rozumne spolupracovať s dozorcami, získať jedlo, či inú výhodu na úkor spoluväzňa. Pretože sa snažil prežiť každý, neprežil v podstate nikto. Iba tri roky po skončení druhej svetovej vojny však už bola situácia iná. V roku 1948, vo vojne o udržanie štátu Izrael, proti susedným arabským štátom išli izraelskí vojaci "na smrť" proti mnohonásobnej arabskej presile, s odhodlaním nechať sa zabiť ako prví, pokiaľ to bude potrebné. Chápali, že osud štátu Izrael je dôležitejší ako ich osobné životy, vďaka čomu (aj vďaka významným dodávkam zbraní z Československa) sa Izrael podarilo zachrániť a väčšina jeho obyvateľov, ako aj vojakov nakoniec prežila. Izraelcom stačili iba tri roky k tomu, aby sa zmenili "z národa ovci" na "národ vlkov". Aj v ZSSR sa Stalinovi v odpore proti Nemcom po invázii v roku 1941 podarilo národ mobilizovať a nakoniec poraziť nacizmus nie preto, že by tí ľudia išli bojovať za nejakého Marxa alebo Lenina, či za revolúciu, ale preto, že vo svojom príhovore k národu zdôraznil obranu vlasti, národa, boja za Rusko, za svoju domovinu, s čím sa ľudia identifikovali oveľa jednoduchšie. Keď hrdinka v ruskom filme - *A rána sú tu tiché*, hovorí, že je správne zomrieť za vlasť aj keď po nej ostane dvojročná sirota, prejavuje postoj, ktorý je vo vojnových časoch absolútne racionálny. Keby odhodlanie zomrieť nemala, neprežila by nakoniec ani ona sama, ani jej syn. Zdravá spoločnosť je totiž taká, v rámci ktorej si v mierových časoch každý háji predovšetkým svoje vlastné záujmy, záujmy svojej úzkej rodiny, či okruhu svojich priateľov. Ale keď ide o významné ohrozenie, sú ľudia ochotní obetovať svoje záujmy, alebo dokonca aj svoje životy pre vyšší celok. Iba vďaka tomu dokáže prežiť národ, či spoločnosť. A iba národ, či spoločnosť môže dať rozumnú nádej jednotlivcom. Preto dnes Západ musí pochopiť, že islamizmus má potenciál vystriedať nebezpečenstvo totalitných ideológií nacizmu a komunizmu, ktorých sme sa v Európe zbavili iba v poslednej dekáde 20. storočia. V rámci islamizmu presne tak, ako v nacizme a komunizme účel svätí prostriedky, neexistuje rešpekt k národným hraniciam a hlavným cieľom je presadiť svoje postoje, ako aj svoj spôsob života po celom svete. Tak sa tomu učí na Blízkom a Strednom východe, v Saudskej Arábii, Pakistane a veľkej časti moslimského sveta. To je hrozba novej totality, v súvislosti s politickým islamizmom v ktorej sa dnes nachádzame. Tak ako sa tomu v histórii stalo už mnohokrát, aj dnes nás však rôzni "experti" varujú predovšetkým pred rizikami totalít minulých, a nie tých budúcich. Rovnako ako nacizmus sa skrýval za ochranu národa a podobne ako sa ukrývali bolševici za boj proti buržoázii a za sociálne práva, dnes progresívne liberálne-lavicové ideológie (genderizmus, multikulturalizmus) sa skrývajú za boj za práva menšín, kultúr, sexuálnych identít. S tým súvisí hrozba šírenia novej totality progresivistického ľavicového liberalizmu a uvoľňovaniu priestoru okrem iných antipluralitných ideológií aj politickému islamizmu. Pretože sa v podmienkach európskej civilizácie nikdy neobjavil jav podobný islamu, zaradili si ho Európania do kolónky "náboženstvo", čím sa začala vytvárať predstava, že: „islam je vlastne taká kópia kresťanstva akurát s inak oblečeným duchovenstvom". **Ilúzia hovorila, že moslim je osobnostne rovnaký človek ako Európan, a že rozdiel je iba rekvizitách** ako orientálny koberec, šálka kávy, alebo vyvolávanie muezína (namiesto vyzváňania zvonov). Tento arogantný blud, nielenže prevládol v "intelektuálnych" kruhoch, ale

⁴³ MORVAY, Peter., PATAJ, Roman., GÁLIS Tomáš.: *Krvaví hrdinovia 20. storočia. Pravda o Che Guevarovi, Banderovi či židovskom pomocníkovi fašistov.*, In: dennikn.sk, URL:<<https://dennikn.sk/169650/krvavi-hrdinovia-postavy-ktore-vyvolavaju-vasne/>>

dostal sa tiež v mnohých európskych štátoch už aj do školských osnov a bol vštepovaný celým generáciám Európanov. To bolo nielen neuveriteľne hlúpe, ale aj arogantné. Pritom v minulosti exitovali časy, kedy Európania rozumeli tomu, že v rôznych civilizačných okruhoch nájdeme rôzne typy ľudí s rôznymi zvyklosťami, povahovými rysmi, rôznym vnímaním sveta a absolútne odlišnými predstavami o tom, čo je dobro a zlo.

Záver

Napriek všetkým merateľným znakom islamu nielen ako náboženskej, ale predovšetkým ako politickej a právnej doktríny, sú však riziká vychádzajúce z jeho ideológie, aj naďalej spoločensky a dokonca aj spoločensko-vedne, väčšinovo účelovo tabuizované. Jedným z dôvodov, prečo nielen naša spoločnosť, ale často krát ani príslušní **"experti" nie sú ochotní** (možno aj schopní) **analyzovať a kritizovať islam** (ako myšlienku) v celej jeho šírke a hĺbke (nielen selektívne čo sa hodí) je, **že takáto kritika akoby sa explicitne mala rovnáť kritike moslimov** (ako ľudí). Žiaľ, aj keď to nie je úmysel, často to tak dopadá. Človek sa nedokáže úplne odosobniť od svojich presvedčení, a tak veľa ľudí berie kritiku aj svojho náboženstva (ktoré však má aj ideologicko-politickú a právnu nadstavbu) osobne. Určite by sme mali brať ohľad na presvedčenie každého, čo je dobrý dôvod prezentovať túto kritiku čo najtaktnejšie, no nie je to dôvod nekritizovať vôbec. **Ak by sme totižto postupovali podľa tejto logiky a nebolo by možné kritizovať žiadnu sústavu presvedčení, iba preto, lebo by to zranilo city ľudí, ktorí sa k nej hlásia, potom bola mylná aj naša kritika nacizmu a komunizmu. Aj samotný argument, že kritika islamu zaženie umiernených do radikálneho tábora naznačuje, že kritika je potrebná.** Ak má islam naozaj takúto citlivú spúšť, že by jeho stúpencov mohla radikalizovať aj najmenšia urážka, potom je so samotným islamom čosi zásadné v neporiadku. Neobávame sa, že kritika kresťanstva rozhnevá davy kresťanov, ktorí začnú vyčínať po uliciach. Nebojíme sa, že jedno nesprávne slovo spôsobí, že sa mladý budhista opáše výbušnami. Islam si žiada kritiku. Vzhľadom na jeho krvavú minulosť a prítomnosť by bolo vrcholne nezodpovedné nepodrobiť ho starostlivej analýze a kritike. Cieľom takejto kritiky by nemalo byť odcudzenie moslimov (aj keď niektorí nevyhnutne odcudzení budú), ale varovať pravdepodobné obete džihádu. Zvyčajne sa zdržiavame kritiky iných náboženstiev. Tento prístup podľa hesla „*ži a nechaj žiť*“, je vo všeobecnosti správny, no keď toto druhé náboženstvo, ktorého súčasťou je aj politická doktrína o tom, že človek musí byť konvertovať, podrobiť sa, alebo zomrieť, potom táto premisa neprichádza do úvahy.⁴⁴ Nakoniec stačí ak si uvedomíme skutočnosť, že nebude zrejme náhoda, že tam kde táto islamistická ideológia panuje, prevláda, resp. má svoje podhubie, tak tam dochádza ku krvavým konfliktom. Do dnešných dní sme sa ako slovenská spoločnosť dokázali ubrániť väčším teroristickým útokom nie kvôli tomu, že by sme tu mali nejako extra výkonné tajné služby, ale jednoducho z toho dôvodu, že tu nemáme islamských teroristov. To je všetko. A islamskí teroristi prichádzajú tam, kde je vytvorené určité podhubie, tzn. široká islamská komunita. Samozrejme treba mať na pamäti, že **klúčom zachovania slobodnej spoločnosti je nepochybne tolerancia, avšak iba za predpokladu, že ide o toleranciu vzájomnú. Rôznorodosť za každú cenu a radikalizujúca sa diverzita nie sú samy o sebe žiadnymi hodnotami.** To si žiaľ naša spoločnosť nie vždy uvedomuje, preto treba tiež objektívne povedať, že aj západná civilizácia má žiaľ aj svoje temné stránky. Vo svojej inovatívnosti neustále plodí nielen zlepšenia života, ale taktiež škodliviny, ktoré ju dostávajú na hranicu zničenia. Od 60. rokov 20. storočia fakulty na Západe vyprodukovali tisíce humanitných "intelektuálov", pre ktorých nebola v takom množstve práca, preto potrebovali ospravedlnenie

⁴⁴ KILPATRIC, Wiliam.: *Máme zodpovednosť kritizovať islam*, In: Postoj [Online] URL: <<https://www.postoj.sk/20119/mame-zodpovednost-kritizovat-islam>>

pre revolúciu proti "zabehnutým poriadkom". Z toho vzniklo následné nadšenie pre liberálne-ľavicový progresivizmus. Koniec koncov aj islam je iba derivátom západnej civilizácie, konkrétne izolovaných židovsko-kresťanských prvkov (originálne "osobné zjavenie" bolo nevyhnutnou podmienkou jeho požiadaviek), až vznikla kombinácia, ktorá s mentalitou bojových arabských kmeňov dala základ civilizácii, ktorej najvyššími hodnotami sú podriadenosť, nehybnosť a strach.

Zdroje:

Knižné Zdroje:

- DE TOCQUEVILLE, Alexis.: *O demokracii v Amerike*, Bratislava, Kaligram 2005.
- GUILLAUME, Alfred.: *Hadith The Life of Muhammad a translation of Ibn Isaq's, SIRAT RASUL ALLAH*, Oxford University Press 2002.
- JUNG, Carl.: *The Collected Works, diel 18, The Symbolic life*, Princeton, Princeton University Press 1939.
- MURRAY, Douglas.: *Podivná smrť Evropy*, Praha, Leda 2018.
- NOLTE, Ernst.: *Islamismus třetí radikální hnutí odporu*, Havlíčkův Brod, Centrum pro studium demokracie a kultury 2009.
- RUSSELL, Bertrand.: *The Practice and Theory of Bolshevism*, Londýn, George Allen and Unwin, 1920.
- SPEER, Albert.: *Řídil jsem třetí říši*, Praha, Grada 2010.
- TUCHMAN, Barbara.: *The Proud Tower: A Portrait of the World Before the War. 1890–1914*, New York, Ballantine Books 1993.
- WARNER, Bill.: *Šaría pre nemuslimov*. CSPI, Brno 2010.
- WARNER, Bill. *Hadísy Mohamedova sunna*, CSPI, Brno 2015.

Časopisy:

- SORBY, Karol.: *Fenomén terorizmus*. In: *História*, 2005, roč. 5, č. 5

Elektronické zdroje:

- AL-BUCHARÍ, Sahíh.: *Hadísy*, In: sunnah.com [Online], URL: < <https://sunnah.com/bukhari/> >
- AL-BUCHARÍ, Sahíh.: *Hadísy* In: sahih-bukhari.com [Online], URL: < <https://www.sahih-bukhari.com> >
- BERLET, Chip.: *What is Fascism?*, In: <http://remember.org> [Online], URL: <www.remember.org/hist.root.what.html>
- EMBLING, Damon.: *Islam Party stirs controversy ahead of Belgian elections*, In: euronews.com [Online], URL: < <https://www.euronews.com/2018/04/26/islam-party-stirs-controversy-ahead-of-belgian-elections> >
- GUZEVA, Alexandra.: *From Twain to Feuchtwanger: What did Western writers talk about with Russian and Soviet leaders?*, In: rbth.com [Online], URL: < <https://www.rbth.com/history/326303-western-writers-talk-stalin> >
- KILPATRIC, Wiliam.: *Máme zodpovednosť kritizovať islam*, In: *Postoj* [Online] URL: < <https://www.postoj.sk/20119/mame-zodpovednost-kritizovat-islam> >

- LEIDENFROST, Martin.: *Bože, ďakujem za ten dar nemčiny – a tiež za to, že nie som Nemcom*, In: postoj.sk [Online], URL: <<https://www.postoj.sk/88874/boze-dakujem-za-ten-dar-nemciny-a-tiez-za-to-ze-nie-som-nemcom>>
- MORVAY, Peter., PATAJ, Roman., GÁLIS Tomáš.: *Krvaví hrdinovia 20. storočia. Pravda o Che Guevarovi, Banderovi či židovskom pomocníkovi fašistov.*, In: dennikn.sk, URL: <<https://dennikn.sk/169650/krvavi-hrdinovia-postavy-ktore-vyvolavaju-vasne/>>
- POLÁČEK, Juraj.: *Islamská imigrácia ako príznak totality Bruselu*, In: medzicas.sk, URL: <<https://medzicas.sk/islamska-imigracia-ako-priznak-totality-bruselu/>>
- TAHERÍ, Amir.: *Islam Is Incompatible With Democracy* In: freerepublic.com [Online], URL: <<http://www.freerepublic.com/focus/f-news/1138942/posts>>
- WARRAQ, Ibn.: *Apologists of Totalitarianism: From Communism to Islam, Part I*, In: newenglishreview.org [Online], URL: <https://www.newenglishreview.org/Ibn_Warraq/Apologists_of_Totalitarianism%3A_Fr om_Communism_to_Islam_Part_I/#_ftn6>
- *Korán.*: In: quran.com [Online], URL: < <https://quran.com/>
- *Hadísy.*: In: <https://sunnah.com/bukhari>, URL: < <https://sunnah.com/bukhari> >
- *Islám viera a náboženstvo*, In: Islam [Online], URL: <<http://www.islam-sk.sk/sk/islam-viera-a-nabozenstvo>>
- *Anti-Jew Text in Trilogy*, In: CSPI [Online], URL: <http://www.cspipublishing.com/statistical/TrilogyStats/Amt_anti-Jew_Text.html>
- *The Basics of the Political System in Islam (part 2 of 2): Islam and Democracy*, In: islamreligion.com [Online], URL: <<https://www.islamreligion.com/articles/223/basics-of-political-system-in-islam-part-2/>>
- *Všeobecná deklarácia ľudských práv*, In: Snslp.sk[Online], URL: <http://www.snslp.sk/CCMS/files/Vseobecna_deklaracia_ludskych_prav.pdf>
- *The Cairo declaration on human rights in islam*, In: arabhumanrights.org [Online], URL: <<http://www.arabhumanrights.org/publications/regional/islamic/cairo-declaration-islam-93e.pdf>>
- *Osama bin Laden quotes*, In: idrlabs.com [Online], URL: < <https://www.idrlabs.com/quotes/osama-bin-laden.php>>
- <http://www.writing.upenn.edu/~afirleis/5s/freud-civ.html>
- <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/399151-nakladne-auto-nabehlo-do-davu-v-nice-na-mieste-su-desiatky-mrtvych/>
- *Syria intervention plan fueled by oil interests, not chemical weapon concern*, In: theguardian.com [online], URL: <<http://www.theguardian.com/environment/earth-insight/2013/au>>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dhimmi>

Vladimír Malíček
 Akadémia Policajného zboru v Bratislave
 Katedra spoločenských vied
 vladimir.malicek@minv.sk

ANTISEMITSKÉ NARATÍVY V SLOVENSKOM ONLINE PROSTREDÍ

Abstrakt: V posledných rokoch zaznamenávame nárast antisemitizmu vo svete, a to aj vďaka internetu. Ten podporuje voľné a rýchle šírenie antisemitských nenávistných prejavov. Tento príspevok prezentuje predbežné výsledky prípadovej štúdie zaoberajúcej sa antisemitskými naratívmi v online prostredí na Slovensku. Práca sa zameriava na to, aké naratívy sú šírené online a k akým udalostiam sa viažu. Na základe toho vyhodnocuje, ktorý typ antisemitizmu aktuálne v online prostredí prevláda. Online príspevky boli zbierané pomocou monitorovacieho nástroja vyvinutého European Observatory of Online Hate v časovom rozmedzí 15. júl 2022 až 27. september 2022. 138 príspevkov bolo identifikovaných ako obsahujúcich antisemitské stereotypy. Vyjadrujú sa k aktuálnym krízam, ničeniu tradícii, kriticky k politikom. Posledná skupina sa neviaže na žiadnu udalosť, ale šíri antisemitské naratívy o židovskom sprisahaní voči svetu. Online priestoru na Slovensku dominujú konšpiračné teórie používajúce antisemitské stereotypy. Množstvo z nich má korene ešte v náboženskom alebo rasovom antisemitizme. Zároveň väčšina príspevkov sa snaží antisemitizmus skrývať cez nepriame pomenovania židov.

Kľúčové slová: antisemitizmus, sociálne siete, naratív, Slovensko

Abstract: In the last years, antisemitism has been on rise worldwide and the Internet has contributed to this. It facilitates the free and fast exchange of antisemitic hate speech. This paper presents the preliminary results of a case study which researches antisemitic narratives in the online environment in Slovakia. The paper focuses on what narratives are shared and what events they react to. According to this it is concluded what types of antisemitism prevail online. The online posts were collected by a monitoring tool developed by the European Observatory of Online Hate from 15. July 2022 to 27. September 2022. 138 posts were identified as containing antisemitic stereotypes. They deal with current crises, the uprooting of traditions and criticize politicians. The last group does not refer to a specific event, it spread the narrative about Jewish conspiracy. The Slovak online environment is dominated by conspiracy theories utilizing antisemitic stereotypes. Many of these have their roots in the religious or race antisemitism. At the same time, the majority of the posts is trying to encrypt antisemitism by using code names for the Jews.

Keywords: antisemitism, social networks, narrative, Slovakia

Antisemitizmus: najstaršia nenávisť na vzostupe?

V literatúre môžeme naraziť na tvrdenie, že antisemitizmus je najstaršou nenávisťou na svete.⁴⁵ Či s ním súhlasíme alebo nie, faktom je, že mnoho zdrojov nás v posledných rokoch varuje pred stupňujúcou sa hrozbou antisemitizmu. Report Svetovej sionistickej organizácie a Židovskej agentúry⁴⁶ za rok 2021 konštatuje nárast antisemitských incidentov, pričom 50 % z celkového počtu sa malo udiť v Európe. Tieto incidenty často reagujú na dianie vo svete, čo napríklad potvrdzuje aj nárast nenávistných prejavov v online prostredí počas pandémie Covid-19.⁴⁷ Aj na Slovensku počet antisemitských incidentov v online prostredí narástol. Židia⁴⁸ sa v rokoch 2020 a 2021 stali dokonca najčastejšími obeťami online nenávistných prejavov.⁴⁹ Napriek tomu, že antisemitizmus na Slovensku je považovaný za minoritný a latentný problém, nemali by sme ho podceňovať, pretože z latentnej podoby môže eskalovať do aktívnej.

Tento príspevok prezentuje predbežné výsledky prebiehajúcej štúdie, ktorá sa zameriava na to, aké antisemitské naratívy sú v súčasnosti prítomné v slovenskom online prostredí. Hlavnou výskumnou otázkou práce je: *Aké typy antisemitizmu sú šírené na sociálnych sieťach na Slovensku?* Zber dát, z ktorých predbežné výsledky vychádzajú, bol možný vďaka monitorovaciemu nástroju vyvinutému v rámci projektu European Observatory of Online Hate (EOOH).

Úskalia definovania antisemitizmu: antisemitizmus a jeho meniaci sa podoba

Neexistuje jednotná definícia toho, čo je antisemitizmus. Ohľadom samotného termínu sa vedú debaty. Zaviedol ho antisemita Wilhelm Marr v 19. storočí, avšak používame ho na skoršie, ale aj súčasné prejavy nenávisť voči židom. Rozlišujeme dva základné prúdy výskumu antisemitizmu.⁵⁰ Eternalisti vnímajú antisemitizmus ako nenávisť voči židom tiahnucu sa dejinami ľudstva, pričom jednotlivé epochy na seba nadväzujú. Druhý prúd kontextualistov tvrdí, že antisemitizmus je nutné zasadiť do historického kontextu a skúmať jednotlivo. Hoci antisemitské prejavy oddelené od seba storočiami nemusia súvisieť, označujeme ich rovnakým termínom.

Laicky by sme mohli skonštatovať, že antisemitizmus je nenávisťou voči židom. Táto nenávisť nereflektuje realitu, ale je predstavou, ktorú antisemiti o židoch majú. Ako upozorňuje Klug⁵¹, musíme sa zamerať na to, ako antisemiti tieto predstavy konštruujú. Antisemitizmus stručne definuje ako: „Nenávisť voči židom ako ‚židom‘“. Antisemitizmus je teda procesom, počas ktorého sa žid stáva vykonštruovaným a nereálnym symbolom plným stereotypov, a teda ‚židom‘.

⁴⁵ Elhanan Yakira, „Antisemitism and Anti-Zionism as a Moral Question,“ in *Resurgent Antisemitism: Global Perspectives*, ed. Alvin H. Rosenfeld (Bloomington: Indiana University Press, 2013): 47.

⁴⁶ The Jewish Agency for Israel, World Zionist Organization, „The State of Antisemitism in 2021,“ January 2022, accessed 23 October 2022, https://www.gov.il/BlobFolder/news/wzo24012022/en/file_2021%20report-final.pdf, p. 4.

⁴⁷ V niektorých európskych krajinách boli vykonané štúdie pracujúce s veľkými súbormi dát zo sociálnych sietí, ktoré interpretujú antisemitské naratívy ohľadom pandémie, napr. Stefano Pasta, Milena Santerini, Erica Forzinetti and Marco L. Della Vedova, „Antisemitism and Covid-19 on Twitter: The search for hatred online between automatisms and qualitative evaluation,“ *Open Journal per la formazione in rete* 21, no. 3 (2021): 288-304.

⁴⁸ Slovo Ž/žid sa môže písať s veľkým, ale aj s malým začiatočným písmenom. Pokiaľ používame na začiatku malé ž, označujeme človeka so židovským vierovyznaním (judaizmom). Slovo Žid označuje osobu prináležiacu k židovskému etniku. V tomto príspevku je ako východiskové používané označenie žid. V závislosti od kontextu však bude použité označenie s veľkým začiatočným písmenom.

⁴⁹ TASR, „Rezort vnútra: Extrémizmus bol v posledných rokoch výraznejší,“ *Teraz.sk*, 19 September 2022, <https://www.teraz.sk/slovensko/rezort-vnutra-extremizmus-bol-v-posle/661354-clanok.html>.

⁵⁰ David Feldman, „Toward a History of the Term ‚Anti-Semitism‘,“ *The American Historical Review* 123, no. 4 (2018): 1139.

⁵¹ Brian Klug, „The Collective Jew: Israel and the New Antisemitism,“ *Patterns of Prejudice* 37, no. 2 (2003): 124.

Môžeme natrafiť na tvrdenie⁵², že antisemitizmus je špecifickým druhom predsudku, pretože má charakteristické znaky, ktoré ho odlišujú od iných predsudkov. Prvým je, že židia sú vnímaní ako bytosti s takmer mýtickými schopnosťami, ktoré predstavujú hrozbu. Predsudky obvykle vnímajú cieľovú skupinu ako podradnú. Druhým znakom je, že niektoré vlastnosti, ktoré sú židom pripisované, si protirečia. Typickým príkladom môže byť, že židia sú zodpovední jak za komunizmus, tak za kapitalizmus.

Mnohé zo stereotypných predstáv o židoch má korene v niekoľko storočí starom kresťanskom antijudaizme. Dnešné antisemitské naratívy sú často zmesou stereotypov prameniacych v rôznych druhoch antisemitizmu. Jedno z možných členení antisemitizmu podľa Salzborna⁵³ je na základe obdobia výskytu do štyroch kategórií. Prvý, náboženský antisemitizmus, dal podnet k vzniku mnohých antisemitských stereotypov, ktoré prežívajú dodnes. S úpadkom náboženstva v Európe sa dostáva do ústrania a nahrádza ho biologický (alebo rasový) antisemitizmus. Počas formovania národných štátov boli židia, ktorí vlastný štát nemali, vnímaní ako cudzorodý prvok v rámci novovytvorených štátov. Zneužitie evolučnej teórie viedlo dokonca u niektorých k presvedčeniu, že židia sú menejcennou ľudskou rasou. Vďaka modernizácii bolo postavenie mnohých židov v spoločnosti zároveň zlepšené, ale paradoxne to viedlo k vzniku mnohých konšpiračných teórií o nich. V súčasnosti je animozita k židom vyjadrovaná často prostredníctvom týchto teórií.⁵⁴

Po holokauste začína byť otvorený antisemitizmus potláčaný, čo ale neznamená, že vymizol. Pôvodne v Nemecku sa stretávame s tzv. sekundárnym antisemitizmom, ktorý popiera holokaust alebo prekrúca fakty. Posledným typom, ktorý Salzborn⁵⁵ zmieňuje je antisionistický antisemitizmus. V prípade posledného typu sa v literatúre môžeme často stretnúť s názvom nový antisemitizmus. Debaty o existencii tohto konceptu sa tiahnu minimálne od 90. rokov, pričom sa nájde mnoho odborníkov⁵⁶, ktorí ho kritizujú alebo nesúhlasia s tvrdením, že Izrael predstavuje kolektívneho žida. Nový antisemitizmus predpokladá, že antisemiti sa pod verejným tlakom snažia svoje názory skrývať a namiesto na židov útočia na Izrael ako štát stelesňujúci židovstvo. Isté proti-izraelské výroky, ktoré Sharanského⁵⁷ test 3D vymedzuje, tak môžu byť považované za antisemitské.

Goldhagen⁵⁸ hovorí o súčasnosti ako o tretej ére antisemitizmu, ktorú nazýva globálnym antisemitizmom. Tá sa okrem iného vyznačuje intenzívnejšou výmenou naratívov medzi antisemitmi, čo prispieva k miešaniu naratívov rôznych typov antisemitizmu a z rôznych oblastí. Internet je prostriedkom, ktorý takúto výmenu uľahčuje. Výskumy⁵⁹ preukázali, že internet prispel k nárastu šírenia antisemitského obsahu. Anonymita užívateľov zároveň

⁵² Deborah E. Lipstadt, „Antisemitism here and now: Testimony Before the United States Commission on International Religious Freedom,“ 8 January 2020, <https://www.uscirf.gov/sites/default/files/Deborah%20Lipstadt-%20Emory.pdf>.

⁵³ Samuel Salzborn, „Uncovering Latent Antisemitism: Report on a Pilot Study,“ *Moreschet* 5 (2008): 156.

⁵⁴ Jovan Byford, „Conspiracy Theory and Antisemitism,“ in *Conspiracy Theories*, ed. Jovan Byford (London: Palgrave Macmillan, 2011): 95.

⁵⁵ Salzborn, „Uncovering,“ 156.

⁵⁶ Napr. Jonathan Judaken, „So what’s new? Rethinking the ‘new antisemitism’ in a global age,“ *Patterns of Prejudice* 42, no. 4-5 (2008): 536; alebo Antony Lerman, *Whatever Happened to Antisemitism?* (London: Pluto Press, 2022).

⁵⁷ Natan Sharansky, „Seeing anti-Semitism in 3D: How to tell legitimate criticism of Israel from Jew-hatred,“ *Jerusalem Post*, 24 February 2004, <http://www.broaderview.org/files/documents/Sharansky2004.3DofAntiSemitism.pdf>.

⁵⁸ Daniel Jonah Goldhagen, *Ďábel, ktorý nikdy neumírá: Vzestup a hrozba globálneho antisemitizmu* (Praha: Academia, 2021), 227-300.

⁵⁹ Monika Schwarz-Friesel, *Antisemitismus 2.0 und die Netzkultur des Hasses: Judenfeindschaft als kulturelle Konstante und kollektiver Gefühlswert im digitalen Zeitalter* (Berlin: Technische Universität Berlin, 2018), https://www.linguistik.tu-berlin.de/fileadmin/fg72/Antisemitismus_2-0_kurz.pdf?fbclid=IwAR3L54Kl7by185uUBTtAAE28nH_sQZAY-_pHlIMheyr_qPXVQKKW8Xcgp6s.

spôsobuje, že pociťovaný spoločenský tlak proti vyjadrovaniu antisemitských postojov v online priestore klesá.

Komplikujúcim faktorom pri výskume je skutočnosť, že mnohé z antisemitských stereotypov nehovoria otvorene o židoch, ale sú skryté za nepriamymi, zakódovaným narážkami.⁶⁰ Použité sú často krycie mená, ktoré z antisemitských stereotypov vychádzajú. Pochopiť kontext výrokov, ktoré potenciálne môžu byť antisemitské, je tak veľmi dôležité. Ich obsah môže byť zašifrovaný, samotný autor výroku si nemusí byť vedomý toho, že šíri antisemitizmus a okrem toho, hranica medzi tým, čo je možné považovať za prejav antisemitizmu a čo nie, môže byť v niektorých prípadoch tenká.

Na jednej strane historická transformácia antisemitizmu a na druhej prežívanie antisemitských stereotypov až po súčasnosť, politizácia tohto problému kvôli izraelsko-palestínskemu konfliktu a špecifickosť antisemitizmu ako predsudku – to sú len niektoré z faktorov prispievajúcich k tomu, že odborná komunita a iní zainteresovaní aktéri sa nezhodnú na definícii antisemitizmu. Následkom je neúplná jednotnosť pri klasifikovaní toho, čo za antisemitizmus považujeme, ale aj neschopnosť navrhnúť účinné opatrenia na jeho potlačanie.

Za jednu z významných snáh o vytvorenie jednotnej definície môžeme považovať EUMC⁶¹ pracovnú definíciu. Tá vyšla z potreby mať na európskej úrovni operacionalizovateľnú definíciu, ktorá by umožnila monitorovanie narastajúceho počtu antisemitských incidentov. Nenašla však širšiu politickú oporu. Druhým prelomovým bodom je pracovná definícia navrhnutá International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA)⁶², ktorá vychádza z definície EUMC. Po výzve Európskej únie voči členským štátom ju prijala aj Národná rada SR v roku 2018.

Jej výhodou je, že je k nej pripojený zoznam jedenástich príkladov antisemitských prejavov zahrňujúcich rôzne typy antisemitizmu. Na druhej strane, tieto príklady sú častým predmetom sporu. Celková dĺžka definície dosahuje s nimi takmer dve strany. Zároveň sú podľa niektorých⁶³ príklady nejednoznačné a keďže väčšina z nich sa zameriava na antisemitské prejavy voči Izraelu, môže definícia viesť k potlačovaniu slobodnej kritiky. Kvôli širokej podpore naprieč európskymi štátmi vychádza táto práca z definície antisemitizmu podľa IHRA, a to kvôli jej možnej rozšíriteľnosti.

Antisemitizmus na Slovensku: neexistujúci problém?

Skreslenou predstavou o antisemitizme je, že miera jeho výskytu koreluje s veľkosťou židovskej populácie v rámci štátu. Avšak antisemitizmus a antisemitské stereotypy aj dnes prosperujú v štátoch, kde takmer žiadni židia nežijú⁶⁴. Cała⁶⁵ trefne opisuje tento rozkol v kontexte Poľska: „Už viac neexistuje žiadna ‚židovská otázka‘, ako bola chápaná pred druhou svetovou vojnou. Zápal pretrvávajúcich antisemitských sentimentov zostáva záhadou, pretože sa zdá, že je antisemitizmom bez židov.“ Majorita slovenskej židovskej populácie bola zničená

⁶⁰ Jan Rathje, „Die Hypertext Transfer ‚Protokolle der Weisen von Zion‘,“ Im Dialog: Beiträge aus der Akademie der Diözese Rottenburg-Stuttgart, March 2020, 189-204.

⁶¹ Európske monitorovacie centrum pre rasizmus a xenofóbiu, výskumná agentúra Európskej Komisie. EUMC bolo predchodcom súčasnej Agentúry EÚ pre základné práva (FRA).

⁶² Definícia v plnom znení je k nahliadnutiu na nasledovnom odkaze:

<https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism>.

⁶³ Rebecca Ruth Gould, „The IHRA Definition of Antisemitism: Defining Antisemitism by Erasing Palestinians,“ *The Political Quarterly* 91, no. 4 (2020): 825-826.

⁶⁴ Generálny sekretár OSN António Guterres hovorí o tom, že antisemitizmus je na vzostupe aj v štátoch, v ktorých nežijú žiadne židovské menšiny. „Anti-Semitism Rising Even in Countries with No Jews at All, Secretary-General Tells Event on Power of Education to Counter Racism, Discrimination,“ United Nations, 26 September 2018, <https://press.un.org/en/2018/sgsm19252.doc.htm>.

⁶⁵ Alina Cała, „Antisemitism without Jews and without antisemites,“ In *Jewish Studies at the Central European University 2002-2003*, ed. By Eszter Andor and András Kovács (Central European University Press, 2003): 39.

počas Slovenského štátu, v súčasnosti žije na Slovensku niekoľko stoviek spoluobčanov hlásiacich sa k židovskej komunite.

Ako zmieňuje Paulovičová⁶⁶, po páde komunizmu došlo k hľadaniu a formulovaniu národnej identity, pričom nepohodlná otázka holokaustu bola často prejedná mlčaním. Hlavným aktérom šírenia antisemitizmu sa stali najmä krajne pravicové zoskupenia a politické strany. Znáмым šírením antisemitských konšpirácií na politickej scéne sa stal Marián Kotleba s jeho stranou.⁶⁷ Napriek tomu, Bustikova a Guasti⁶⁸ konštatujú v roku 2012, že úroveň antisemitizmu medzi slovenskými obyvateľmi od raných 90. rokov klesla, avšak jej úroveň (10 %) nie je zanedbateľná vzhľadom na to, že na Slovensku žije len malá židovská menšina.

Možným akcelerátorom antisemitských konšpirácií sa stávajú približne od roku 2013 alternatívne médiá. Slováci sú podľa prieskumu Hajdu a Klingovej⁶⁹ v rámci strednej a východnej Európy národom s najvyššou tendenciou uveriť konšpiračným teóriám. Jedna z aktuálnych štúdií na rozsah a príčiny antisemitizmu v krajinách V4 od Gliszczyńskiej-Grabias et al.⁷⁰ tvrdí, že na Slovensku je v súčasnosti dominantný konšpiračný antisemitizmus, ďalej sekundárny (spochybňovanie alebo prekrúcanie holokaustu) a nový antisemitizmus. Taktiež miera tradičného antijudaizmu je značná, 51 % respondentov malo mierne až silne antisemitské postoje v súvislosti s tradičnými náboženskými stereotypmi. Druhým dôležitým záverom je, že mnoho ľudí je ochotných prijať antisemitské stereotypy, a to napriek tomu, že antisemitmi nie sú. Toto môže indikovať, že na Slovensku je zastúpený latentný antisemitizmus, pričom mnoho stereotypov sa môže dediť aj intergeneračne.

Metodológia

Tento konferenčný príspevok prezentuje predbežné výsledky prebiehajúceho projektu, ktorý mapuje antisemitské naratívy v online prostredí na Slovensku. Hlavnou výskumnou otázkou, ktorú sa snaží zodpovedať je *Aké typy antisemitizmu sú šírené na sociálnych sieťach na Slovensku?* Zároveň boli zvolené dve pomocné výskumné otázky:

- *Aké antisemitské trópy sú šírené na sociálnych sieťach na Slovensku?*
- *Na aké udalosti alebo problémy reagujú príspevky obsahujúce antisemitské trópy?*

Ako bolo zmienené, dáta pre výskum boli zbierané pomocou monitorovacieho nástroja vyvinutého v rámci projektu EOOH.

Prezentované predbežne výsledky pochádzajú z dát, ktoré boli zbierané v obmedzenom časovom rámci, a to od 15. júla 2022 do 27. septembra 2022. Monitorovací nástroj umožňuje vybrať sociálne siete alebo internetové stránky, z ktorých majú byť dáta zbierané. Pre účely tejto prípadovej štúdie boli zvolené siete Facebook, Instagram a Telegram. Prvá menovaná sieť je na Slovensku najpoužívanejšou sieťou. Instagram bol vybraný kvôli popularite medzi mladými ľuďmi. Čo sa týka Telegramu, v posledných rokoch dochádza k presunu krajnej pravice z Facebooku alebo iných sociálnych sietí na Telegram. Ako posledné boli zvolené niektoré alternatívne médiá a ich stránky vytvorené vo WordPress.

⁶⁶ Nina Paulovičová, „Holocaust Memory and Antisemitism in Slovakia: The Postwar Era to the Present,“ *Antisemitism Studies* 2, no. 1 (2018): 8-10.

⁶⁷ Katarína Žeňuchová, „Politická rétorika: Antisemitizmus v diskurze politickej strany Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko,“ *Stredoeurópske pohľady* 2, no. 1 (2020): 62-71.

⁶⁸ Lenka Bustikova, Petra Guasti, „Hating Thy Imaginary Neighbor: An Analysis of Antisemitism in Slovakia,“ *Journal for the Study of Antisemitism* 4 (2012): 489.

⁶⁹ Dominika Hajdu, Katarína Klingová, „Voices of Central and Eastern Europe: Perceptions of democracy & governance in 10 EU countries,“ *GLOBSEC*, June 23, 2020: 8, <https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2020/06/Voices-of-Central-and-Eastern-Europe-read-version.pdf>.

⁷⁰ Alexandra Gliszczyńska-Grabias et al. „Policy Report: Countering Antisemitism in the Visegrád Countries,“ Tom Lantos Institute (2022), 3, <https://www.bpi.sk/wp-content/uploads/2022/05/en-206-d3-2-policy-paper.pdf>.

Následne bol vytvorený zoznam kľúčových slov, ktoré môžu byť použité ako kódové označenia pre židov (viď Obr. 1). Tieto boli zvolené čiastočne podľa príkladov, ktoré uvádza definícia antisemitizmu IHRA, prípadne patria medzi obvyklé kódové označenia pre židov.⁷¹ Niektoré z nich boli pridané po tom, čo boli identifikované počas monitorovania sociálnych sietí ako krycie názvy. Monitorovací nástroj zbieral len tie príspevky, ktoré obsahovali nejaké z týchto slov. Z celkového datasetu boli identifikovaných 138 príspevkov ako obsahujúcich antisemitské stereotypy.

Kľúčové slová

Zozbierané príspevky boli roztriedené do štyroch tematických skupín v závislosti od toho, akej témy alebo udalosti sa týkajú.

Interpretácia dát

1. Krízy

Časť antisemitských príspevkov reflektuje dve aktuálne krízy, a to pandémiu Covid-19 a vojnu prebiehajúcu na Ukrajine. Okrem toho zopár príspevkov aplikuje antisemitské konšpirácie na krízy, ktoré sa udiali v rámci sledovaného obdobia, napr. na Srí Lanke a v Sýrii. Čo sa týka pandémie, dominantným naratívom je, že je vyvolaná a kontrolovaná akousi skupinou. Táto skupina je v príspevkoch často označovaná ako „deep state“ alebo „globalisti“. Jej zástupcovia sú prítomní v medzinárodných organizáciách, ako WHO alebo OSN a kontrolujú vlády. Pandémia je nástroj, ktorý má znížiť ľudskú populáciu a získať kontrolu nad ľuďmi.

„Vexille 2077 - predikcia Skutočná hrozba, pozadie pandémie... Po pokuse ľudí očkovať - čipovať - globalisti zavádzajú biometrické pasy = kreditné pasy QR Kódy. Slováci pozor ide o čipovanie odber biometrických údajov pre obmedzenie slobôd, sociálna kontrola, heknutie, krádež duše.“

⁷¹ American Jewish Committee, *Translate Hate: Stopping Antisemitism Starts with Understanding It*, “ 2021, p. 1-28, https://www.ajc.org/sites/default/files/pdf/2021-02/AJC_Translate-Hate-Glossary-2021.pdf?fbclid=IwAR0aFG-jLJpViAyh0r4WorT3tAjTwkHRtZfIYviQxn11SosXTQ7Dc1IRTi8.

Šíritelia týchto príspevkov prepájajú rôzne udalosti vo svete a vysvetľujú ich cez rovnakú prizmu. Napríklad že pandémie aj vojna na Ukrajine sú súčasťou Nového svetového poriadku (NWO).

„Globalistický plán zníženia populácie: prečo sa zvyšujú ceny benzínu dane, potravín energií, úroky pôžičiek, Je to pre infláciu, vojny nie! Ide o iné, zvyšovanie...Prečo práve teraz prebieha vakcinačná genocída !?“

Druhou špecifickou črtou je, že autori sa túto medzinárodnú sprisahaneckú skupinu snažia priblížiť obecnstvu na Slovensku. Robia to tým, že slovenských verejných činiteľov vykresľujú ako bábky v jej rukách.

„Transfekovaný roznášajú neznáme mutácie vírov... Plán globalistov nwo a Schwaba s Gatesom, Faučiim, Krčmérym, Mikasom, menstrímom, vládami EU, VB USA, WHO, EU na zníženie populácie po vzore Mengeleho... milióny predčasne umierajú po prijatí včeličky.“

Pri druhej z aktuálnych kríz sa príspevky snažia spochybniť vinu Ruska na agresii. Ukrajinský režim označujú za nacistický, čo má ospravedlniť agresiu voči nemu. Prípadne zaťahujú do naratívov židovský pôvod ukrajinského prezidenta a stavajú na tradičných antisemitských naratívoch o židoch, ktorí vyvolávajú vojny, ale sami nebojujú apod.

„Vojnový prezident Ukrajiny Zelenskij sa úmyselne vyhol vojenskej službe z dôvodu svojej židovskej viery. Teraz ženie umierať do vojny s Ruskom ukrajinské goje...Prevažnej väčšine Ukrajincov židovského pôvodu, na ktoré sa vzťahuje branná povinnosť, bolo dovolené hneď po prepuknutí konfliktu opustiť krajinu. Ukrajinci gojovia ale také šťastie nemali.“

Druhou stratégiou je, že vojnu vykresľujú ako konflikt, ktorý v skutočnosti prebieha medzi Ruskom a medzinárodnou sprisahaneckou skupinou.

„Vojnu na Ukrajine začali a vedú Spojené štáty a Izrael Podľa pokynov a plánov rabínov, ako aj v súlade s plánmi Rothschildovcov a Rockefellerov proti Rusom a slovanom vo všeobecnosti. Židovský plán je v Rusku známy, pretože v súlade s týmto plánom prebiehala aj v Čečensku.“

2. Ničenie tradícií

Židia boli opakovane v histórii obviňovaní zo šírenia pokrokových myšlienok a ničenia hodnôt.⁷² Súčasné naratívy opäť využívajú tento stereotyp a židia sú považovaní za šíriteľov „pokrokových“ myšlienok, či už máme na mysli práva pre LGBTQI+ komunitu, obavy z klimatických zmien, zničenie súkromného vlastníctva alebo zavedenie hodnotiaceho systému pre občanov.

„WEF prehľbi spoluprácu s Čínou v oblasti "riešenia klimatických zmien, podpory priemyselnej transformácie a sociálnej spravodlivosti," povedal čínskemu premiérovi Li Keqiangovi. WEF, OSN, Čína. Je to všetko jedna globalistická banda. Či už to nazvú agenda veľký reset, stále je to totalitná svetovláda, genocída a otroctvo.“

⁷² Napr. Samuel Salzborn, *The Modern State and Its Enemies: Democracy, Nationalism and Antisemitism* (London: Anthem Press, 2020), 156; Hyam Maccoby, *Antisemitism and Modernity* (London: Routledge, 2006), 27-28.

Ako je zrejmé, niektoré z týchto obvinení sa blížia skôr konšpiračným teóriám, keďže nemajú faktický základ. Tieto zmeny sú vnímané ako súčasť kompaktného plánu na zmenu celého sveta, tzv. NWO.

3. Elity neslúžia vlastným obyvateľom

Niektoré príspevky sú vystavané na populizmu podobnom naratíve o elitách, ktoré nereprezentujú občanov a sú im vzdialené. V súlade s konšpiračným náhľadom na svet, elity sú prezentované ako podriadené medzinárodnému komplotu. Tieto príspevky spochybňujú demokratické zriadenie tým, že podkopávajú legitimitu volieb.

„Toto si naozaj musíte preštudovať, inak nič čo sa týka Čaputovej nikdy nepochopíte. Po super sorošovskom agentovi bolo zadanie jasné dostať do prezidentského kresla sorošovu bábku, ktorá by poslušne vykonávala zadania nwo. Pre splnenie tohto cieľa boli získané všetky skorumpovateľné strany, ktoré mal soroš k dispozícii.“

Politickí predstavitelia sú údajne aj napriek voľbám dosadenými agentmi, ktorí majú vykonať premenu slovenskej spoločnosti. Tá má prebehnúť v súlade s NWO, kedy po celom svete sú dosadzované totožné liberálne režimy. Ich súčasťou sú aj cudzie modernizačné ideologické prúdy, ktoré podkopávajú tradičnú slovenskú spoločnosť. Zaujímavé je, že aj vražda novinára Kuciaka s jeho snúbenicou bola v jednom z príspevkov vyložená ako snaha o vnútorný prevrat, ktorý mal k moci dosadiť liberálov v krajine.

4. Rozdelenie moci

Posledná skupina príspevkov sa neviaže k žiadnej aktuálnej udalosti. Jedná sa o príspevky obsahujúce antisemitské stereotypy. Hovoria o úzkej skupine ľudí, ktorá nie je viazaná na žiaden národ, ale je medzinárodná, a ktorá ovláda celý svet. Zdôrazňujú pritom, že táto skupina existuje už celé stáročia. V príspevkoch ju označujú za chazarov, skupinu Bilderberg, Rotschildovcov apod.

„Hlavným cieľom tejto skupiny bolo vždy vytvorenie "Nového svetového poriadku" a absolútnej kontroly moci na planéte. Neustále manipulovala ľudstvo a chcela, name všetci medzi sebou neustále bojovali a oslabovali sa. Ten kto by v tejto bitke nakoniec zvíťazil, by im potom „za odmenu“ mohol slúžiť. Vždy financovali obe bojujúce strany, dodávali im zbrane a ešte k tomu nenápadne živili konflikt.“

V príspevkoch môžeme nájsť tradičné antisemitské trópy o tom, ako židia ovládajú médiá, prípadne kontrolujú peniaze. Stereotyp o vrodenej morálnej skazenosti židov sa prejavuje v príspevkoch tvrdiacich, ako sa židia skrývajú za charitu, pomáhajú druhým ľuďom a starostlivosť o nich. Týmto na oko dobrými skutkami sa snažia utajiť zlú podstatu, ktorú majú vrozenú a je nezmeniteľná. Tento stereotyp vychádza z rasového antisemitizmu. Rovnako vojna na Ukrajine je vykladaná ako pokus „chazarov“ získať späť svoje pôvodné územie na Kryme.

„Chazari dlho spriadali vendetu, ktorá sa odvíja na pozadí súčasných dejov.. výbojní krutí akoby chceli naspäť svoju ríšu, z ktorej boli okolo roku tisíc, práve pre svoje zverstvá vyhnaní.. a to miesto je okolo Krymu.. Ukrajina.. sú všade rozlezení "šikovní" obchodníci finančníci zločinci.. nepraví židia neľútostní aj k vlastným.“

Konšpirácie ako dominantný naratív šíriaci antisemitizmus?

Predbežná analýza ukazuje, že v slovenskom online prostredí sa antisemitizmus šíri najmä konšpiračnými teóriami. Pokiaľ sa ilustratívne pozrieme na znázornenie najčastejšie používaných slov v príspevkoch za august 2022 a september 2022, môžeme vidieť, že mnoho z nich odkazuje na rôzne konšpirácie, napr.: ilumináti, veľký reset, deep state, globalisti apod.

Obr. 2: Keyword cloud za mesiace august 2022 (vľavo) a september 2022 (vpravo) (Autorka)

Potvrdzujú sa závery iných súčasných výskumov antisemitizmu na Slovensku o prevahe antisemitských konšpirácií. V analyzovaných príspevkoch sa nenachádzal ani jeden prejav náboženského antisemitizmu. Rovnako sa v príspevkoch neobjavilo popieranie holokaustu, ktoré spadá pod sekundárny antisemitizmus. Taktiež anti-sionistický antisemitizmus v zmysle upieranie legitimacy Izraelu, jeho prirovnávania k nacizmu alebo neprimeranej kritike apod. je zriedkavý.

V pár príspevkoch je Izrael označovaný ako súčasť celosvetového sprisahania a štát, ktorý kontroluje dianie vo svete. Čo je však časté, je využívanie kódovaného slova sionisti ako synonyma pre malú skupinu ovládajúcu svet. Originálny význam tohto slova je tak používaný v antisemitských konšpiráciách. Napriek tomu, že niektoré zo starších druhov antisemitizmu sa obvykle v datasete nevyskytujú, neznamená to ich vymiznutie. Dará sa im prežívať vo forme stereotypov – zmieňme aspoň niektoré z nich:

- židia nie sú lojálni voči štátom, v ktorých žijú
- ich podstata je geneticky zlá a nie je možné ju zmeniť
- židia ako vyvolený národ chcú ovládnuť svet
- židia šíri choroby
- židia kontrolujú bankovníctvo a financie
- existuje medzinárodné židovské sprisahanie.

Komplikujúcim prvkom pri analýze antisemitizmu je snaha šíriteľov naratívov skryť ho. Nemôže byť vylúčená možnosť, že mnoho autorov šíri antisemitské stereotypy bez toho, aby vedeli o ich význame. Zároveň pre tých, ktorí sa antisemitizmus snažia detekovať, je výzvou objaviť rôzne krycie mená, ktoré sa snažia otvorený antisemitizmus utajiť. Dôležitou súčasťou vzdelávania o antisemitizme je tak aj história a vývoj tohto špecifického druhu predsudku.

Záver

V súčasnej dobe, kedy prejavy antisemitizmu sú šírené často na internete, sú monitorovacie nástroje užitočnou pomocou pre výskumníkov. Nástroj patriaci EOOH je zatiaľ prebiehajúcim projektom, rovnako ako predstavená prípadová štúdia o antisemitizme v online prostredí na Slovensku. Potenciálnymi krokmi do budúcnosti môže byť pridanie ďalších kľúčových slov, čím by bolo rozšírené vyhľadávanie príspevkov. Taktiež je možné vytvorenie zoznamu kľúčových slov, ktorý by mohol byť využitý aj v iných výskumoch.

Čo sa týka príspevkoch zozbieraných zo slovenského online priestoru v skúmanom časovom období, prevažná väčšina tých obsahujúcich antisemitizmus pochádza z Facebooku. Ten na Slovensku patrí medzi najpopulárnejšie sociálne siete a mnoho Slovákov ho každodenne používa či už na chatovanie, alebo ako zdroj správ. Okrem toho však narážajú na konšpiračné teórie, pričom niektoré z nich obsahujú antisemitské trópy. Vďaka nim je komplexná realita značne redukovaná. Napríklad šírenie teórie, že za všetko negatívne dianie vo svete je zodpovedná akási medzinárodná úzka skupina ľudí snažiaci sa škodiť, je typickým splošťovaním diania vo svete.

Antisemitizmus slúži ako akési lepidlo, ktoré spája rôzne naratívy, či už je to vojna na Ukrajine alebo klimatická kríza. Pritom je náročné určiť krycie názvy, ktoré môžu označovať židov a vôbec stanoviť to, či šíriteľ tak robí zámerne alebo o použití antisemitského trópu nevie. Zároveň sa ukazuje, že mnoho z daných konšpiračných naratívov je preberaných z medzinárodnej scény a upravovaných pre domáce publikum. Okrem iného spočíva nebezpečenstvo antisemitizmu v tom, že pomáha konštruovať domnelých interných aj externých nepriateľov. To môže byť spúšťačom, ktorý povedie z premeny latentného antisemitizmu na aktívne prejavy.

Zdroje:

- American Jewish Committee. *Translate Hate: Stopping Antisemitism Starts with Understanding It*. 2021. https://www.ajc.org/sites/default/files/pdf/2021-02/AJC_Translate-Hate-Glossary-2021.pdf?fbclid=IwAR0aFG-jLJpViAyh0r4WorT3tAjTwkHRTZfiYviQxn11SosXTQ7Dc1IRTi8.
- Bustikova, Lenka and Petra Guasti. „Hating Thy Imaginary Neighbor: An Analysis of Antisemitism in Slovakia.“ *Journal for the Study of Antisemitism* 4 (2012): 469-493.
- Byford, Jovan. „Conspiracy Theory and Antisemitism.“ In *Conspiracy Theories*, ed. Jovan Byford, 95-119. London: Palgrave Macmillan, 2011.
- Cała, Alina. „Antisemitism without Jews and without antisemites.“ In *Jewish Studies at the Central European University 2002-2003*, ed. Eszter Andor and András Kovács, 39-51. Central European University Press, 2003.
- Feldman, David. „Toward a History of the Term ‚Anti-Semitism‘.“ *The American Historical Review* 123, no. 4 (2018): 1139-1150.
- Gliszcyńska-Grabias, Alexandra et al. „Policy Report: Countering Antisemitism in the Visegrád Countries.“ Tom Lantos Institute, 2022. <https://www.bpi.sk/wp-content/uploads/2022/05/en-206-d3-2-policy-paper.pdf>.
- Goldhagen, Daniel Jonah. *Ďábel, ktorý nikdy neumiera: Vzestup a hrozba globálneho antisemitizmu* Praha: Academia, 2021.
- Gould, Rebecca Ruth. „The IHRA Definition of Antisemitism: Defining Antisemitism by Erasing Palestinians.“ *The Political Quarterly* 91, no. 4 (2020): 825-831.

- Hajdu, Dominika and Katarína Klingová. „Voices of Central and Eastern Europe: Perceptions of democracy & governance in 10 EU countries.“ *GLOBSEC*. June 23, 2020. <https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2020/06/Voices-of-Central-and-Eastern-Europe-read-version.pdf>.
- Judaken, Jonathan. „So what’s new? Rethinking the ‚new antisemitism‘ in a global age.“ *Patterns of Prejudice* 42, no. 4-5 (2008): 531-560.
- Klug, Brian. „The Collective Jew: Israel and the New Antisemitism.“ *Patterns of Prejudice* 37, no. 2 (2003): 117-138.
- Lerman, Antony. *Whatever Happened to Antisemitism?* London: Pluto Press, 2022.
- Lipstadt, Deborah H. „Antisemitism here and now: Testimony Before the United States Commission on International Religious Freedom.“ 8 January 2020. <https://www.uscirf.gov/sites/default/files/Deborah%20Lipstadt-%20Emory.pdf>.
- Maccoby, Hyam. *Antisemitism and Modernity*. London: Routledge, 2006.
- Pasta, Stefano, Milena Santerini, Erica Forzinetti and Marco L. Della Vedova. „Antisemitism and Covid-19 on Twitter: The search for hatred online between automatisms and qualitative evaluation.“ *Open Journal per la formazione in rete* 21, no. 3 (2021): 288-304.
- Paulovičová, Nina. „Holocaust Memory and Antisemitism in Slovakia: The Postwar Era to the Present.“ *Antisemitism Studies* 2, no. 1 (2018): 4-34.
- Rathje, Jan. „Die Hypertext Transfer ‚Protokolle der Weisen von Zion‘.“ Im Dialog: Beiträge aus der Akademie der Diözese Rottenburg-Stuttgart. March 2020.
- Salzborn, Samuel. *The Modern State and Its Enemies: Democracy, Nationalism and Antisemitism*. London: Anthem Press, 2020.
- Salzborn, Samuel. „Uncovering Latent Antisemitism: Report on a Pilot Study.“ *Moreshet* 5 (2008): 155-170.
- Sharansky, Natan. „Seeing anti-Semitism in 3D: How to tell legitimate criticism of Israel from Jew-hatred.“ *Jerusalem Post*, 24 February 2004. <http://www.broaderview.org/files/documents/Sharansky2004.3DofAntiSemitism.pdf>.
- Schwarz-Friesel, Monika. *Antisemitismus 2.0 und die Netzkultur des Hasses: Judenfeindschaft als kulturelle Konstante und kollektiver Gefühlswert im digitalen Zeitalter*. Berlin: Technische Universität Berlin, 2018. https://www.linguistik.tu-berlin.de/fileadmin/fg72/Antisemitismus_2-0_kurz.pdf?fbclid=IwAR3L54KI7by185uUBTtAAE28nH_sQZAY-_pHllMheyr_qPXVQKKW8Xcgp6s.
- TASR. „Rezort vnútra: Extrémizmus bol v posledných rokoch výraznejší.“ *Teraz.sk*, 19 September 2022. <https://www.teraz.sk/slovensko/rezort-vnutra-extremizmus-bol-v-posle/661354-clanok.html>.
- The Jewish Agency for Israel, World Zionist Organization, „The State of Antisemitism in 2021,“ January 2022. https://www.gov.il/BlobFolder/news/wzo24012022/en/file_2021%20report-final.pdf.
- United Nations. „Anti-Semitism Rising Even in Countries with No Jews at All, Secretary-General Tells Event on Power of Education to Counter Racism, Discrimination.“ 26 September 2018. <https://press.un.org/en/2018/sgsm19252.doc.htm>.
- Yakira, Elhanan. „Antisemitism and Anti-Zionism as a Moral Question.“ In *Resurgent Antisemitism: Global Perspectives*, ed. Alvin H. Rosenfeld, 42-64. Bloomington: Indiana University Press, 2013.
- Žeňuchová, Katarína. „Politická rétorika: Antisemitizmus v diskurze politickej strany Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko.“ *Stredoeurópske pohľady* 2, no. 1 (2020): 62-71.

Dostupnosť online zdrojov bola skontrolovaná k 2. novembru 2022.

*Veronika Bundzíková
Katedra politologie
Masarykova univerzita
vbundzikova@mail.muni.cz*

SOCIÁLNY KONFLIKT A POLICAJNÁ ETIKA

Abstrakt: *Text sa zameriava na prieniky uvažovania o sociálnom konflikte v kontexte policajnej etiky. Sociálny konflikt je významná oblasť skúmania sociálnej filozofie, ktoré má bohatú teoretickú tradíciu. V rámci filozofických prístupov je pozornosť venovaná vybraným aspektom antickej tradície, metodologickému uchopeniu problému v rámci metodológie dialektického materializmu a etickej dimenzii problému reflektovaného cez prizmu morálky jednotlivca. Cieľom štúdie je prostredníctvom analýzy vybraných filozofických a etických východísk vymedziť sociálny konflikt na pozadí týchto filozofických prístupov a vymedziť policajnú etiku jej funkcie a ciele za účelom náčrtu funkčného prepojenia sociálneho konfliktu v teoretickom rámci policajnej etiky.*

Kľúčové slová: sociálny konflikt, policajt, policajná etika, legitimita, etická dilema

Abstract: *The paper focuses on the intersections of thinking about social conflict in the context of police ethics. Social conflict is an important area of inquiry in social philosophy that has a rich theoretical tradition. Within philosophical approaches, attention is given to selected aspects of the ancient tradition, the methodological grasp of the problem within the methodology of dialectical materialism, and the ethical dimension of the problem as reflected through the prism of the morality of the individual. Through the analysis of selected philosophical and ethical backgrounds, the aim of the study is to define social conflict against the background of selected philosophical approaches and to define police ethics its functions and objectives in order to sketch the functional interrelationship of social conflict within the theoretical framework of police ethics.*

Keywords: social conflict, police officer, police ethics, legitimacy, ethical dilemma

Úvod

O diskutovanej radikalizácii spoločnosti a extrémizme je možné uvažovať cez prizmu viacerých prístupov a vedných disciplín. V spektre od politologických východísk, cez bezpečnostné riziká a metódy prevencie až ku konkrétnym dopadom týchto javov, ktoré poskytujú výskumy sociologické, filozofické alebo psychologické, nachádzame i dopady a potenciál skúmania uvedenej problematiky v perspektívach policajnej etiky. Témou príspevku, ktorý reflektuje uvedené problémy je sociálny konflikt ako širšia základňa uvažovania o radikalizácii spoločnosti a extrémizme a policajná etika ako aplikovaná vedecká disciplína bezpečnostných vied, ktorá reaguje aj na vybrané špecifiká situácií policajtov čeliacim sociálnemu konfliktu.

Oba tieto pojmy – sociálny konflikt a policajná etika - predstavujú veľkú a bohatú oblasť teoretického záujmu. Na jednej strane zachytávame sociálny konflikt, ktorý nie je len záležitosťou súčasných diskusií, ale prestupuje dejinami myslenia i sociálnej praxe takpovediac

od starovekých čias. Na druhej strane nášho teoretického záujmu stojí policajná etika ako samostatná oblasť výskumného záujmu bezpečnostných vied, ktorá poskytuje policajtovi základnú orientáciu v zložitých situáciách policajnej služby. Využíva pritom viaceré nástroje etickej infraštruktúry sociálnej inštitúcie ako je etický kódex, spôsoby zvládania etických dilem založených na zdôrazňovaní policajnej integrity, modely spolupráce policajnej organizácie s verejnosťou a i.

Na prvý dojem sa môže zdať, že tieto dve veľké oblasti záujmu k sebe nemajú príliš blízko. Štúdia sa preto zameriava nie len na vymedzenie možností prístupu k sociálnemu konfliktu a policajnej etike, ale usiluje o načrtnutie prepojení, ktoré tieto dve veľké témy samostatne predpokladajú. Radikalizácia spoločnosti a možný sociálny konflikt v masívnejšom meradle je oblasťou, ktorá by mala byť reflektovaná aj policajnou etikou, pretože v prvej línii týchto zložitých situácií sa ocitajú policajti – stoja pred nimi problémy legitimacy policajnej organizácie, dôvery občanov v ich službu verejnosti a problémy policajnej integrity. Celková klíma v spoločnosti intenzívne pôsobí na utváranie morálnych postojov, hodnôt, noriem, čím ovplyvňuje podobu chovania sa a konania. (Sabayová, 2021) Situácia sociálneho konfliktu tak vstupuje do oblasti záujmu policajnej etiky a predstavuje vzhľadom na súčasnú situáciu výzvu pre teoretickú reflexiu v daných konkrétnych súvislostiach. Cieľom štúdie je preto prostredníctvom analýzy vybraných filozofických a etických východísk (1.) vymedziť sociálny konflikt na pozadí vybraných filozofických prístupov a (2.) vymedziť policajnú etiku jej funkcie a ciele za účelom návrhu funkčného prepojenia problému sociálneho konfliktu v teoretickom rámci policajnej etiky.

Čo je sociálny konflikt?

Otázka definície sociálneho konfliktu predstavuje významnú oblasť záujmu dejín filozofie, sociálnej a politickej filozofie, politickej teórie alebo filozofie dejín. Premieta sa v širšom spektre spoločenských vied, pričom vzhľadom k stanovenému cieľu môžeme načrtnúť vymedzenie sociálneho konfliktu na pozadí troch rozličných prístupov k jeho chápaniu. Jedná sa v tomto prípade o tri vybrané a vzájomne charakterom odlišné dimenzie, v ktorých môžeme sociálny konflikt zachytiť za účelom jeho priblíženia a neskoršiu aplikáciu perspektív policajnej etiky. Ide o prístup, ktorý nazveme (1.) historicko-filozofický, (2.) metodologický a (3.) etický.

Prvý možný prístup predstavuje historicko-filozofická dimenzia problému. V danom kontexte sa jedná o zameranie sa na ponímanie konfliktu v linearite dejín filozofie, pričom pozornosť budeme sústrediť na chápanie tohto spoločenského aspektu v antickej filozofickej tradícii. Filozofia antického Grécka nepracuje priamo s problematikou sociálneho konfliktu – načrtáva ho v parciálnych súvislostiach. Antika prináša do spektra dejín filozofie veľké otázky, ktoré nasledujúce generácie budú spracúvať a prehodnocovať v nových súvislostiach sociálnej praxe. Zameranie a spôsob, akým antická filozofia na niektoré problémy nazerá, a vôbec akým niektoré problémy spracúva, vyplýva zo sociálnej praxe gréckej polis. Hoci je grécka polis otrokárskym zriadením, obraz filozofie a etiky, ktorú rozpracúva, tento aspekt nezohľadňuje. Grécka filozofia je mimotriedna – otroci sú tu spútaní násilím, filozofi nemajú potrebu formulovať dvojakú morálku, s čím sa bude potýkať filozofia v ďalších obdobiach dejín. Preto ani sociálny konflikt nie je ústrednou oblasťou záujmu gréckych filozofov.

Spoločenský poriadok polis v spracovániach klasických gréckych filozofov je pevne určený. Človek dokáže svoj potenciál naplno rozvíjať jedine v polis, preto otázka konštitúcie polis je jedna z kľúčových. Môžeme sa ale domnievať, že otázka sociálneho konfliktu sprostredkované vystupuje ako hrozba stability polis a je v niektorých prácach načrtnutá.

Implicitne o sociálnom konflikte pojednáva Platón, ktorý predkladajúc predstavu ideálne usporiadaného štátu upozorňuje na sociálne rozvrstvenie polis. Na jeho zdôvodnenie využíva mýtus o vrozených vlastnostiach, z ktorých sa kultivujú cnosti dominantne prislúchajúce občanom patriacim k príslušným vrstvám spoločnosti. Vládcovia oplývajú predovšetkým cnosťou múdrosťou, strážcovia cnosťou statočnosťou a výrobcovia cnosťou umiernenosťou. Môžeme polemizovať s Platónovým videním ideálnej polis, avšak vzhľadom k uvedenému problému, ktorý umožňuje premostenie k aktuálnym aspektom policajnej etiky je pozoruhodný jeden konkrétny moment: V IV. hlave dialógu *Ústava* opisuje Platón úlohu a cnosti „strážcov“ polis, v jeho ponímaní tých, ktorí sa starajú o bezpečnosť polis. Prisudzuje im cnosť „statočnosť“ a píše: „Obec je statočná v nejakej časti seba samej tým, že v nej má takú moc, ktorá nám v každej situácii zachová o veciach, ktorých je potrebné sa obávať mienenie, že sú to tieto a takéto javy (...)“ (Platón, 1993, s. 188: 429b,c). Odmysliac si partikulárne okolnosti konštitúcie gréckej polis, prisudzuje Platón kľúčovú schopnosť strážcov ukotvenú vo vedomí legitimacy polis; v upevnení spoločenského vedomia o polis; v eliminácii prípadného nebezpečenstva ohrozenia polis – nebezpečnými mienkami, v prenesenom zmysle aj elimináciou sociálneho konfliktu(?). Azda k prvej etike cnosti, ktorá sa vzťahovala aj na výkon bezpečnostných zložiek – dnes v prenesenom zmysle vojakov a policajtov – sa možno navrátiť v kontexte Aristotelovho dôrazu na praktické uplatňovanie cnosti, na jej činný charakter a účelovosť. (Aristoteles, 1979)

Druhú skúmanú rovinu môže predstavovať prístup metodologický. V danom kontexte sa zameriame na chápanie sociálneho konfliktu v rámci konkrétnej vedeckej metodológie, ktorá explicitne pojednáva o uvedenom probléme. Moment vysvetlenia vzniku sociálneho konfliktu poskytuje metodológia dialektického materializmu. Metodológiu pritom rozumieme ako „systém najvšeobecnejších princípov, zákonov, metód a kategórií používaných k riešeniu vedeckých a výskumných problémov“ (Murdza, 2022, s. 24), súčasne tiež ako učenie o metódach. (Holcr, 1996, s. 49) V konkrétnom prípade dialektický materializmus definujeme ako vedu o vzájomnom vzťahu a najvšeobecnejších zákonoch bytia a myslenia, pričom bytie sa tu chápe ako materiálne bytie, teda ako príroda a spoločnosť. (Rutkevič, 1976, s. 43) V 19. storočí je spoločnosť a jej protirečenia vysvetlená ako výsledok spoločensko-ekonomických vzťahov – materiálnych skutočností a pôsobenia človeka – práce človeka, ktorý vytvára svojou substanciálnou podstatou druhú prírodu a je teda v dialektickom vzťahu k prírode. Ako vzniká sociálny konflikt z pohľadu tejto konkrétnej metodológie?

Dialektický materializmus je spojením dvoch významných filozofických prístupov – (a.) materializmu a (b.) dialektiky.

- a. Materializmus reaguje na základnú filozofickú otázku, s ktorou boli dejiny myslenia späté už od prvopočiatkov. Jedná sa o otázku vzťahu myslenia k bytiu, vedomia k hmote, ducha k prírode, subjektu k objektu. Predmetom skúmania materializmu ako filozofického učenia je práve tento vzťah. Z hľadiska materialistického chápania je v tomto vzťahu prvotným bytie, hmota, príroda a objekt. Činnosť človeka, prax jeho života sa sústreďuje v práci. Práca je chápaná v rámci dialektického materializmu ako substanciálna podstata človeka. Zároveň je práca materiálnym základom spoločenského života, čo znamená, že vzťah vedomia k hmote už nemožno chápať antropologicky (z gréckeho *antropos* [ἄνθρωπος] – človek), t.j. zo stanoviska izolovaného človeka. Vedomie jednotlivca dialektický materializmus chápe ako prejav spoločenského vedomia, podmieneného materiálnou činnosťou ľudí, zameranou na zmenu prírody a spoločenských vzťahov, čo znamená praxou.

- b. Dialektika reaguje na veľkú filozofickú otázku, či sa svet (svet vecí i duchovný svet človeka) nachádza v neustálom pohybe alebo v ňom prevažuje stálosť, nemennosť, pokoj. Dialektiku (z gréckeho slova *dialogos* [Διάλεκτοι] – debatovať vo dvojici) po prvý raz nachádzame v starogréckej filozofii, kde pôvodne tento pojem označoval umenie viesť debatu tak, aby sa odhalili protirečenia v úvahách protivníka, a tak sa dospelo k pravde. Aristoteles za pôvodcu dialektiky pokladal Zenóna z Eley, ktorý analyzoval protirečenia, ktoré vznikajú pri pokuse myslieť pojmy pohybu a množstva. Neskôr sa dialektikou chápalo širšie učenie, ktoré skúma nie len svet pojmov, ale aj objektívnu skutočnosť v pohybe, vo vývine v protirečení. Dialektika chápe svet v neustálom pohybe, tak ako ju v prvej historickej forme zachytil už Herakleitos z Efezu, ktorý tvrdil, že „všetko plynie“ a prirovnával svet k večnému živému ohňu, „zapaľujúcemu sa podľa miery a zhasínajúcemu podľa miery.“ (pozri Martinka, 1998) Dialektickú metódu vystihuje triáda pozostávajúca z istého tvrdenia, ktoré nazývame *téza*, proti ktorému možno postaviť protikladné tvrdenie, ktoré nazývame *antitéza*. Prekonaním protirečenia medzi tézou a antitézou je ich splynutie, ktoré sa nazýva *syntéza*. Syntéza prináša jednotu a v istom zmysle sa vracia k východisku, lenže tentoraz ide o diferencovanú, vnútorne rozlíšenú jednotu. Protikladnosť a jednota vytvárajú dynamiku vývoja, ktorú charakterizuje práve vzájomný vzťah protikladov. Protikladné stránky jednoty sa navzájom prenikajú a určujú bytie objektu ako danej celistvosti. Navzájom sa však aj popierajú, vylučujú, „bojujú“ proti sebe, usilujú sa potlačiť druhú stranu, a tým zrušiť jestvujúcu jednotu, zničiť bytie objektu. Protirečením sa rozumie „boj“ protikladných stránok, ktoré patria jednej jednote. (Rutkevič, 1976, s. 358)

Vo veľmi stručnom zhrnutí tohto prístupu (za účelom vysvetlenia sociálneho konfliktu na jeho pozadí) aplikujúc ho na historickú spoločenskú prax, sa predpokladá, že na istom stupni vývoja spoločenských vzťahov vzniká súkromné vlastníctvo a súbežne s týmto vznikom súkromného vlastníctva sa formuje súkromnovlastnícka spoločnosť charakterizovaná dvomi proti sebe stojacimi triedami – vlastníckymi výrobnými prostriedkami, ktorí predstavujú v danej spoločnosti výrobné vzťahy (*téza*), a tými, ktorí výrobné prostriedky nevlastnia – výrobné sily (*antitéza*). Tak v antike hovoríme o vzťahu otrokárov a otrokov, vo feudalizme o šľachte a nevoľníkoch (poddaných), v kapitalizme o buržoázii resp. kapitalistoch a proletariáte resp. robotníkoch. V každej epoche dejín súkromnovlastníckych spoločností nachádzame tento triedny antagonizmus, ktorý je revolučne prekonaný v momente, kedy výrobné sily prevyšujú dané výrobné vzťahy a tieto nevyhovujúce výrobné vzťahy sú nahradené vzťahmi novými (*syntéza*), ktoré predstavujú novú spoločensko-ekonomickú formáciu. (Dinušová, 2021) Revolučnej zmene predchádza triedny boj. Dochádza k sociálnemu konfliktu, ktorý zodpovedá triednemu boju medzi vládnuou triedou a triedou ovládaných a následne k zmene spoločenského poriadku. Triedny boj je niekedy latentný, inokedy má otvorenú formu sociálneho konfliktu. Je súčasťou spoločenských posunov predstavujúc emancipačný počin.

V treťom rozmere je možné zamerať sa na chápanie sociálneho konfliktu na mikroúrovni jednotlivca, ktorý percipuje sociálne reálie a sústrediť sa na osobnostný morálny konflikt na úrovni morálky a mravnosti v spoločnosti. Sociálne pozadie sa pretavuje aj do individuálneho prežívania. V procese sociálneho učenia sa utvára jedinečný neopakovateľný vzorec správania sa, rozhodovania a konania, ktorý je skúsenosťami vystavovaný prehodnocovaniu a reflexii. Človek čeliac rozličným situáciám je vystavený morálnym dilemám. Na individuálnej úrovni spory, ktoré sa vyskytujú v rovine spoločenskej, pobádajú k prehodnocovaniu zaužívaných vzorcov. Sociálny konflikt sa podpisuje pod partikulárne

situácie, kedy čelíme dilemám na individuálnej úrovni. Tie môžu vyvierať zo spoločenskej krízy legitimacy spoločenského poriadku, úloh a fungovania sociálnych inštitúcií. Prejavujú sa ich nízkou dôveryhodnosťou a v konkrétnom živote jednotlivca sa podpisujú pod rozpory medzi legalitou a legitimitou. Oblasť legality a legitimacy zodpovedá dvom regulatívom spoločnosti, ktorých spája charakter povinnosti – v prípade legitimacy sa jedná o oblasť morálky a povinností mravného charakteru, v prípade legality o oblasť práva a povinností zákonného charakteru. Nesúlad týchto dvoch sociálnych veličín nezriedka pôsobil ako jav prehlbujúci sociálne rozpory v spoločnosti. Odlišnosti a spoločné znaky oboch veličín sociálnej regulácie resp. sociálnej kontroly by sme mohli zachytiť na viacerých úrovniach a vo viacerých spracovániach. Všeobecne môžeme pokladať za prijateľné tvrdenie, že „od práva sa morálka líši tým, že dodržiavanie mravných požiadaviek každým jednotlivcom sa kontroluje všetkými, pričom morálna autorita určitého jednotlivca nesúvisí s nijakými oficiálnymi právomocami; a tiež tým, že dodržiavanie požiadaviek morálky je sankcionované len formami duchovného pôsobenia (verejného hodnotenia, schválenia alebo odsúdenia konania).“ (Frolov, 1988, s. 321) Preto hrá vedomie v morálke relatívne väčšiu rolu ako v iných formách sociálnej kontroly. Vedomie tu môže vystupovať tak v racionálnej forme pojmov a súdov, ako aj v emocionálnej forme citov, pohnútok, sklonov. Okrem spoločenského vedomia má významnú úlohu v morálke aj individuálne vedomie. Jednotlivec sa opiera o mravné predstavy vytvorené spoločnosťou, osvojuje si ich v procese výchovy, a môže teda do značnej miery samostatne regulovať svoje správanie a usudzovanie o morálnej hodnote všetkého, čo sa deje okolo neho. Vďaka tomu nevystupuje len ako objekt sociálnej kontroly, ale aj ako jej uvedomelý subjekt, t. j. ako mravná osobnosť. (Tamže)

Napriek previazanosti oboch oblastí, morálka a právo nešli vždy ruka v ruke. Morálne normy sa vyvíjajú niekedy progresívnejšie než normy právne, inokedy naopak. Pod tlakom pokrokovejšieho mravného cítenia a úsilia môže tak dôjsť aj k zmene právnych noriem. Inokedy však môže nová, progresívna právna norma naraziť na staré mravné zvyklosti, ktoré paralyzujú jej účinok. Napríklad keď u nás osvietenská vláda vydala tolerančný patent, ktorým nastolila spravodlivejší vzťah k inovercom, mnohí občania ostali v zajatí animozity voči nim, rozličným spôsobom obmedzovali ich rovnaké práva a zaostalá verejná mienka im strpčovala život. Rovnako po zrovnoprávnení žien v Rusku v roku 1917, im zaostalá verejná mienka a mravné normy bránili vstúpiť do verejného života. Vplyv morálneho prostredia sa prejavoval v sociálnom vylúčení, dokonca sa v mnohých prípadoch vyskytlo i použitie násilia a prípady zabíjania. (Arruza, 2010, s. 48, pozri a porovnaj Dinušová, 2021)

Vzťah mravných a právnych noriem je dynamický. Povedané slovami V. Bělohradského „Pre zdravý, slobodný a tvorivý rozvoj všetkých stránok spoločenského života je potrebné, aby sa z jednej strany nikdy neprestávalo hľadať a formulovať zdôvodnenia (najmä morálne) pre všetky zákonné kroky inštitúcií (najmä štátu), aby jednoducho legitimita nejakého rozhodnutia alebo činu nebola zredukovaná na jeho legalitu (zhodu so zákonom, nariadením a pod.), ale tiež z druhej strany, aby sa nikdy neprestávalo hľadať a formulovať legálne vyústenie (podoba) určitých úplne konkrétnych zdôvodnených návrhoch. Napätie medzi legalitou a legitimitou je v tomto zmysle základným predpokladom slobodného spoločenského života. (Bělohradský, 1991) Tvorí významnú súčasť rozhodovania, konania jednotlivca a spôsobu fungovania sociálneho celku.

Sociálny konflikt v tomto svetle vstupuje do prežívania jednotlivca a prejavuje sa neistotou. Rola policajta je v tomto smere rovnako vystavovaná riziku etických dilem, ktoré môžu vyvierať aj z nesúladu pravidiel a zákonov, nesúladu zákonov s hodnotami, ktoré majú

zákony garantovať. V tomto zmysle poukazuje na potrebu súladu spoločenských noriem v širšom meradle J. Popelová, ktorá píše: „Dobre zladená sústava noriem, či už právnych, mravných, estetických, životosprávnych alebo iných poskytuje pocit usporiadanosti, pokoja, bezpečia. Nielen poskytuje, priamo ho vyžaruje, šíri tento pocit okolo seba ako priaznivú, jasnú atmosféru. Aristoteles, uvedomelý aténsky občan, ktorý sa síce v Aténach nenarodil, a ani tam nezomrel, ale žil v tomto meste a vnímal jeho atmosféru, si uvedomil túto skutočnosť, keď musel toto mesto ako politický vyhnanec opustiť. Len v takejto atmosfére môžu vyrastať vyspelí občania, a len vyspelí občania môžu dotvoriť onú atmosféru, akú poskytuje dokonalý, skutočne humánný ľudský poriadok.“ (Popelová, 1981, s. 124)

Tieto tri dimenzie nie sú vyčerpávajúce a nezahŕňajú celé spektrum prístupov a výpovedí o chápaní sociálneho konfliktu. Ukazujú na diverzitu a viacrozmernosť v uchopení tohto rozvetveného a komplikovaného sociálneho aspektu. Z uvedených impulzov, ktoré nachádzame v dejinách filozofie môžeme zovšeobecniť, že v našom chápaní sa jedná o spoločenský spor, ktorý je založený na protirečivých sociálnych aspektoch a ktorý sa prejavuje v rovine ideologickej, spoločensko-ekonomickej alebo politickej. Sociálny konflikt môže mať viaceré podoby – (1.) ideologickú: spor o „pravdu“ „názor“ „postoje“ k páľčivým otázkam sociálnej praxe; (2.) politickú – spor o pohľady na perspektívy politického vývoja; (3.) spoločensko-ekonomickú – v tejto teoretickej rovine hovoríme o takých javoch ako revolúcia alebo transformácia spoločnosti.

Sociálny konflikt v kontexte policajnej etiky

Zvládnutie sociálneho konfliktu je výzvou pre policajnú etiku: jej stratégie a tvorbu efektívnych nástrojov, ktoré pomáhajú policajtom zorientovať sa v konkrétnych situáciách bezpečnostnej praxe. Otázky legitimacy a potreba zdôvodnenia policajnej služby je čeliac radikalizujúcemu sa sociálnemu prostrediu aktuálnou. Samotná problematika legitimacy predstavuje významnú veličinu skúmania policajnej etiky a vôbec v istých momentoch sa stáva jej fundamentálnym predpokladom vo vzťahu k postaveniu polície v demokratickej spoločnosti. Pojem legitimita alebo „oprávnenie“ býva definovaný ako „právo na výkon moci“ alebo „pocit morálneho súladu“ s políciou. V súvislosti s problematizáciou dôveryhodnosti Policajného zboru je legitimita vnímaná ako základný predpoklad sociálneho konsenzu definovaný morálnym oprávnením policajnej organizácie plniť spoločenské funkcie delegované na danú inštitúciu zdola, teda od občianskej spoločnosti. Pojem legitimacy sa vzťahuje k morálnej dimenzii spoločenského života. Legitímne konanie je konaním oprávneným. Pokým na úrovni práva hovoríme o konaní legálnom alebo nelegálnom (v súlade alebo v nesúlade s platným právnym poriadkom), na úrovni morálky hovoríme o konaní legitímnom alebo nelegitímnom (v súlade s mravnými alebo v nesúlade s mravnými obyčajmi). Pritom v rovine morálky hovoríme o dimenzii konania na úrovni individuálnej reflektovanej svedomím jednotlivca a o dimenzii konania na úrovni spoločenskej reflektovanej sociálnymi mravmi ako špecifickým súborom normatífov daných pre určitú spoločnosť, komunitu, pospolitosť. Legitimita nie je vyhlásená konkrétnym zákonom, je implicitne v spoločnosti prítomná a tvorí základňu budovania dôvery občanov v sociálne inštitúcie. Polícia ako inštitúcia je verejnosťou splnomocnená na udržiavanie poriadku a presadzovanie zákonov. Legitimita čiastočne závisí od toho, do akej miery polícia a verejnosť zdieľajú spoločné presvedčenie o zachovaní tohto spoločenského poriadku. (Tankebe, 2013)

Legitimita (alebo oprávnenie) má významnú funkciu ako v činnosti policajtov, tak i v akceptácii tejto činnosti verejnosťou. Naproti legalite – zákonnému predpisu noriem – predstavuje ich oprávnenie širšiu základňu, bez ktorej by sa zákonné normy obmedzovali len na akty bezobsažného donútenia. Oprávnenosť zákonov zabezpečuje i oprávnenosť ich

vynucovania. Ak sa tento rozmer stráca, dochádza ku kríze legitimacy štátu a jeho zákonov ústiacych do sociálnych turbulencií. Z uvedeného vyplýva, že legitimita sociálnych inštitúcií (aj Policajného zboru) je základnou platformou pre pestovanie dôvery v policajnú organizáciu, čo podporuje niekoľko článkov Európskeho kódexu policajnej etiky. Možno v tejto súvislosti spomenúť článok 1, ktorý stanovuje ako hlavné ciele polície v demokratickej spoločnosti, upravené zákonom: udržiavanie verejného pokoja, zákonnosti a verejného poriadku v spoločnosti. Článok 12 stanovuje, že „polícia je organizovaná so zreteľom na získavanie verejného rešpektu ako profesionálny ochranca zákonov a poskytovateľ služieb pre verejnosť.“ (Rada Európy, 2002) Následne článok 18 špecifikuje spoluprácu formuláciou, že „polícia je organizovaná spôsobom, ktorý presadzuje dobré vzťahy medzi políciou a verejnosťou (public relations), a tam, kde je to žiadúce, účinnú spoluprácu s ďalšími agentúrami, miestnymi komunitami, nevládnymi organizáciami a ďalšími zástupcami verejnosti, vrátane etnických minoritných skupín.“ (Tamže) Nielenže je vzťah polície a verejnosti dôležitý z hľadiska plnenia funkcií polície v štáte, tento vzťah je konštitučný na základe legitimacy, ktorú polícia požíva práve od verejnosti. O danom východisku vypovedá článok 59, ktorý stanovuje, že „Polícia je zodpovedná štátu, občanom a ich zástupcom. Účinne podlieha vonkajšej kontrole.“ (Tamže)

Policajná etika je aplikovanou disciplínou bezpečnostných vied. Jedná sa o druh profesijnej etiky, pričom profesijná etika je „sústava vybraných hodnôt, noriem, princípov a povinností, ktorých poslaním je prispievať k formovaniu špecifického typu správania sa, rozhodovania a konania, žiadúceho pre danú profesiu.“ (Nesvadba, 2009, s. 149) Normy profesijnej etiky každodenne ovplyvňujú motívy konania ľudí tým, že ich podnecujú k žiadúcemu spôsobu konania. Profesijná etika je systematickou a cieľavedomou aplikáciou všeobecných etických východísk na konkrétnu ľudskú činnosť, konkrétne povolanie, pričom túto ľudskú činnosť reguluje, posilňuje jej motiváciu a prispieva k efektívnemu výkonu práce.

Pre pochopenie významu a funkcií profesijnej etiky je potrebné špecifikovať profesiu, v ktorej sa profesijná etika ako ucelená etická teória uplatňuje.⁷³ Okrem individuálnych cieľov konkrétného podniku, služieb, inštitúcie, sleduje profesia širší spoločenský úžitok. Spoločnosť má od vykonávateľov profesie (resp. povolania) isté očakávania.

Podľa B. Staffelbacha sa profesia (povolanie) od zamestnania odlišuje nasledujúcimi znakmi:

1. Vykonávateľ profesie si musí osvojiť špecifické vedomosti, znalosti.
2. Musí existovať systém, ktorý je zameraný na poskytovanie odborného vzdelania a ktorý toto vzdelávanie reguluje.
3. Sú stanovené konkrétne normatívne nároky a očakávania, ktoré sú vnútorne späté s odbornou prípravou.
4. Existuje profesijná organizácia, ktorá reprezentuje povolanie navonok a ktorá reguluje vzdelávanie (prípadne v spolupráci so štátnymi orgánmi).
5. Sú vytvorené regulatívy daného povolania (etický kódex, profesijná etika). (Staffelbach, 1994, s. 197, pozri tiež Herzogová, 2003, s. 70)

Základné sociálne funkcie profesijnej etiky sú:

- umožňovať úspešné riešenie pracovných úloh;

⁷³ Hoci dnes nachádzame široké spektrum etických kódexov a podkódexov v podnikoch, službách a rôznych inštitúciách, to ešte neznamená, že vo všetkých týchto zamestnaniach sa rozvíja profesijná etika. Tieto kódexy predstavujú skôr atribúty zamestnaneckej morálky. Požadujú od zamestnanca určitý typ správania, ktorý prispieva k získavaniu prospechu pre zamestnávateľa (podnik, inštitúciu a pod.) Sú v nich formulované základné povinnosti zamestnanca. Profesijná etika v zmysle uceleného teoretického rámca prekračuje rozmer zamestnaneckej morálky. Jej záber je širší. Jedná sa o etiku profesijnú, teda vyskytujúcu sa v istej profesii, v istom povolaní (odvodené od „byť povolaný k niečomu“). Pozri bližšie DINUŠOVÁ, D. *Etika pre študentov bezpečnostných vied*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2022.

- zúčastňovať sa na zlad'ovaní záujmov spoločnosti a profesijných skupín obyvateľstva;
- uskutočňovať spätosť a následnosť progresívnych prvkov profesionálnych morálnych hodnôt v mravných vzťahoch pracovnej sféry spoločnosti, pričom záujmy spoločnosti vystupujú v profesijnej etike ako nutnosť, požiadavka, povinnosť prispievať k naplneniu spoločenských cieľov, ideálov a pod.;
- uľahčovať výber správnej línie konania členov danej sociálnej skupiny;
- ochraňovať členov danej profesijnej skupiny pred morálnymi chybami, ktoré môžu vzniknúť v rôznych situáciách pracovnej činnosti. (Beljakovová, 1975, s. 26, 27)

Tieto atribúty sa plne uplatňujú v rozmere policajnej etiky, ktorá zahŕňa: (1.) Prehľad a analýzu princípov etických kódexov polície v rôznych štátoch; (2.) Sociálne, právne a filozofické zdôvodnenie týchto princípov; (3.) Zaradenie policajnej etiky do súčasného pluralitného systému morálok; (4.) Problém interiorizácie žiadúcich mravných noriem do vedomia jednotlivého policajta; (5.) Riešenie mravných konfliktov vzniknutých v dôsledku porušenia princípov etického kódexu policajtom; (6.) Úroveň reflexie aplikácie princípov etického kódexu súčasným policajtom. (Herzogová, 1997, s. 103)

Policajti a policajtky sa denne pri výkone svojej práce dostávajú do situácií, kedy sa sami musia na základe nadobudnutých znalostí a vedomostí rozhodnúť a konať, pričom za svoje rozhodnutie nesú plnú zodpovednosť. Do každého rozhodovania vstupujú okrem odborných znalostí nepochybne tiež sociálne, psychologické a etické kompetencie. Policajná etika si stanovila viaceré ciele. Medzi nimi nachádzame vymedzenie principiálnych etických hodnôt, žiadúcich pre optimálny výkon policajnej profesie; vymedzenie principiálnych etických noriem, žiadúcich pre optimálny výkon policajnej profesie; hľadanie a ujasňovanie etických aspektov rozhodujúcich policajných činností; tým vytvorenie základu pre praktické rozhodovanie policajtov v konkrétnych situáciách, zvlášť pri riešení morálnych dilem; formovanie východiska pre adekvátne sebauvedomovanie, sebahodnotenie (t.j. profesionálnej cti a hrdosti) a tým i sebaovládanie policajtov; prehĺbenie morálnej zodpovednosti každého policajta voči spoločnosti ako celku, občanom, nadriadeným, kolegom a sebe samému; „založenie“ vôbec samotnej potreby etického pýtania sa“ do systému etického vzdelávania policajtov. (Nesvadba, 2009)

Správanie a konanie policajta má významný vplyv na výkon policajnej služby – na legitimitu policajnej organizácie v demokratickej spoločnosti a na dôveryhodnosť policajnej organizácie. Policajná etika musí reflektovať spoločnosť v jej diverzite – hovoríme dnes o výkone policajnej práce v multikultúrnych spoločnostiach – ich problémoch a výhodách, hovoríme o aktualizácii etického kódexu príslušníka Policajného zboru, hovoríme o hľadaní vhodných stratégií v riešení etických dilem policajtov, o posilňovaní policajnej integrity a mnohé ďalšie. Ak má policajná etika reflektovať spoločnosť, musí vnímať a spracúvať tiež otázky sociálneho napätia, na ktoré je potrebné reagovať. Mohli by sme si položiť otázku: Akú úlohu má v tomto smere policajná etika? Odpoveď možno načrtnúť prostredníctvom jednej historickej narácie, ktorá slúži ako príklad spojenia oboch spomínaných veľkých tém – sociálneho konfliktu a policajnej etiky. Tento príklad poukazuje na fakt, že vedomie príslušníkov bezpečnostných zborov je dôležitým aspektom pri výkone ich služby.

V roku 1871 čeliac dôsledkom francúzsko-pruskej vojny predstavovalo ozbrojené (v dôsledku vojny) obyvateľstvo Paríža hrozbu pre vládu Adolfa Thiersa. V noci zo 17. marca na 18. marca 1871 boli oddiely francúzskych gárd rozostavené na Montmartri, Belleville a v parku Buttes-Chaumont a vyzvali rebelujúcich obyvateľov, ktorí vytvorili Národné gardy, aby vydali svoje zbrane. Národné gardy túto výzvu neuposlúchli, a tak vyšiel rozkaz zasiahnuť proti nim strelbou. Na rozdiel od ostatných skúseností s povstaniami obyvateľstva, ktoré sa v metropole

Francúzsko po celé toto storočie objavovali, nabrala situácia nepredvídateľný smer. Ozbrojení muži jednotlivých oddielov sa namiesto plnenia jasného rozkazu zasiahnuť strelbou postupne k svojim spoluobčanom, hoci stáli na opačnej strane barikády, bratsky pridávali. Dňa 18. marca bola aj vďaka konaniu ozbrojených zložiek ustanovená Parížska komúna, ktorú až o dva mesiace porazili vojská pruskej armády, prvolané predstaviteľmi francúzskej vládnucej triedy. (Wohlgemuthová, 1979).

Mohli by sme nájsť v tejto narácii viaceré roviny aktualizácie a uplatnenia – dnes nemožno vydať podobný rozkaz, a rozkaz, o ktorom je príslušník presvedčený, že porušuje ľudské práva má nárok odmietnuť a pod. Opomenúc tieto roviny sa v danom kontexte jedná o príklad, ako môže vedomie príslušníkov bezpečnostného zboru zohrať kľúčovú rolu pri sociálnom konflikte.

Záver

Záujem o skúmanie sociálneho konfliktu ako aspektu súvisiaceho s radikalizáciou spoločnosti a extrémizmom pramení z rýchleho tempa zmien datovaného od deväťdesiatych rokov 20. storočia a z potreby vyrovnáť sa s viacerými bezpečnostnými hrozbami. (Malíček, 2016) V skúmaní uvedenej problematiky ponímanej predovšetkým z filozofických a etických teoretických východísk sme postupovali od všeobecných filozofických predpokladov ku konkretizácii problému v intenciách rozhodovania a konania príslušníka Policajného zboru, ktoré sú predmetom skúmania policajnej etiky. Filozofickú rovinu vymedzenia sociálneho konfliktu sme orientovali na chápanie vybraných súvislostí, ktoré v dejinách filozofie vystupujú. Jednalo sa o tri vybrané roviny nazerania na problém sociálneho konfliktu, ktoré nepredstavovali tri rovnocenné stránky tohto spoločenského aspektu, ale tri vybrané dimenzie problému, ktoré môžu slúžiť jeho objasneniu aj v súčasných konotáciách. Tento teoretický základ vystupuje ako dôležitý v skúmaní sociálneho konfliktu, jeho dopadoch a stratégiách riešenia na konkrétnej mikroúrovni konania policajta. Z uvedeného možno vyvodit' niekoľko záverov:

- (1.) Policajná etika by mala byť „o krok vpred“ v zmysle predstavovania situácií policajtom, ktoré sú potenciálne prítomné v praxi – teda mali by sme už teraz pojednávať o uvedenej problematike, začleniť situáciu sociálneho konfliktu do štúdia policajnej integrity.
- (2.) Policajná etika je disciplínou filozofickou – mala by obsahovať tiež otázky po zdôvodnení sociálnych procesov, po zdôvodnení prijímaných rozhodnutí a konania v rástane kritiky a pochybnosti.
- (3.) Významným prvkom, na ktorý poukazuje uvedená problematika je dôraz na individuálne prežívanie jednotlivca – policajta, ktorý nie je len pasívnym prijímateľom istej sociálnej praxe, ale jej aktívnym činiteľom.
- (4.) V zmysle policajnej činnosti a policajnej etiky je podstatné klásť dôraz na legitimitu konania, čo môžeme zachytiť v dvoch významných rovinách: (a.) odpovedať a diskutovať problémy sociálnej praxe. Priestor pre realizáciu tejto potreby predstavuje pedagogický proces v odborných policajných vzdelávacích inštitúciách vrátane Akadémie Policajného zboru v Bratislave; (b.) pri ujasňovaní zložitých situácií, ktoré môže sociálny konflikt do výkonu policajnej služby vnášať, učiť v rámci etického tréningu hľadať riešenia podobných situácií.

Nájsť a zachovať si vlastnú zrelú úvahu a rozhodnúť sa na jej základe, je pod vplyvom nejstej situácie akiste i prejavom „statočnosti“, ktorú nachádzame u spomínaného Platóna. Vo svojej interpretácii charakterovej výbavy strážcu objasňuje tvorivý proces vývoja takéhoto

jedinca, keď tvrdí, že statočnosť je „zachovanie mienenia, ktorému sa nám dostalo pomocou výchovy“ (Platón, 1993, s. 188, 429 c). A práve v tejto súvislosti môžeme hovoriť aj o dôležitosti nielen právnej, odbornej a fyzickej prípravy policajtov, ale najmä o spoločenskovednej a etickej.

Zdroje:

- ARRUZA, C.: *Las sin parte. Matrimonios y divorcios entre feminismo y marxismo*. Crítica y alternativa 2010.
- BELJAKOVÁ, B.I.: *Profesionální etika*. Praha: Horizont, 1975.
- BĚLOHRADSKÝ, V.: Kritika banálního zla. In: BĚLOHRADSKÝ, V.: *Přirozený svět jako politický problém*. Praha: Československý spisovatel, 1991.
- Council of Europe: *The European Code of Police Ethics*. Recommendation Rec(2001)10 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 19 September 2001 and explanatory memorandum. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2002.
- DINUŠOVÁ, D.: *Etika pre študentov bezpečnostných vied*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2022.
- DINUŠOVÁ, D.: *Filozofia pre študentov bezpečnostných vied*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2021.
- HERZOGOVÁ, Z.: *Policejní etika*. Praha: vlastním nákladem, 2003.
- HOLCR, K.: *Logika, metodológia a metódy vedeckého poznania*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru Slovenskej republiky, 1996.
- FROLOV, I.T.: *Filosofický slovník*. Bratislava: Pravda, 1988.
- MALÍČEK, V.: *Globalizácia a terorizmus: príčiny radikalizácie vyúsťujúce do súčasného globálneho terorizmu*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2016.
- MARTINKA, J. (ed.): *Antológia z diel filozofov: Predsokratíci a Platón*. Bratislava: IRIS, 1998.
- MURDZA, K.: *Metodológia vedy a metodika vedeckého poznávania*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2022.
- NESVADBA, P.: *Policejní etika*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009.
- PLATÓN: *Ústava*. Praha: Svoboda, 1993.
- POPELOVÁ, J.: *Filozofické problémy noriem*. Bratislava: Pravda, 1981.
- RUTKEVIČ, M.N.: *Dialektický materializmus*. Pravda: 1976.
- SABAYOVÁ, M.: Determinanty dôvery polícii. In: DINUŠOVÁ, D. (ed.): *Dôveryhodnosť Policajného zboru na pozadí aktuálnych otázok policajnej teórie a praxe*. Bratislava: Akadémia PZ, 2021.
- STAFFELBACH, B.: *Management-Ethic. Anzútze und Konzepte aus betriebswirtschaftlicher Sicht*. Bern/Stuttgart/Wien: Haupt, 1994.
- TANKEBE, J.: Viewing things differently: The dimensions of public perceptions of police legitimacy. In: *Criminology*. Roč. 51, č.1 (2013), s. 103 – 135. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2012.00291.x>
- WOHLGEMUTHOVÁ, R.: *Parížská komuna*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979.

mjr. Mgr. Dominika Dinušová, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra spoločenských vied
e-mail: dominika.dinusova@akademiapz.sk

POLÍCIA, BEZPEČNOST

Doc. Ing. Štefan Danics, Ph.D.

PANDEMIE PŘÍLEŽITOST PRO DEZINFORMACE A NARŮST RAKALIZACE A EXTREMISMU

Abstrakt:

Autor ve svém příspěvku hodlá zdůraznit, že pandemie se stala vítanou příležitostí pro dezinformátory a různé teorie spiknutí, což názorově, ale i postojově štěpilo společnost a některé její segmenty silně radikalizovalo. V tomto ohledu autor analyzuje, jakým způsobem probíhala dezinformační kampaň a jaká byla hlavní témata v rámci teorií spiknutí, včetně těch, které šířili pravicoví extremisté. Dále bude autor analyzovat roli antivaxerů, kteří velmi radikálně vystupovali proti-pandemickým opatřením státu, zejména pak proti očkování. Zde autor rozebere vybrané radikální aktivity antivaxerského hnutí CHCÍPL PES, zejména v průběhu jednání o proti-pandemickém zákonu v českém parlamentu, ale i aktuální rozkol tohoto hnutí z hlediska solidarity k Ukrajině. Autor rovněž přiblíží, jakým způsobem zneužili pandemickou radikalizaci některé xenofobní politické subjekty.

Klíčová slova: *pandemie, dezinformace, teorie spiknutí, antivaxeři, radikalizace, pravicový extremismus, nenávistné projevy na internetu*

Abstract:

In his contribution, the author intends to emphasize that the pandemic became a welcome opportunity for disinformation and various conspiracy theories, which split society in opinion and attitude and radicalized some segments of it. In this regard, the author analyses how the disinformation campaign was carried out and what were the main themes within the conspiracy theories, including those spread by right-wing extremists. Furthermore, the author will analyse the role of anti-vaxxers who were very radical in their opposition to the state's anti-pandemic measures, especially vaccination. Here, the author will analyse selected radical activities of the anti-vaxxer movement CHILDREN'S DOG, especially during the negotiations on the anti-pandemic law in the Czech Parliament, but also the current split of this movement in terms of solidarity with Ukraine. The author will also outline how the pandemic radicalisation has been exploited by some xenophobic political actors.

Keywords: *pandemic, disinformation, conspiracy theory, anti-vaxxers, radicalization, right-wing extremism, hate speech on the internet*

Úvod

Pandemie Covid-19 určitým způsobem zrychlila a posílila vliv dezinformací v globálním měřítku a zároveň ukázala sníženou míru kognitivních schopností a nepřipravenost bezpečnostních složek demokratických států čelit intenzivnímu dezinformačnímu působení ze strany nedemokratických režimů, ale i extremistů a radikálů, zejména pravicové ražení. V tomto ohledu vzpomeňme, že dezinformační kampaně nejsou úplně novým fenoménem, protože se používaly i v době studené války. Z hlediska sovětských dezinformačních operací byl virus HIV zdůvodňován únikem z amerických vojenských laboratoří, stejně jako Covid-19, což bylo zase šířeno z Číny.

V rámci pandemických dezinformačních kampaní, které se dnes populárně označují jako „covidové hoaxy“ je možné zaznamenat řadu šířitelů, kromě nedemokratických režimů, se jedná o pravicové extremisty, pravicové populisty a xenofobní politické subjekty. Pro neověřené a často nepravdivé texty kolující ve veřejném prostoru se dnes používají nepříliš jasně definované novotvary a mediální zkratky jako hoax či fake news. Tyto termíny můžeme nahradit precizněji definovanými pojmy, které badatelé studovali již od poloviny 20. století, jako jsou fámy a městské legendy či pověsti. Specifický příbuzný žánr představují konspirační teorie, které jsou – na rozdíl od těch předešlých – identickým názvem označovány i dnes.

Jak chápat radikalizaci a vztah k extremismu?

Autor přijímá vymezení radikalizace jako procesu, který je chápán jako ochota prosazovat a/nebo podporovat radikální změny ve společnosti (v případě potřeby nedemokratickým způsobem), které jsou v rozporu s demokratickým právním řádem nebo by pro něj mohly představovat hrozbu (Bos, 2018 : 565). Zatím shoda panuje v tom, že radikalizace je zpravidla (1) postupný proces zahrnující socializaci ústící do (2) extremistického systému přesvědčení či ideologie, která připravuje půdu pro (3) násilí, které nemusí být nevyhnutné (Hafez, Mullins, 2015 : 958-975).

Přestože se jednotlivé trajektorie radikalizace liší od člověka k člověku, je možné identifikovat minimálně čtyři fáze radikalizace: (1) jednotlivci se stávají náchylnými k radikalizaci; (2) orientují se na určitý typ radikalizace; (3) zapojují se do radikálních skupin a stávají se jejich členy; (4) a účastní se extremistických akcí (Neumann, 2018 : 17).

Jak chápat konspirační teorie?

O konspiračních teoriích se dnes často hovoří v médiích a na internetu, ale obecně uspokojivá definice toho, co vlastně jsou, do značné míry stále chybí. Jedná se o texty snažící se vysvětlit události, děje a fenomény, které jsou lidem nepříjemné a vzbuzují v nich hněv, strach, odpor, pocit nespravedlnosti, včetně jejich spojením se skrytou skupinou zlovolných aktérů, jež musí být zastaveni, aby se svět znovu vrátil k normálu. Pro konspirační teorie je typická snaha o zjednodušení světa pomocí vytvoření smyšlených kauzálních vazeb mezi lidmi, jevy a událostmi, které spolu často vůbec nesouvisejí.

Dominantní motivace pro tuto činnost je ve své podstatě morální, často se jedná o upřímnou a pozitivní, ale zároveň do značné míry iracionální snahu zlepšit svět kolem nás. V tom jsou konspirační teorie podobné některým náboženským, ideologickým či politickým hnutím, především těm mesianistického rázu, které inspirují a mobilizují své příznivce k vybudování lepšího světa. Na rozdíl od nich, ale konspirační teorie mají poměrně malý mobilizační

potenciál svět skutečně změnit. Oproti náboženstvím či politickým hnutím totiž s výjimkou „alternativních“ médií nedisponují dostatečným množstvím institucí (organizací jako je církev či politická strana).

Anti-vaxové názory a postoje v rámci pandemie posilovala teorie spiknutí, která tvrdila, že Bill Gates vyčlenil ze svých peněz 100 miliónů dolarů na boj s pandemií, ale má tajný plán „ovládnout svět za pomoci vakcín“. Jiní zase obviňovali Gatese, že hodlá „mikročipovat“ lidi pod rouškou boje proti pandemii, aby je mohl sledovat a manipulovat. Skupiny Extreme Right Telegram mezitím rozeslaly e-mailové adresy a hesla zaměstnanců Gatesovy nadace, Světové zdravotnické organizace a Centra pro kontrolu nemocí a virologického centra v čínském Wu-chanu, aby je zastrašily. V neposlední řadě pandemie poskytla ultrapravicí ideální možnost k recyklaci jejich přetrvávajících konspiračních teorií proti „Židům“, „muslimům“ a imigrantům obecně (Macklin, 2020). Antivaxeři představují specifickou kategorii konspirátorů a odpůrců očkování, často mezi nimi nalezneme řadu vysokoškolsky vzdělaných lidí s poměrně značným přehledem o problematice, s tím, že masové očkování proti Covidu-19 dodalo této skupině nevídaný vliv.

Objevily se i nové ultrapravicové konspirační teorie, které vinily světové židovstvo, že zneužilo pandemii jako biologickou zbraň a hodlalo finančně profitovat na vakcínách. Také se zveličovaly úspěchy nedemokratických zemí, které rychle dokázaly dostat pandemii pod kontrolu, oproti západním demokratickým zemím.

Zatímco ještě ve druhé polovině 20. století byly konspirační teorie doménou specifických, většinou okrajových (a často radikálních) názorových skupin a subkultur, ve druhém desetiletí nového milénia se tento fenomén stává ve stále širších vrstvách společnosti čím dál akceptovanějším: z radikální alternativy je dnes téměř mainstreamem. Příklon ke konspiračním teoriím obvykle vede k voličské pasivitě, popřípadě k příklonu ke zcela okrajovým, často extremistickým politickým skupinám bez výraznějšího vlivu na reálnou politiku.

Témata šířených dezinformací v rámci pandemie a konspirační teorie anti-vaxxerů

Na amerických univerzitách, např. Harvard Kennedy School, Harvard Berkman Klein Center, University of Washington atd., byl postupně vypracován určitý přehled témat, které se opakovaly v dezinformačních kampaních. Jednalo se o následující témata:

- Především se zdůrazňovalo, že jde o únik z vojenských amerických laboratoří, jako nežádoucí důsledek vývoje biologické zbraně. Tyto dezinformační kampaně byly šířené z Číny, která hodlala odvrátit od sebe pozornost o původu viru.
- Světové spiknutí výrobců vakcín a snahy globálních elit čipovat a sledovat obyvatelstvo země.
- Jako klíčová osobnost byl zmiňován Bill Gates, vir mu měl sloužit k dosažení astronomických zisků z prodeje vakcín a dále bylo zmiňováno, že je i největším sponzorem Světové zdravotnické organizace (WHO). Hoax o Billu Gatesovi zhlédlo během jednoho měsíce 25 miliónů lidí, přičemž na vrcholu této dezinformační kampaně bylo zaznamenáno 40 tisíc příspěvků denně.
- Covid-19 šíří, zejména síť 5G.
- Snaha o „odborné“ vysvětlení proč nenosit roušky.
- Pití nebo vstřikování dezinfekce přímo do žil (Alvarová, 2021 : 171, 174).

V tomto ohledu je potřebné zmínit i agresivní světovou subkulturu, která šířila konspirační teorii QAnon, ale po nuceném stažení z Facebooku a z YouTube, šířila tento kult pod jinými názvy. Tento digitálně vytvořený kult vyvíjel své aktivity i na území České republiky a byl šířen v českém jazyce. V tomto článku bude anti-vaxxer nebo popírač vakcín chápán jako někdo, kdo věří, že vakcíny nefungují, jsou nebezpečné nebo odmítá vakcíny pro sebe a své děti, pokud je to možné. Názory na bezpečnost, účinnost a nežádoucí účinky vakcíny se postupně vyvíjely, s tím, že dnes se rozšířily téměř na všechny dostupné vakcíny. Odhaduje se, že antivakční stránky na sociálních sítích dnes sleduje cca 58 miliónů lidí.

Kultovní konspirace QAnon se zformovala na okrajových online nástěnkách, kde anonymní plakát měl utajit vysoce postaveného vládního úředníka USA, který začal zveřejňovat zprávy o Trumpově údajné křížové výpravě proti státní kabale. Na plakátu bylo „Q“, odkaz na vysokou úroveň vládní bezpečnostní prověrky a rostoucí počet sympatizantů, jenž se snažili dekodovat příspěvky Q, tak vytvořili celou plejádu starých a nových konspirací. Stoupenci „Q“ věřili, že Trumpova tajná válka odhalí nepřátele a postaví je před soud. Každá konspirace je živena strachem a Covid-19 poskytl mocný impuls spojený se strachem z občanských nepokojů a údajně ukradenými prezidentskými volbami v roce 2021. Prezident Trump se odmítl od hnutí QAnon distancovat a označil jeho stoupence za lidi, kteří milují Ameriku. Ještě dodejme, že hnutí QAnon participovalo i při násilném útoku na Kapitol s tím, že tyto protivládní a násilné extremistické aktivity FBI analyzovala a postihovala jako projevy domácího terorismu. Dlouhodobé dopady jsou nebezpečné," tvrdí Jared Holt, výzkumník dezinformací z Atlantic Council, zejména pokud se smíříme s tím, že volení političtí představitelé USA budou věřit v bizarní konspirační teorie, jako je QAnon a politicky je využívat či zneužívat.

Pandemická radikalizace se stala ve svých radikálních projevech nebezpečným fenoménem i v Kanadě, kdy musel premiér aktivizovat zvláštní nouzový zákon, který dal policii dodatečné pravomoci, aby obnovila pořádek v hlavním městě. Radikálové a další stoupenci konspiračních teorií mávali na protestních akcích vlajkami konspiračního hnutí QAnon. Ústřední postavou tohoto hnutí je Romana Didulová, která je nazývána „královnou Kanady“ a vyzývá k popravám lékařů, kteří by chtěli očkovat děti v „jejím království“. Kanadské tajné služby zároveň varovaly federální vládu před zapojením extremistů do protestních akcí. Na těchto akcích se např. zúčastnila asi stovka členů extremistické skupiny La Meute (Smečka), která je jednou z nejvlivnějších krajně pravicových protiislámských organizací v Québecu, jenž hlásá a propaguje nadřazenost bílé rasy. Dále zpravodajské služby informovaly kanadskou vládu, že do protestních akcí se mohou zapojit menší skupiny extremistů, ale i malé radikalizované skupiny používající snadno dostupné zbraně: nůž, vozidla proti měkkým cílům, střelné zbraně nebo podomácku vyrobené výbušniny.

Česká odnož antivaxního hnutí Chcípl PES

Hnutí Chcípl PES dlouhodobě protestovalo a organizovalo demonstrace před Poslaneckou sněmovnou a Senátem proti schválení novely pandemického zákona, která mimo jiné hodlala rozšířit možnosti vydávání proticovidových opatření s tím, že měla prodloužit účinnost zákona z konce února na konec listopadu v roce 2022. Hnutí Chcípl PES dokonce zveřejnilo na Facebooku adresy poslanců, kteří hlasovali za přijetí novely pandemického zákona a vyzvalo své příznivce, aby protestovali před trvalými bydlišti těchto poslanců. Po dvou hodinách představitelé hnutí adresy smazali a místo toho radili, aby si lidé vyhledali adresy poslaneckých kanceláří poslanců za svůj volební obvod. V minulosti na sebe demonstranti z hnutí Chcípl Pes upozornili mj. i šibenicemi a skandováním „zrádci národa“ před Poslaneckou sněmovnou a před Senátem, kde se projednávala novela pandemického zákona. Navíc zástupce hnutí Chcípl Pes Jiří Janeček varoval, pokud dojde k přijetí novely

pandemického zákona, akce a protesty hnutí se budou radikalizovat. Odpůrci pandemického zákona rovněž šikanovali české poslance tím, že je zahlcovali protestními e-maily. Antivaxeři také dlouhodobě pronásledovali i prezidenta České lékařské komory Milana Kubka a další známé české lékaře a šířili dezinformace na sociálních sítích, za což je stíhá policie.

Covid-19 už tolik netáhne, tak se z dezinformátorů a odpůrců proti očkování stali přátelé Ruska a míru, což způsobilo rozkol uvnitř české odnože antivaxerského hnutí Chcípl Pes. Někteří sympatizanti hnutí začali šířit dezinformace o rusko-ukrajinském konfliktu, podporovat Rusko a šířit nenávistné projevy vůči ukrajinským migrantům a Ukrajince označovat jako neofašisty a neonacisty. Rovněž byla odmítána pomoc Ukrajině a kritizovala se vláda za pomoc ukrajinským uprchlíkům. Dva z nich dokonce stíhá PČR, kteří jsou podezřelí ze spáchání dvou trestných činů: hanobení národa, rasy, etnické skupiny, jiné skupiny a za podněcoání nenávisti vůči skupině osob. Za oba trestné činy jim hrozí až tři roky vězení. Rozkol je i mezi představiteli, protože místopředseda hnutí Jiří Janeček na facebooku zveřejnil prohlášení, ve kterém uvedl, že Vladimír Putin není blázen, ale pokud dochází v Doněcku a Luhansku ke genocidě rusky mluvícího obyvatelstva, tak mu nic jiného nezbyvá, než zasáhnout. A zároveň Ukrajinu označil za stát s kolabující a zkorumpovanou ekonomikou. Na druhé straně předseda hnutí Jakub Olbert uvádí, že taková otočka některých příznivců hnutí ho nepřekvapila, protože dezinformace se šíří z každého směru a někteří lidé nevědí, čemu mají věřit. A zdůrazňuje, že hnutí hodlá pomáhat lidem, kteří se kvůli válce ocitli v problémech. Stejně jako jsme hodlali v době pandemie pomoci těm, kteří přišli ne vlastní vinou o práci nebo jim zkrachovala firma či byli jinak zasaženi vládními protipandemickými opatřeními, včetně samotného očkování. O několik týdnů později ale celé vedení hnutí Chcípl PES začalo organizovat pomoc pro ukrajinské uprchlíky před válkou. Tím si proti sobě poštvalo část svých příznivců, kteří jsou spíš opačného smýšlení.

Pandemie jako svorník antivaxerů a pravicových extremistů v ČR

Pandemie dokázala spojit různorodé skupiny lidí, které doposud neměly žádné společné téma. Navíc došlo k prohloubení spolupráce dezinformační scény a klasické krajní pravice, která postupně ztrácela na významu. V našich podmínkách šlo o participaci Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS) na protestních akcích českého odnože antivakčního hnutí Chcípl PES. Pandemie je paradoxně natlačila k sobě, přičemž jim nabídla i emoce našťavaných lidí, kteří se stávali účastníky protipandemických akcí a protivládních protestních demonstrací. Připomeňme, že DSSS byla v minulosti jednou z hlavních sil snažících se podněcovat protiromské postoje a nepokoje v České republice. Před podzimními volbami však podpořila „Svobodný blok“ a později se jejich zástupci stali součástí antivaxových protestů pod záštitou skupiny Chcípl PES, kde PES je zkratka pro vládní online zpravodajský systém o stavu pandemie.

Objevil se i nový způsob urážení obětí holocaustu, někteří neočkovaní v Praze se totiž začali připodobňovat a nosit Davidovu hvězdu, čímž se měl vyvolat falešný dojem o stejných dopadech nacistického režimu a proti-pandemických opatření české vlády, která omezuje občany na základních právech.

Některé xenofobní subjekty (např. SPD a Národní demokracie) označily uprchlíky za přenašeče virové nákazy a nositele kriminality, což vyplývá ze zprávy o extremismu MVČR. V naprosté většině případů pravicoví extremisté, pravicově-populistické a xenofobní subjekty k řešení problémů spojených s nemocí Covid-19 nijak nepřispěly, ale pandemickou situaci

v České republice účelově a záměrně zhoršovaly v duchu svých ideologických cílů, přičemž záměrně šířily různé teorie spiknutí.

Závěr

Pandemie se stala jakýmsi katalyzátorem protivládních pocitů a antipostojů, které byly ventilovány na demonstracích a protestních akcích, což se stalo živnou půdou pro pravicové extremisty a populisty, ale i xenofoby. V tomto ohledu se v rámci akademických diskusí začalo často objevovat spojení „pandemická radikalizace“, které sjednocovala různorodé nespokojence a segmenty občanské společnosti s vládní politikou. Faktem je, že Covid-19 a očkování proti němu štěpilo demokratickou společnost, o čemž svědčí situace, jak v Evropské unii, tak v USA. Například v Německu se na povinném očkování neshodli ani strany vládní koalice, přičemž v Rakousku vznikla dokonce čistě antivaxerská strana (MFG).

V akademických diskusích se rovněž zdůrazňovalo, že pandemie vytvořila „nový“ zdroj hněvu a frustrace, což posilovalo extremisty a rovněž docházelo i k násilným protestním akcím, kde se setkávali pravicoví extremisté spolu s radikalizovanými občany, kteří byli dále posouváni k násilí na základě pravicových ideologií, ale i na základě dezinformací a teorií spiknutí. V neposlední řadě pandemie poskytla ultrapravicí ideální možnost k recyklaci jejich přetrvávajících konspiračních teorií proti „Židům“, „muslimům“ a migrantům obecně.

Autor hodlá zdůraznit, že tradiční fyzické nenávistné projevy namířené proti menšinám či migrantům byly v době pandemie na ústupu. Nahradily je totiž emoce, odpor a agresivita části občanské společnosti vůči proti-pandemickým opatřením. Pandemie se jednoznačně stala hlavním tématem dezinformačních webů, které šířily konspirační teorie a nepodložené zprávy o Covid-19, včetně samotných vakcín a očkování. V tomto směru nejvíce nenávistných on-line projevů bylo namířeno vůči Židům. Je to mimo jiné dáno i tím, že antisemitská spiknutí jsou nejvíce propracovaná a vhodně se dokáží aplikovat na novou situaci. Po Židech byli nejčastějším terčem on-line nenávisti v českém prostředí Romové a migranti. Z výše uvedeného je zřejmé, že většina nenávistných antisemitských a dalších projevů se v době pandemie přesunula na sociální síť. Pandemie Covid-19 a protipandemická opatření ovlivnila nejen svobodný demokratický svět, ale i extremistickou a radikální scénu, přičemž poskytla nové příležitosti pro propagandu nedemokratických aktérů, dezinformační kampaně a weby šířící různé konspirační teorie.

V případě covidových hoaxů byla reakce vlád v Evropské unii poměrně rychlá a dokonce se podařilo některé nebezpečné dezinformace izolovat, tj. stáhnout jejich nosiče nebo je označit jako nedůvěryhodný obsah. K tomu paradoxně pomohla hrozba prudce rostoucího počtu mrtvých, což přimělo ke spolupráci i manažery a akcionáře sociálních sítí, kteří dlouhou dobu byli nečinní.

Zdroje:

- ALVAROVÁ, A. *Průmysl lži za studené války a dnes: comeback, nebo nová premiéra?* In KURFÜRST, J; PAĐOUREK, J. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Vydání první. Praha: Academia, 2021 387 s. ISBN 978-80-200-3237-9. s. 162-177.

- BOS, K. 2018. Why people radicalize. New York, USA: Oxford University Press.
- HAFEZ, M., & MULLINS, C. 2015. The radicalization puzzle: A theoretical synthesis of empirical approaches to homegrown extremism. Studies in Conflict and Terrorism.
- MACKLIN, G. 2020. *Coronavirus and Far Right: Seizing the Moment?* [online]. 2020, May. [cit. 27. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/coronavirus-and-far-right-seizing-moment-26153>.
- NEUMANN, P. 2018. Countering violent extremism and radicalisation that lead to terrorism: Ideas, recommendations, and good practices from the OSCE region. Organization for Security and Co-operation in Europe. September, 2017. [online]. Accessed 1 August 2018. s. 17.
- [cit. 27. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.osce.org/chairmanship/346841?download=true>.

Štefan Danics
Policejní akademie České republiky v Praze
Katedra bezpečnostních studií
danics.stefan@polac.cz

NÁSILNÁ RADIKALIZÁCIA AKO SOCIÁLNY PROCES

Abstrakt: Autor sa vo svojom príspevku zaoberá problematikou násilnej radikalizácie, ktorú analyzuje ako sociálne segmentovaný proces. Pri koncipovaní tejto hypotézy vychádza z predpokladu, že radikalizácia je poháňaná sústavou sociálnych segmentov, ktoré sú dôsledkom súčasnej komplexnej spoločenskej krízy a ktoré roztáčajú špirálu kolektívnej nenávisti. Kľúčovým problémom tejto analýzy sú podľa neho sociálni aktéri radikalizácie. Mnohí z týchto aktérov sa radikalizujú na pozadí súčasnej spoločenskej krízy, ktorá je hlavným zdrojom napätia a spoločenských konfliktov. Uvedenú hypotézu verifikuje prostredníctvom dostupných odborných prameňov, pričom využíva relevantné sociologické teórie, pomocou ktorých formuluje vedecké závery.

Kľúčové slová: radikalizmus, terorizmus, násilná radikalizácia, sociálny proces, extrémizmus, kríza, modely radikalizácie, sociálni aktéri.

Abstract: In his paper, the author deals with the issue of violent radicalisation, which he analyses as a socially segmented process. In formulating this hypothesis, he assumes that radicalisation is driven by a set of social segments that are a consequence of the current complex social crisis and that spin a spiral of collective hatred. The key problem in this analysis, he argues, is the social actors of radicalisation. Many of these actors radicalise against the backdrop of the current social crisis, which is a major source of tension and social conflict. He verifies the above hypothesis through available scholarly sources, using relevant sociological theories to formulate scientific conclusions.

Key words: radicalisation, terrorism, violent radicalisation, social process, extremism, crisis, models of radicalisation, social actors.

Úvod

Boj proti radikalizácii úzko súvisí s hľadaním jej príčin. V súčasnosti už existuje pomerne rozsiahle množstvo teórií, ktoré zdanlivo uspokojivo vysvetľujú vznik tohto fenoménu. Mnohé z týchto teórií ignorujú skutočnosť, že radikalizácia vzniká v spoločnosti a samotná spoločnosť je generátorom tohto negatívneho procesu. Z uvedeného dôvodu je nutné pri hľadaní odpovedí na príčiny a zdroje radikalizácie jednotlivých skupín obyvateľstva upriamiť pozornosť predovšetkým na sociálne aspekty tohto komplikovaného procesu.

Pojem radikalizmus a násilná radikalizácia

Pojem radikalizmus a radikalizácia obsahujú rôzne významy v politológii a sociológii. Radikalizmus vo všeobecnosti označuje širokú škálu produktov ľudského myslenia, prežívania a správania, ktoré sú vo vzťahu k používaným nástrojom a spôsobom dosahovania cieľového stavu (radikalizmu) vyjadrené rôznymi prívlastkami a v rôznych významových kontextoch od „rýchlosti“, „dôslednosti“, „ráznosti“, „nekompromisnosti“, „ostrosti“, až po „bezohľadnosť“, „nezmieriteľnosť“ a „riešenie za každú cenu“⁷⁴. V politickej sociológii

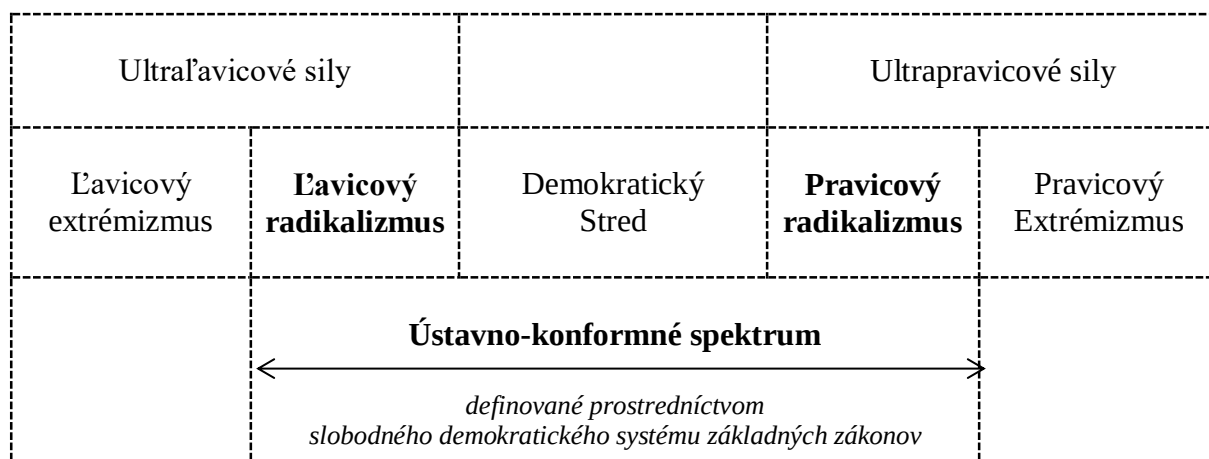
⁷⁴ Výkladový slovník slovenského jazyka definuje radikalizmus ako „politický a myšlienkový smer usilujúci sa o riešenie problémov od základu, do dôsledkov, rýchlym, nekompromisným, ostrým postupom“. Slovník cudzích

pojem radikalizmus, s ohľadom na politické ciele a prostriedky, označuje predovšetkým také postoje, programy a praktiky, ktoré nekompromisne požadujú okamžitú a zásadnú zmenu spoločenských pomerov alebo inštitúcií.

Podľa Š. Danicsa je **radikalizmus** definovaný ako špecifická „šedá zóna“ prechodu medzi demokratickým a extrémistickým politickým spektrom, pričom hranice medzi radikalizmom a extrémizmom sú veľmi nejednoznačné a priepustné⁷⁵. Aj keď radikalizmus paušálne nezavrhne demokraciu na rozdiel od extrémizmu, ktorý Š. Danics označuje za „antitétu“⁷⁶ demokracie, činnosť politických radikálov môže výrazne destabilizovať demokratický systém.

Tradične je radikalizmus interpretovaný na pravo-lavej škále fungovania politického spektra, vid'. obr. č. 1.⁷⁷

Obr. č. 1

Radikalizácia je definovaná ako proces, v ktorom jednotlivec prijíma, rozvíja a stotožňuje sa s radikálnymi myšlienkami, emóciami, postojmi a správaním, tzn. radikalizácia je špecifickým sociálno-psychologickým generátorom, resp. nástrojom posilňovania a umocňovania:

- radikálnych názorov a myšlienok (*kognitívna zložka*)
- radikálnych emócií (*emocionálna zložka*)
- radikálnych motívov, postojov a hodnôt (*motivačná, postojová a axiologická zložka*)
- radikálneho správania (*behaviorálna zložka*)

V tomto širšom ponímaní radikalizácia má minimálne tieto dôležité **atribúty**:

- procesualnosť a dynamičnosť (*radikalizácia nie je len statický jav-fenomén, ale dynamický proces – má svoj vývoj: začiatok, priebeh, výsledok, kulmináciu ap.*)
- interaktívnosť (*radikalizácia vyjadruje zložitú interakciu a vzťahy medzi jednotlivcom a rôznymi spoločenskými subjektmi, ktoré sa stávajú spoločenskými faktormi radikalizácie – skupina, spoločnosť, spoločenské prostredie, ktoré postupne vedú k radikálnej zmene v myslení a správaní ľudí*)

slov (akademický) dopĺňa túto charakteristiku v tom, že ide o „smer (politický, náboženský a i.) usilujúci sa o zásadné a nekompromisné (niekedy až extrémne) riešenie problémov“. Vid'.: <http://slovniky.korpus.sk/>

⁷⁵ Danics, Štefan., Kamín, Tomáš. Extremismus, rasismus a antisemitismus. Praha: PA ČR, 2005, s. 10.

⁷⁶ Danics, Štefan. Extremismus. Praha: TRITON, 2003, s. 15-16.

⁷⁷ Spracované podľa: Stöss, Richard. Rechtsextremismus im Wandel. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2007, ISBN 978-3-89892, s. 21., Danics, Štefan., Kamín, Tomáš. Extremismus, rasismus a antisemitismus. Praha: PA ČR, 2005, s. 11.

- multidimenzionalnosť (radikalizácia sa prejavuje na všetkých úrovniach – makrospoločenskej i mikrospoločenskej a vo všetkých spoločenských sektoroch – politickom, hospodárskom, sociálnom, ideologickom, kultúrnom, náboženskom atď.)
- normatívnosť (radikalizácia charakterizuje správanie odchylené od určitých noriem – právnych, morálnych, kultúrnych, civilizačných, náboženských, resp. konanie pohybujúce sa na „hrane“, krajnosti, či za hranicou existujúcich noriem limitujúcich štandardné a konformné formy správania)

Druhy radikalizácie (horizontálna štruktúra):

- politická (ľavicová, pravicová, anarchistická, antiglobalistické hnutia)
- etnická (separatistická, nacionalistická, autonomistická, rasistická)
- ekologická (Greenpeace, radikálne protesty ekologických aktivistov sú často spojené s ohrozovaním životov, samotných aktivistov, ale aj iných aktérov)
- ekonomická (radikálne ekonomické reformy)
- sociálna

Proces radikalizácie je vnímaný ako komplexná interakcia faktorov, ktoré nemusia nevyhnutne viesť k násiliu. Uvedený proces sa môže vyvíjať rôznymi smermi. Od násilnej k nenásilnej forme radikalizmu.

Druhy radikalizácie (vertikálna štruktúra)

- násilná - nenásilná
- skrytá - otvorená
- sebaradikalizácia (samoregulatívna radikalizácia) - riadená radikalizácia
- individuálna – skupinová (kolektívna, masová)

Pojem **násilná radikalizácia** z ang. „*violent radicalisation*“ sa v teórii začal objavovať po teroristických útokoch v Madride. Neskôr bol oficiálne použitý aj vo viacerých dokumentoch EÚ. Jeho slovenský ekvivalent nie je najpresnejší. Prívlastok „*násilná*“ vo vzťahu k radikalizácii neznamena, že ide o vynútenú radikalizáciu, tzn. radikalizáciu uskutočňovanú pod nátlakom a násilím. V skutočnosti ide o radikalizáciu, ktorá vyúsťuje do násilia. Násilná je preto, že jej výsledkom je akt násilia, ktorým môže byť až teroristický čin. Z tohto dôvodu by bolo výstižnejšie násilnú radikalizáciu nazývať „radikalizáciou násilia“. V danom prípade však ide o oveľa širší proces. Násilná radikalizácia spravidla nezačína vždy násilím. Násilná radikalizácia je komplikovaná a dlhá cesta od „*ne-násilia*“ k „*násiliu*“. V súvislosti s terorizmom podľa niektorých autorov násilná radikalizácia zahŕňa *všetko to, čo predchádza momentu kedy terorista odpáli bombu.*

Európska komisia vo svojom Oznámení Európskemu parlamentu (KOM 2005) 313 ešte v roku 2005 **definovala násilnú radikalizáciu** ako „jav, kedy jednotlivci prijímajú názory, presvedčenie a ideí, ktoré by mohli viesť k teroristickým činom v čl. 1 rámcového rozhodnutia o boji proti terorizmu.“⁷⁸ V nadväznosti na tento dokument túto definíciu konkretizovali viaceré bezpečnostné služby a rezorty.

Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024⁷⁹ definuje radikalizáciu ako „proces narastajúcej akceptácie ideológie, ktorá je v rozpore s demokratickým právnym štátom, jeho ústavnými a legislatívnymi normami, so systémom základných práv a slobôd, s

⁷⁸ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade o náboře teroristov: boj proti faktorom, ktoré prispievajú k násilnej radikalizácii. KOM(2005) 313 v konečnom znení. Dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0313:FIN:SK:PDF>, s. 2

⁷⁹ Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024. MV SR. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?zakladne-dokumenty-3>

deľbou štátnej moci, nezávislým súdnictvom, slobodou tlače, slobodnými voľbami, rovnosťou pred zákonom, pluralitou politických strán a slobodným a legálnym pôsobením opozície (ďalej len „právny štát“).

Všeobecné hypotézy a teórie radikalizácie

Úsilie uspokojivo a racionálne vysvetliť zložitý proces násilnej radikalizácie inšpirovalo vedcov i príslušníkov bezpečnostných zložiek k formulácii viacerých hypotéz, ktoré by uspokojivo vysvetlili príčiny a priebeh spomínaného procesu. Medzi najčastejšie citované všeobecné, resp. generálne hypotézy v odbornej literatúre zaoberajúcej sa kauzálnymi faktormi radikalizácie sú uvádzané nasledujúce **hypotézy**, vid'. tab. č. 1⁸⁰:

Tab. č. 1

Názov	Charakteristika
Hypotéza relatívnej deprivácie	kolektívnu mobilizáciu násilia spôsobuje pocit zbavenia ekonomických, sociálnych a kultúrnych privilégií, na ktoré si ľudia robia nárok
Hypotéza frustrácie-agresie	agresivita a násilie sú vždy reakciou na frustráciu, „... <i>bieda, frustrácia, smútok a zúfalstvo, ktoré vedú k terorizmu majú mnoho príčin v medzinárodnej, politickej, ekonomickej a sociálnej situácii jednotlivcov...</i> “ (Ted R. Gurr)
Hypotéza negatívnej identity	vytváranie negatívnej identity znamená pomsty- chtivé odmietanie žiaducich sociálnych rolí a správania a naopak, osvojovanie negatívnych rolí a správania <i>dôvod: napr. nedostatok alternatív dosahovania vlastných aspirácií</i>
Hypotéza narcistickej agresivity	vychádza z narcistickej poruchy osobnosti, tzn. z patologická túžby byť dokonalý, veľkolepý, dôležitý a kvôli tejto potreby vykorisťovať iných

Výsledkom tvorby uvedených hypotéz je fakt, že žiadna z nich nedokázala dať univerzálnu a vyčerpávajúcu odpoveď. Každá hypotéza má obmedzenú platnosť. Umožňuje vysvetliť iba konkrétne prípady, konkrétnych skupín v konkrétnom socio-kultúrnom prostredí.

Spomínané hypotézy sa prelínajú viacerými vedeckými teóriami. V tejto štúdií upriamime pozornosť predovšetkým na sociologické koncepcie, ktoré sa zameriavajú na to, ako vonkajšie faktory, najmä sociálne, ekonomické, politické, alebo kultúrne podmienky, vplývajú na individuálne a skupinové správanie a ako môžu viesť k násiliu. Z dostupných sociologických teórií je možné aplikovať veľké množstvo inšpiratívnych podnetov, ktoré vysvetľujú podstatu procesu radikalizácie, vid'. napr. tab. č. 2:

- teórie sociálneho učenia, socializácie a diferencovanej asociácie (A. K. Cohen, E. H. Sutherland, R. L. Akers)
- teórie anómie a štruktúrneho napätia (É. Durkheim, R. K. Merton, R. Agnew, R. Cloward, L. E. Ohlin, S.F. Messner, R. Rosenfeld)
- teórie racionálnej voľby (M. C. Stafford, L. E. Cohen)
- teórie kolektívneho správania a sociálnych hnutí

⁸⁰ Podrobnejšie vid'.: Hudson, Rex A. *The Sociology and Psychology of Terrorism: Who Becomes A Terrorist and Why?* A Report Prepared under an Interagency Agreement by the Federal Research Division, Library of Congress, Washington, D.C. 1999, s. 19-21.

- teórie dezintegrovannej spoločnosti a teórie sociálnej dezorganizácie (W. Heitmeyer, C. Shaw, H. McKay, R. Sampson)
- teórie sieti a skupinových procesov
- etiketizačné teórie

Tab. č. 2

Názov	Charakteristika a aplikačné možnosti
Teórie sociálneho učenia a diferencovanej asociácie A.K. Cohen, E.H. Sutherland, R. L. Akers	Hypotéza: radikálne správanie nie je vrozené, ale naučené • proces radikalizácie má analogické mechanizmy s obdobnými procesmi učenia, ktoré obsahujú osvojovanie: 1. špecifického súboru motívov „oslobodzujúcich svedomie“ radikálov a legitimizujúcich ich činy, 2. spôsobov a techník páchania terorizmu • proces radikalizácie má špecifický priebeh: 1. učenie v zradikalizovanom prostredí „združovania“, asociácia vzorov a modelov správania. Didaktické formy – šírenie radikálnej ideológie (tzv. „<i>boj o dušu</i>“ v neislamských krajinách), islamské školy, mešity, internet ap.
Teórie anómie a štruktúrneho napätia É. Durkheim, R.K. Merton, R. Agnew, R. Cloward, L.E. Ohlin, S.F. Messner, R. Rosenfeld	Hypotéza: radikálne správanie je výsledkom napätia • zdroj napätia = sociálna exklúzia, zablokované príležitosti, faktory zabudované v štruktúre spoločnosti • napätie = energetický zdroj kompenzačnej agresivity • anómia = stav, v ktorom ľudia pociťujú straty istôt, hodnôt, noriem ap. • hnev je pre teóriu napätia najdôležitejšou emóciou, pretože vzbudzuje túžbu po pomste, odplate, povzbudzuje, znižuje zábrany, navodzuje atmosféru spravodlivosti a opodstatnenosti (R. Agnew)
Teórie kolektívneho správania a sociálnych hnutí R. Turner, J. Smelser	Hypotéza: radikálne správanie je výsledkom kol. správania, kol. mobilizácie • Teroristický útok = kolektívna akcia v zmysle <i>štruktúrnej podpory</i>, <i>kol. mobilizácie</i>, prijatia kol. presvedčenia, pôsobenia kol. atmosféry - náказы, <i>kol. rezonancie emócií</i>

Okrem teórií uvedených v tabuľke existuje aj iné aplikačné teórie, napr. „*teórie racionálnej voľby*“ (mnohé teroristické útoky sú racionálnou kalkuláciou zisku a strát), „*teórie sieti a skupinových procesov*“ (radikalizáciu podporuje kolektívne vedomie a skupinové procesy), teórie „*akulturácie*“ (radikalizáciu ovplyvňuje „neúspešná“ akulturácia migrantov, resp. ich detí, ktoré hľadajú svoju identitu) atď.

Násilná radikalizácia ako komplexný, dynamický a segmentovaný proces

Veľmi dôležitým atribútom radikalizácie je jej **procesuálnosť**. Radikalizácia je vo svojej podstate *špecifickým dynamickým a zložito štruktúrovaným (segmentovaným) procesom*.

Je výsledkom zložitej interakcie medzi vonkajšími spoločenskými vplyvmi, tzn. sociálnymi procesmi, ktoré tvoria *externé predpoklady radikalizácie a vnútorným psychickými procesmi*, ktoré spolu s vlastnosťami a psychickými stavmi tvoria psychickú štruktúru osobnosti a zároveň vytvárajú vnútorné dispozície úspešnej radikalizácie. V štruktúre procesu radikalizácie môžeme rozlíšiť obdobné **zložky**, ktoré sú typické pre každý psychický aj sociálny proces.⁸¹

Psychické procesy sú súčasťou komplexnej interakcie človeka so svetom a sú priamo zapojené do regulácie jeho správania. Prostredníctvom psychických procesov sa uskutočňuje aktívny vzťah človeka k svojmu prostrediu. Psychické procesy sa spravidla členia na:

- kognitívne procesy: poznávacie (*pocitovanie, vnímanie, predstavivosť, myslenie, pamäť, pozornosť*)
- emocionálne procesy: prežívanie vzťahu k vnútornému a vonkajšiemu svetu
- vôľové procesy: vôľa a rozhodovanie
- motivačné procesy

Sociálne procesy,⁸² na rozdiel od vnútorných psychických procesov predstavujú rôzne vonkajšie vplyvy, vzájomné pôsobenia a interakcie rôznych zložiek, ktoré spôsobujú závažné zmeny v spoločnosti a v živote jednotlivcov. Výsledkom sociálnych procesov je vždy určitá zmena pozitívna, resp. negatívna). Sociálne procesy obsahujú nasledujúce zložky:

- **pospolitostná zložka - sociálni aktéri:**
 - aktérmi týchto procesov sú konkrétne sociálne subjekty – jednotlivci (napr. radikál, radikalizátor ap.), sociálne skupiny, inštitúcie (politické, kultúrne, náboženské, vojenské ap.) organizácie, verejnosť, bezpečnostné služby atď.
 - „sociálnosť“ aktérov spočíva v tom, že uvedené subjekty sú sociálne ukotvené, žijú v určitom sociálnom prostredí, sú členmi konkrétnej spoločnosti, majú vytvorené sociálne väzby a vzťahy atď.
- **vzťahová zložka - sociálne interakcie:** sociálne styky, väzby, vzťahy, sociálnu komunikáciu, médiá, internet ap.
- **činnostná zložka - sociálne konanie a správanie:** rôzne druhy legálnych i nelegálnych aktivít a činností súvisiacich s teroristickou činnosťou (poznávanie, vzdelávanie, získavanie skúseností, osvojovanie hodnôt a noriem, výcvik, plánovanie atď.)
- **zložka vedomia - sociálne vedomie:** individuálne, skupinové, kolektívne, obsahujúca všedný, prípadne vedecký obraz objektívne fungujúcich sociálnych a prírodných procesov, vzťahov a pod.
- **zložka prostredia - sociálne prostredie (vnútorné, vonkajšie):** sociálne podmienky a súvislosti s inými spoločenskými procesmi (sociálna inklúzia a exklúzia, asimilácia, segregácia, socializácia, akulturácia, diferenciácia, stratifikácia – napr. vytváranie sociálnych nerovností, súťaž, demografické procesy, migrácia, emigrácia, politické, napr. kríza demokracie, ekonomické, ideologické, náboženské, napr. islamizácia, vojenské konflikty atď.)

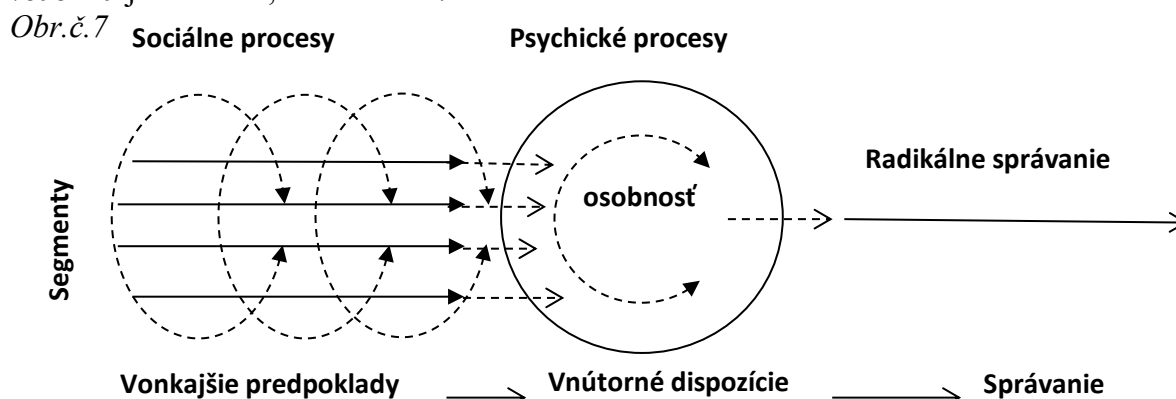
⁸¹ Štruktúrou sociálnych procesov sa zaoberá napr.: Zich, František. *Sociální procesy*. Praha: Svoboda, 1986, s. 206.

⁸² Sociálne procesy charakterizujú dynamiku spoločenských javov ich nepretržitosť a kontinuitu. Vo vede i v bežnom živote sa hovorí o procese výroby, procese výchovy, procese tvorby, procese konkurencie, rôznych procesoch medziľudských konfliktov atď. L. Wiese systematizoval procesy do troch hlavných kategórií: A – procesy: procesy *spájania*, B – procesy: procesy *rozdeľovania*, C – procesy: procesy *zmiešané* (napr. konkurencia). Americkí sociológovia R. E. Park a E. W. Burgess považujú za najdôležitejšie tieto štyri spoločenské procesy: súťaženie, konflikt, prispôbovanie (akomodácia) a asimiláciu.

V prípade procesu radikalizácie, ako **komplexného, dynamického a segmentovaného procesu**, môžeme hovoriť doslova o „preprogramovaní“ vedomia a správania nielen jednotlivcov, ale aj celých sociálnych skupín smerujúcim až k odhodlaniu použiť násilie. Výsledkom takého „preprogramovania“ **psychiky a sociálneho správania** (napr. realizácie sociálnych rolí) je radikálna zmena hodnotového rebríčka a svetonázorovej (ideovej, náboženskej) orientácie. Jednotlivec zásadným spôsobom mení svoje životné priority, morálne princípy a imperatívy, ako aj svoj doterajší životný štýl. K hlavným hnacím silám sociálnych procesov podľa N. Eliasa patrí napätie a konflikt.⁸³

Sociálne segmenty radikalizácie:

Radikalizácia je vnútorne segmentovaný sociálny proces. Náčrt tejto koncepcie vychádza z predpokladu, že *radikalizácia je proces poháňaný sústavou relatívne samostatných segmentov*, ktoré zapadajú do seba ako ozubené kolesá v prevodovej sústave. Ich pohyb a rotácia akceleruje a dynamizuje celý radikalizačný proces. **Segment radikalizácie** je *relatívne samostatná sústava vzájomne príbuzných radikálnych elementov a prvkov, ktoré svojim usporiadaním a vzájomnou interakciou pôsobia ako dynamizujúci faktor radikalizácie*. Jednotlivé segmenty poháňajú a „roztáčajú“ špirálu nenávisti a násilia, ktorá prechádza osou vedomia jednotlivca, viď. obr. č. 7.

Princíp usporiadania týchto segmentov je založený na individuálnych zvláštnostiach. Každý potenciálny radikál, na základe vlastných potrieb, životných skúseností, pocitov, hodnôt a doterajšieho systému osvojených poznatkov, názorov a presvedčení *sa sám „otvára“*, postupne zaraďuje jednotlivé segmenty do svojho vedomia a rozširuje rádius ich pôsobenia. U každého jednotlivca môže byť hierarchia, skladba a dominancia týchto radikalizujúcich segmentov odlišná.

Typickým príkladom je využívanie informácií z internetu. Jednotlivec najskôr blúdi v mori informácií a až postupne začína vyhľadávať informácie, ktoré ho zaujímajú. Preniká stále viac a viac do danej problematiky, ktorá ho zaujíma, láka a zároveň provokujú jeho túžbu po nových a nových informáciách, ktorými si utvrdzuje svoje presvedčenie. Tento informačný segment postupne ovplyvňuje ďalšie dôležité segmenty, napr. motivačný (emocionálny, hodnotový ap.).

Usporiadanie jednotlivých segmentov ovplyvňuje taktiež pôsobenie iných, **paralelne prebiehajúcich sociálnych procesov** (makrospoločenských i mikrospoločenských), akými sú napr. procesy:

- sociálna inklúzia a exklúzia (*integrácia a sociálne vylúčenie*)
- adaptácia, asimilácia, socializácia, akulturácia, segregácia
- diferenciácia, stratifikácia – napr. vytváranie sociálnych nerovností
- súťaž, konkurencia
- demografické procesy

⁸³ Citované podľa: Šubrt, Jiří, Balon Jan. *Soudobá sociologická teorie*. Praha: Grada, 2010, s. 79.

- migrácia, emigrácia
- politické procesy, napr. kríza demokracie,
- ekonomické procesy (*prosperita, krízy ap.*)
- ideologické procesy
- náboženské procesy, napr. islamizácia, sekularizácia
- vojenské konflikty atď.

Proces radikalizácie je **dynamickým procesom**. Má nielen premenlivú vnútornú štruktúru, ale aj samotný proces radikalizácie sa vyvíja a mení v priestore i čase. Formy, metódy a spôsoby radikalizácie sa odlišujú v závislosti na spoločensko-politickej, či ekonomickej situácii a prebiehajúcich udalostiach. Súčasná radikalizácia v procese radikalizovanej modernity prináša oproti minulosti nasledujúce **nové prvky a tendencie**:

- deteritorializácia
- sebaregulácia (schopnosť „sebaradikalizácie“, „sebavýcviku“, „autoregrutácia“)
- internetizácia (*internet, sociálne siete ap.*)⁸⁴
- variabilita (*zdrojov, sociálnych aktérov, foriem ap.*)
- intenzifikácia (*napr. skracovanie času od „nástupu“ radikalizácie do uskutočnenia teroristického aktu*)
- intelektualizácia

Sociálni aktéri násilnej radikalizácie

Kľúčovým problémom analýzy procesu radikalizácie je **identifikácia a typologizácia jej sociálnych aktérov**, ktorí sú nositeľmi radikálnych sociálnych rolí, noriem, hodnôt a vzorov správania. Identifikácia radikálov nie je jednoduchá. Najvýznamnejšia vlastnosť radikálov a potenciálnych teroristov podľa viacerých psychológov je ich „**obyčajnosť**“. Prevažná väčšina z nich sa ničím neodlišuje od bežných ľudí, ba dokonca neprejavuje ani známky žiadnej psychickej poruchy.

Pokusy o vytvorenie sociologického a psychologického profilu teroristu existovali už v minulosti. Takéto snahy boli zaznamenané tak na mikroúrovni, mezosociálnej úrovni, ako aj makrospoločenskej úrovni⁸⁵. Vytvorené profily, najmä na individuálnej úrovni sú napriek gnozeologickým prínosom v poznávaní fenoménov terorizmu ťažko aplikovateľné na súčasné rozmanité spektrum teroristických skupín a jednotlivcov. Akékoľvek pokusy vytvoriť univerzálny a spoľahlivý model typického teroristu sú kvôli širokému spektru regionálnych, geografických i náboženských odlišností vopred odsúdené na neúspech. Napriek tomu, každá snaha prináša dôležité poznatky, ktoré dopĺňajú chýbajúce kamienky v mozaike tohto zložitého problému⁸⁶.

⁸⁴ Za najdôležitejší prostriedok, ktorý významným spôsobom prispel k rozšíreniu možností sebaregulácie je označovaný internet. Sebaregulácia je neodmysliteľne spojená s *internetizáciou*. Podľa J. Hodného je internet „*nervovým systémom*“ *súčasného islamského terorizmu*. (Hodný, J. *islamiste online. Vojenské rozhledy*. S.70-71. Dostupné na internete: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/islamiste-online>

⁸⁵ Cieľom profilácie na mikroúrovni (individuálnej úrovni) bolo vytvoriť psychologický profil osoby teroristu a jeho špecifických vlastností, prípadne socio-demografických znakov. *Profilácia na skupinovej (mezosociálnej) úrovni* hľadala typického príslušníka konkrétnej teroristickej skupiny, resp. typickú teroristickú skupinu. Poslednou bola *makrospoločenská úroveň*, zahrňujúca profilácie širších spoločenských, politických, militantných a náboženských hnutí spájaných s určitým smerovaním vo vývoji terorizmu.

⁸⁶ Jedna z prvotných typológií rozdeľuje teroristov na **križiakov** („*crusaders*“) – najviac ideologicky motivovaní teroristi, oddaní svojej veci (napr. islamskému džihádu, neonacizmu). V skupine tvoria centrálné jadro, manifestujúci skupinové zaujatie a plánujúci strategické operácie voči skupinám nepriateľov), **kriminálne osoby**

Viaceré publikované profily teroristov sa snažia *zovšeobecniť získané sociálno-demografické a sociálno-psychologické charakteristiky* osôb vyšetrovaných z terorizmu, resp. využívať iné kvalifikované biografické zdroje. Výskumy sociálno-demografického profilu budúcich adeptov terorizmu potvrdzujú, že *v prevažnej väčšine ide* o mladých mužov do 35 rokov, pochádzajúcich z pestrého etnického prostredia, spravidla druhej až tretej generácie prisťahovalcov, zo strednej triedy, ekonomicky relatívne zabezpečenej, ktorí majú minimálne stredoškolské vzdelanie. Ich predchádzajúci život sa nevyznačoval prejavmi radikalizmu, ani extrémneho praktikovania náboženských rituálov. Potenciálni radikáli viedli úplne všedný a normálny spôsob života, bez kriminálnej minulosti. Obzvlášť zraniteľní sú najmä tí, ktorí v poslednom období konvertovali na islam. Podľa Marca Sagemana⁸⁷, ktorý v roku 2004 preskúmal 400 biografii predovšetkým džihádistov, dospel k záveru, že:

- ¾ osôb podozrivých z terorizmu pochádzala zo strednej a vyššej spoločenskej vrstvy
- prevažná väčšina (90%) vyrastala v úplných rodinách
- 63% mala vysokoškolské vzdelanie
- členovia Al-Káidy už nie sú štrnásťroční Palestínčania, ale mladí muži vo veku 26 rokov
- ¾ boli kvalifikovaní odborníci (prevažne inžinieri, architekti, vedci), nízke zastúpenie mali absolventi spoločenských vied a veľmi prekvapivým faktom bolo pomerne slabé náboženské zázemie
- 73% bolo ženatých a mali deti
- len u štyroch zo 400 sledovaných osôb boli zistená známky psychickej poruchy

Sagemanové výskumy potvrdili dôležitý poznatok, že *adepti terorizmu v dobe kedy začali inklinovať k džihádu nepatrili k príliš k ortodoxným veriacim*. Ich náboženská orientácia sa začala radikalizovať akonáhle sa zapojili do džihádu. Ich radikálne postoje výrazne ovplyvnil pobyt v cudzine (až u 70%).

Ani táto typológia sa však *nedá absolútne zovšeobecniť*. Kým v predchádzajúcej dekáde boli napríklad militanti v Egypte prevažne vysoko ambiciózní a vzdelaní ľudia, v 90. rokoch sa paralelne so zvyšovaním radikalizácie a masovosti členstva tento profil nakláňa skôr ku mladším a menej vzdelanejším vrstvám (iba dvadsať percent malo univerzitné vzdelanie). Zloženie členstva tak už bližšie odzrkadľuje charakter egyptskej spoločnosti. Militanti pochádzali z rurálnych oblastí a chudobných slumov v Káhire alebo Asjúte a z nižších spoločenských tried⁸⁸.

(„*criminal*“) – násilní jedinci, najmenej ideologicky zaujatí, vyhľadávajú spojenie s teroristami, aby mohli vybiť svoju agresivitu. Aj keď sú v skupine nenávidení, sú nutnými členmi pretože sú ochotní vykonať akúkoľvek „špinavú prácu“, **šialencov** („*crazies*“) – majú určitú psychopatologickú poruchu, ktorá môže byť využitá v štruktúre organizácie. Typológia Tomasa Strentza rozlišuje, tzv.⁸⁶: **vodcov** – *vykazujúcich egocentrické skreslenie reality, až paranoje, zahaľujúci sa umelou charizmou, sebadôverou a schopnosť viesť iných ako mesiášski lídri*, **aktívnych vykonávateľov** – *sú to spravidla nemedzní vojaci alebo bývalí trestanci, ktorí využívajú možnosť viesť napínavo násilný a hedonistický životný štýl. Zriedkavo sú ideologicky zaujatí, robia to kvôli prospechu*, **idealistov** – *sú oddaní ideám lepšieho sveta a sú sa preto ochotní obetovať. Sú to často zúfalí mladí ľudia, ktorí hľadajú pravdu a filozofické poznanie, ľahko sa stávajú obeťou rétoriky lídra*.

Ďalšou zaujímavou kategóriou sú⁸⁶: teroristickí vodcovia, presvedčené osoby a nestabilní podvodníci, „dobrí vojaci“ a „pracujúce včely“, osoby, ktoré chcú byť v centre pozornosti a nevypočítateľné (schizoidne-schizotypálne) osobnosti.

⁸⁷ Sageman, Marc. E-Notes. Understanding Terror Networks, November 1, 2004. Dostupné na internete: <http://faculty.maxwell.syr.edu/rdenever/internationalsecurity/sageman.pdf>

⁸⁸ Citované podľa: Klavec, Jozef a kol. *Islamský terorizmus ako faktor nestability nedemokratických režimov*. Bratislava: UK, 2013, s. 95.

Tak ako existujú odlišné spôsoby a formy radikalizácie aj medzi samotnými radikálmi môžeme rozlišovať **rozdielne typy**, napr.:

- sebaradikál a skupinový radikál
- zjavný (*otvorene demonštrujúci svoje postoje*) a skrytý radikál (*maskujúci svoju identitu*)
- potenciálny radikál (*pre-radikál*) a reálny radikál (*radikál*)
- radikál z presvedčenia (*ideový typ*) alebo z pomsty (*emocionálno-afektívny typ*)
- demonštratívny, deštruktívny, samovražedný radikál
- racionálne alebo afektívne konajúci radikál
- sympatizujúci (*pasívny*) prívrženec a aktívny stúpenec
- čiastočný radikál, tzn. anagažujúci sa iba vo vymedzenej oblasti, resp. vo sfére (*politickej, kultúrnej, náboženskej ap.*) a komplexne zradikalizovaný jedinec pripravený vykonať teroristický útok.

Identifikáciu radikálov komplikuje aj neobjektívny *prístup médií*, najmä zaujatá etiketizačná optika rôznych politických analytikov, ktorí prívlastok „radikál“ s obľubou používajú ako negatívnu nálepku na dehonestáciu prívržencov odlišných politických hnutí.

Profilácia potenciálnych radikálov na pozadí spoločenskej krízy (Implikácie v podmienkach SR)

Analýzy potenciálnych teroristov, resp. sociálnych aktérov násilnej radikalizácie v podmienkach SR *nie sú oficiálne publikované*. Pokusy zmapovať tento priestor sú registrované *pri analýze extrémistickej scény a subjektov politického extrémizmu*. Stavom extrémistickej scény sa zaoberajú viaceré dokumenty a analytické materiály Slovenskej informačnej služby⁸⁹, Ministerstva vnútra a Policajného zboru. Podľa SIS predstavitelia slovenskej pravicovo-extrémistickej scény (PEX) venovali najväčšiu pozornosť pandémie ochorenia COVID 19, ktorá v roku 2021 zostávala nosnou témou širokej verejnosti. V kontexte negatívnych dosahov pandémie ochorenia COVID-19 SIS analyzovala nový trend v zahraničnej PEX scéne týkajúci sa zvýšeného záujmu mladistvých osôb o PEX ideológiu.

Monitorovacia správa o stave extrémizmu v SR za obdobie 2020-2021⁹⁰ potvrdzuje uvedený trend a konštatuje, že výrazne stúpol počet žiakov základných a stredných škôl, ktorí sa stretli s prejavmi extrémizmu na internete a sociálnych sieťach.

Na otázku kto je extrémista neexistuje uspokojivá odpoveď. V niektorých dokumentoch sú prejavy a signály, na základe ktorých možno identifikovať extrémistu formulované veľmi všeobecne, napr.:⁹¹

- zmena oblečenia
- prejavy rasizmu, intolerancie a nenávisť k ľuďom, ktorí majú iný názor, životný postoj a pod., resp. k určitým konkrétnym skupinám obyvateľstva
- propagačné materiály a ich distribúcia (nálepky, plagáty, CD, atď.)
- zbrane (boxery, nože, paralyzujúce alebo slzné plyny a pod.)
- prítomnosť násilia pri riešení konfliktov
- silná identifikácia so skupinou

Konkretizácia sociálnych aktérov je o niečo pregnantnejšia na úrovni sociálnych skupín. V realizovaných **výskumoch extrémizmu** sa sledujú vybrané politické postoje a sympatie k rôznym subjektom, ktoré reprezentujú extrémistickú scénu. Treba však *kriticky konštatovať*,

⁸⁹ Správa o činnosti SIS za rok 2021. Dostupné na internete: <https://www.sis.gov.sk/pre-vas/sprava-o-cinnosti.html#extremizmus>

⁹⁰ Monitorovacia správa o stave extrémizmu v SR za obdobie rokov 2020-2021. Dostupné na internete: www.minv.sk

⁹¹ <http://www.rovesnicivprevencii.sk/extremizmus.pdf>

že autori týchto výskumov sú veľmi „opatrní“ a respondentom ponúkajú relatívne nekontroverzné subjekty (antiglobalisti, radikálne ekologické hnutia, punkáči, skinheads atď.). Radikálov reprezentujú členovia radikálnych ekologických hnutí.

Realita súčasnej doby poukazuje, že v boji proti radikalizmu a extrémizmu ani najlepšie postupy zďaleka nedokážu zabrániť tejto nezadržateľnej epidémii. Jej živnou pôdou je **nárast sociálneho napätia**. Sociálne napätie v spoločnosti je výsledkom viacerých faktorov. Na otázku čo vedie k hlbokému sociálnemu napätiu v spoločnosti odpovedalo až 48% opýtaných respondentov ČR, že sú to rozdiely medzi politikmi a ostatnými občanmi. Druhým najzávažnejším dôvodom boli rozdiely v majetku (40%) a za ním nasledovali rozdiely podľa národnosti a rás (37%). Zhruba pätina opýtaných sa domnievala, že k hlbokému sociálnemu napätiu vedú aj rozdiely v zamestnaneckom rebríčku medzi zamestnanými ľuďmi a ľuďmi bez práce a rozdiely v bývaní. Medzigeneračné rozdiely, rozdiely v zdravotnom stave, podľa vzdelania, rozdiely podľa rodinného usporiadania a podľa náboženského vyznania vnímalo ako príčinu hlbokého sociálneho napätia menej ako 10% účastníkov výskumu. Rozdiely medzi mužmi a ženami sa na sociálnom napätí podieľajú najmenšou mierou. Iba 2% opýtaných sa priklonila k tomu, že tieto rozdiely vytvárajú hlboké napätie, naopak najviac ľudí (35%) uviedlo, že rozdiely medzi mužmi a ženami nevytvárajú sociálne napätie v spoločnosti vôbec.⁹²

Uvedený výskum len potvrdzuje závery mnohých ďalších analytických štúdií (M. Tuček, J. Musil, J. Keller atď.), že najsilnejším **zdrojom sociálneho napätia** v postkomunistických krajinách je:

- štiepenie spoločnosti na bohatých a chudobných (*nie sociálna nerovnosť, ale „nesúmeriteľnosť“* – J. Keller, *tzv. priepastná nerovnosť*)
- etnické a národnostné rozdiely
- vzťahy medzi majoritou a neprispôsobivou minoritou (*v podmienkach SR ne-Rómovia verus Rómovia*)
- strety medzi stúpenkami rozdielných politických strán deklarujúcich rozdielne politické, integračné a bezpečnostné orientácie
- odlišné hodnotové a kultúrne vzory správania, ap.

Podľa J. Kellera od poslednej štvrtiny 20. storočia sa prudkým tempom množia príznaky, že spojitá a jemne odstupňovaná sociálna nerovnosť je opäť nahradzovaná absolútnou, diskontinuitnou, niekedy až brutálnou nesúmeriteľnosťou.⁹³ Za problém Keller považuje najmä skutočnosť, že spojitá pyramída majetku, moci a prestíže sa rozpadá a na ich obidvoch koncoch sa vydeľujú zvláštne sociálne svety, ktoré fungujú vlastnou logikou, vzdiaľujú sa jeden od druhého a všetkým hodnotám spoločnosti.⁹⁴

Eskalácia sociálneho napätia prebieha postupne a na zvyšovaní jeho stavu sa špecifickým spôsobom podieľa aj finančná, hospodárska, morálna a politická kríza. Kríza zvyšuje sociálne napätie najmä tým, že prehľbuje sociálne rozdiely, ich nesúmeriteľnosť (bohatstvo - chudoba) a zároveň veľmi spôsobuje veľmi negatívne prežívanie týchto rozdielov. Deklasuje príslušníkov strednej triedy a vytvára novú kategóriu chudobných, tzv. „working poors.“ **Kríza polarizuje spoločnosť** (politicky, ekonomicky, sociálne, morálne), prehľbuje asymetriu medzi kapitálom a prácou, produkuje „nové sociálne riziká“ (J. Keller), podporuje populistické myšlienky a radikálne riešenia, atď.

⁹² Sociální rozdíly mezi skupinami. Centrum pro výzkum veřejného mínění. Sociologický ústav AV ČR. In: Tisková zpráva ov51220, s. 1.

⁹³ Keller, Jan. *Tři sociální světy. Sociální struktura postindustriální společnosti*. Praha : SLON, 211 s., ISBN 978-80-7419-031-5., s. 11.

⁹⁴ Tamtiež, s. 11.

Historické skúsenosti z predchádzajúcich kríz potvrdili, že kríza vždy prehľbovala sociálne rozdiely, polarizovala a radikalizovala spoločnosť. Viedla k vzniku populistických, nacionalistických, radikálnych hnutí a subkultúr. Klasickým príkladom je história hnutia Skinheads, ktorá siaha do obdobia druhej polovice 60-tých rokov. Najskôr bola táto subkultúra odrazom apolitických sociálnych protestov robotníckej mládeže, ktorá sa snažila svojou módou a patriotizmom oživiť tradičnú anglickú robotnícku subkultúru. Neskôr v dôsledku krízy sa začalo toto hnutie politicky radikalizovať a štiepiť. Do svojho programu, rasisticky a militantne orientované smery tohto hnutia čoraz viac zaraďujú nenávisť voči prisťahovalcom a cudzincom.

Kríza a nezamestnanosť podporujú kolektívnu nenávisť voči prisťahovalcom nielen v prostredí radikálnych subkultúr, ale prenášajú sa do celej spoločnosti. Zvýšenie sociálneho napätia, nárast extrémizmu a odporu voči cudzincom je badateľný vo viacerých krajinách zasiahnutých krízou. Výnimkou nie sú ani relatívne bohaté krajiny s dostatočnou demokratickou tradíciou.

Podpora extrémistov a radikálov ukazuje, že sú viac politickým produktom sociálnej nespokojnosti sklamaných a frustrovaných voličov, než produktom voľby holohlavých „náckov“. O to viac je toto poznanie nebezpečnejšie. Max Pickard v knihe „Hitler v nás“ vyjadril veľmi výstižne odkiaľ pramení táto hrozba. *Kolektívna nenávisť je ukrytá v hlavách práve tých nespokojných*, relatívne slušných občanov, ktorí každým dňom strácajú trepezlivosť a sú schopní podporiť aj extrémistov. Rétorika extrémistov sa pre skupinu frustrovaných a nespokojných občanov ľahko stáva zúfalou alternatívou sociálneho a politického protestu.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. Bauman, Zigmund. *Individualizovaná spoločnosť*. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1195-X.
2. Mareš, Miroslav. *Problematika Hate Crime. Zahraniční zkušenosti a možnost aplikace tohoto přístupu v ČR s důrazem na trestné činy z nenávisti proti cizincům*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2011.
3. Beck, Ulrich. *Čo je globalizácia? Omyly globalizmu/Odpovede na globalizáciu*. Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, 2004.
4. Beck, Ulrich. *Riziková spoločnosť. Na cestě k jiné moderně*. Praha: SLON, 2004. ISBN 80-86429-32-6.
5. Beck, Ulrich. *The Silence of Words and Political Dynamics in the World Risk Society*. 2002. In *Logos a journal of modern society & culture*. Roč. 1, č. 4.
6. Borum, Randy. *Psychology of Terrorism*. Tampa: University of South Florida. 2004, *Printed in the United States of America*.
7. Borum, Randy. Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research. *Journal of Strategic Security*. Volume 4, Number 4 Winter 2011: *Perspectives on Radicalization and Involvement in Terrorism*, Article 3.
8. Borum, Randy. Understanding the terrorist mind-set. *FBI Law Enforcement Bulletin. Criminal Justice Periodicals*, Jul 2003; 72, s. 7-10;
9. *Causal factors of radicalisation*. 1 April 2008, Work package 4. Transnational Terrorism, Security, and the Rule of Law. Dostupné na internete: www.transnationalterrorism.eu
10. Clark McCauley & Sophia Moskalenko (2008). *Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism*. *Terrorism and Political Violence*, 20:3, 415-433, DOI: 10.1080/09546550802073367

11. Collin, J. Beck. The Contribution of Social Movement Theory to Understanding Terrorism. Department of Sociology, Stanford University. *Sociology Compass* 2/5 (2008): p. 1565–1581.
12. Dalgaard-Nielsen, Anja. Studying Violent Radicalization in Europe II. The Potential Contribution of Socio-psychological and Psychological Approaches. Danish Institute for International Studies . *Working Paper no 2008/3* ISBN: 978-87-7605-250-8 Dostupné na internete: www.diis.dk
13. Danics, Štefan. *Extremismus - hrozba demokracie*. Praha: Police history. 2002, ISBN 80-86477-07-X
14. Danics, Štefan., Kamín, Tomáš. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Praha: PA ČR, 2005, s. 10.
15. Danics, Štefan. *Extremismus*. Praha: TRITON, 2003, s. 15-16.
16. Giddens, Antony. *Důsledky modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 200s. ISBN:80-86429-15-6
17. Global Trends 2030: Alternative Worlds a publication a publication of the National Intelligence Council. December 2012. NIC 2012-001. ISBN 978-1-929667-21-5. Dostupné na internete: http://www.dni.gov/files/documents/GlobalTrends_2030.pdf
<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/SK/1-2013-941-SK-F1-1.Pdf>, s. 2.
18. Hudson, Rex A. *The Sociology and Psychology of Terrorism: Who Becomes A Terrorist and Why?* A Report Prepared under an Interagency Agreement by the Federal Research Division, Library of Congress, Washington, D.C. 1999, 178 s. Dostupné na internete: www.loc.gov/rr/frd/pdf-files/Soc_Psych_of_Terrorism.pdf
19. Choudhury, Tufyal . *The Role of Muslim Identity Politics in Radicalisation (a study in progress)*. Communities and Local Government. Eland House, Bressenden Place. London.2007.
20. Borum, R.: Understanding the terrorist mindset. FBI law enforcement bulletin, 72 (7).
21. Borum, Randy. Psychology of Terrorism. Tampa: University of South Florida. 2004, *Printed in the United States of America*.
22. Dalgaard-Nielsen, Anja. Studying Violent Radicalization in Europe II. The Potential Contribution of Socio-psychological and Psychological Approaches. Danish Institute for International Studies . *Working Paper no 2008/3* ISBN: 978-87-7605-250-8, s. 14. Dostupné na internete: www.diis.dk
23. Hodný, Jiří. Islamisté online. *Vojenské rozhledy*, Dostupné na internete: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/islamiste-online>
24. <http://www.rovesnicivprevencii.sk/extremizmus.pdf>
25. Hudson, Rex A. *The Sociology and Psychology of Terrorism: Who Becomes A Terrorist and Why?* A Report Prepared under an Interagency Agreement by the Federal Research Division, Library of Congress, Washington, D.C. 1999
26. Christmann, Kris. Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism. A Systematic Review of the Research Evidenace. Research Report. Youth Justice Board for England and Wales 2012. Dostupné na internete: <http://www.academia.edu/3015337>
27. Keller, Jan. *Teorie modernizace*. Praha:SLON, 2007, ISBN 978-80-86429-66-3.
28. Keller, Jan. *Tři sociální světy. Sociální struktura postindustriální společnosti*. Praha: SLON, 2010, ISBN 978-80-7419-031-5.
29. Klavec, Jozef a kol. *Islamský terorizmus ako faktor nestability nedemokratických režimov*. Bratislava: UK, 2013, ISBN 978-80-223-3473-0.
30. Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2015-2019. Dostupné na internete: www.minv.sk

31. Mellis, Colin. Amsterdam and Radicalisation: The Municipal Approach. In *Radicalisation in broader perspective*. The National Coordinator for Counterterrorism (NSTb), Amsterdam, October 2007, Conference Interpreters, s. 40-48.
32. Miller, Larence. The Terrorist Mind. Typologies, Psychopathologies, and Practical Guidelines for Investigation. In G. Furst (ed.) *Contemporary Readings in Criminology*, Thousand Oaks : Sage Publications, 2009, s. 89-95 *Citované podľa: Moulisová, Marcela. O psychice teroristy. s. 2-3. Dostupné na internete: www.mvcr.cz/soubor/mysl-teroristy-pdf.aspx*
33. Miller, Larence. The Terrorist Mind. Typologies, Psychopathologies, and Practical Guidelines for Investigation. In G. Furst (ed.) *Contemporary Readings in Criminology*, Thousand Oaks : Sage Publications, 2009, s. 89-95 *Citované podľa: Moulisová, Marcela. O psychice teroristy. s. 2-3. Dostupné na internete: www.mvcr.cz/soubor/mysl-teroristy-pdf.aspx*
34. Mlýnek, Jaroslav. Porovnanie vnímania extrémizmu na Slovensku 2010 a 2013. In *Zborník z 12. Medzinárodného sympózia SECURITY 2014*. Bratislava: APZ, ISBN 978-80-8054-595.
35. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade o náboje teroristov: boj proti faktorom, ktoré prispievajú k násilnej radikalizácii. KOM(2005) 313 v konečnom znení. Dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0313:FIN:SK:PDF>
36. Oznámenie komisie európskemu parlamentu, rade, európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov: Vytvorenie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre európskych občanov; Akčný plán na implementáciu Štokholmského programu, KOM (2010) 171 v konečnom znení.
37. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: „Predchádzanie radikalizácii vedúcej k terorizmu a násilnému extrémizmu: Posilnenie opatrení EÚ“. V Bruseli 15.1.2014. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/SK/1-2013-941-SK-F1-1.Pdf>
38. Pinker, Steven. *Dejiny násillia sú pod kontrolou anjelov*. SME – Fórum, Bratislava, 12.5.2007.
39. Aut. kol. Pravicový extrémizmus a mládež na Slovensku. Brno: Tribun EU, 2013, ISBN 978-263-0516-3
40. Precht, Tomas. *Home grown terrorism and Islamist radicalisation in Europe. From conversion to terrorism*. Research report funded by the Danish Ministry of Justice (December 2007).
41. Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism A Systematic Review of the Research Evidence. Dostupné na internete: http://www.academia.edu/2158179/Preventing_Violent_Extremism_Programmes_for_Young_People
42. Rahimullah, Riyad Hosain., Larmer Stephen., Abdalla Mohamad: Understanding Violent Radicalization amongst Muslims: A Review of the Literature. *Journal of Psychology and Behavioral Science*, Vol. 1 No. 1; December 2013, s. 19-35.
43. Roy, Olivier. *Globalized Islam: The Search for a New Ummah*, Londýn: C. Hurst & Co. 2002.
44. Roy, Olivier. *The Failure of Political Islam*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press. 1994.

45. Sageman, Marc. E-Notes. Understanding Terror Networks, November 1, 2004. Dostupné na internete: <http://faculty.maxwell.syr.edu/rdenever/internationalsecurity/sageman.pdf>
46. Sageman, Marc. E-Notes. Understanding Terror Networks, November 1, 2004. Dostupné na internete: <http://faculty.maxwell.syr.edu/rdenever/internationalsecurity/sageman.pdf>
47. Schmid, P., Alex. *Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review*. ICCT Research Paper, March 2013.
48. Schmid, P., Alex. *Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review*. ICCT Research Paper, March 2013, s. 23.
49. Silber D. Mitchell, Bhatt Arvin. *Radicalization in the West: The Homegrown Threat*. Intelligence Division. The New York City Police Department (NYPD). 2007. Dostupné na internete:
http://www.nyc.gov/html/nypd/downloads/pdf/public_information/NYPD_Report-Radicalization_in_the_West.pdf
50. Silber D. Mitchell, Bhatt Arvin. *Radicalization in the West: The Homegrown Threat*. Intelligence Division. The New York City Police Department (NYPD). 2007. Dostupné na internete:
http://www.nyc.gov/html/nypd/downloads/pdf/public_information/NYPD_Report-Radicalization_in_the_West.pdf
51. Stöss, Richard. *Rechtsextremismus im Wandel*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2007, ISBN 978-3-89892.
52. *Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013*. Odbor bezpečnostní politiky. MV ČR, Praha 2013. Dostupné na internete: www.mvcr.cz/soubor/3-nap-2013-material-pdf.aspx
53. Škvrnda, František. *Terorizmus - najvýznamnejšia nevojenská bezpečnostná hrozba súčasnosti*. Bratislava: MO SR, 2002, ISBN 8096885529 Škvrnda, František. *Súčasný medzinárodný terorizmus*. Bratislava: Akadémia, Policajného zboru 2003, 93 s. ISBN 80-8054-292-9
54. Štokholmský program – otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich Ú. V. EÚ C 115 4. 5. 2010.
55. Šubrt, Jiří, Balon Jan. *Soudobá sociologická teorie*. Praha: Grada, 2010
56. Veldhuis, Tinka., Staun, Jorgen. *Islamist Radicalisation: A Root Cause Model*. October 2009 The Hague, Netherlands Institute of International Relations Clingendael. ISBN/EAN: 978-90-5031-146-5
57. Victoroff, Jeff. *The Mind of the Terrorist: A Review and Critique of Psychological Approaches*. *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 49, No. 1 (Feb., 2005), pp. 3-42
58. Zich, František. *Sociální procesy*. Praha: Svoboda, 1986

Doc. Karol Murdza, PhD
 Katedra spoločenských vied
 Akadémia PZ v Bratislave
 Kontakt: +4219610 57 407
 e-mail: karol.murdza@akademiapz.sk

doc. Ing. Radoslav Ivančík, PhD. et PhD., MBA, MSc.

SOCIÁLNE SIETE AKO PRIESTOR PRE ŠÍRENIE RADIKALIZMU A EXTRÉMIZMU

Abstrakt: Na slová radikalizmus a extrémizmus narážajú ľudia v posledných rokoch doslova na každom kroku: objavujú sa v titulkoch mediálnych správ, v analýzach expertov i v postrehoch komentátorov, vo vyjadreniach politikov, akademikov i občianskych aktivistov. Vyslovujú sa v kaviarňach, pohostinstvách, na spoločenských akciách a neraz aj pri rodinných stoloch. Čoraz častejšie sa objavujú aj na sociálnych sieťach, resp. v súvislosti s nimi. Aj preto sa autor vo svojom príspevku primárne zaoberá týmito dvomi fenoménmi v kontexte problematiky spojennej s ich šírením na sociálnych sieťach.

Kľúčové slová: radikalizmus, extrémizmus, sociálne siete, internet, spoločnosť

Abstract: In recent years, people have come across the words of radicalism and extremism at virtually every step: they appear in the headlines of media reports, in the analyses of experts and in the observations of commentators, in the statements of politicians, academics and civic activists. They are pronounced in cafes, inns, at social events and often at family tables. They are also appearing more and more often on social networks, resp. in connection with them. Therefore, in his contribution, the author primarily deals with these two phenomena in the context of issues related to their dissemination on social networks.

Key words: radicalism, extremism, social networks, internet, society

Úvod

Radikalizmus a extrémizmus predstavujú veľmi nebezpečné negatívne javy, ktoré sú nanešťastie v ostatných rokoch v našej spoločnosti stále prítomnejšie a viditeľnejšie. Skôr ako sa ale dostaneme k problematike šírenia myšlienok radikalizmu a extrémizmu na sociálnych sieťach je potrebné si uvedomiť, že efektívne a účinné riešenie problematiky súvisiacej s radikalizmom a extrémizmom si vyžaduje komplexný prístup viacerých vedných odborov – vyžaduje si interdisciplinárny vedecký prístup. Základom je pochopenie konštrukcie, obsahu a rôznych foriem radikalizmu a extrémizmu ako sociálno-patologických fenoménov.⁹⁵ Prejavy spojené s týmito fenoménmi nie je možné eliminovať len prostredníctvom represívnych či sankčných opatrení alebo kriminalizáciou jednotlivých osôb – páchatel'ov, ktorí sa na týchto aktivitách zúčastňujú. Medzi základné nástroje efektívnej a účinnej eliminácie prejavov radikalizmu a extrémizmu by malo patriť najmä vytváranie, prijímanie a implementovanie

⁹⁵ Bližšie pozri: MURDZA, K. 2007. Trendy vývoja násilia v súčasnej spoločnosti. In *Policajná teória a prax*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 59-65; MURDZA, K. 2004. Bezpečnostná orientácia občanov a význam jej skúmania v bezpečnostnej teórii a praxi. In *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2004, roč. 12, č. 2, s. 29-37; CHARVÁT, J. 2007. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha : Portál, 2007; alebo DANICS, Š. 2001. Politické extrémistické a radikálne. In *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2001, roč. 9, č. 1, s. 131-140.

opatrení (stratégií, koncepcií, programov, akčných plánov) na zvyšovanie informovanosti o problematike radikalizmu, extrémizmu, rasizmu či xenofóbie a tiež aktívne zapojenie občianskej spoločnosti do úsilia vedúceho k znižovaniu radikálnych a extrémistických prejavov v spoločnosti. Vyvíjanie celospoločenského tlaku proti týmto prejavom sa javí ako efektívne, negatívom však je skutočnosť, že tieto prejavy sa potom presúvajú do akejsi „šedej zóny“, mimo očí verejnosti, kde sa rozvíjajú aj napriek zmienenému spoločenskému tlaku. Napomáha tomu aj dynamický rozvoj v oblasti informačných a komunikačných technológií, systémov a prostriedkov, inteligentných zariadení, nových médií, komunikačných kanálov a tiež masívne používanie sociálnych sietí, na ktorých sa môžu jednotlivci sympatizujúci s takýmito ideológiami prejavovať. Radikalizmus a extrémizmus tak môžu prekvitať online.

Teoretické východiská skúmania radikalizmu a extrémizmu

Radikalizmus je možné definovať ako kritické spochybňovanie existujúcich okolností (existujúceho stavu) a hlásanie reformy alebo zrušenie týchto okolností (stavu). Nedá sa vnímať ako plnohodnotné politické presvedčenie, ide skôr o postoj, ktorého obsah aj forma sa mení podľa politickej kultúry a politických okolností, v ktorých sa radikáli nachádzajú. Tento postoj sa ale opiera o isté ideové korene, ktoré považuje za základné hodnoty a podľa ktorých sa snaží prispôsobiť budúci stav spoločnosti.⁹⁶

Iná definícia hovorí, že radikalizmus predstavuje dôsledný spôsob myslenia a jednania; nekompromisnú politickú a inú verejnú činnosť; bezohľadnosť, nezmieriteľnosť, riešenie za každú cenu.⁹⁷ Aj preto sa radikalizmus označuje ako smer, ktorý sa snaží uskutočniť rázne, radikálne (ku koreňom idúce/vedúce) zmeny (napríklad politický radikalizmus, náboženský radikalizmus, ideový/myšlienkový radikalizmus a pod.).⁹⁸ Radikalizmus sa dá chápať aj ako myšlienkový prístup vyhľadávajúci cestu k určitej zmene. Jeho praktický obsah sa mení s politickými okolnosťami, v ktorých sa radikáli nachádzajú. Protikladom radikalizmu je konzervatizmus s názorom, že politická akcia môže vylepšiť životné podmienky len veľmi málo.⁹⁹

Radikalizmus možno tiež vymedziť ako komplexný dynamický proces, ktorý sa prejavuje väčšinou emočne a názorovo. Jedným z prejavov silnejšieho radikalizmu, do ktorého je už zapojené aj násilie a zmeny správania, predstavuje terorizmus.¹⁰⁰ Radikalizmus pritom nemusí nevyhnutne priamo podnecovať k násiliu, ale môže k nemu viesť. Keď hovoríme o radikalizme, môžeme ho teda definovať aj ako špecifický druh manifestu pri normálnom vývojovom procese. Tento proces môže mať zakaždým iné parametre. Nie je doménou iba rôznych hnutí či skupín, ale akýchkoľvek osôb, aj jednotlivcov. Každý človek sa totiž môže zradikalizovať za určitých podmienok, akými sú napríklad traumatizujúca životná udalosť, nedostatok podpory zo svojho okolia, nedostatok sebavedomia, zlé detstvo či ovplyvnenie partnerom.

⁹⁶ DANICS, Š. – TEJCHMANOVÁ, L. 2017. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2017, s. 79.

⁹⁷ BRUKKER, G. - OPATÍKOVÁ, J. 2006. *Veľký slovník cudzích slov*. Bratislava : Robinson, 2006, s. 343

⁹⁸ FILIT. 1999. Radikalizmus. In *Otvorená filozofická encyklopédia*, 1999. Dostupné na: <<https://dai.fmph.uniba.sk/~filit/fvr/radikalizmus.html>>.

⁹⁹ FIALA, P. 1998. Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: MU, 1998, s. 16

¹⁰⁰ Bližšie pozri: MURDZA, K. 2014. Násilná radikalizácia – vstupná brána terorizmu. In *Spoločnosť proti terorizmu : zborník*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 28-52; alebo DANICS, Š. 2002. Sociální radikalismus – politický extremismus – terorismus. In *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2002, roč. 10, č. 2, s. 93-103

Zástancovia radikalizmu sú označovaní zväčša ako radikáli. V prípade politického radikalizmu sa radikáli snažia prinútiť danú vládu k presadeniu svojich záujmov, napríklad ľavicoví radikáli chcú dosiahnuť diktatúru proletariátu, alebo radikáli z radov ochrancov prírody môžu prikočiť ku kriminálnej činnosti s cieľom dosiahnutia ochrany prírody. Náboženský radikalizmus, resp. náboženský radikáli sa snažia spravidla dosiahnuť ustanovenie náboženstva ako systému vládnutia, čiže teokracie. Typickým príkladom je radikálny islam. Jeho priaznivci chcú, aby bolo právo Šaría a náboženské texty jediným prameňom legislatívy. Radikáli sú teda priaznivci určitej formy radikalizmu. Za radikála možno označiť osobu, ktorá si želá dosiahnuť veľké politické, ekonomické alebo sociálne zmeny v spoločnosti.¹⁰¹

Radikalizmus je dlhodobou vnímaným javom, ktorý sa prejavuje buď v jednej alebo vo viacerých oblastiach spoločnosti. Jeho nebezpečenstvo spočíva v tom, že radikalizujúci sa jednotlivci sa každodenne dostávajú do určitých sociálnych vzťahov, v rámci ktorých môže ovplyvňovať iných jednotlivcov alebo skupiny osôb. Proces radikalizácie tak môže byť zameraný na ovplyvňovanie iných osôb. Môže ísť o získavanie nových sympatizantov či členov radikálneho hnutia. Samotná radikalizácia označuje proces, v ktorom jednotlivci alebo skupiny pod vplyvom radikálnej politickej alebo náboženskej ideológie opustia kultúru, hodnotový systém danej spoločnosti a osvoja si nový systém hodnôt, ktorý nie je v súlade so základnými princípmi demokratickej spoločnosti. Medzi takéto princípy zaraďujeme:

- uznanie zvrchovanosti ľudu,
- rozhodovanie na základe väčšiny pri garantovaní práv menšín,
- uplatňovanie základných ľudských práv a slobôd,
- dodržiavanie princípu ústavnosti a zákonnosti.¹⁰²

Radikalizácia pritom nie je žiadny nový fenomén ako by sa mohlo na prvý pohľad zdať, avšak práve so spomínaným bezprecedentne dynamickým vývojom a masívnym používaním nových informačných a komunikačných technológií¹⁰³, ale na druhej strane aj ich zneužívaním¹⁰⁴ a narastajúcou polarizáciou spoločnosti sa stáva čoraz väčším problémom. Radikalizáciu totiž možno charakterizovať aj ako rast či stupňovanie nekompromisnosti, nezmieriteľnosti, krajnosti¹⁰⁵.

Radikalizácia jednotlivcov a spoločnosti na Slovensku i v ďalších demokratických krajinách je v poslednom období stále prítomnejšia a viditeľnejšia. Prispieva k nej množstvo

¹⁰¹ CHARVÁT, J. 2007. Současný politický extremismus a radikalismus. Praha: Portál, 2007, s. 34

¹⁰² CHMELÍK, J. 2001. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha : Linde, 2001, s. 26.

¹⁰³ S rozvojom informačných a komunikačných technológií zaznamenávame masívne rozšírenie mobilného pripojenia na internet (GPRS, UMTS, LTE, WiFi), pričom čoraz viac používateľov sa na internet pripája prostredníctvom rôznych mobilných zariadení (HAJDÚKOVÁ, HRUŠKA, 2018, s. 133).

¹⁰⁴ Bližšie pozri: KUČTOVÁ, J. 2018. Aktuálne trendy súvisiace s využívaním moderných technológií. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti – zborník príspevkov z vedeckej konferencie*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2018, s. 90-98; ZACHAR, Š. 2018. Anonymizácia komunikácie zmenou IP adresy ako metóda bezpečného prehliadania internetu. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti – zborník príspevkov z vedeckej konferencie*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2018, s. 217-224; KOSTREC, M. 2020. Nebezpečné hrozby v digitálnom priestore. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti : zborník príspevkov z vedeckej konferencie*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2020, s. 78-87; KORAUS, A. – KELEMEN P. 2018. Protection of persons and property in terms of cybersecurity. In *Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2018 – zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2018; ANDRASSY, V. – GREGA, M. 2015. Možnosti optimalizácie informačných systémov v bezpečnostnom systéme. In *Košická bezpečnostná revue*, 2015, roč. 5, č. 2, s. 11-18; RÉVESZOVÁ, L. 2018. Počítačová kriminalita a dynamika jej vývoja v rokoch 2014 - 2017. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti – zborník príspevkov z vedeckej konferencie*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2018, s. 161-173; alebo MÜLLEROVÁ, J – ŠIŠULÁK, S. 2020. Criminality software control tools of environmental crime. In 20th International Multidisciplinary Scientific GeoConference Proceedings SGEM. Sofia, 2020, s. 207-212.

¹⁰⁵ BRUKKER, G. - OPATÍKOVÁ, J. 2006. *Veľký slovník cudzích slov*. Bratislava : Robinson, 2006, s. 343

interných aj externých faktorov, napríklad polarizácia v spoločenských témach, prehlbovanie sociálno-ekonomických rozdielov medzi občanmi a regiónmi, nedostatočná systematická komunitná práca s ohrozenými komunitami, neadresovanie prvotných prejavov radikalizácie, nedostatočné vyhradenie verejných reprezentantov voči prejavom extrémizmu na lokálnej, regionálnej, národnej i nadnárodnej úrovni, malá podpora zberu údajov a následnej analýzy, neovládateľné nastavenie algoritmov sociálnych sietí, ako aj konflikty a napätie na národnej i medzinárodnej úrovni a pod.

Radikalizácia pod vplyvom uvedených, ale aj množstva ďalších faktorov a okolností vedie k extrémizmu a k činnosti rôznych extrémistických skupín a ich aktivít. Samotný extrémizmus je definovaný ako krajne radikálne, výstredné konanie a postoje k verejným záležitostiam¹⁰⁶, pričom jeho základnou charakteristickou črtou je ideologická motivovanosť.¹⁰⁷ Vo väčšine prípadov nie je extrémistické konanie orientované na získanie obohatenia či prospechu. Je postavené na odhodlaní jednotlivcov realizovať určité konanie voči obetiam v duchu presadzovaného ideového motívu. V tomto sa extrémizmus líši od ostatných kriminálnych trestných činov, ktoré vychádzajú viac-menej z egoistických záujmov páchatel'ov. Medzi takéto záujmy môžeme zaradiť dosiahnutie hmotného zisku alebo získanie moci a vplyvu, či uspokojovanie vlastných potrieb. Extrémizmus sa vo svojej podstate vyznačuje najmä týmito vlastnosťami:

- odmietaním platných právnych a morálnych noriem spoločnosti,
- vysokou mierou názorovej alebo rasovej neznášanlivosti,
- absenciou hmotných pohnútok,
- protiprávnym konaním, s prvkami agresivity a brutality.¹⁰⁸

Extrémistické hnutia sa vyznačujú najmä názormi, ktoré väčšinová spoločnosť odmieta. Väčšinou ide o rýchle a jednoduché riešenia, ktoré sa môžu zdať prijateľné. Avšak len do doby, keď si jednotlivci uvedomia, k akým následkom povedú. Uvedomenie následkov je pre niektorých jednotlivcov faktor, pre ktorý prestávajú tieto aktivity konať. Avšak pre niektorých jednotlivcov ani uvedomenie si následkov nie je dôvodom pre zastavenie takéhoto konania. To najmä v prípade, že sa začlení do štruktúr radikálnej, extrémistickej skupiny, alebo do štruktúry sekty či kultu. Je preto nutné poznať základné vlastnosti týchto skupín, pre ktoré sú pre rizikových jednotlivcov príťažlivé.¹⁰⁹

Typológiu extrémizmu, založenú na porovnaní miery organizácie jednotlivých skupín s tým, či sa uchýľujú k využitiu politicky motivovaného násillia ako prostriedku politického boja, možno rozdeliť do štyroch základných typov:

1. extrémizmus, ktorý využíva násillie a vykazuje pevnú organizáciu (teroristické skupiny);
2. extrémizmus, ktorý využíva násillie, ale nevykazuje známky pevnej organizácie (subkultúry, hnutia);
3. extrémizmus, ktorý nevyužíva násillie, a ani nie je pevne organizovaný (antidemokratickí intelektuáli);
4. extrémizmus, ktorý nevyužíva násillie a je pevne organizovaný (politické strany, organizácie).¹¹⁰

Z hľadiska motivácie byť členom extrémistickej skupiny možno typológiu ich členov rozdeliť nasledovne:

¹⁰⁶ BRUKKER, G. - OPATÍKOVÁ, J. 2006. *Veľký slovník cudzích slov*. Bratislava : Robinson, 2006, s. 124

¹⁰⁷ BASTL, M. 2001. *Radikální levice*. Brno : Masarykova univerzita, 2001, s. 39

¹⁰⁸ BÚTOROVÁ, Z. a kol. 2017. *Zaostrené na extrémizmus*. Výskumná štúdia. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2017, s. 27

¹⁰⁹ LICHNER, V. 2020. *Analýza radikálnych a extrémistických skupín, hnutí, siekt a kultov a ich pôsobenie v Slovenskej republike*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2020, s. 4

¹¹⁰ MAREŠ, M. 2003. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Praha : Barrister & Principal, 2003, s. 112

- a) ideologicky motivovaný člen je extrémistom z dôvodu identifikácie s konkrétnou ideológiou;
- b) xenofóbny člen sa dopúšťa extrémistických činov, pretože jednoducho nemá rád ľudí na základe ich odlišnosti podľa niektorej imanentnej vlastnosti (napríklad rasa, farba pleti, národnosť);
- c) ekonomicky a sociálne motivovaný člen sa dopúšťa extrémistických činov, pretože k tomu dospel na základe svojich ekonomických alebo sociálnych problémov (napríklad strata práce, náhrada imigrantom na pracovnom mieste), prípadne vníma svet cez tieto aspekty (napríklad nesúhlasí s imigračnou politikou štátu a pod.);
- d) kriminálny člen, ktorého skutočná motivácia spočíva v tom, že chce páchať násilné skutky, prípadne rôzne trestné činy a za extrémistickú motiváciu sa iba skrýva.¹¹¹

Čo sa týka diferenciácie medzi radikalizmom a extrémizmom, tak kým radikalizmom možno nazývať politiku smerujúcu k presadeniu hlbokých zmien demokratického systému (nie však jeho úplné odstránenie), participáciou na existujúcom politickom systéme s využitím legálnych, zásadne nenásilných prostriedkov, tak extrémizmus predstavuje stratégiu, ktorej cieľom je úplné odstránenie samotného demokratického systému a jeho nahradenie iným systémom – autoritatívnym či totalitaristickým, v ktorom absentujú základné demokratické princípy a rešpektovanie ľudských práv.¹¹²

Sociálne siete ako úrodná pôda pre radikalizmus a extrémizmus

Sociálne siete by mali poskytovať neutrálne prostredie na vyjadrenie názorov. Ale je to skutočne tak? Veď už len základná koncepcia odmeňovania lajkami a zdieľaniami môže podporovať vznik prejavov vyjadrujúcich pobúrenie, pričom pozitívna spätná väzba na poburujúce príspevky podporuje tvorbu ďalších. Takéto „stimuly“ na sociálnych sieťach potom menia spôsob, akým sa ľudia vyjadrujú a akým pridávajú príspevky. Ak príspevok vyjadrujúci pobúrenie nad nejakou udalosťou, javom, situáciou a pod. dostane viac lajkov a zdieľaní ako „bežný“ príspevok, používateľov sociálnych sietí to zväčša podnecuje k pridaniu ďalšieho príspevku podobného charakteru. Postupne tak dochádza k radikalizácii názorov.

Zároveň existuje spojitosť medzi charakterom príspevkov a politickou polarizáciou. Poburujúce príspevky najčastejšie pridávajú používatelia, ktorí majú v priateľoch pridávaných prevažne ľudí sympatizujúcich s radikálnymi a extrémistickými hnutiami. Systém odmeňovania lajkami a zdieľaniami pritom viac vplýva na používateľov s umierneným publikom. Ľudia s politicky umiernenými priateľmi a tzv. „followermi“ sú citlivejší na spätnú väzbu, a práve tá posilňuje ich rozhorčené postoje. To aj naznačuje, akým spôsobom sa môžu umiernení používatelia sociálnych sietí v priebehu určitého času politicky radikalizovať. Odmeny prostredníctvom sociálnych sietí vytvárajú slučky pozitívnej spätnej väzby, ktoré podporujú pobúrenie. Platformy sociálnych sietí pritom neodrážajú iba to, čo sa deje v spoločnosti, vytvárajú tiež stimuly, ktoré menia spôsob, akým používatelia reagujú na politické a iné udalosti v spoločnosti.¹¹³

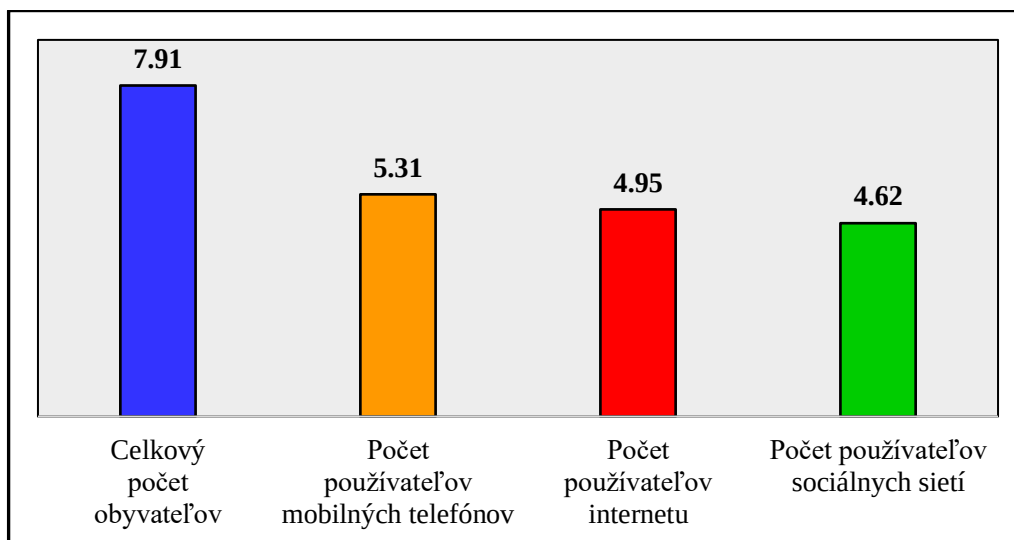
¹¹¹ HERCZEG, J. 2008. Trestné činy z nenávisti. In LICHNER, V. 2020. *Analýza radikálnych a extrémistických skupín, hnutí, siekt a kultov a ich pôsobenie v Slovenskej republike*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2020, s. 11

¹¹² MILO, D. *Rasistický extrémizmus v Slovenskej republike. Neonacisti, ich hnutia a ciele*. Bratislava : Ľudia proti rasizmu, 2004

¹¹³ JURČÍK, M. 2021. Vedci pozorovali, ako môžu sociálne siete radikalizovať používateľov. In *Živé.sk*, 2021. Dostupné na: <<https://zive.aktuality.sk/clanok/8t8dxst/vedci-pozorovali-ako-mozu-socialne-siete-radikalizovat-pouzivatelov/>>.

Práve túto skutočnosť využívajú rôzne extrémistické skupiny a hnutia, či už pravicovo alebo ľavicovo politicky orientované, alebo náboženský extrémisti na propagáciu svojich myšlienok, ideológie alebo náboženstva a na nábor nových členov. Darí sa im aj vďaka tomu, že vzhľadom na postupujúcu informatizáciu, internetizáciu a digitalizáciu ľudskej spoločnosti počet používateľov sociálnych sietí rastie a ľudia trávia na nich stále viac času (grafy 1 až 3). A, žiaľ, darí sa im aj preto, že používané algoritmy preferujú poburujúci, predovšetkým ultrapravicový obsah. K tomu, že sa im darí navyše prispela aj pandémia koronavírusu spôsobujúceho ochorenie Covid-19 a opatrenia, ktoré boli prijatými vládami či samosprávami v rámci boja proti pandémie.¹¹⁴

Graf 1
Prehľad o používateľoch mobilných telefónov, internetu a sociálnych sietí
v roku 2022 na celom svete (v mld.)

Zdroj: DataReportal, 2022

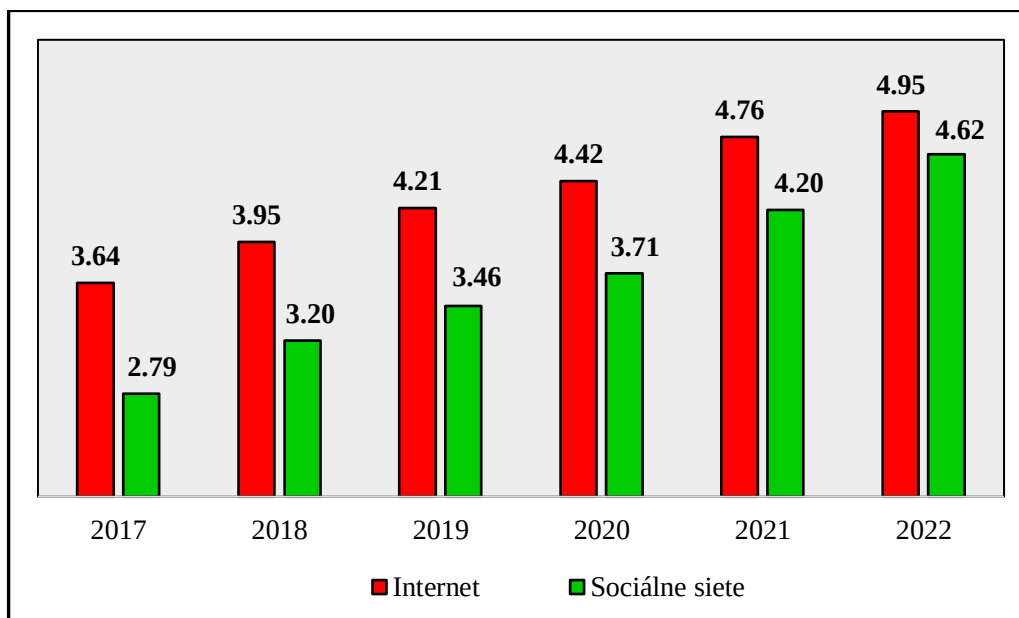
Veľkú zásluhu na tom, že extrémisti na propagáciu svojich myšlienok, ideológie alebo náboženstva a na nábor nových členov využívajú sociálne siete má práve rozvoj internetu. Sociálne siete spájajú obrovské počty ľudí z rôznych častí celého sveta a umožňujú im komunikovať a navzájom si vymieňať rôzne informácie. Mobilný telefón používa dnes cca 5,31 miliardy obyvateľov, čo predstavuje viac ako dve tretiny (67,1 %) svetovej populácie, internet používa približne 4,95 miliardy ľudí, teda viac ako tri pätiny (62,5 %) svetovej populácie, a počet aktívnych používateľov sociálnych sietí dosahuje zhruba 4,62 miliardy, čo predstavuje podiel na celkovom obyvateľstve planéty na úrovni 58,4 % (graf 1). Sociálne siete používa pritom prostredníctvom mobilného telefónu až 95 % ich užívateľov.

O tom, aký dynamický je rast používateľov internetu a sociálnych sietí svedčí fakt, že za ostatných päť rokov celosvetovo stúpol počet používateľov internetu o viac ako jednu tretinu (o 36 %). Kým v roku 2017 používalo internet zhruba 3,64 miliardy ľudí, tak v roku 2022 to už bolo približne 4,95 miliardy. Rast používateľov sociálnych sietí je ešte dynamickejší, nakoľko stúpol v hodnotených rokoch o takmer dve tretiny (o 65,6 %). Kým v roku 2017 používalo sociálne siete približne 2,79 miliardy ľudí, v roku 2022 sú to už zhruba 4,62 miliardy (graf 2).

¹¹⁴ Bližšie pozri: IVANČÍK, R. 2021. Boj proti dezinformáciám týkajúcich sa pandémie koronavírusu na úrovni Európskej únie. In *Almanach – aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*, 2021, roč. 16, č. 3, s. 5-15; alebo HAJDÚKOVÁ, T. – KUČTOVÁ, J. 2020. Využitie informačných technológií v boji proti pandémie Covid-19. In *Policijná teória a prax*, 2020, roč. 28, č. 3, s. 5-26.

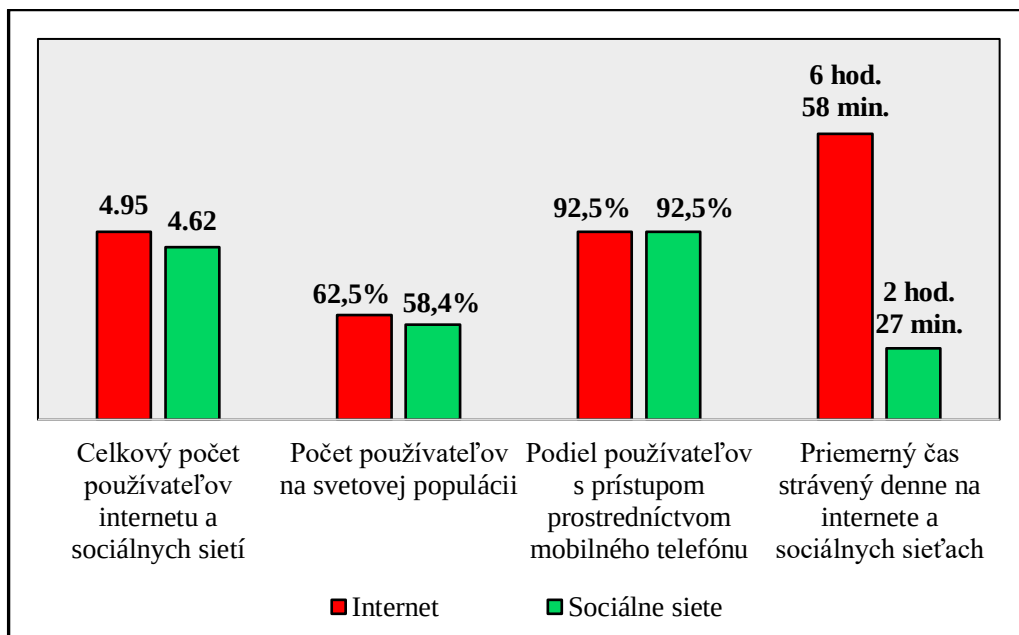
Z nich jeden užívateľ strávi na sociálnych sieťach priemerne denne 2 hodiny a 27 minút a priemerne mesačne využíva 7,5 rôznych sociálnych sietí (graf 3).¹¹⁵

Graf 2
Prehľad rastu používateľov internetu a sociálnych sietí
v rokoch 2017 až 2022 (v mld.)

Zdroj: DataReportal, 2022

Graf 3
Prehľad vybraných údajov o používateľov internetu a sociálnych sietí
v roku 2022

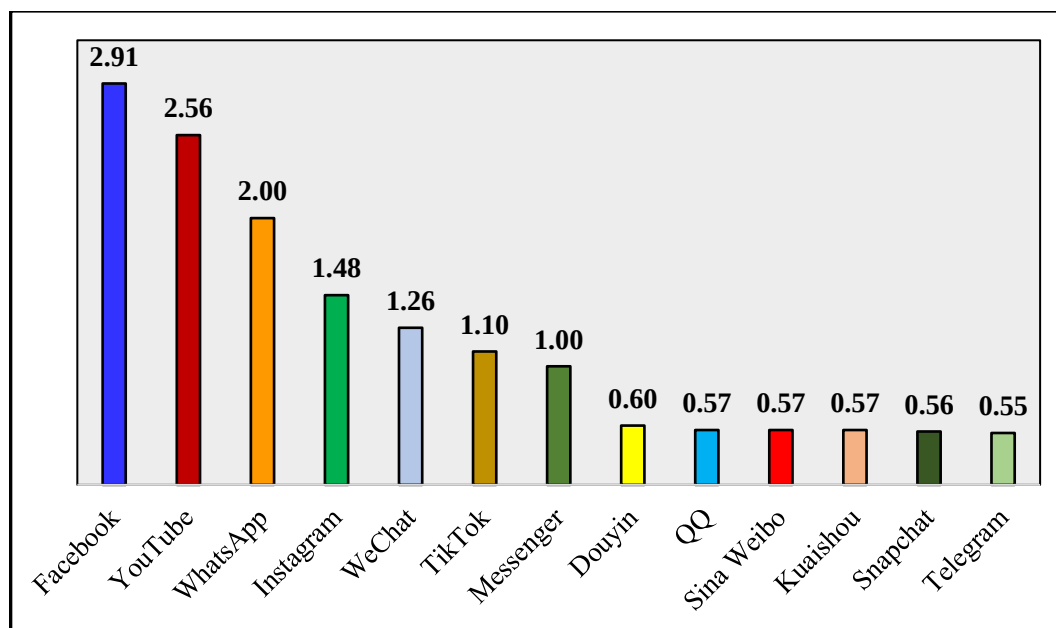

Zdroj: DataReportal, 2022

¹¹⁵ DR. 2022. Global Digital Overview. In *DateReportal*, 2022

Celosvetovo najpopulárnejšiu sociálnou sieťou je Facebook, ktorý v januári 2022 využívalo približne 2,91 miliardy aktívnych používateľov, druhou v poradí je YouTube s 2,56 miliardou aktívnych používateľov a tretou WhatsApp, ktorú v súčasnosti aktívne používajú cca dve miliardy ľudí. Medzi ďalšie populárne sociálne siete, ktoré majú viac ako jednu miliardu aktívnych používateľov patria Instagram, WeChat, TikTok a Messenger. S viac ako pol miliardou aktívnych používateľov sa môžu pochváliť sociálne siete Douyin, QQ, Sina Weibo, Kuaishou, Snapchat a Telegram. (graf 4).

Graf 4
Prehľad sociálnych sietí s najväčším počtom aktívnych používateľov
v roku 2022 na celom svete (v mld.)

Zdroj: DataReportal, 2022

Koronakríza nás ovplyvňuje všetkých, ako jednotlivcov, tak aj sociálne skupiny. S postupným nárastom izolácie, narastá aj používanie sociálnych sietí a čas strávený pred obrazovkami počítačov, tabletov či mobilných telefónov. Nie je to len preto, že sociálne siete a digitálne nástroje môžeme na prvý pohľad považovať za záchranu v čase karantény a sociálneho distancovania sa, ale tiež z dôvodu, že na sociálnych sieťach možno jednoducho a rýchlo nájsť všetky nové informácie o aktuálnej situácii.

Na Slovensku je využívanie sociálnych sietí jednou z najčastejších aktivít, ktoré Slováci na internete vykonávajú. Až 85 % Slovákov používa pravidelne nejakú sociálnu sieť, pričom 63 % ju navštívi aspoň raz denne. Podiel ľudí „pripojených“ na sociálne siete je na Slovensku v posledných rokoch stabilný. Podiel na celej populácii sa už veľmi nezvyšuje, ale rastie intenzita využívania. Vidieť to na raste podielu tých obyvateľov Slovenska, ktorí sa na sociálne siete pripájajú aspoň raz denne. Sociálne siete majú v obľube viac ženy ako muži, pričom tento trend je badateľný prakticky od vzniku sociálnych sietí.¹¹⁶

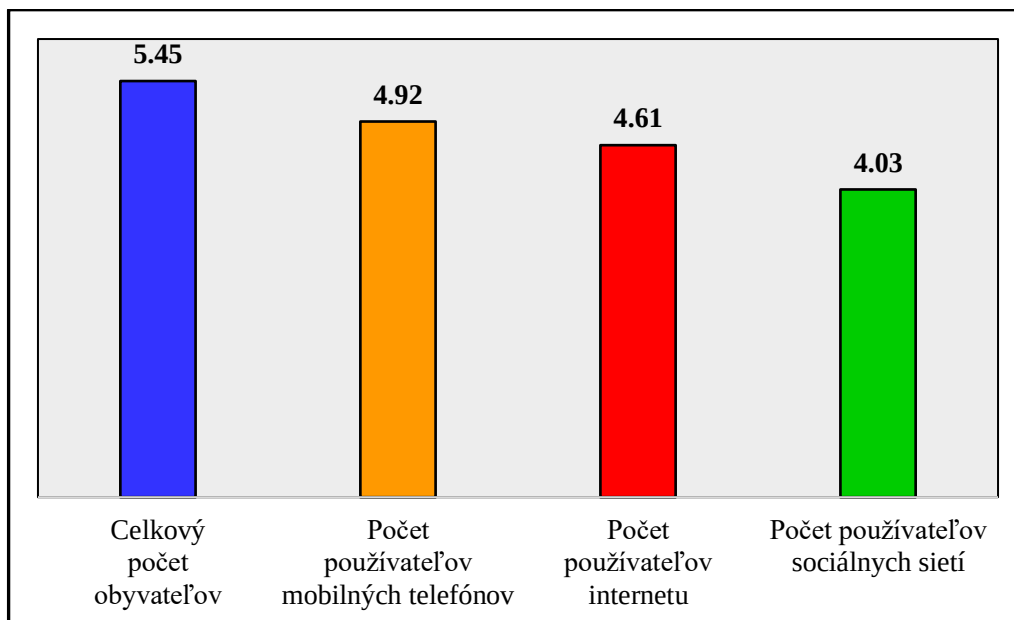
V poslednej dobe bol zaznamenaný nárast frekvencie využívania sociálnych sietí aj u ľudí starších ako 60 rokov, kde viac ako polovica z nich deklaruje, že využíva sociálne siete aspoň raz mesačne. Hoci sa celkový počet užívateľov medzi ľuďmi nad 60 rokov využívajúcich

¹¹⁶ KOČAN, R. 2022. *Koľko Slovákov je na sociálnych sieťach?* In *Go4insight*, 2022. Dostupné na: <<https://www.go4insight.com/post/koľko-slovakov-je-na-sociálnych-sieťach>>.

sociálne siete zvýšil iba mierne, narástol počet pravidelných denných užívateľov. Každodenná interakcia na sociálnej sieti sa tak výrazne zvýšila práve v tejto vekovej kategórii. Podiel užívateľov na dennej báze sa už blíži k úrovni 40 %.

Graf 5

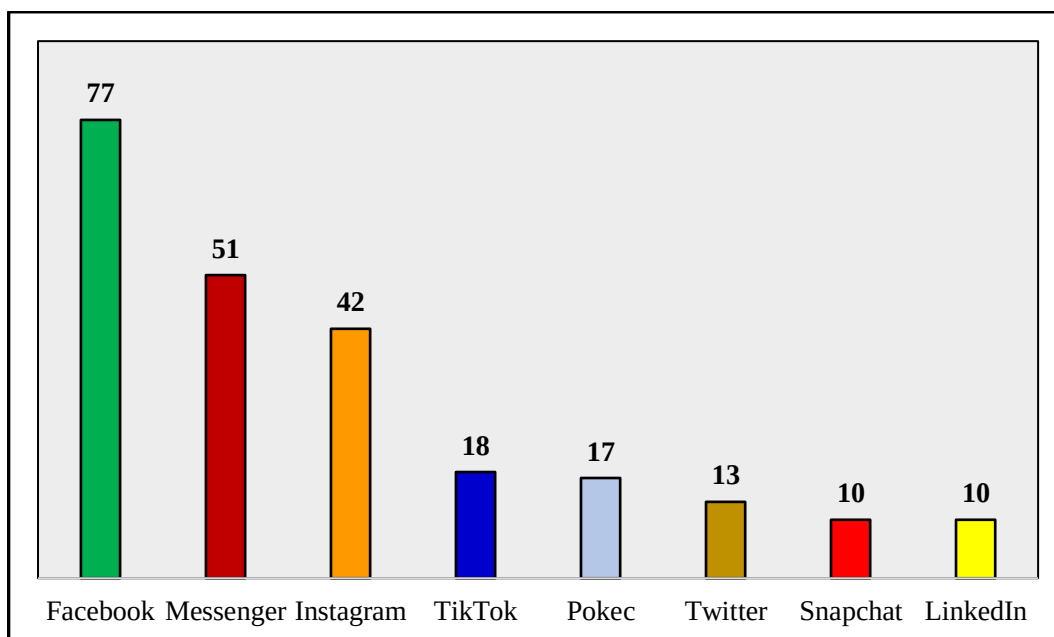
Prehľad o používateľoch mobilných telefónov, internetu a sociálnych sietí v roku 2022 na Slovensku (v mil.)

Zdroj: Go4insight, 2022

Graf 6

Prehľad sociálnych sietí s najväčším počtom aktívnych používateľov v roku 2022 na Slovensku (v %)

Zdroj: Go4insight, 2022

Na Slovensku, ak nepočítame špecifický You Tube, je dlhodobo najpoužívanejšou sociálnou sieťou Facebook, ktorý využíva 77 % slovenskej populácie. Druhou najpopulárnejšou sieťou je Messenger, ktorý využíva asi 51 % slovenskej populácie, a na treťom mieste je Instagram, ktorý využíva 42 % Slovencek a Slovákov. Hoci Instagram stále môžeme považovať za sociálnu sieť predovšetkým pre mladých ľudí, pomaly rastie využívanie aj medzi ľuďmi v mladšom strednom veku (do 40 rokov) a aj medzi rodičmi mladých tínedžerov. Podobný profil môže mať o niekoľko rokov aj TikTok, ktorý je v súčasnosti atraktívny predovšetkým pre mladistvých a mladých dospelých. Výraznejší počet užívateľov majú ešte sociálne siete TikTok (18 %), Pokec (17 %), Twitter (13 %) Snapchat a LinkedIn po 10 % (graf 5). Ostatné na Slovensku používané sociálne siete ako napríklad Reddit, Clubhouse, OnlyFans, Twitch alebo Discord majú menej ako 10 % používateľov. Prakticky všetky sociálne siete využívajú intenzívnejšie ženy ako muži. Jedinou sieťou, ktorú využívajú častejšie muži ako ženy je iba Twitter.¹¹⁷

V tejto súvislosti je dôležité si uvedomiť, že nárast počtu používateľov sociálnych sietí a času stráveného na sociálnych sieťach spôsobil, že počas pandémie koronavírusu sa urýchlil presun radikálov a extrémistov z ulíc na internet, najmä na sociálne siete, ktoré využívajú extrémistické skupiny a hnutia, ako už bolo uvedené vyššie, na šírenie svojich myšlienok, ideológie alebo náboženstva a na nábor nových členov. V centre diania bol hlavne Instagram, ale aj ďalšie sociálne siete, ktoré sú ideálne na šírenie propagandy, nakoľko sa zameriavajú na pútavý vizuálny obsah. Veľkým negatívom je, že množstvo nových členov extrémistických skupín a hnutí sa k nim dostalo na základe odporúčaní algoritmov nastavených jednotlivými sociálnymi sieťami tak, aby udržali záujem používateľov čo najdlhšie a oni strávili na platforme čo najviac času. Instagram a ďalšie sociálne siete tak predstavujú úrodnú pôdu na nábor nových radikálov. Je viac ako zrejmé, že nedostatočné moderovanie a znepokojujúce odporúčania algoritmov ohrozujú bezpečnosť hlavne mladistvých používateľov sociálnych sietí, preto sú tieto z viacerých strán vyzývané, aby prijali opatrenia¹¹⁸ a verejne sa zaviazali, že budú bojovať proti pravicovému i ľavicovému politickému extrémizmu a rovnako tak aj proti náboženskému extrémizmu, a zvýšili investície do moderovania obsahu a fungovania algoritmov.¹¹⁹

Dôvodom je, že množstvo radikálnych a extrémistických hnutí a skupín v online priestore doslova prekvitá. Sociálne siete sa totiž stali v čase pandémie útočiskom mnohých ľudí. Je veľa takých, hlavne mladých, ktorí zaspávajú i vstávajú obrazne povedané s mobilným telefónom v ruke. Pandémia výrazným spôsobom negatívne ovplyvnila správanie ľudí aj vďaka tomu, že ľudia vyhľadávali informácie o počte nakazených, zosnulých, o preventívnych i reštriktívnych opatreniach vlád a pod. a zároveň vyhľadávali rôzne možnosti na „zabíjanie času“, čím sa dostávali aj k takému obsahu, ktorý podporoval ich radikalizáciu, a neskôr takýto obsah aj sami vyhľadávali. A tak práve nedostatočné moderovanie obsahu zo strany sociálnych sietí, anonymita a s ňou spojená minimálna zodpovednosť za online aktivity uvoľnili cestu radikalizácii a extrémistom. Neustále pripojenie na internet, vystavenie radikálnym názorom na sociálnych sieťach a nízka digitálna gramotnosť následne vedú k nárastu počtu tínedžerov, ktorí sa do týchto extrémistických hnutí zapájajú.

¹¹⁷ KOČAN, R. 2022. Koľko Slovákov je na sociálnych sieťach v roku 2022? In *Go4insight*, 2022. Dostupné na: <<https://www.go4insight.com/post/koľko-slovákov-je-na-sociálnych-sieťach-v-roku-2022>>.

¹¹⁸ Facebook, ktorý spravuje aj sociálnu sieť Instagram, sa bráni, že zakázal na svojich platformách už viac ako 250 beloškých rasistických organizácií a odstránil z Instagramu takmer milión príspevkov spätých s organizáciami šíriacimi poburujúci a nenávisťný obsah.

¹¹⁹ CHOVANCOVÁ, M. 2021. Sociálne siete ako úrodná pôda pre extrémizmus. In *Infosecurity.sk*, 2021. Dostupné na: <<https://infosecurity.sk/dezinfo/socialne-siete-ako-urodna-poda-pre-extremizmus/>>.

Záver

Za ostatné roky sa aj v nadväznosti na dynamický vývoj ľudskej spoločnosti v oblasti informačných a komunikačných technológií, systémov a prostriedkov výrazne mení náš spôsob sociálneho fungovania. V posledných dvoch rokoch sa na tejto zmene zásadným spôsobom podieľala aj pandémia koronavírusu a prijímané opatrenia. Zo spoločenského tvora, akým človek je, sa stáva tvor „sociálno-sieťový“. Sociálne siete totiž predstavujú neraz jediný spôsob, ako sa s niektorými ľuďmi „stretávame“, ako spoznávame názory iných, ako komunikujeme.

Postupujúca internetizácia, informatizácia a digitalizácia spoločnosti, ako aj s nástup nových médií a masívne využívanie sociálnych sietí prinieslo množstvo pozitív, ale aj viaceré negatíva. Tie zvyčajne súvisia s anonymitou na sociálnych sieťach, s prekrúcaním reality alebo s ukazovaním nereálnych cieľov a hodnôt, ktoré by hodnotami ani byť nemali. Sociálne siete, ako ukazujú vyššie uvedené údaje (grafy 1 až 5), sa stali pevnou súčasťou každodenného života predovšetkým mnohých ľudí. Stali sa veľmi silným informačným a komunikačným nástrojom, ktorý zmenil spôsob medziľudskej komunikácie.

Nie je na tom nič divné, pretože naozaj prinášajú veľa pozitív, môžeme sa napríklad porozprávať so spolužiakom / spolužiačkou zo základnej, strednej či vysokej školy alebo kamarátom / kamarátkou z detstva, ktorého / ktorú sme viac rokov nevideli, zistiť, čo zaujíma osobu, ktorá sa nám páči, a podobne. Sociálne médiá urýchľujú tok informácií, dát, šírenie myšlienok a nápadov. Z pozitívnych efektov možno spomenúť aj rôzne podporné skupiny pre ľudí, ktorí majú rôzne zdravotné problémy či patria do menšinovej komunity, pomoc pri vzdelávaní alebo pri poskytovaní priestoru pre kreativitu či sebavyjadrenie, samozrejme, ak ich použijeme správne.

Žiaľ, sociálne siete a ich masové využívanie a v mnohých prípadoch aj zneužívanie má aj svoje tienisté stránky a nie je ich málo. Existujú dôkazy, že nadmerné používanie týchto novodobých médií môže mnohými spôsobmi negatívne ovplyvniť duševné zdravie. Viaceré prieskumy vo viacerých krajinách ukázali, že niektorí ľudia trávajú na sociálnych sieťach neraz 9 až 11 hodín denne a postupne začínajú žiť „mimo reality“. Študenti, ktorí používajú sociálne médiá viac ako 2 hodiny denne, majú oveľa väčšiu pravdepodobnosť problémov duševného zdravia. Mnoho z nich je obeťou kyberšikany. Väčšina ľudí, ktorí trávajú na sociálnych sieťach niekoľko hodín denne má problémy so spánkom, trpí depresiami, zažíva úzkostné stavy, má pocit menejcennosti. Ďalším z veľmi nebezpečných negatív sociálnych sietí je, že poskytujú príležitosť anonymne šíriť rôzne konšpiračné teórie, dezinformácie, hoaxy a falošné správy, poburujúce príspevky a používať urážlivé, hanlivé slová, ktoré môžu v ľuďoch zanechať trvalé emocionálne jazvy.

Práve túto skutočnosť využívajú radikáli a rôzne extrémistické skupiny a hnutia, či už pravicovo alebo ľavicovo politicky orientované, alebo náboženský extrémisti, na propagáciu svojich myšlienok, ideológie alebo náboženstva a taktiež na nábor nových členov. Problém extrémizmu však nespočíva len v činnosti rôznych extrémistických skupín a ich aktivít, ale tiež v hrozbe postupnými krokmi oklieštiť, znefunkčniť a následne odstrániť demokratické inštitúcie a demokratické usporiadanie spoločnosti. Keďže rôzne extrémistické skupiny v konečnom dôsledku sledujú nastolenie totalitného zriadenia, odpoveď štátu by mala byť primeraná tejto hrozbe. Primárnym cieľom musí byť najmä ochrana demokracie a prevencia, nie represia. Vládami alebo inými inštitúciami prijímané stratégie, koncepcie, akčné plány alebo vzdelávacie programy¹²⁰ by mali byť zamerané na presadzovanie univerzálnych demokratických a ľudských hodnôt, potláčanie stereotypov a predsudkov, ako aj oblasť

¹²⁰ Bližšie pozri: Vláda SR. 2021. *Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024*. Vládou SR 13. januára 2021 schválená koncepcia má za cieľ presadzovať, obhajovať a brániť demokratický právny štát, jeho základné hodnoty a atribúty a apelovať na vytváranie silného demokratického a politického prostredia odmietajúceho nenávisťné prejavy národnostnej, rasovej, etnickej, náboženskej alebo inej neznášanlivosti.

deradikalizácie a sociálnej integrácie prostredníctvom aktivít zameraných na ľudí, ktorí sú prívržencami extrémistických názorov alebo u ktorých je riziko radikalizácie vysoké.

Všeobecne sa predpokladá, že pri vysokej polarizácii spoločnosti dochádza k jej postupnému radikalizovaniu so stále vyšším počtom extrémistických prejavov, pričom v ojedinelých prípadoch vie takáto postupnosť vyústiť až do teroristického aktu.¹²¹ Terorizmus sa totiž živí extrémistickými ideológiami (politickými, náboženskými či spoločenskými), ktoré zase reagujú na chyby v systéme, ktoré vedú k nespokojnosti a radikalizácii občanov. Nanešťastie, častokrát až skúsenosť s terorizmom donútila viaceré krajiny EÚ investovať do prevencie radikalizácie ako do systematickej agendy. Tá má za cieľ nie len reaktívne bojovať proti hrozbám extrémizmu, ale hlavne proaktívne navrhovať opatrenia, ktoré majú deradikalizovať jednotlivcov a ďalej preventívne vytvárať podmienky na národnej aj lokálnej úrovni tak, aby sa spoločnosť neradikalizovala.

Zdroje:

- BASTL, M. 2001. *Radikální levice*. Brno : Masarykova univerzita, 2001. 120 s. ISBN 80-210-2722-3.
- BRUKKER, G. – OPATÍKOVÁ, J. 2006. *Veľký slovník cudzích slov*. Bratislava : Robinson, 2006. 450 s. ISBN 80-8912-305-8.
- BÚTOROVÁ, Z. a kol. 2017. *Zaostrené na extrémizmus*. Výskumná štúdia. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2017. 52 s. ISBN 978-80-89345-66-3.
- DANICS, Š. – TEJCHMANOVÁ, L. 2017. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. 420 s. ISBN 978-80-7452-122-5.
- DANICS, Š. 2001. Politici extrémisté a radikálové. In *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2001, roč. 9, č. 1, s. 131-140. ISSN 2571-4589.
- DANICS, Š. 2002. *Extremismus – hrozba demokracie*. Praha: Police History, 2002. 128 s. ISBN 80-86477-07-X.
- DANICS, Š. 2002. Sociální radikalismus – politický extremismus – terorizmus. In *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2002, roč. 10, č. 2, s. 93-103. ISSN 2571-4589.
- DR. 2022. Global Digital Overview. In *DateReportal*, 2022. [online] [cit. 30.05.2022] Dostupné na: <<https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report>>.
- FIALA, P. 1998. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno : Masarykova univerzita, 1998. 400 s. ISBN 80-2101798-8.
- FILIT. 1999. Radikalismus. In *Otvorená filozofická encyklopédia*, 1999. [online] [cit. 26-05-2022] Dostupné na: <<https://dai.fmph.uniba.sk/~filit/fvr/radikalizmus.html>>.
- HAJDÚKOVÁ, T. – BACIGÁL, I. 2014. Hrozby kybernetického priestoru pre deti v období dospievania. In *Policajná teória a prax*, 2014, roč. 22, č. 3, s. 5-19. ISSN 1335-1370.
- HAJDÚKOVÁ, T. – HRUŠKA, P. 2018. Prínos siete Internet pre rozvoj spoločnosti a jeho možnosti využitia v činnosti Policajného zboru. In *Tradície a dynamika vývoja manažmentu a informatiky z pohľadu univerzít s bezpečnostným zameraním*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018, s. 131-142. ISBN 78-80-8054-768-4.

¹²¹ Bližšie pozri: DANICS, Š. 2002. Sociální radikalismus - politický extremismus - terorizmus. In *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2002, roč. 10, č. 2, s. 93-103; DANICS, Š. 2002. *Extremismus – hrozba demokracie*. Praha: Police History, 2002; MURDZA, K. 2007. Trendy vývoja násilia v súčasnej spoločnosti. In *Policajná teória a prax*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 59-65; alebo MURDZA, K. 2014. Násilná radikalizácia – vstupná brána terorizmu. In *Spoločnosť proti terorizmu : zborník*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 28-52.

- HAJDÚKOVÁ, T. – KUČTOVÁ, J. 2020. Využitie informačných technológií v boji proti pandémie Covid-19. In *Policajná teória a prax*, 2020, roč. 28, č. 3, s. 5-26. ISSN 1335-1370.
- HARRIS, L. A. 2017. *Race, Radicalism, and Reform: Selected Papers*. London : Routledge, 2017. 234 s. ISBN 978-1-13851-392-X.
- CHARVÁT, J. 2007. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha : Portál, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7367-098-6.
- CHMELÍK, J. 2001. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha : Linde, 2001. ISBN 80-7201-265-7.
- CHOVANCOVÁ, M. 2021. Sociálne siete ako úrodná pôda pre extrémizmus. In *Infosecurity.sk*, 2021. [online] [cit. 29-05-2022] Dostupné na: <<https://infosecurity.sk/dezinfo/socialne-siete-ako-urodna-poda-pre-extremizmus/>>.
- IVANČÍK, R. 2021. Boj proti dezinformáciám týkajúcich sa pandémie koronavírusu na úrovni Európskej únie. In *Almanach – aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*, 2021, roč. 16, č. 3, s. 5-15. ISSN 1339-3502. [online] [cit. 29-05-2022] Dostupné na: <https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/almanach/almanach_3_2021.pdf>.
- JURČÍK, M. 2021. Vedci pozorovali, ako môžu sociálne siete radikalizovať používateľov. In *Živé.Aktuality.sk*, 2021. [online] [cit. 29-05-2022] Dostupné na: <<https://zive.aktuality.sk/clanok/8t8dxst/vedci-pozorovali-ako-mozu-socialne-siete-radikalizovat-pouzivatelov/>>.
- KOČAN, R. 2022. Koľko Slovákov je na sociálnych sieťach v roku 2022? In *Go4insight*, 2022. [online] [cit. 30-05-2022] Dostupné na: <<https://www.go4insight.com/post/koľko-slovakov-je-na-sociálnych-sieťach-v-roku-2022>>.
- KOČAN, R. 2022. Koľko Slovákov je na sociálnych sieťach? In *Go4insight*, 2022. [online] [cit. 30-05-2022] Dostupné na: <<https://www.go4insight.com/post/koľko-slovakov-je-na-sociálnych-sieťach>>.
- KORAUS, A. – KELEMEN P. 2018. Protection of persons and property in terms of cybersecurity. In *Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2018 – zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2018. ISBN 978-80-225-4506-8.
- KOSTREC, M. 2020. Nebezpečné hrozby v digitálnom priestore. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti: zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2020, s. 78-87. ISBN 978-80-8040-819-3.
- KUČTOVÁ, J. 2018. Aktuálne trendy súvisiace s využívaním moderných technológií. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti – zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2018, s. 90-98. ISBN 978-80-8054-773-8.
- LICHNER, V. 2020. *Analýza radikálnych a extrémistických skupín, hnutí, sieť a kultov a ich pôsobenie v Slovenskej republike*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2020. 163 s. ISBN 978-80-8152-839-2.
- MAREŠ, M. 2003. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Praha : Barrister & Principal, 2003. 655 s. ISBN 80-8659-845-4.
- MURDZA, K. 2004. Bezpečnostná orientácia občanov a význam jej skúmania v bezpečnostnej teórii a praxi. In *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2004, roč. 12, č. 2, s. 29-37. ISSN 2571-4589.
- MURDZA, K. 2007. Trendy vývoja násilia v súčasnej spoločnosti. In *Policajná teória a prax*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 59-65. ISSN 1335-1370.

- MURDZA, K. 2014. Násilná radikalizácia – vstupná brána terorizmu. In *Spoločnosť proti terorizmu : zborník*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 28-52. ISBN 978-80-7380-546-3.
- RÉVESZOVÁ, L. 2018. Počítačová kriminalita a dynamika jej vývoja v rokoch 2014 - 2017. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti – zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2018, s. 161-173. ISBN 978-80-8054-773-8.
- Vláda SR. 2021. *Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024*. [online] [cit. 30-05-2022] Dostupné na: <<https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25631/1>>.
- ZACHAR, Š. 2018. Anonymizácia komunikácie zmenou IP adresy ako metóda bezpečného prehliadania internetu. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti – zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2018, s. 217-224. ISBN 978-80-8054-773-8.

Radoslav Ivančík
 Akadémia Policajného zboru v Bratislave
 Katedra informatiky a manažmentu
 radoslav.ivancik@akademiapz.sk

Mgr. Bc. Ľudovít Fidler
Mgr. Michaela Kiššová, PhD.

Kontrola kriminálneho extrémizmu v Slovenskej republike

Abstrakt: Autori v príspevku pristupujú ku skúmaniu problematiky extrémizmu najmä z policajného a z kriminologického hľadiska. Venujú sa analýze informácií o nápade trestných činov extrémizmu v období rokov 2017 – 2021 v jednotlivých krajoch a celkovo aj v Slovenskej republike na základe relevantných štatistických súborov. Zároveň sa zameriavajú na vytýčenie nielen pojmu extrémizmus z policajného, kriminologického a trestnoprávneho hľadiska, ale konkretizujú úlohy, ktoré sú zabezpečované prostredníctvom operatívno-pátracej činnosti, ako aj subjekty, ktoré sa podieľajú na predchádzaní, zamedzovaní a odhaľovaní trestných činov extrémizmu a zisťovaní ich páchatel'ov v Slovenskej republike.

Kľúčové slová: extrémizmus, operatívno-pátracia činnosť, kontrola extrémizmu, Slovenská republika

Abstract: In this paper, the authors approach the study of extremism mainly from a police and criminological perspective. They analyse information on the incidence of extremism crimes in the period 2017-2021 in individual regions and in the Slovak Republic in general on the basis of relevant statistical files. At the same time, they focus not only on the definition of extremism from the police, criminological and criminal law point of view, but they also specify the tasks that are provided through operative-search activities, as well as the entities that are involved in the prevention, avoiding and detection of extremism crimes and the detection of their perpetrators in the Slovak Republic.

Keywords: extremism, operative-search activity, extremism control, Slovak Republic

Úvod

Extrémizmus je skúmaný optikou viacerých vedných odborov a vo svojich prejavoch je vnímaný ako negatívny spoločenský jav, ktorý je prítomný v spoločnosti ako reálna hrozba pre demokratické zriadenie štátu. Odborná verejnosť a (nielen) laická verejnosť sa vyznačujú protichodnými názormi na vymedzenie významu pojmu extrémizmus. Daná skutočnosť vyplýva jednak z nejednoznačnosti ako aj z „rozmanitosti tohto termínu v politickom, spoločenskom, žurnalistickom, trestnoprávnom, vedeckom alebo laickom kontexte“¹²². Podľa Winklera ide o mimoriadne vágny pojem, ktorý patrí do skupiny „najamorfnejších pojmov v sociálnych vedách“.¹²³

Rozpornosť názorov v tejto problematike podporuje aj neexistujúci právny predpis, ktorý by sa explicitne zaoberal definíciou tohto pojmu, aj napriek tomu, že je čiastočne priamo či nepriamo upravený vo viacerých dokumentoch OSN¹²⁴, v právnych dokumentoch Európskej

¹²² Laické vysvetlenie je v mnohých prípadoch charakteristické tendenčným kontextom. V laickej komunikácii sa používa pojem extrémizmus ako súborný termín k výrazom ako rasizmus, fašizmus, neofašizmus, nacizmus, neonacizmus, nacionalizmus, ultranacionalizmus, radikalizmus, pravicový a ľavicový radikalizmus, antisemitizmus, ultrapravica a ultraľavica, komunizmus, xenofóbia a pod. (ŠTEFANČÍK, R., HVAŠTA, M. Jazyk pravicového extrémistu. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s. 19).

¹²³ ŠTEFANČÍK, R., HVAŠTA, M. Jazyk pravicového extrémistu. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s. 19.

¹²⁴ Napríklad v kontexte ochrany základných práv a slobôd osôb, ktoré sú uvedené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, Medzinárodnej deklarácii o občianskych a politických právach a Medzinárodnej deklarácii o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.

únie, ako aj v ďalších dokumentoch, ktoré prijala Slovenská republika. Daná skutočnosť sa prejavuje aj vo vnútroštátnych právnych predpisoch.

Následne sa zameriame na tri oblasti, ktoré v nadväznosti na svoju činnosť a predmet skúmania zasahujú do problematiky extrémizmu a to konkrétne trestnoprávne hľadisko, policajné hľadisko a kriminologické hľadisko. Každé z týchto hľadísk sa vzájomne ovplyvňuje pri pôsobení na jednotlivcov a na spoločnosť v tejto oblasti.

Z trestnoprávneho hľadiska je problematika extrémizmu v Slovenskej republike obsiahnutá vo viacerých ustanoveniach Trestného zákona¹²⁵. Trestný zákon oblasť extrémizmu upravuje v § 129 ods. 3 (charakterizovanie pojmu extrémistická skupina), § 130 ods. 7 (vymedzenie pojmu extrémistický materiál), § 140 písm. a) (taxatívne vymedzenie trestných činov zaradených do extrémizmu), § 140 písm. e) (vymedzenie trestného činu spáchaného z osobitného motívu t.j. spáchanie trestného činu z nenávisti z nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, pohlavie, sexuálnu orientáciu, politické presvedčenie alebo náboženské vyznanie), § 421 (trestný čin založenie, podpora a propagácia hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd), § 422 (trestný čin prejav sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd), § 422a (trestný čin výroba extrémistického materiálu), § 422b (trestný čin rozširovanie extrémistického materiálu), § 422c (trestný čin prechovávanie extrémistického materiálu), § 423 (trestný čin hanobenie národa, rasy a presvedčenia), § 424 (trestný čin podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti), § 424a (trestný čin apartheid a diskriminácia skupiny osôb).

Na základe uvedeného môžeme povedať, že v Trestnom zákone nie je explicitne vymedzený pojem extrémizmus, ale pre potreby policajnej praxe bolo nevyhnutné charakterizovať predmetný pojem a to nielen pre potreby odhaľovania, objasňovania a dokumentovania tejto trestnej činnosti zo strany štátnych orgánov, ale aj na účely preventívneho pôsobenia Policajného zboru v tejto oblasti. Z dôvodu absencie tohto pojmu v slovenskom právnom poriadku bol vymedzený v prijatej koncepcii boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019¹²⁶ (ďalej len „Koncepcia boja proti extrémizmu“). Dané definovanie môžeme vnímať ako policajné vymedzenie pojmu „extrémizmus“. Extrémizmus bol charakterizovaný ako *„konanie a prejavy vychádzajúce z postojov krajne vyhrotenej, demokratickému systému nepriateľskej ideológie, ktoré či už priamo, alebo v určitom časovom horizonte deštruktívne pôsobia na existujúci demokratický systém a jeho základné atribúty. Druhou charakteristickou črtou extrémizmu a s ním spájaných aktivít je, že útočia na systém základných práv a slobôd garantovaných ústavou a medzinárodnými ľudskoprávnymi dokumentmi, alebo sa snažia svojimi aktivitami uplatňovanie týchto práv sťažiť, či znemožniť. Za ďalšie charakteristické znaky extrémizmu sa považuje snaha o obmedzenie, potláčanie, znemožnenie výkonu základných práv a slobôd pre určité skupiny obyvateľstva definované ich pohlavím, národnosťou, rasou, etnikom, farbou pleti, vierovyznaním, jazykom, sexuálnou orientáciou, príslušnosťou k spoločenskej triede, majetkom, ako aj používanie fyzického násillia či hrozba použitia násillia namiereného voči názorovým či politickým oponentom alebo ich majetku“*¹²⁷

Koncepcia boja proti extrémizmu klasifikovala extrémizmus na pravicový, ľavicový, náboženský a extrémizmus zameraný na jednu otázku (ekologický, separatizmus a pod.). Za

¹²⁵ Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

¹²⁶ Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019 bola primárne zacielená na zložky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a obsahovo sa zameriavala na aktuálne otázky a problémy v oblasti extrémizmu a radikalizácie, vo forme realizovania prevencie, zvyšovania povedomia spoločnosti o týchto javoch ako aj o konaniach s nimi súvisiacimi, efektívneho vzdelávania príslušníkov bezpečnostných zborov a na spoluprácu s okolitými štátmi. (Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019, s. 2 – 3).

¹²⁷ Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019, s. 3.

určitý nedostatok považujeme absenciu definície týchto pojmov, ktorý môže viesť opäť k ďalším rozporným názorom na konanie páchatel'ov extrémizmu. Avšak uvedený nedostatok odstránila aktuálna koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu¹²⁸ do roku 2024 (ďalej len „Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu“). V koncepcii boja proti radikalizácii a extrémizmu je vymedzený popri predchádzajúcich troch typoch aj politický extrémizmus¹²⁹, čo môžeme vidieť aj ako rozšírenie aj tohto druhu extrémizmu v Slovenskej republike.

Z dôvodu, že extrémizmus sa vyskytuje aj v ďalších formách a podobách uvádzame aj nasledujúce tri delenia, ktoré sú využívané vo vedeckej a v odbornej literatúre.

Podľa prvej klasifikácie môžeme extrémizmus rozdeliť podľa ideových základov, na ktorých sú vybudované jednotlivé druhy extrémizmu a to na primárny extrémizmus a sekundárny extrémizmus. Primárny extrémizmus kategorizuje pravicový extrémizmus a ľavicový extrémizmus. Z čoho vyplýva, že vychádza z ideí rasizmu, fašizmu a neonacizmu (v zmysle smerovania pravicového extrémizmu) a z myšlienok komunizmu, marxizmu a anarchizmu (v zmysle tiež ľavicového extrémizmu). Do sekundárneho extrémizmu môžeme zaradiť náboženský extrémizmus, ekologický extrémizmus a etnický extrémizmus.¹³⁰

Druhé delenie je podľa objektov a rozlišuje štyri druhy extrémizmu. Prvým druhom extrémizmu je ten, ktorí útočia na ústavnosť a štátne zriadenie. Druhým druhom je extrémizmus, ktorý hrubo narúša občianske spolunažívanie. Tretím druhom je extrémizmus, ktorý útočí na život a zdravie občanov štátu a štvrtým druhom je extrémizmus, ktorý je rasistický alebo rasovo motivovaný.

Tretia klasifikácia rozdeľuje extrémizmus podľa foriem konania na verbálny, násilný a grafický.¹³¹

Z hľadiska kriminológie je pojem extrémizmus charakterizovaný veľmi široko a najčastejšie je definovaný ako súhrn určitých sociálne patologických javov vytváraných viac či menej organizovanými skupinami osôb – páchatel'ov extrémizmu. Aktivity členov či sympatizantov týchto skupín sa vyznačujú ideologickou motiváciou, netoleranciou a súčasne aj vybočením zo zákonných (legislatívnych) noriem. Protiprávne konanie je potrebné akceptovať aj z dôvodu rozlíšenia pojmov „extrémizmus“ a „radikalizmus“^{132, 133}. Na základe uvedeného môžeme extrémizmus charakterizovať ako „*názory, postoje a aktivity, ktoré prekračujú rámec*

¹²⁸ Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024 je základným dokumentom, ktorý definuje priority Slovenskej republiky v oblasti predchádzania a boja proti radikalizácii, extrémizmu a s nimi spojenou protispoločenskou činnosťou ohrozujúcou základy demokratického právneho štátu. Predmetná koncepcia plynulo nadväzuje na koncepciu boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019 a oproti prechádzajúcej koncepcii rozširuje pole subjektov aj na štátnych zamestnancov ostatných rezortov v Slovenskej republike, ako aj na informovanie verejnosti o predchádzaní týmto javom, ako aj ďalším nenávisným prejavom vyskytujúcimi sa v Slovenskej republike. (Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024, s. 3).

¹²⁹ Politický extrémizmus je charakterizovaný ako „*politická ideológia, ktorá spochybňuje a odmieta niektoré zo základných princípov demokratického právneho štátu, trojdielnej štátnej moci či všeobecného volebného práva. Politický extrémizmus namiesto rovnakých práv pre všetkých presadzuje politický a hodnotový systém, v ktorom hodnotu človeka a jeho práva určuje jeho „pôvod“ (rasový, etnický či triedny) alebo sa snaží o obmedzenie výkonu základných ľudských práv. Využíva pritom nástroje demokracie, ako napríklad právo na zhromažďovanie, právo na združovanie, slobodu slova (čím ďalej tým častejšie v online priestore) s cieľom ich zneužitia na odstránenie demokratických princípov zo spoločnosti alebo na útoky a zastrašovanie svojich oponentov.*“ (Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024, s. 11).

¹³⁰ ŠTEFANČÍK, R., HVAŠTA, M. *Jazyk pravicového extrémistu*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s. 30.

¹³¹ LICHNER, V., ŠLOSÁR, D., ŠIŇANSKÁ, K. a kol. *Extrémizmus a radikalizácia v sociálnych kontextoch*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 19 – 20.

¹³² Radikalizmus sa vyznačuje silne vyhranenými názormi a prejavmi, ktoré môžu viesť k destabilizácii existujúceho politického systému alebo k ohrozeniu demokracie v štáte. Konanie radikalistov je ešte stále v medziach ústavného rámcu právneho štátu. (JELÍNEK, J. a kol. 2021. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 514.)

¹³³ JELÍNEK, J. a kol. 2021. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 513 – 514.

noríem akceptovaných spoločnosťou, vyznačujú sa hrubosťou a násilím. V podmienkach demokracie sa dajú za extrémistické pokladať také zoskupenia, ktoré buď svoje aktivity vyvíjajú mimo legálneho rámca demokratického systému, čím narušajú jeho základy, alebo prostredníctvom svojho programu a činnosti spochybňujú demokratický systém a snažia sa o jeho odstránenie s využitím možností, ktoré samotný tento systém im poskytuje.“¹³⁴

Na základe uvedeného si myslíme, že definícia je natoľko široká, že obsahuje konania, ktoré sa vyskytujú aj v Slovenskej republike a následne z nej budeme vychádzať aj pri ďalších častiach predkladaného príspevku.

Operatívno-pátracia činnosť v systéme kontroly kriminálneho extrémizmu

Identifikácia jednotlivcov a kriminálnych skupín, ktoré páchajú trestné činy extrémizmu (vrátane tzv. „hate crimes“¹³⁵) predstavuje zložitý proces a vyžaduje odborné znalosti tak na teoretickej ako aj na praktickej úrovni.

Na základe poznania policajnej praxe účinná a efektívna participácia príslušníkov Policajného zboru (ďalej len „príslušníci PZ“) v systéme kontroly kriminálneho extrémizmu je determinovaná prácou s informáciami, konkrétne akceptáciou kompetencií, ktoré ich oprávňujú realizovať operatívno-pátraciu činnosť (ďalej len „OPČ“).

V daných súvislostiach termínom kontrola extrémizmu rozumieme účelové plnenie úloh (v našom prípade kompetentnými orgánmi štátnej správy) pri ochrane občanov pred kriminalitou realizáciou preventívnych a represívnych opatrení. Zahrňuje všetky spoločenské stratégie a sankcie, ktorých cieľom je dosiahnutie konformity správania občanov v súlade s normami práva. Z reality okolo nás a vývojových trendov kriminálneho extrémizmu vyplýva, že v súčasných spoločenských podmienkach je príliš idealizovaná predstava o postupnom vymiznutí všetkých protispoločenských javov. Tieto skutočnosti len potvrdzujú trvanie dôležitosti donucovacej funkcie policajného konania, ktorá celkom iste musí byť v korelácii a vyváženej s preventívnou funkciou. V právnom štáte, komplexné a efektívne naplánovanie funkcií policajného konania musí taktiež smerovať k tomu, aby ich konanie bolo vnímané ako služba ľudu a pre ľudí.¹³⁶

Vzhľadom k spoločenskej závažnosti foriem kriminálneho extrémizmu a potrebe ich kontroly príslušníci PZ (orgány štátnej správy) sú oprávnení v súlade a v medziach zákona realizovať OPČ.

Legálna definícia OPČ je vymedzená v zákone č. 171/1993 o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov v ustanovení §-u 38a: „je systém spravidla utajených, spravodajských opatrení vykonávaných Policajným zborom na účely predchádzania, zamedzovania, odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti a zisťovania jej páchatel'ov, zabezpečovania ochrany určených osôb a strážených objektov, technicky chránených objektov, zabezpečovania a poskytovania ochrany a pomoci ohrozenému svedkovi a chránenému svedkovi, kontroly hraníc Slovenskej republiky a vypátrania osôb a vecí.“ V súlade s potrebou jej implementácie v policajnej praxi, realizácia tejto činnosti je upravená interným utajovaným predpisom,

¹³⁴ MESEŽNIKOV, G. *Spolu či proti sebe? : Čo ovplyvňuje naše spolužitie*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2019, s. 15.

¹³⁵ Hate crime – „trestné činy spáchané na základe nenávisti voči osobe alebo skupine osôb sú v medzinárodnom kontexte nazývané aj trestnými činmi z nenávisti (z anglického jazyka „hate crimes“), pokrývajúce celé spektrum trestných činov extrémizmu od nenávistných (napríklad verbálnych, grafických) prejavov až po násilné nenávistné činy. V rámci SR upravuje §140 písm. e) Trestného zákona možnosť spáchania trestného činu extrémizmu na základe osobitného motívu, teda berie do úvahy činy spáchané z nenávisti.“ (Konceptia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024, s. 12).

¹³⁶ LISOŇ, M. *Teória policajného operatívneho poznania*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2012, s. 9.

Nariadením Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 166/2020 o operatívno-pátracej činnosti.

Z predmetných legislatívnych ustanovení je zrejmé, že kompetentní príslušníci PZ majú zákonom danú právomoc poznávať (*skúmať, hodnotiť a vysvetľovať*) informácie za účelom predchádzania, zamedzovania, odhaľovania trestných činov a zisťovania ich páchatel'ov. Je nespochybniteľné, že ak chcú príslušníci PZ pracovať efektívne a dosahovať relevantné výsledky, tak úlohy musia vykonávať systematicky, účelovo a cielene. Systematický prístup k vykonávaniu OPČ predstavuje sústavné a plánovité riešenie úloh, ktoré spočívajú v čiastkových operáciách so zámerom dosiahnuť vytýčený cieľ. Jednotlivé operácie predstavujú čiastkové úlohy, ktoré na seba nadväzujú a vzájomne spolu súvisia. Na základe praktických skúseností je možné k uvedenému uviesť, že osobitne pri poznávaní prejavov kriminálneho extrémizmu:

- získavajú informácie a dôkazy o trestných činoch, na základe ktorých orgány činné v trestnom konaní môžu začať trestné stíhanie a vzniesť voči konkrétnym osobám obvinenia,
- zhromažďujú informácie o kriminálnej extrémistickej scéne a analytickou prácou vypracovávajú podklady potrebné k systematickému, ofenzívnemu, cieľavedomému plneniu úloh na úseku jej kontroly,
- akceptáciou dispozície zákonných kompetencií prenikajú do organizačnej štruktúry extrémistických skupín, čo predovšetkým znamená, že sa neobmedzujú len na zisťovanie informácií potrebných pri identifikácii páchatel'ov bezprostredne vykonávajúcich trestný čin, ale predovšetkým osôb, ktoré stoja v pozadí, riadia trestnú činnosť, resp. inak podporujú realizáciu týchto kriminálnych aktivít - finančníkoch a právnych poradcov, ktorí zabezpečujú ich ochranu apod.,
- kontrolujú a deštruujú logistiku extrémistických skupín a zisťujú plány pripravovanej ďalšej trestnej činnosti skôr, než bude spáchaná.¹³⁷

Subjekty realizujúce procesy OPČ pri plnení delegovaných úloh zabezpečujú informácie prostredníctvom metód a prostriedkov, ktoré im zákon umožňuje a to buď utajovaným alebo neutajovaným spôsobom. V daných súvislostiach rešpektujú, že vonkajší prejav a podstata procesov OPČ sa vyznačujú neustálou interakciou medzi nimi (*subjektmi realizujúcimi OPČ*) a objektmi poznávania. Táto interakcia sa vplyvom vonkajších a vnútorných faktorov mení (*vzniká, prebieha a zaniká*) v konkrétnom čase a prostredí, ktoré je vytvárané udalosťou a situáciou (*bezpečnostnej, kriminálno-polícajnej, operatívnej situácii*). Z logiky veci vyplýva, že predovšetkým tieto vplyvy pri projektovaní a realizácii procesov OPČ na úseku kontroly foriem kriminálneho extrémizmu sú povinní príslušníci PZ akceptovať. Napríklad, rešpektujúc operatívnu situáciu, realizujúci príslušníci PZ nevykonávajú formy OPČ iba retrospektívne po spáchaní trestného činu, ale aj v prítomnosti, realizujú rozkladné opatrenia¹³⁸, ba dokonca v určitom ponímaní pôsobia pro futúra, preventívne pôsobenie na potenciálnych páchatel'ov.

Príslušníci PZ procesy OPČ realizujú cieľavedome, za účelom predchádzania, zamedzovania, odhaľovania trestných činov extrémizmu a zisťovania ich páchatel'ov, rešpektujúc identifikované potreby a výsledky analýzy operatívnej situácie (*v konkrétnom čase*

¹³⁷ MUSIL, J. *Sociální role policie včera, dnes a zítra*. In *Kriminalistický sborník*, roč. 40, č. 2/1996, s. 42.

¹³⁸ Rozkladným opatrením sa rozumie opatrenie zamerané na zamedzenie alebo obmedzenie páchania trestnej činnosti organizovanej skupiny, extrémistickej skupiny, zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny zamerané na zabránenie ohrozenia života, zdravia a majetku, smerujúce k zdržaniu finančných prevodov, trestnému stíhaniu jednotlivých členov skupiny, zrušeniu živnostenského oprávnenia, výmazu fyzickej osoby alebo právnickej osoby z obchodného registra alebo odobratiu koncesie, k preukázaniu inej trestnej činnosti a zaisteniu majetkového prospechu z nepoctivých zdrojov. (Čl. 3 ods. 2 Nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní v znení neskorších predpisov)

a prostredí).¹³⁹ Na základe poznania policajnej praxe pri dosahovaní cieľov Na úseku zabezpečovania kontroly kriminálneho extrémizmu, realizačný obsah procesov OPČ orientujú na:

- zistenie a identifikačné ustálenie jednotlivých členov extrémistickej skupiny (*podľa možnosti komplexne, životopisné údaje, doba pôsobenia v skupine - pozícia a rola, teritoriálna pôsobnosť skupiny, aktivity a pod.*), poznanie hierarchie extrémistickej skupiny (*jej štruktúry*),
- motívy, účel, ciele kriminálnych extrémistických aktivít,
- identifikovanie geografických údajov o cieľoch a funkciách jednotlivých organizačných jednotiek extrémistickej skupiny (*ústredie, logistika, iniciátori v teréne, realizačné skupiny, ochrana a pod.*), kriminálne aktivity jednotlivých skupín (*známe, ale aj podozrivé*)
- štádiá, čas, miesto, prostredie a situácie prejavu protispoločenských extrémistických aktivít,
- legálne aktivity (*časový a geografický snímok*) subjektov, ktoré sú podozrivé, obvinené z páchania foriem kriminálneho extrémizmu,
- pravdivosť informácií, ktoré sú poskytované verejnosti zo strany subjektov kriminálneho extrémizmu a ich obhajcov,
- vyhodnotenie (*analýza*) existujúcej situácie, predovšetkým operatívnej situácie, za účelom určenia možných zdrojov informácií a určenie konkrétnych úloh a postupov s adresnou zodpovednosťou (*analýza postupov*) pre realizátorov procesov OPČ,
- analýzu právnych možností realizácie procesov OPČ,
- analýzu právnych možností postihu (*podľa špeciálnych ustanovení Trestného zákona*).¹⁴⁰

Empirické poznanie permanentne potvrdzuje, že čas a informácie sa stávajú rozhodujúcim nástrojom pri zabezpečovaní kontroly foriem kriminálneho extrémizmu. Bez dispozície relevantného poznania nie je mysliteľné účinne a efektívne plniť úlohy súvisiace s kontrolou tohto druhu kriminality. Kvalitatívne nové dimenzie extrémistických kriminálnych aktivít (*najmä aktivít extrémistických skupín*) vyžadujú aj kvalitatívne nové prístupy pri ich eliminácii. Pritom je vhodné zdôrazniť, že najmä existencia fragmentárnej spoločnosti neumožňuje bojovať proti kriminálnemu extrémizmu frontálne. „Vojnu“ proti týmto formám zločinu je potrebné chápať ako vojnu spravodajských, operatívnych informačných sietí (*ľudských a technických zdrojov informácií*) a orgánov činných v trestnom konaní, ako dlhodobý boj a súperenie intelektu so sofistikovaným nepriateľom, ktorý používa nekonvenčné metódy a postupy, ktoré sú bežnými policajno-bezpečnostnými metódami a prostriedkami ťažko identifikovateľné.¹⁴¹

Dominantné postavenie informácií na úseku kontroly kriminálneho extrémizmu kladie vysoké nároky nielen na spôsob ich získavania (*zber*), ale aj na spôsob ich analytického spracovania a efektívneho využívania a to predovšetkým vo forme dokazovania. Tieto skutočnosti sa premietajú do potreby skvalitnenia celého systému prípravy a účelovej realizácie procesov (*činností*) OPČ v konkrétnej časovej dispozícii. Prax potvrdzuje, že vedecké poznanie týchto procesov vytvára predpoklady na objektivizáciu cieľov a konkretizáciu postupov, ktorými je možné tieto méty efektívne dosiahnuť. V tomto kontexte riešime konkrétne otázku:

¹³⁹ HULLOVÁ, M., VAŠKO A. 2016. Procesy operatívno-pátracej činnosti a spravodajskej činnosti v systéme poznávania kriminálneho extrémizmu. In: *Možnosti poznávania kriminálneho extrémizmu : Zborník vedeckých štúdií a odborných prác z virtuálnej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, s. 41.

¹⁴⁰ HULLOVÁ, M., VAŠKO A. 2016. Procesy operatívno-pátracej činnosti a spravodajskej činnosti v systéme poznávania kriminálneho extrémizmu. In: *Možnosti poznávania kriminálneho extrémizmu : Zborník vedeckých štúdií a odborných prác z virtuálnej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, s. 44.

¹⁴¹ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha: POLICE HISTORY, 1999, s. 41.

„Aký obsah je vkladany do terminologického označenia proces OPČ?“. Je to tak preto, lebo práve toto terminologické označenie je systémovo zavádzané do policajnej teórie a praxe už dlhodobo (na území ČSR od 50. rokov XX. storočia). Dôvodov je celý rad. Medzi nimi majú osobitné postavenie dôvody, ktoré zdôrazňujú význam využívania tohto terminologického označenia pri účelovom plnení policajných úloh, ako aj pri skúmaní, hodnotení, vysvetľovaní a osobitne projektovaní tohto špecifického policajného poznania. V daných súvislostiach účelovo realizované procesy OPČ v systéme kontroly kriminálneho extrémizmu predstavujú:

- saturáciu potrieb (*spoločenských, občianskych, policajných, operatívnych, procesných, praktických, teoretických, základných, aplikačných*),
- špecifický podsystem činností (*má svoju osobitú genézu, prvky, vnútorné vzťahy medzi prvkami, vzťahy prvkov k okoliu, je model...*),
- svojou podstatou riešenie problému (*definovanie otázok, východísk, cieľov, postupov, výstupov, hodnotení...*),
- selekciu nových informácií a vytváranie informačných sietí (*zdroje, zber, uchovanie, triedenie, interpretácia – vo vzťahu k využitiu*),
- adekvátnu aplikáciu právom regulovaných postupov (*na základe už skôr spracovaných informácií*),
- špecifický prejav aktivít, ktoré vykonávajú kompetentné orgány štátnej správy (*ich obsah a štruktúru tvoria opatrenia a úkony*),
- prejav účelovo a cieľavedome aplikovaných aktivít (*pri realizácii sa plnia konkrétne úlohy*),
- riadené aktivity (*intencionálna činnosť, na jej aplikáciu sú vytvárané podmienky uľahčujúce sebarealizáciu jej subjektov*) a pod.¹⁴²

Procesy OPČ aj napriek tomu, že majú určité črty vedeckej činnosti, nie je ich možné s týmito formami konania absolútne stotožňovať.¹⁴³ Vyplýva to predovšetkým z ich odlišného charakteru a postupov, ktorými je formulovaný informačný výstupný produkt. Pravdivosť uvedeného je možné obhájiť komparáciou charakteristík týchto špecifických druhov poznania. Napríklad, vo všeobecnosti je možné uviesť, že podobne, ako je to pri vedeckom poznaní, jeho štruktúru tvoria tri navzájom neoddeliteľné komponenty:

- objekt poznania (*určený v obsahu delegovanej úlohy*),
- subjekt poznávania (*kompetentný orgán štátnej správy*),
- interakcia medzi objektom a subjektom poznania (*účelový a cieľavedomý proces poznania v systéme policajného konania*).

Z tohto pohľadu pri účelovej realizácii kriminálno-policajného poznania za špecifické je možné označiť právne reglementačný obsah týchto komponentov. Je tomu tak preto, lebo práve tento obsah vytvára základné predpoklady účinnej a efektívnej kontroly ich realizácie a pod.

K uvedeným tézám je vhodné dodať, že základný predpoklad úspechu pri realizácii špecifickej policajnej činnosti na úseku kontroly kriminálneho extrémizmu určuje úroveň koordinácie. Jej význam teoreticky možno zdôvodniť využitím analytickej a funkcionalistickej (*konštruktivistickej*) charakteristiky jej realizačného systému. Následne v praxi takto spracované teoretické poznanie je možné využiť pri skúmaní koordinačných vzťahov, hodnotení ich prínosov a projektovaní. Osobitne pri delegovaní konkrétnej

¹⁴² LISOŇ, M., VAŠKO, A. a kol. *Teória kriminálno-policajného poznania*. str. 50

¹⁴³ HOLCR, K – PORADA V. a kol. *Policajné vedy Úvod do teórie a metodológie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 39-55.

zodpovednosti za plnenie stanovených úloh v tomto realizačnom systéme. Zjednodušené povedané pri vymedzovaní miestnej a funkčnej príslušnosti vo vzťahu plnenia úloh súvisiacich so zabezpečovaním kontroly kriminálneho extrémizmu.

Príslušnosť útvarov PZ na úseku kriminálneho extrémizmu upravuje Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 167/2020 o boji proti extrémizmu. Konkrétne ustanovuje činnosť útvarov v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky:

- pri predchádzaní, zamedzovaní, odhaľovaní, objasňovaní, dokumentovaní a vyšetrovaní trestných činov extrémizmu a trestných činov súvisiacich s činnosťou záujmových subjektov¹⁴⁴ a
- pri predchádzaní, zamedzovaní, odhaľovaní, objasňovaní a dokumentovaní priestupkov extrémizmu.¹⁴⁵

Z tohto ustanovenia je zrejmé, že sú dve hlavné roviny, v ktorých sa realizuje boj proti extrémizmu. V prvom prípade ide o subjekty PZ príslušné pre odhaľovanie a objasňovanie¹⁴⁶ latentnej a registrovanej trestnej činnosti - Národná kriminálna agentúra¹⁴⁷ a kriminálna polícia. V druhom prípade ide o subjekty PZ, ktoré sú príslušné pre objasňovanie a prejednávanie priestupkov¹⁴⁸ - základné útvary PZ. Okrem týchto subjektov vykonávajú súčinnosť na úseku boja s extrémizmom útvary služby hraničnej a cudzineckej polície PZ a ostatné útvary v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, tieto majú povinnosť poskytovať všetky získané a zistené informácie, ktoré môžu napomôcť v boji s extrémizmom.

Národná kriminálna agentúra Prezídia Policajného zboru plní úlohy gestora boja proti extrémizmu, predchádza, zamedzuje, odhaľuje, objasňuje, dokumentuje a vyšetroje trestné činy extrémizmu. Taktiež organizuje inštruktážno-metodické zamestnanie v oblasti boja proti extrémizmu a zabezpečuje medzinárodnú spoluprácu.¹⁴⁹

Odbor kriminálnej polície krajského riaditeľstva Policajného zboru a Odbor kriminálnej polície okresného riaditeľstva Policajného zboru vykonávajú procesy OPČ najmä za účelom predchádzania, zamedzovania, odhaľovania a dokumentovania trestných činov extrémizmu a zisťovania ich páchatel'ov. Zároveň koordinujú činnosť nižšie postavených útvarov v rámci svojej pôsobnosti.¹⁵⁰ Na tento účel je v rámci OKP KR PZ vytvorené

¹⁴⁴ záujmovým subjektom je osoba alebo skupina v operatívnom záujme polície, najmä extrémistická skupina, polovojská skupina, nebezpečné spoločenstvo a ich členovia. (čl. 2 písm. d) Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 167/2020 o boji proti extrémizmu).

¹⁴⁵ čl. 1 Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 167/2020 o boji proti extrémizmu.

¹⁴⁶ Odhaľovaním trestných činov a zisťovaním ich páchatel'ov (ďalej len „odhaľovanie a objasňovanie“) sa rozumie vykonávanie operatívno-pátracej činnosti formou operatívneho odhaľovania, operatívneho preverovania a operatívneho rozpracovania. (čl. 3 ods. 1 Nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní v znení neskorších predpisov.)

¹⁴⁷ Vecná príslušnosť národnej kriminálnej agentúry je daná aj Nariadením ministra vnútra Slovenskej republiky č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní v znení neskorších predpisov. V čl. 5 ods. 5 ustanovuje, že Národná kriminálna agentúra zabráňuje trestnej činnosti organizovaných skupín, **extrémistických skupín**, zločineckých skupín a teroristických skupín vykonávaním operatívno-pátracej činnosti a rozkladných opatrení.

¹⁴⁸ Objasňovanie a prejednávanie priestupkov na úseku boja proti extrémizmu vymedzuje Nariadenie Prezídia Policajného zboru č. 90/2019 o priestupkoch.

¹⁴⁹ čl. 4 Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 167/2020 o boji proti extrémizmu.

¹⁵⁰ čl. 5 a 6 Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 167/2020 o boji proti extrémizmu.

samostatné operatívne oddelenie, ktoré plní stanovené úlohy a v rámci OKP OR PZ je sú určení najmenej 2 policajti z operatívneho oddelenia a v prípade potreby ďalší policajti z iných služieb PZ.

Okrem uvedeného tieto útvary prioritne:

- získavajú, sústreďujú, analyzujú a vyhodnocujú informácie dátového fondu,
- poskytujú primerane podľa obsahu a potreby informácie z dátového fondu subjektom dátového fondu,
- monitorujú verejnú internetovú sieť¹⁵¹,
- a ďalšie.¹⁵²

Oprávnené subjekty v rámci výkonu OPČ, ako aj iných služobných činností, získané relevantné informácie zdieľajú prostredníctvom tzv. „Dátového fondu“¹⁵³, ktorý je informačným tokom pre potreby oprávnených používateľov. V tomto ponímaní hovoríme o subjekte dátového fondu. Od tohto subjektu je potrebné odlišovať používateľa, ktorým je policajt:

- národnej kriminálnej agentúry určený riaditeľom národnej kriminálnej agentúry,
- odboru kriminálnej polície Prezídia policajného zboru určený riaditeľom odboru kriminálnej polície,
- odboru kriminálnej polície krajského riaditeľstva určený riaditeľom krajského riaditeľstva,
- odboru kriminálnej polície okresného riaditeľstva určený riaditeľom okresného riaditeľstva.¹⁵⁴

Zastávame názor, že aj z doposiaľ uvedeného je nesporné, že v rámci PZ sú vytvorené adekvátne podmienky pre účinné a efektívne plnenie úloh súvisiacich so zabezpečovaním kontroly foriem kriminálneho extrémizmu. Pri objektivizácii uvedeného využívame tieto argumenty:

- je vymedzená príslušnosť jednotlivých útvarov podľa závažnosti protiprávneho konania na predmetnom úseku (*priestupky a trestné činy*) a dokonca sú vytvorené osobitné operatívne oddelenia pre efektívne plnenie stanovených úloh a sú vymedzené aj povinnosti nižšie postavených útvarov pre zefektívnenie boja proti extrémizmu,
- okrem uvedeného je zabezpečený aj tok informácií prostredníctvom dátového fondu.

S takto vymedzenými úlohami a vytvorenými podmienkami pre plnenie služobných úloh vyvstáva otázka: *Ako zvláda PZ boj s extrémizmom? Aký je aktuálny stav evidovaných trestných činov na území Slovenskej republiky? Ako sa darí odhaľovať túto vysoko latentnú kriminalitu príslušníkom PZ zaradených na tomto úseku?*

¹⁵¹ Monitorovaním verejnej internetovej siete sa rozumie prehliadanie verejnej siete za účelom získania informácií relevantných pre vykonávanie OPČ a trestné konanie o trestných činoch extrémizmu a pri odhaľovaní a objasňovaní priestupkov extrémizmu. (čl. 2 písm. c) Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 167/2020 o boji proti extrémizmu).

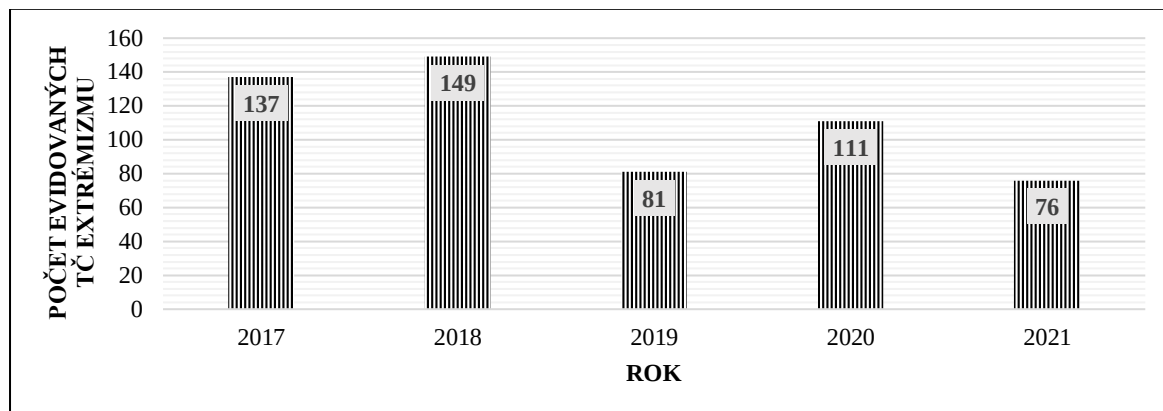
¹⁵² čl. 4, 5 a 6 Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 167/2020 o boji proti extrémizmu.

¹⁵³ Dátový fond je súčasťou informačného systému Policajného zboru ACHERON. Upravuje ho Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 27/2017 o informačnom systéme Policajného zboru ACHERON v znení Nariadenia Ministerstva vnútra č. 27/2020.

¹⁵⁴ čl. 12 Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 167/2020 o boji proti extrémizmu.

Na tieto otázky sme sa rozhodli demonštratívne odpovedať spracovanými údajmi v nasledujúcich grafoch, v ktorých uvádzame prehľad o stave vývoja kriminálneho extrémizmu na území Slovenskej republiky (ďalej len “SR”) ako celku a taktiež aj na území krajov za posledných päť rokov. Vybrané štatistické údaje sme získali z evidenčno-štatistického systému kriminality (ďalej len “EŠSK”), ktorý je využívaný v policajnej praxi.

Graf 1 Počet evidovaných trestných činov extrémizmu na území SR za jednotlivé roky v období rokov 2017 až 2021

Zdroj: vlastné spracovanie z EŠSK.

Graf 1 poukazuje na počet evidovaných trestných činov (ďalej len “TČ”) extrémizmu na území SR za každý rok v období posledných piatich rokov. V roku 2017 bolo registrovaných 137 trestných činov extrémizmu a v roku 2018 ich počet stúpol o 12 trestných činov extrémizmu. V roku 2019 ich počet klesol o 68 trestných činov extrémizmu a v roku 2020 ich počet stúpol o 30 trestných činov v Slovenskej republike. V roku 2021 ich počet klesol o 35 trestných činov, z čoho vyplýva, že v predmetnom roku na tomto úseku poklesol takmer o polovicu oproti roku 2017 (viď Graf 1).

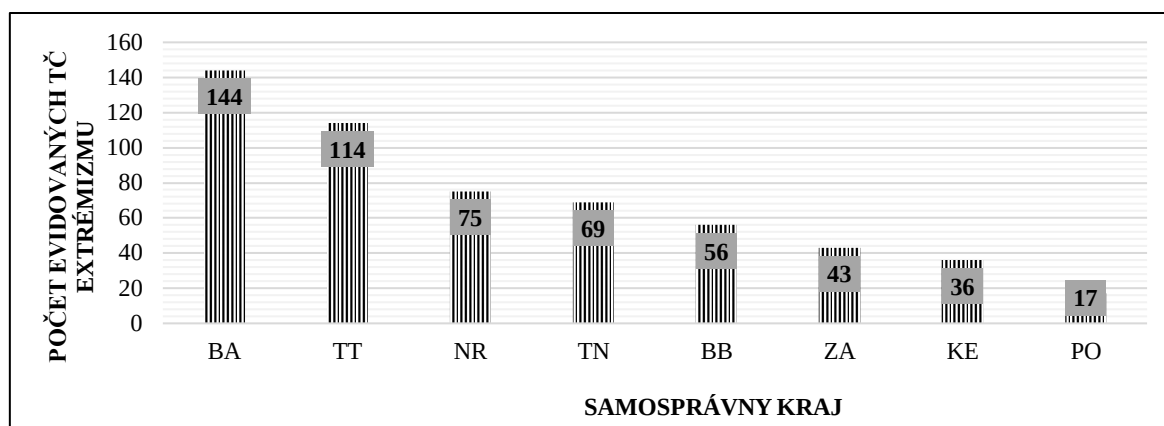
Na základe uvedeného konštatujeme, že v sledovanom období rokov mal vývoj trestného činu extrémizmu v SR kolísavý smer vývoja.

V súhrne ide celkovo o 554 prípadov, v priemere 111 prípadov ročne a 9 prípadov mesačne, čo predstavuje 1 prípad na jeden kraj mesačne v SR.

Na základe tohto prepočtu sme chceli poukázať na to, že agenda v tejto oblasti je pomerne nízka oproti iným odhaľovaným trestným činom.

Ďalšie štatistické údaje o stave TČ podľa krajov uvádzame v grafe 2.

Graf 2 Počet evidovaných trestných činov extrémizmu na území SR podľa jednotlivých krajov za obdobie rokov 2017 až 2021

Zdroj: vlastné spracovanie z EŠSK.

Z grafu 2 je zrejmé, že najvyšší nápad trestných činov extrémizmu je na území Bratislavského kraja a Trnavského kraja. Najnižší nápad je v Prešovskom kraji, ktorý je v porovnaní s Bratislavským krajom nižší o 1/8, predstavuje iba 17 TČ v priebehu uplynulých piatich rokov, v priemere 3,4 TČ ročne.

Následne, ak by sme chceli porovnať dané informácie z kriminologického hľadiska uvádzame index kriminality za rok 2021. Na území Bratislavského kraja zaznamenal index kriminality hodnotu 0,2 TČ extrémizmu na 10 000 obyvateľov. Na území Trnavského kraja mal index kriminality hodnotu 0,07 TČ extrémizmu na 10 000 obyvateľov. Na území Nitrianskeho kraja zaznamenal index kriminality hodnotu 0,22 TČ extrémizmu na 10 000 obyvateľov. Na území Trenčianskeho kraja mal index kriminality hodnotu 0,13 TČ extrémizmu na 10 000 obyvateľov. Na území Banskobystrického kraja dosiahol index kriminality hodnotu 0,16 TČ extrémizmu na 10 000 obyvateľov. Na území Žilinského kraja mal index kriminality hodnotu 0,072 TČ extrémizmu na 10 000 obyvateľov. Na území Košického kraja dosiahol index kriminality hodnotu 0,082 TČ extrémizmu na 10 000 obyvateľov a na území Prešovského kraja zaznamenal index kriminality hodnotu 0,04 TČ extrémizmu na 10 000 obyvateľov.

Na základe uvedeného roka 2021 môžeme konštatovať, že TČ extrémizmu po zaokrúhlení v žiadnom kraji v SR nedosiahol hodnotu ani 1 TČ za daný rok. Podobný vývoj bol zaznamenávaný aj v predchádzajúcich rokoch a rozdiel medzi jednotlivými rokmi za sledované obdobie nepovažujeme za markantný.

Ročný priemer evidovaných trestných činov extrémizmu na území SR podľa jednotlivých krajov za obdobie rokov 2017 až 2021 poukazuje na skutočnosť, že súhrnne v štyroch krajoch a to Banskobystrickom kraji, Žilinskom kraji, Košickom kraji a Prešovskom kraji, nápad TČ na úseku extrémizmu nedosahuje ani 12 prípadov ročne. Z čoho vyplýva, že na jeden kraj neprípadá ani jeden TČ extrémizmu mesačne, v ktorých by bolo žiaduce realizovať procesy OPČ. Uvedené kraje majú celkovo približne rovnaký počet prípadov ako samotný Bratislavský kraj, v ktorom nedosahuje nápad ani 30 evidovaných trestných činov extrémizmu.

Na základe týchto údajov sa domnievame, že nízky nápad TČ môžu ovplyvniť dve skutočnosti:

- TČ extrémizmu sú páchané na strednom a východnom SR ojedinele alebo
- absentuje efektívne využívanie podmienok vytvorených pre boj s extrémizmom.

Na základe týchto údajov a ich objektivizácii v policajnej praxi, sme dospeli k záveru, že tieto kvantitatívne ukazovatele preukazujú účinnosť a efekty, ktoré príslušníci PZ aj procesmi OPČ dosahujú na úseku kontroly foriem kriminálneho extrémizmu.

Z diskusie, ktorú sme realizovali s odborníkmi v policajnej praxi je zrejmé, že narastajúci výskyt foriem kriminálneho extrémizmu registrovaný do roku 2018 bol dôsledkom chýbajúcej diskusie v širšom zmysle slova, orientovanej na *pochopenie a uznanie*. V daných súvislostiach, predovšetkým tí príslušníci, ktorí sú oprávnení realizovať procesy OPČ hľadali odpovede na otázky: „Čo s tým?“, „Môžu sami, bez pomoci občana danú bezpečnostnú situáciu na úseku kriminálneho extrémizmu riešiť?“, „Ako môžu efektívnejšie zapojiť občanov na riešenie bezpečnostnej situácie vo vzťahu k formám kriminálneho extrémizmu?“.

Pri zodpovedaní na prvú otázku zistili absenciu relevantného využitia podmienok vytvorených pre kontrolu extrémizmom. Tú registrovali u príslušníkov PZ najmä:

- v nedostatku osobnej a miestnej znalosti,
- v neefektívnom využívaní zverených kompetencií pri plnení úloh,
- v deficite informácií a neadekvátnej práci s nimi.

Táto absencia mala v súhrne dopad aj na samotnú realizáciu procesov OPČ pri zabezpečovaní kontroly kriminálneho extrémizmu.

Autori zastávajú názor, že tieto závery sú povinní akceptovať aj tí, ktorí pripravujú príslušníkov PZ na činnosti, ktoré je potrebné realizovať na úseku kriminálneho extrémizmu. Bez pochyb, aj to významne ovplyvni dosahované výstupy na tomto úseku policajného konania.

V prípade, že TČ extrémizmu sú už v súčasnosti páchané v značne menšom rozsahu resp. evidujeme značný pokles na tomto úseku (Graf 1), tak vyvstáva podľa nášho názoru v blízkej budúcnosti potreba opätovnej aktualizácie interného predpisu¹⁵⁵, v ktorom sa má prehodnotiť potreba zriadenia samostatných operatívnych oddelení na OKP KR PZ. Taktiež je potrebné si uvedomiť aj skutočnosť, že v rámci celej SR pôsobí na tomto úseku NAKA ako aj jednotlivé OKP KR PZ.

Sme toho názoru, že by bolo vhodné tieto operatívne oddelenia na jednotlivých OKP KR PZ zrušiť a dané sily a prostriedky PZ využiť v rámci NAKA. Týmto by sa posilnilo ich postavenie a sily aj prostriedky PZ by boli využité efektívnejšie a hospodárnejšie. Zároveň navrhujeme, aby tieto boli nasadené na území, kde je najpravdepodobnejší výskyt tejto TČ. Prioritne v oblastiach, kde dochádza k stretu s páchaním (resp. predpokladu páchania) kriminálneho extrémizmu a pod.

V tejto koncepcii príslušníci PZ zaradení na úseku kontroly kriminálneho extrémizmu sú zrejme znali tejto kriminálnej problematiky, poznajú bezpečnostnú situáciu (operatívnu situáciu), vedia ako využiť svoje kompetencie, avšak z objektívnych príčin tieto pozitíva nemôžu pretaviť do účelovej realizácie procesov OPČ. Čo vnímame ako ďalší problém, ktorý je potrebné riešiť v policajnej praxi na území Slovenskej republiky.

Záver

Kontrola určitého javu znamená uplatňovať a vykonávať dozor nad jeho existenciou či činnosťou. Ak kontrolu uplatňujeme pri negatívnych spoločenských javoch, akým je aj kriminálny extrémizmus, znižujeme jeho kvantitu a kvalitu. Práve tieto prístupy poukazujú na vyváženosť trestnej represie, ktorá je uskutočňovaná prostredníctvom opatrení trestnej politiky štátu a preventívneho prístupu k danému javu, ktorý je realizovaný prostredníctvom opatrení preventívnej politiky štátu. Z hľadiska zamerania predmetného príspevku sme sa zameriavali najmä na preventívnu časť, ktorá je zložená nielen z konkrétnych preventívnych projektov

¹⁵⁵ Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 167/2020 o boji proti extrémizmu. Nadobudlo účinnosť 1. januára 2021.

a preventívnych programov najviac viditeľných verejnosťou, ale aj z administratívnych opatrení nasmerovaním subjektom prevencie, ktoré následne pôsobia na objekty prevencie a na verejnosť ako celok. Dané opatrenia sú vo vyššej miere vnímané odbornou verejnosťou ako aj policajnou praxou.

Na základe popisu javovej stránky kriminálneho extrémizmu sme zistili, že nápad TČ extrémizmu nie je v každom kraji rovnaký. Taktiež TČ extrémizmu v Slovenskej republike nie je až tak často odhaleným ako iné TČ napríklad TČ majetkovej povahy a pod. Taktiež môžeme povedať, že extrémizmus vo svojich určitých konaniach zasahuje aj do iných druhov kriminality ako napríklad do násilnej kriminality alebo do organizovanej kriminality a môže sa zdať, že často sa s nimi aj prelína a môže byť aj evidovaný práve v týchto druhoch kriminality.

Z daného vyplýva, že extrémizmus sa na prvý pohľad môže javiť ako jednoduchý fenomén, ale v skutočnosti je to jav, ktorý nielen podkopáva demokratické zriadenie štátu a ohrozuje spoločnosť, ale vyznačuje sa aj vysokou mierou latencie, ktorej mieru nevieme objektívne zhodnotiť ani v súčasnosti. Taktiež výrazným problémom je aj presadenie záujmov určitých skupín v spoločnosti a infiltrácie ich názorov do spoločnosti prostredníctvom rôznych konšpiračných teórií, ktoré sa môžu pre niektoré skupiny obyvateľstva zdať ako akceptované a nemusia sa jednoznačne javiť ako extrémistické.

Predmetné skutočnosti môžu do istej miery podporovať extrémizmus šírený v spoločnosti a práve týmto snahám je potrebné predchádzať aj prostredníctvom opatrení, ktoré vyplývajú z Koncepcie boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024 a z Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky o boji proti extrémizmu. Taktiež sa stotožňujeme s názorom, že „v spoločnosti existuje celý rad okolností, príčin a podmienok, ktoré pomerne negatívne ovplyvňujú existenciu extrémistických postojov jednotlivcov či skupín osôb. Zároveň si uvedomujeme, že pôsobenie týchto negatívnych faktorov musia eliminovať aj subjekty, ktoré svojimi kompetenciami pôsobia mimo Policajný zbor.“¹⁵⁶

Zdroje:

- JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, 631 s. ISBN 978-80-7502-499-2.
- HULLOVÁ, M., VAŠKO A. Procesy operatívno-pátracej činnosti a spravodajskej činnosti v systéme poznávania kriminálneho extrémizmu. In: *Možnosti poznávania kriminálneho extrémizmu : Zborník vedeckých štúdií a odborných prác z virtuálnej konferencie*. Bratislava: Akadémia PZ. 2016. 118 s. ISBN 978-80-8054-685-4.
- LISOŇ, M. *Spoločenská závažnosť extrémizmu, možnosti poznávania*. In Extrémizmus – hrozba pre demokratickú spoločnosť. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2012. 9 s. ISBN 978-80- 8054-552-9
- LICHNER, V., ŠLOSÁR, D., ŠIŇANSKÁ, K. a kol. *Extrémizmus a radikalizácia v sociálnych kontextoch*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 139, ISBN 978-80-8152-659-6.
- LISOŇ, M. *Teória policajného operatívneho poznania*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2012, 213 s. ISBN 978-80-8054-540-6.
- BRZYBOHATÝ, M *Terorismus I*. Praha: POLICE HISTORY, 1999, s. 41. ISBN 80-902670-1-7.
- HOLCR, K – PORADA V. a kol. *Policajné vedy Úvod do teórie a metodológie*. Plzeň, 2011, s. 39-55. ISBN 978-80-7380-329-2.
- Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019.

¹⁵⁶ LISOŇ, M. *Spoločenská závažnosť extrémizmu, možnosti poznávania*. In Extrémizmus – hrozba pre demokratickú spoločnosť. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2012. 9 s. ISBN 978-80- 8054-552-9.

- Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024.
- MESEŽNIKOV, G. *Spolu či proti sebe? : Čo ovplyvňuje naše spolužitie*, Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2019, 57 s. ISBN 978-80-89345-76-2.
- MUSIL, J. Sociálné role polície včera, dnes a zíttra. In *Kriminalistický zborník*, roč. 40, č. 2/1996, s. 41 - 47.
- Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 167/2020 o boji proti extrémizmu.
- Nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní v znení neskorších predpisov.
- ŠIMON, L. *Extrémizmus a špecifické druhy dôkazných prostriedkov*. In: *Vyšetrovanie a dokazovanie prostredníctvom špecifických dôkazných prostriedkov: Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou zo dňa 27.5.2021*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2022, s. 144 – 154. ISBN 978-80-8054-932-9.
- Štatistický výkaz kriminality za obdobie rokov 2017 – 2020. Banská Bystrica, UCEP.
- ŠTEFANČÍK, R., HVAŠTA, M. *Jazyk pravcového extrémistu*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s. 268, ISBN 978-80-225-4642-3.
- Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Ludovít Fidler
 Akadémia Policajného zboru v Bratislave
 Katedra kriminálnej polície
 ludovit.fidler@akademiapz.sk

Michaela Kiššová
 Akadémia Policajného zboru v Bratislave
 Katedra kriminológie
 michaela.kissova@akademiapz.sk

Mgr. Ivana Cipro, PhD.

VÝZNAM VZŤAHOVEJ VÄZBY V KONTEXTE PREVENČIE RIZIKOVÉHO SPRÁVANIA

Abstrakt: Autorka vo svojom príspevku pojednáva o význame ranných vzťahov a skúsenosti jedinca s opatrovateľským správaním zo strany primárnej vzťahovej osoby z obdobia raného detstva v kontexte duševného zdravia a rizikového správania jedinca. Bezpečná vzťahová väzba predstavuje ochranný faktor podieľajúci sa na adekvátnych stratégiách adaptácie jedinca na požiadavky a nároky kladené sociálnym prostredím neskôr v dospelosti. Cieľom príspevku je informovanie o vybraných relevantných teoretických východiskách a empirických zisteniach o dôležitosti attachmentu ako možného individuálneho prediktívneho faktora v otázke duševného zdravia i neskoršieho rizikového správania v kontexte problematiky radikalizácie.

Kľúčové slová: vzťahová väzba, rizikové faktory, protektívne faktory, duševné zdravie

Abstract: In the paper, the author discusses the importance of early relationships and an individual's experience of caregiving behaviors by a primary caregiver during early childhood in the context of the individual's mental health and risk behaviour. Secure attachment represents a protective factor involved in the individual's adequate strategies for adapting to the demands and demands imposed by the social environment later in adulthood. The aim of this paper is to report selected relevant theoretical background and empirical findings on the importance of attachment as a possible individual predictive factor in both mental health and later risk behaviour in the context of the issue of radicalisation.

Keywords: attachment, risk factors, protective factors, mental health

Úvod

Za zdravého jedinca vo všeobecnosti považujeme takého, ktorý sa cíti spokojný, vie adekvátne saturovať vlastné potreby, primerane zvládať stres a nároky kladené vonkajším prostredím, adekvátne percipuje a jeho myslenie, cítenie a správanie sú koherentné. Jediniec je s vonkajším svetom prepojený mnohonásobne. Otázka duševného zdravia nie je iba otázkou heredity, ale aj otázkou biologických a evolučných tendencií, či povahy vplyvov vonkajšieho prostredia. Zabúdať pritom nesmieme ani na skúsenosti jedinca v oblasti sociálnych vzťahov. Predovšetkým tie, ktoré máme implicitne zapamätané z obdobia raného detstva. Rozsiahly výskum v oblasti významu udalostí z obdobia raného detstva života jedinca ukazuje nielen na význam povahy vzťahov a skúsenosti s nimi u konkrétneho jedinca, ale viedol aj k spoľahlivej identifikácii protektívnych i rizikových faktorov determinujúcich duševné zdravie jedinca, či rizikovosť jeho správania. Snahy o priblíženie determinantov, ktoré môžeme kategorizovať ako rizikové pre ďalší vývin jedinca boli skôr idiografického charakteru, snaha o ich identifikovanie bola realizovaná prostredníctvom analýzy kazuistík jedincov s problematicky vnímaným prvým blízkym vzťahom alebo negatívnymi udalosťami z obdobia raného detstva.

V neskoršom období boli retrospektívne analyzované spomienky pacientov s psychosomatickými poruchami či neurózami. Ako najvýznamnejšie pre oblasť identifikácie rizikových faktorov sa ukázali práve prospektívne štúdie, ktoré priniesli zistenia, že dobrý, blízky a stabilný vzťah dieťaťa s aspoň jedným človekom v období raného detstva je významným protektívnym faktorom v rovine duševného zdravia, teda môže jedinca s takouto priaznivou životnou skúsenosťou v dospelosti chrániť pred rozvinutím duševnej choroby alebo rizikového správania.

K teórii vzťahovej väzby

O problematike a význame raných vzťahov informoval vo svoj diele *Materinská starostlivosť a duševné zdravie* John Bowlby, psychoanalyticky orientovaný lekár. Svoju teóriu postuloval na základe priameho pozorovania detí v období raného detstva. Prišiel s revolučnou myšlienkou, že dieťa sa vôbec nerodí ako tabula rasa, ale naopak, disponuje radom behaviorálnych systémov, ktoré čakajú na aktiváciu a každý z nich je nastavený a citlivý na určitý druh podnetov.¹⁵⁷ Podľa Bowlbyho má každé dieťa primárnu pudovú inštinktívnu potrebu pripútať sa k individuálnej osobe matky. Tento, pre život zásadný a nenahraditeľný mechanizmus, sa buduje v prvých rokoch života dieťaťa. Skúsenosť so vzťahovou osobou a pripútačným správaním (*attachment behaviour*, *Bindungsverhalten*, *Bindungsstreben*) vôbec nadobudnutá v rannom veku je jedným z najsilnejších determinantov, ktorý formuje osobnosť dieťaťa a definuje ho po celý život¹⁵⁸. Aj na základe Bowlbyho priamych pozorovaní detí (napr. dvojročného dievčatka, ktoré bolo 10 dní hospitalizované v nemocnici) sa navždy zmenili pravidlá detskej profesionálnej starostlivosti či návštev v nemocniciach. Bowlby svojimi cennými zisteniami prispel k schopnosti odbornej i laickej verejnosti odpovedať na otázku *Prečo tak veľmi záleží na absencii rodiča, keď sa navonok situácia javí tak, že dieťa má všetko potrebné pre svoje bytie?* Priekopník v tejto oblasti prišiel k zisteniam, že citový vzťah dieťaťa k jemu blízkym osobám sa nezakladá iba na tom, že mu tieto pre neho významné osoby saturujú základné potreby (ako napríklad kŕmenie), ale že dieťaťu zaisťujú pocit bezpečia a istoty.¹⁵⁹ Na význam bezpečia upriamil pozornosť ešte Freud, ktorý v roku 1938 postuloval, že „*ego je riadené z ohľadu na bezpečie*“.¹⁶⁰ Neskôr napríklad aj neuroveda prehĺbila naše vedomosti o adaptívnych mechanizmoch, ktoré sú vštepené mozgu jedinca, o spôsoboch, akými rodičovská starostlivosť ovplyvňuje anatómiu a fyziológiu mozgu a rozvíjanie pozitívnych prejavov správania počas celého života jedinca¹⁶¹. V policajnej psychológii sa v rovine identifikácie príčin kriminálneho jednania rovnako stretávame s odkazmi na sociálne a výchovné aspekty¹⁶².

Teória pripútania (*Attachment theory*) nie je iba teóriou pripútania na evolučnej úrovni, kedy si dieťa ako mechanizmus prežitia vynucuje nevyhnutnú starostlivosť. Bowlbyho teória prepája zákonitosti vývinu mozgu s ranými psychosociálnymi skúsenosťami dieťaťa a teda evolučná úloha pripútačného správania jedinca ďaleko presahuje rámec poskytovania fyzickej ochrany dieťaťu. Svoju koncepciu Bowlby postavil na poznatkoch o evolúcii a etológii Konrada Lorenza, no keďže rozsah evolučných, etologických a biologických poznatkov za posledných 60 rokov narástol, bližšia integrácia tejto poznatkovej bázy do teórie attachmentu

¹⁵⁷ BOWLBY, J.: Vazba. Praha: Portál, 2010.

¹⁵⁸ HAŠTO, J.: Vzťahová väzba. Ku koreňom lásky a úzkosti. Trenčín: Vydavateľstvo F, 2005.

¹⁵⁹ MATĚJČEK, Z.: Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál, 2015.

¹⁶⁰ PODOLAN, M.: Afektívne, behaviorálne a motivačné systémy- význam bezpečia- II. časť. In *Psychiatria- psychoterapia- psychosomatika*, roč. 28, 2021, č. 3, s. 6- 32.

¹⁶¹ PANKSEPP, J., BIVEN, L.: Archeológia mysle. Neuroevolučný pôvod ľudských emócií. Bratislava: Vydavateľstvo F, Pro mente sana, 2021.

¹⁶² ČÍRTKOVÁ, L.: Policejní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.

je stále v procese¹⁶³. Od narodenia je interakcia dieťaťa s primárnym poskytovateľom starostlivosti a saturácie potrieb formovať vývin jeho osobnosti, čím si dieťa vytvára charakteristický vzor, ktorý determinuje jeho blízke vzťahy v budúcnosti, ale aj postoje k situáciám prijatia a odmietania. Dieťa, ktoré získalo istotu a dôveru vo vzťahu s rodičom/rodičmi má odvahu vydať sa na prieskum, byť exploratívne vo svojom okolí a je ochotné riskovať neistotu. Bezpečne pripútané dieťa sa môže spoľahnúť na rodičov, že budú v prípade potreby k dispozícii a budú regulovať jeho prípadný stres a poskytnú mu upokojenie. Ak by jeho nové dobrodružstvo vyvolalo úzkosť, dieťa vie, že sa ľahko môže vrátiť k svojej bezpečnej základni s očakávaním, že jeho primárna vzťahová osoba mu poskytne upokojenie. Vďaka dôslednému prežívaní tejto skúsenosti si dieťa dokáže vytvoriť tzv. vnútorné pracovné (mentálne) modely seba a druhých, ktoré často pretrvávajú po celý život. Tieto rané interakcie a zážitky pripútania sa sú kľúčové pre rozvoj schopnosti jedinca regulovať stres a psychickú záťaž kedykoľvek v budúcnosti.

Vzťahová väzba a výskyt patologických vzorcov správania

V polovici 70-tych rokov začal dlhodobý výskum na Univerzite v Minnesote týkajúci sa nedostatku zažitého bezpečia v detstve a neskoršími psychickými problémami. Deti okolo 4 rokov, ktoré dovtedy zažívali bezpečnú vzťahovú väzbu mali menšie problémy so správaním v čase, keď sa ich rodiny ocitli pod záťažou v porovnaní s deťmi, ktoré bezpečnú vzťahovú väzbu nemali.¹⁶⁴ Vyše 50 rokov výskumu v tejto oblasti tiež ukázalo, že bezpečne vytvorená vzťahová väzba znamená vedieť, že za nami niekto stojí, a že ten, kto za nami stojí nám zároveň otvára svet plný nových možností, a že toto pudové inštinktívne evolučné pnutie je vytvorené na to, aby nám pomohlo prežiť.¹⁶⁵ Vzťahová väzba sa považuje za významný determinant reziliencie jedinca. Vzťahy ľudí, ktorí mali v detstve bezpečný vzťahový rámec s opatrujúcou osobou sú orientovaní na blízkosť, intimitu, afiliáciu, starostlivosť a sú vlastníčkmi pozitívnych mentálnych reprezentácií seba, svojho partnera a vzťahu celkovo¹⁶⁶.

Vytvorenie bezpečného vzťahu môže byť narušené vtedy, ak sa dieťa vo výchove stretáva s určitým patogénnymi vzorcami správania zo strany opatrujúcich osôb. Portfólio týchto vzorcov správania nie je tvorené iba aktívnymi formami agresívneho správania opatrujúcej osoby voči dieťaťu. Typy patogénneho správania rodičov postuloval už Bowlby a môže sa jednať o:

- pretrvávajúce nereagovanie a odmietavý prístup rodiča alebo oboch rodičov na snahu dieťaťa privolať vzťahovú osobu,
- neustále hrozby rodičov, že dieťa nebudú mať radi ako používané donucovacie prostriedky,
- vyhrážky rodičov o opustení, ublížení či samovražde,
- vyvolávanie pocitov viny u dieťaťa,
- abruptné zmeny v správaní rodiča ako napríklad agresia, úzkosť, týranie dieťaťa a fyzická agresia dôsledkom čoho sa obvykle vyvinie dezorganizovaná vzťahová väzba.¹⁶⁷

¹⁶³ JULIUS, H. a kol.: Vzťahová väzba s domácimi zvieratami. Integratívny pohľad na vzťahy ľudí a zvierat s dôsledkami pre terapeutickú prax. Bratislava: Vydavateľstvo F, pro mente sana, 2020.

¹⁶⁴ HOFFMAN, K., COOPER, G., POWELL, B.: Raising a Secure Child. New York: The Guilford Press, 2017.

¹⁶⁵ Tamže.

¹⁶⁶ RYBÁROVÁ, K., KONRÁDOVÁ, L.: Vzťahová väzba adolescentov v kontexte reziliencie. In Psychiatria-psychoterapia-psychosomatika, roč. 20, 2013, č. 1, s.16-20.

¹⁶⁷ HAŠTO, J.: Vzťahová väzba. Ku koreňom lásky a úzkosti. Trenčín: Vydavateľstvo F, 2005.

V otázke agresivity sa napríklad stretávame popri behaviorálnych faktoroch aj s faktorom sociálneho učenia¹⁶⁸. Výsledky longitudinálnych štúdií ukazujú, že neistý model citovej väzby dieťaťa a rodiča predstavuje rizikový faktor vo vývoji osobnosti a je asociovaný s menej efektívnymi emocionálnymi reguláciami a rezervami v sociálno-emocionálnych kompetenciách.¹⁶⁹ Predchádzajúce prierezné štúdie naznačujú aj súvislosť medzi vyháňavou vzťahovou väzbou a zmenenou funkciou imunitného systému, a že typ pripútania v ranom detstve je spojený s fyziológiou a zdravím.¹⁷⁰ Mnohé výskumy priniesli zistenia aj o vzájomnej interakcii mozgu rodiča (opatrovateľskej osoby) a dieťaťa. Nesenzitívne rodičovské správanie vedie k vnútorným pracovným a vzťahovým modelom, ktoré sa negatívnym spôsobom pretavujú do celého života jedinca na neurobiologickej úrovni¹⁷¹. V inom výskume bola zisťovaná prevalencia výskytu depresie v skupine žien, ktoré v detstve zažili zanedbávanie alebo zneužívanie alebo konfliktné a nepodporujúce vzťahy s dospelými. V skupine takýchto jedincov bola zistená signifikantne vyššia miera neistého štýlu vzťahovej väzby, z čoho môžeme usudzovať na súvislosť medzi attachment štýlom a zraniteľnosťou voči depresii¹⁷². Bowlby vo svojej teórii postuloval myšlienku, že značná časť psychopatológie v dospelosti vzniká v dôsledku odlúčenia od vzťahovej figúry v období raného detstva, zo situácie ohrozenia dostupnosti vzťahovej figúry a celkovo zanedbávania aspektu detskej skúsenosti so svojou primárnou vzťahovou osobou. To robí deti zraniteľnejšími vo vzťahu k neskorším depresiám, anxiety a defenzívnemu spracovaniu vulnerabilných pocitov plynúcich z niektorých sociálnych interakcií v budúcnosti. Najmä jedinci s históriu traumatizácie v blízkom vzťahu v období detstva majú pre svoj zvýšený sklon k rizikovému správaniu a nezdravému spôsobu života aj vyššie riziko rozvinutia psychosomatických ochorení¹⁷³. Niektoré výskumy ukazujú aj na problematické využívanie sociálnych médií podmienené práve faktorom predchádzajúceho zlého zaobchádzania¹⁷⁴. Prehľadová štúdia mapujúca 32 štúdií k danej problematike priniesla zistenia, že istý štýl pripútania k vzťahovej osobe (úzkostný a vyháňavý typ vzťahovej väzby) predstavuje prediktívny faktor pre návykové správanie a excesívne používanie internetu¹⁷⁵.

Predkladané teoretické východiská, ako aj súčasné výskumné zistenia o fungovaní pamäti nás prinášajú k záverom, že dieťa si síce nedokáže vedome vybaviť spomienky na vzťahovú osobu z obdobia svojho raného detstva (cca do svojich troch rokov), avšak tieto spomienky ostávajú kódované v nevedomých pracovných modeloch dieťaťa po celý jeho život a determinujú jeho emócie či niektoré vzorce správania. Celé neurónové siete, ktoré sa v mozgu vytvárajú v spojitosti so vzťahovou väzbou sú kotvy emocionálneho bezpečia. Existuje silný vzťah medzi materinskou starostlivosťou a vývinovou pripravenosťou dieťaťa, neurónové siete v ranných štádiách vzniku vzťahovej väzby sú prepojené s celou štruktúrou primárnych potrieb

¹⁶⁸ ŠKODÁČEK, I., ČINOVSÝ, K.: Symptómy agresivity v osobnosti mladistvých. In *Psychiatria*, roč. 11, 2004, č.2, s.65-69.

¹⁶⁹ ŠTEFÁNKOVÁ, Z.: Citová väzba v rané adolescenci. In *Československá psychologie*, 2007, roč. 51, č.5, s. 503- 516.

¹⁷⁰ PICARDI, A. et al: Attachment style and immunity: a 1-year longitudinal study. In *Biological Psychology*, 2012.

¹⁷¹ PÖTHE, P.: Vývojová a vzťahová terapie detí. Praha: Portál, 2022.

¹⁷² HAŠTO, J.: Vzťahová väzba. Ku koreňom lásky a úzkosti. Trenčín: Vydavateľstvo F, 2005.

¹⁷³ KAŠČÁKOVÁ, N. a kol.: Traumatizácia v detstve a zdravie v dospelosti. In *Psychiatria-psychoterapia-psychosomatika*, roč. 27, 2020, č. 2, s. 6-15.

¹⁷⁴ SMIČKOVÁ, M., HOLDOŠ, J.: Vnímaná bezpečnosť v rodinnom systéme ako protektívny faktor excesívneho používania online sociálnych médií. In *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, roč. 56, 2022, č. 1, s. 37-51.

¹⁷⁵ D'ARIENZO, M., CH., BOURSIER, V., GRIFFITHS, M., D.: Addiction to Social Media and Attachment Styles: A Systematic Literature Review. In *International Journal of Mental Health and Addiction*, vol. 17, 4, p.1094-1118.

v nižších centrách mozgu, ako je potrava, bezpečie či spánok. Vývinové traumy a týranie dieťaťa zažité v ranom detstve zvyšujú riziko dysfunkcie motorických, sociálnych, emocionálnych či behaviorálnych mechanizmov regulácie.¹⁷⁶ Emočne zrelá osobnosť naopak dosahuje vyššiu mieru psychickej odolnosti, regulácie stresu, emocionálnej a sociálnej autonómie alebo schopnosti empatie. Bezpečná vzťahová väzba slúži nielen k deregulácii úzkostných emócií, ale i nadregulácii pozitívnych emócií¹⁷⁷.

Výskum duševného zdravia je veľmi náročný, jedná sa o komplexný systém, človek je biopsychosociálnou bytosťou a kauzalita tu môže byť veľmi zmiešaná, niekedy smeruje od biologickej a sociálnej roviny a dochádza tu k interakciám až bludným kruhom.¹⁷⁸ Vieme ale s istotou povedať, že bezpečne vytvorená vzťahová väzba predstavuje pre dieťa psychickú ochranu po celý jeho život. A tiež, že adekvátne a senzitivne uspokojovanie potrieb dieťaťa je známa podmienka vybudovania tejto väzby.¹⁷⁹ Početné výskumné zistenia prinášajú dôkazy o tom, že bezpečná vzťahová väzba pôsobí ako ochranný faktor, ktorý znižuje intenzitu stresových reakcií a vedie k budovaniu kvalitnej adaptačnej kapacity.¹⁸⁰ Bezpečná vzťahová väzba sa vo významnej miere podieľa na adekvátnejších stratégiách adaptácie na požiadavky a nároky kladené sociálnym prostredím, a je významnou premennou v ochrane pred výskytom internalizujúcich problémov v dospelom veku.¹⁸¹

Záver

Systém vzťahovej väzby u jedinca môžeme najlepšie vystihnúť ako systém biologicky podmieneného behaviorálneho manažmentu stresu, ktorý sa aktivuje v situácii, keď sa jedinec ocitá v stresovej situácii, je zraniteľný a hľadá bezpečie. Je to esenciálny pudový systém, ktorý predstavuje ochranu ďalšieho psychického, ale i somatického zdravia jedinca a podieľa sa na budovaní odolnosti, ktorá chráni jedinca pred vznikom psychických ochorení v dôsledku nevládnutých negatívne determinujúcich zážitkov a je jedným z možných prediktorov rizikového správania jedinca. Cieľom predkladaného príspevku bolo zdôraznenie vybraných relevantných teoretických východísk a empirických zistení o významných funkciách vzťahovej väzby pre oblasť duševného zdravia jedinca, ktorá v kontexte problematiky radikalizácie môže na individuálnej úrovni predstavovať významný protektívny faktor.

Zdroje:

- BOWLBY, J.: Vazba. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-67670-4.
- ČÍRTKOVÁ, L.: Policejní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.
- D'ARIENZO, M., CH., BOURSIER, V., GRIFFITHS, M., D.: Addiction to Social Media and Attachment Styles: A Systematic Literature Review. In International Journal of Mental Health and Addiction, vol. 17, 4, p.1094-1118. ISSN 1557-1874. [online] <http://doi.org/10.1007/s11469-019-00082-5>.

¹⁷⁶ KRIŽO, V., KRŇÁČOVÁ, Z.: Sprevádzanie smútiaceho dieťaťa v školskom prostredí. In Psychológia a patopsychológia dieťaťa, roč. 54, 2020, č. 2, s.167- 187.

¹⁷⁷ PÖTHE, P.: Vývojová a vzťahová terapie detí. Praha: Portál, 2022.

¹⁷⁸ HAŠTO, J.: Vzťahová väzba. Ku koreňom lásky a úzkosti. Trenčín: Vydavateľstvo F, 2005.

¹⁷⁹ ONDRUŠOVÁ, S., STANČEKOVÁ, M., BAŇOVÁ, K., D.: Súvis adoptívneho dojčenia a vzťahu matka-dieťa z pohľadu matky In Psychológia a patopsychológia dieťaťa, roč. 55, 2021, č. 2, s. 83- 106.

¹⁸⁰ HAŠTO, J., HRUBÝ, R.: Integratívne neurovedecké aspekty vzťahovej väzby In. Psychiatria-psychoterapia-psychosomatika, roč. 20, č. 1, s. 46-49.

¹⁸¹ HALAMOVÁ, M., POPELKOVÁ, M. 2015. Reprezentácia vzťahovej väzby ako prediktor internalizujúcich problémov u detí v strednom detstve. In: Psychologie a její kontexty, roč. 6, č. 2, s.49- 63.

- HALAMOVÁ, M., POPELKOVÁ, M. 2015. Reprezentácia vzťahovej väzby ako prediktor internalizujúcich problémov u detí v strednom detstve. In: *Psychologie a její kontexty*, roč. 6, č. 2, s.49-63.
- HAŠTO, J.: Vzťahová väzba. Ku koreňom lásky a úzkosti. Trenčín: Vydavateľstvo F, 2005.
- HAŠTO, J., HRUBÝ, R.: Integratívne neurovedecké aspekty vzťahovej väzby In.: *Psychiatria-psychoterapia-psychosomatika*, roč. 20, č. 1, s. 46-49.
- HOFFMAN, K., COOPER, G., POWELL, B.: *Raising a Secure Child*. New York: The Guilford Press, 2017.
- JULIUS, H. a kol.: Vzťahová väzba s domácimi zvieratami. Integratívny pohľad na vzťahy ľudí a zvierat s dôsledkami pre terapeutickú prax. Bratislava: Vydavateľstvo F, pro mente sana, 2020. ISBN 978-80-99982-02-5.
- KAŠČÁKOVÁ, N. a kol.: Traumatizácia v detstve a zdravie v dospelosti. In *Psychiatria-psychoterapia-psychosomatika*, roč. 27, 2020, č. 2, s. 6-15.
- KRIŽO, V., KRŇÁČOVÁ, Z.: Sprevádzanie smútiaceho dieťaťa v školskom prostredí. In *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, roč. 54, 2020, č. 2, s.167- 187.
- MATĚJČEK, Z.: Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál, 2015.
- ONDRUŠOVÁ, S., STANČEKOVÁ, M., BAŇOVÁ, K., D.: Súvis adoptívneho dojčenia a vzťahu matka- dieťa z pohľadu matky In *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, roč. 55, 2021, č. 2, s. 83- 106.
- PANKSEPP, J., BIVEN, L.: Archeológia mysle. Neuroevolučný pôvod ľudských emócií. Bratislava: Vydavateľstvo F, Pro mente sana, 2021. ISBN 978-80-99982-04-9.
- PICARDI, A. et al: Attachment style and immunity: a 1-year longitudinal study. In *Biological Psychology*, 2012.
- PODOLAN, M.: Afektívne, behaviorálne a motivačné systémy- význam bezpečia- II. časť. In *Psychiatria- psychoterapia- psychosomatika*, roč. 28, 2021, č. 3, s. 6- 32.
- PÖTHE, P.: Vývojová a vzťahová terapie detí. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1958-3.
- RYBÁROVÁ, K., KONRÁDOVÁ, L.: Vzťahová väzba adolescentov v kontexte reziliencie. In *Psychiatria-psychoterapia-psychosomatika*, roč. 20, 2013, č. 1, s.16-20.
- SMIČKOVÁ, M., HOLDOŠ, J.: Vnímaná bezpečnosť v rodinnom systéme ako protektívny faktor excesívneho používania online sociálnych médií. In *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, roč. 56, 2022, č. 1, s. 37-51. ISSN 0555-5574.
- ŠKODÁČEK, I., ČINOVSKÝ, K.: Symptómy agresivity v osobnosti mladistvých. In *Psychiatria*, roč. 11, 2004, č.2, s.65-69.
- ŠTEFÁNKOVÁ, Z.: Citová väzba v rané adolescenci. In *Československá psychologie*, 2007, roč. 51, č.5, s. 503- 516.

Ivana Cipro
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra spoločenských vied
ivana.cipro@akademiapz.sk

PRÁVO, SPOLOČNOST

JUDr. Daniela Benedeková, PhD.

TRESTNÉ ČINY EXTRÉMIZMU A ONLINE PROSTREDIE

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá problematikou extrémizmu. V úvode vymedzuje základné pojmy týkajúce sa extrémizmu. Pokračuje prierezom najvýznamnejšej legislatívy EÚ týkajúcej sa extrémizmu až poprávnu úpravu v Slovenskej republike.

Kľúčové slová: extrémizmus, pravicový extrémizmus, ľavicový extrémizmus, náboženský extrémizmus, Rámcové rozhodnutie o rasizme a xenofóbii, Trestný zákon, internet, sociálne siete

Abstract: This contribution deals with the issue of extremism. In the introduction it defines the basic concepts related to extremism. It continues with a cross-section of the most important EU legislation related to extremism up to correctional regulation in the Slovak republic.

Keywords: extremism, Framework Decision on racism and xenophobia, Criminal Code, Internet, Social Networks

Úvod

Extrémizmus je negatívny, rozmáhajúci, celospoločenský fenomén naberajúci na sile na celom svete, Slovensko nevynímajúc. Spoločnosť vplyvom sociálnych sietí a internetu podlieha rôznym hoaxom a dezinformačným kampaniam. Nanešťastie ako môžeme vidieť najmä v poslednej dobe internet je veľmi nebezpečný, nakoľko je pre mnohých osamotených vlkov takmer anonymným priestorom. Kriminalita na internete sa vyznačuje vysokou latenciou a je preto veľmi náročné odhaliť jej minimálne väčšiu časť.

Pojem extrémizmus nie je priamo definovaný v Trestnom zákone, ani v teórii Trestného práva a jeho definície v literatúre sa veľmi rôznia.

Podľa slovenskej Koncepcie boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024 sa extrémizmom označuje prejav a konanie, ktoré vychádza z postojov ideológie krajne vyhrotenej k princípom demokratického právneho štátu, ktoré priamo alebo v určitom časovom horizonte, úmyselným verbálnym alebo fyzickým konaním pôsobia deštruktívne na existujúci demokratický systém a jeho základné atribúty, s cieľom presadiť vlastné ideologické ciele. Medzi charakteristické črty extrémizmu patrí jeho útok na systém základných práv a slobôd garantovaných ústavou a medzinárodnými ľudsko-právnymi dokumentmi, ako aj jeho snaha obmedziť, potlačiť, resp. znemožniť výkon základných práv a slobôd pre určité skupiny obyvateľstva definované ich skutočnou alebo domnelou príslušnosťou k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine alebo pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, pohlavie, sexuálnu orientáciu, politické presvedčenie alebo náboženské vyznanie. Extrémizmus sa delí

na pravicový, ľavicový, náboženský a extrémizmus zameraný na jednu otázku (napríklad ekologický, separatizmus a pod.).¹⁸²

Pravicový extrémizmus je typ nacionalizmu definovaný rasovou, etnickou alebo kultúrnou nadradenosťou. Pravicovo extrémistické úcty sú definované politickým postojom, ktorý je nezlúčiteľný s pluralitnou demokraciou.¹⁸³ Kľúčové ideológie, ktoré mali vplyv na vznik a formovanie subjektov extrémizmu, sú nacizmus a fašizmus. Nacizmus, prípadne národný socializmus, je totalitná ideológia, ktorá sa uplatňovala najmä v predvojnovom a vojnovom Nemecku v rokoch 1933 – 1945 (Tretia ríša). Jej hlavou bol najmä Adolf Hitler, ktorý svoje nacistické myšlienky prezentoval v knihe *Mein Kampf*.

Ľavicový extrémizmus je oveľa ťažšie definovateľný ako pravicový extrémizmus a to najmä preto, že ideové východiská extrémnej ľavice si často odporujú a je tenká hranica medzi radikalizmom a extrémizmom. Myšlienky ľavicového extrémizmu vychádzajú najmä z marxizmu, bolševizmu, anarchizmu.

Ľavicový extrémizmus je možné charakterizovať ako: „aktivity zamerané na kritiku spoločnosti ako systému, ktoré smerujú k odstráneniu chýb spoločnosti, nie teda spoločenského systému ako takého, ako je to v klasickej anarchii“. ¹⁸⁴ Anarchizmus môžeme charakterizovať ako učenie, ktoré presadzuje oslobodenie jednotlivca od spoločenských ideológií. Stúpencom tohto smeru nazývame však skôr anarchistu ako ľavicového extrémistu.

Výstižná charakteristika bola svojho času na stránke MVS SR, dovoľujem si ju na tomto mieste zacitovať: „Ľavicový extrémizmus sa vyznačuje predovšetkým sociálnymi, triednymi predsudkami, sympatizuje s historickým komunizmom a anarchizmom. Prívrženci chcú zaviesť sociálno-komunistický režim alebo anarchiu. Pokúšajú sa o absolútnu rovnosť v spoločnosti. V priebehu 20. storočia sa dostali do popredia otázky ľudských práv, ochrany prírody a imigrácie. Pozitívny postoj k nim sa stal poznávacím znamením pre ľavicu. Do tradičnej ľavice prenikali postupy typické skôr pre liberalizmus. Dôsledkom toho bol vznik ekologických alebo zelených strán. Tieto strany veľmi často spájajú tradičné ľavicové témy, ako sú ochrana prírody spolu s liberálnym postojom k menšinám a individuálnej slobode. Ideologicky vychádza z anarchistických, antiglobalistických, antikapitalistických a marxistických teórií, pričom odmieta vonkajšiu autoritu a presadzuje myšlienky tzv. „slobodného“ jednotlivca. I keď väčšina ľavicovo extrémistických skupín verejne nedeclaruje potlačovanie práv a slobôd ostatných jednotlivcov, v prípade realizácie cieľov ľavicových extrémistov môže dôjsť k priamemu ohrozeniu pluralitnej demokracie a občianskych slobôd. Typickým znakom ľavicového extrémizmu je rozširovanie princípu rovnosti na všetky oblasti života a pre všetkých ľudí. Zdôrazňovaním elementárnej ľudskej rovnosti sa síce zhoduje s princípmi demokratického ústavného štátu, avšak z tohto princípu vyvodzuje dôsledky, ktoré nie sú zlučiteľné s charakterom demokratického právneho štátu“. ¹⁸⁵

Náboženský extrémizmus je silno spojený s náboženstvom. Rozdielne náboženstvá vo svete a rozdielna viera by mala byť tolerovaná a rešpektovaná. V prípade, že tomu tak nie je a náboženstvo sa dostane do rúk fanatikov, ktorí násilne presadzujú svoje náboženské cítěnie a násilne reagujú na iné náboženstvá môžeme považovať za náboženský extrémizmus.

¹⁸² Dostupné na internete:

file:///C:/Users/Daniela/Downloads/Koncepcia%20boja%20proti%20radikalizacii%20a%20extremizmu%20do%20roku%202024%20(1).pdf

¹⁸³ <https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2022/01/Extre%CC%81mizmus-v-online-priestore-na-Slovensku.pdf>

¹⁸⁴ MAREŠOVÁ, A. a kol: Kriminologické a právne aspekty extremismu. Praha: IKSP, 1999, s. 20.

¹⁸⁵ Dostupné na <http://www.minv.sk/?a-z-index&sprava=lavicovy-extremizmus>

Európsky právny rámec

V právnych predpisoch EÚ pojem extrémizmus nenájdeme, nakoľko tento pojem je používaný skôr v Slovenskej republike (prípadne v Českej republike). Problematika extrémizmu v našom chápaní býva označovaná ako rasizmus a xenofóbia. Článok 67 ods. 3 Zmluvy o fungovaní EÚ hovorí: „Únia sa usiluje o zabezpečenie vysokej úrovne bezpečnosti prostredníctvom opatrení na predchádzanie trestnej činnosti, rasizmu a xenofóbie a na boj proti nim prostredníctvom opatrení na koordináciu a spoluprácu medzi policajnými a justičnými orgánmi a inými príslušnými orgánmi, ako aj vzájomným uznávaním rozsudkov v trestných veciach a v prípade potreby aj aproximáciou trestnoprávných predpisov“¹⁸⁶.

Medzi najdôležitejší právny predpis EÚ patrí Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva. Cieľom rozhodnutia je najmä zabezpečiť, aby sa za niektoré závažné prejavy rasizmu a xenofóbie v rámci celej Európskej únie (EÚ) ukladali účinné, primerané a odradzujúce tresty. Okrem toho sa snaží zlepšiť a podporiť justičnú spoluprácu v tejto oblasti.

Rámcové rozhodnutie ako pokračovanie jednotnej akcie 96/443/SVV stanovuje aproximáciu zákonov a právnych predpisov členských štátov EÚ v oblasti trestných činov, ktoré zahŕňajú niektoré prejavy rasizmu a xenofóbie. Niektoré závažné prejavy rasizmu a xenofóbie musia mať povahu trestného činu vo všetkých členských štátoch EÚ a musia sa za ne ukladať účinné, primerané a odradzujúce tresty. Vztahuje sa na všetky trestné činy spáchané:

- na území Európskej únie (EÚ) vrátane skutkov spáchaných prostredníctvom informačných systémov;
- občanom členského štátu EÚ alebo v prospech právnickej osoby založenej v členskom štáte EÚ. V tomto ohľade rámcové rozhodnutie uvádza kritériá, na základe ktorých sa dá stanoviť zodpovednosť právnických osôb.¹⁸⁷

Medzi súvisiace právne akty môžeme zaradiť Správu Európskej komisie Európskemu parlamentu a Rade o implementácii rámcového rozhodnutia Rady 2008/913/SVV o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva. Správa poukazuje na skutočnosť, že niektoré členské štáty EÚ neúplne a/alebo nesprávne transponovali ustanovenia rámcového rozhodnutia, a to najmä v súvislosti s trestnými činmi popierania, schvaľovania a hrubého zľahčovania niektorých medzinárodných zločinov. Väčšina členských štátov EÚ disponuje ustanoveniami, ktoré trestajú verejné podnecovanie k rasistickému a xenofóbnemu násiliu alebo nenávisti, ale niektoré z nich netransponujú úplne trestné činy uvedené v rámcovom rozhodnutí. Diery takisto zostávajú aj v prístupe k rasistickej a xenofóbnej motivácii, zodpovednosti právnických osôb a jurisdikcii. Komisia prisľúbila zapojiť členské štáty EÚ do bilaterálnych rokovaní s cieľom zabezpečiť úplnú a správnu transpozíciu rozhodnutia.

¹⁸⁶ Zmluva o fungovaní EÚ. Dostupné na: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0021.01/DOC_3&format=PDF

¹⁸⁷ Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom *rasizmu* a *xenofóbie* prostredníctvom trestného práva. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=LEGISSUM:l33178>

Právny stav v Slovenskej republike

Extrémizmus je pravý opak toho čomu hovoríme základné hodnoty demokratického štátu, kam zaradujeme napríklad rovnosť pred zákonom a zákaz diskriminácie, právny štát, individuálne slobody.

Extrémizmom teda môže byť každé konanie, ktoré sa odlišuje od bežného správania, pričom sa môže, ale nemusí jednať o trestnú činnosť. Jednou z hlavných príčin vzniku extrémizmu sa považuje neprítomnosť tolerance v spoločnosti, a preto je intolerancia základom ideológie väčšiny extrémistických skupín.¹⁸⁸

Trestnoprávnu úpravu extrémizmu zaviedla do Trestného zákona novela, zákon č. 257/2009 Z. z. s účinnosťou od 1.9.2009. Definovala pojmy ako trestné činy extrémizmu, extrémistická skupina, extrémistický materiál a trestné činy extrémizmu. Novela, zákon č. 262/2011 Z. z. doplnila trestný čin, ktorého aktuálny názov mu dala novela, zákon č. 204/2013 Z. z. popierania a schvaľovania holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti podľa § 422d. Novela, zákon č. 316/2016 Z. z. vyňala novšie trestné činy extrémizmu z nepremlčateľnosti, zjednodušila pojem extrémistický materiál a upravila znenia trestných činov extrémizmu. Treba podotknúť, že problematiku extrémizmu v Trestnom zákone by bolo potrebné sprehľadniť, aby čo najefektívnejšie ochraňovala spoločnosť pred páchatelmi vymenovaných trestných činov.

Aktuálny právny stav, účinný od 17.7.2022:

Medzi trestné činy extrémizmu v zmysle ustanovenia §140a Trestného zákona patrí: trestný čin založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421, prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422, výroby extrémistického materiálu podľa § 422a, rozširovania extrémistického materiálu podľa § 422b, prechovávanía extrémistického materiálu podľa § 422c, popierania a schvaľovania holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti podľa § 422d, hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423, podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424, apartheidu a diskriminácie skupiny osôb podľa § 424a a trestný čin spáchaný z osobitného motívu podľa § 140 písm. e).

§129 ods. 3 definuje extrémistickú skupinu ako spolčenie najmenej troch osôb na účely spáchania trestného činu extrémizmu.

Ustanovenie § 130 ods. 7 definuje extrémistický materiál ako písomné, grafické, obrazové, zvukové alebo obrazovo – zvukové vyhotovenie

- a) textov a vyhlásení, zástav, odznakov, hesiel alebo symbolov, skupín a hnutí, ktoré smerujú alebo v minulosti smerovali k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd,
- b) programov alebo ideológií skupín a hnutí, ktoré smerujú alebo v minulosti smerovali k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd,
- c) obhajujúce, podporujúce alebo podnecujúce nenávisť, násilie alebo neodôvodnene odlišné zaobchádzanie voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámienkou pre predchádzajúce dôvody, alebo
- d) ospravedlňujúce, schvaľujúce, popierajúce alebo hrubo zľahčujúce genocídium, zločiny proti mieru, zločiny proti ľudskosti alebo vojnové zločiny, ak bol páchatel alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom medzinárodného súdu zriadeného na základe

¹⁸⁸ KORGÓ, D.: Trestné právo hmotné. Osobitná časť. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 428

medzinárodného práva verejného, ktorého právomoc uznala Slovenská republika, alebo právoplatným rozsudkom súdu Slovenskej republiky.

§ 421

Založenie, podpora a propagácia hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd

(1) Kto založí, podporuje alebo propaguje skupinu, hnutie alebo ideológiu, ktorá smeruje k potlačeniu základných práv a slobôd osôb, alebo ktoré hlása rasovú, etnickú, národnostnú alebo náboženskú nenávisť alebo kto propaguje skupinu, hnutie alebo ideológiu, ktorá v minulosti smerovala k potlačeniu základných práv a slobôd osôb, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na štyri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) verejne alebo na mieste verejnosti prístupnom,
- b) závažnejším spôsobom konania, alebo
- c) za krízovej situácie.

§ 422

Prejav sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd

(1) Kto verejne alebo na mieste verejnosti prístupnom, najmä používaním zástav, odznakov, rovnôšiati alebo hesiel, prejavuje sympatie k skupine, hnutiu alebo ideológii, ktorá smeruje alebo v minulosti smerovala k potlačeniu základných práv slobôd osôb, alebo ktorá hlása rasovú, etnickú, národnostnú, náboženskú nenávisť, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

(2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto pri čine uvedenom v odseku 1 používa pozmenené zástavy, odznaky, rovnôšaty alebo heslá, ktoré vyvolávajú zdanie pravých.

§ 422a

Výroba extrémistického materiálu

(1) Kto vyrába extrémistický materiál alebo sa podieľa na takejto výrobe, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až šesť rokov.

(2) Odňatím slobody na štyri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) ako člen extrémistickej skupiny.

§ 422b

Rozširovanie extrémistického materiálu

(1) Kto rozmnožuje, prepravuje, zadovážuje, sprístupňuje, uvádza do obehu, dováža, vyváža, ponúka, predáva, zasiela alebo rozširuje extrémistický materiál, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania,

- b) verejne, alebo
- c) ako člen extrémistickej skupiny.

§422c

Prechovávanie extrémistického materiálu

Kto prechováva extrémistický materiál, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

§422d

Popieranie a schvaľovanie holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti

- (1) Kto verejne popiera, spochybňuje, schvaľuje alebo sa snaží ospravedlniť holokaust, zločiny režimu založeného na fašistickej ideológii, zločiny režimu založeného na komunistickej ideológii alebo zločiny iného podobného hnutia, ktoré násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy smeruje k potlačeniu základných práv a slobôd osôb, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.
- (2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto verejne popiera, schvaľuje, spochybňuje, hrubo zľahčuje alebo sa snaží ospravedlniť genocídium, zločiny proti mieru, zločiny proti ľudskosti alebo vojnové zločiny spôsobom, ktorý môže podnecovať násilie alebo nenávisť voči skupine osôb alebo jej členovi, ak bol páchatel' alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom medzinárodného súdu zriadeného na základe medzinárodného práva verejného, ktorého právomoc uznala Slovenská republika, alebo právoplatným rozsudkom súdu Slovenskej republiky.

§ 423

Hanobenie národa, rasy a presvedčenia

- (1) Kto verejne hanobí
- a) niektorý národ, jeho jazyk, niektorú rasu alebo etnickú skupinu, alebo
 - b) skupinu osôb alebo jednotlivca pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, náboženské vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania,
- potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až tri roky.
- (2) Odňatím slobody na dva roky až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1
- a) ako člen extrémistickej skupiny,
 - b) ako verejný činiteľ, alebo
 - c) z osobitného motívu.

§ 424

Podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti

- (1) Kto verejne podnecuje k násiliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, sexuálnu orientáciu, náboženské vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania, alebo verejne podnecuje k obmedzovaniu ich práv a slobôd, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.
- (2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto sa spolčí alebo zhromaždí na spáchanie činu uvedeného v odseku 1.
- (3) Odňatím slobody na dva roky až šesť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2
- a) z osobitného motívu,
 - b) ako verejný činiteľ,
 - c) ako člen extrémistickej skupiny, alebo
 - d) za krízovej situácie.

§ 424a

Apartheid a diskriminácia skupiny osôb

- (1) Kto uplatňuje apartheid alebo rasovú, etnickú, národnostnú alebo náboženskú segregáciu, alebo inú rozsiahlu alebo systematickú diskrimináciu skupiny osôb, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov.
- (2) Odňatím slobody na osem rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1
- a) ako člen extrémistickej skupiny,
 - b) ako verejný činiteľ,
 - c) z osobitného motívu,
 - d) a vystaví ním takú skupinu osôb neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu,
 - e) a vydá ním takú skupinu osôb do nebezpečenstva ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti, alebo
 - f) za krízovej situácie.

Záver

V zmysle ustanovení § 88 a § 91 platí výnimka v prípade premlčania trestného stíhania a premlčania výkonu trestu. A to tak, že: Uplynutím premlčacej doby nezaniká trestnosť trestných činov uvedených v dvanástej hlave osobitnej časti tohto zákona okrem trestného činu založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421, trestného činu prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422, trestného činu výroby extrémistického materiálu podľa § 422a, trestného činu rozširovania extrémistického materiálu podľa § 422b, trestného činu prechovávanía extrémistického materiálu podľa § 422c, trestného činu popierania a schvaľovania holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti podľa § 422d, trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 a trestného činu podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424. Výkon trestu uloženého pre trestné činy uvedené v dvanástej hlave osobitnej časti tohto zákona sa nepremlčuje okrem

trestného činu založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421, trestného činu prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422, trestného činu výroby extrémistického materiálu podľa § 422a, trestného činu rozširovania extrémistického materiálu podľa § 422b, trestného činu prechovávaní extrémistického materiálu podľa § 422c, trestného činu popierania a schvaľovania holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti podľa § 422d, trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 a trestného činu podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424.

Zdroje:

- CHMELÍK, J. a kol.: Extremismuz. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, ISBN 978-80-7380-376-6
- KORGO, D.: Trestné právo hmotné. Osobitná časť. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, ISBN 978-80-7380-533-3
- SMIEŠKO, I.: Internet a trestné činy extrémizmu. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, ISBN 978-80-7380-691-0
- VEGRICHTOVÁ, B.: Extremismus a společnost. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 978-80-7380-665-1
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, v znení neskorších predpisov
- Zmluva o fungovaní Európskej únie
- Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024
- <https://www.minv.sk/>
- Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva.

*mjr. JUDr. Daniela Benedeková, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra trestného práva
daniela.benedekova@minv.sk*

Názov: Radikalizácia a extrémizmus v súčasnej spoločnosti – zborník príspevkov

Vydala: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Sklabinská 1, 835 17 Bratislava

Pracovisko: Katedra spoločenských vied

Zostavil: mjr. PhDr. Vladimír Malíček, PhD.

Recenzenti: prof. Ing. Antonín Korauš PhD., LL.M., MBA

mjr. JUDr. Michaela Jurisová, PhD.

Vytlačilo: Centrum polygrafických služieb MV SR

Formát: B5

Rozsah: 122 str.

Počet znakov: 372 953

Náklad: 80 výtlačkov

Rok vydania: 2023

Vydanie: prvé

ISBN 978-80-8054-985-5

EAN 9788080549855